PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI

PSB

SFÂNTUL VASILE CEL MARE

Comentariu la cartea Profetului Isaia

Editura *Basilica* a Patriarhiei Române

PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI

2

SFÂNTUL VASILE CEL MARE

Comentariu la cartea Profetului Isaia

Editura Basilica a Patriarhiei Române

„Colecția patristică *Părinți și Scriitori bisericești* a fost inițiată de patriarhul de fericită pomenire *Iustin Moisescu* (1977-1986), la scurtă vreme după urcarea sa pe tronul Patriarhiei Române în primăvara anului 1977.

Patriarhul Iustin a constituit o *Comisie* de traducători, formată din teologi de renume și în același timp cunoscători ai limbilor clasice care a alcătuit un *proiect* de lucru cuprinzând 90 de titluri de lucrări. Dintre acestea, au fost publicate aproape 50 de volume cu traduceri din operele Sfinților Părinți și ale Scriitorilor Bisericești. Ele reprezintă astăzi un tezaur deosebit de prețios pentru literatura creștină, teologică și istorică din România. Totuși, el nu satisface decât parțial cerințele de astăzi de cunoaștere, cercetare și asimilare ale învățăturilor patristice, manifestate de categorii sociale diverse din țara noastră".

PATRIARHIA ROMÂNĂ

SFÂNTUL VASILE CEL MARE
Comentariu la cartea Profetului Isaia

COLECȚIA

PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI

INIȚIATĂ ÎN ANUL 1977 DE PATRIARHUL

JUSTIN († 1986)

ȘI RELUATĂ, ÎN SERIE NOUĂ, ÎN ANUL 2007

CU BINECUVÂNTAREA PREAFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

COMISIA PATRISTICĂ

Președinte: DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; *Vicepreședinți:* **CIPRIAN, Episcop Vicar Patriarhal; Prof. univ. dr.** Emilian POPESCU; *Membri:* Pr. prof. univ. dr. Constantin COMAN; **Prof.** univ. dr. Traian DIACONESCU; Prof. univ. dr. Nicolae-Șerban TANAȘOCA; Lect. univ. dr. Bogdan Tătaru CAZABAN; Prof. univ. dr. Tudor TEOTEOI; *Secretari:* Lect. univ. dr. Adrian MARINESCU, **coordonator al volumului; Lect. univ. dr. Octavian GORDON**

PARINTI ȘI SCRIITORI
BISERICEȘTI

2

SFÂNTUL VASILE CEL MARE
Comentariu la cartea Profetului Isaia

Traducere din limba greacă,
introducere și note de ALEXANDRU MIHAILA

Carte tipărită cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte
DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Editura ***Basilica*** a Patriarhiei Române
București, 2009

Corectura: Cristian ANTONESCU
Tehnoredactare: Alexandru MIHĂILĂ
Viziune grafică: Maria COMAN

Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă
Consilier Patriarhal – Preot Valer ULICAN

Traducere sponsorizată de Parohia Krezulescu din Bucureşti
condusă de Pr. Prof. Dr. Vasile Răducă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VASILE CEL MARE, sfânt (329-379)
Comentariu la cartea Profetului Isaia / Sfântul Vasile cel Mare; trad. din lb. greacă, introd. şi note de Alexandru Mihăilă; carte tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Bucureşti: Basilica, 2009.
ISBN 978-606-8141-01-5

I. Mihăilă, Alexandru (trad.) (ed. şt.)
II. Daniel, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

224.1.07
281.95

© - Editura *Basilica* a Patriarhiei Române
ISBN 978-606-8141-01-5

INTRODUCERE

Comentariul Sf. Vasile cel Mare la cartea profetului Isaia s-a confruntat în trecut cu probleme legate de autenticitate. După ce Erasmus din Rotterdam a ridicat unele obiecţii plecând de la stilul neîngrijit, editorul din 1721, Julien Garnier, a impus opinia menţinută vreme de două veacuri conform căreia opera nu ar fi autentică basiliană. Ediţia lui J.P. Migne reproduce prefaţa lui Garnier[1], trecând opera printre cele nesigure (*dubia*)[2].

Deşi opinia majoritară a continuat-o pe cea a lui J. Garnier[3], în secolul trecut au început să apară şi susţinători ai autenticităţii: J. Wittig[4], A. Jülicher, P. Humbertclaude, R. Loonbeek[5], iar mai nou R. Gryson / D. Szmatula[6] şi N. Lipatov[7]. Mai ales acesta din urmă a dovedit prin compararea ideilor şi termenilor cu cei folosiţi în operele sigure ale Sf. Vasile cel Mare că părintele capadocian este autorul comentariului, idee care a început să fie acceptată în mediul patrologilor[8].

---

[1] *PG* 29a CCXVI-CCXXX.

[2] *PG* 30 117-668.

[3] Johannes Quasten, *Patrology*, Christian Classics, Allen, Texas, vol. III, pp. 218-219. Berthold Altaner / Alfred Stuiber, *Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter*, Herder, Freiburg etc., 1978, p. 293.

[4] J. Wittig, *Des hl. Basilius d.G. geistliche Übungen auf der Bischofskonferenz von dazimon im Anschluß an Isaias 1-16*, Breslauer Studien zur historischen Theologie 1, Breslau, 1922.

[5] R. Loonbeek, *Étude sur le commentaire d'Isaïe attribué à s. Basile*, Louvain, 1955 (facsimil).

[6] Roger Gryson / Dominique Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe d'Origène à Jérôme", în: *Revue des Etudes Augustiniennes*, 36 (1990), p. 3-41.

[7] N.A. Lipatov, „The Problem of the Authorship of the Commentary on the Prophet Isaiah Attributed to St. Basil the Great", în: Elizabeth A. Livinstone (ed.), *Studia Patristica*, vol. XXVII, Peeters Press, Leuven, 1993, pp. 42-48.

[8] John McGuckin, „Patterns of Biblical Exegesis in the Cappadocian Fathers: Basil the Great, Gregory the Theologian, and Gregory of Nyssa", în: S.T. Kimbrough (ed.),

Dintre comentatorii antici ai cărții profetului Isaia[9], primul despre care s-au păstrat mențiuni este Origen. Acesta a scris un comentariu în 30 de cărți, până la pericopa cu viziunea fiarelor (*Is*. XXX, 5), în care s-a ținut cont de cele patru traduceri grecești din *Hexapla* (Aquila, Symmachus, Septuaginta și Theodotion). Cele 30 de cărți ale comentariului sunt menționate de Eusebiu și Fer. Ieronim, acesta din urmă adăugând că mai sunt păstrate și alte două cărți, care continuă *Is*. XXX, dar care sunt considerate apocrife. După R. Gryson și D. Szmatula este foarte posibil însă ca Origen să fi scris până la cap. XXXV sau XXXIX, capitole care corespund unor unități logice[10]. Acest comentariu din păcate nu s-a păstrat. Origen a mai scris 25 omilii (sau 32, după altă variantă), dintre care s-au păstrat doar 9 în traducere latină (după mărturia lui Rufin, ar fi fost traduse de Fer. Ieronim) și scolii (păstrate doar în două mici fragmente).

Alte comentarii au scris Eusebiu de Cezareea[11], în 10 sau 15 cărți, după mărturia Fer. Ieronim (păstrat abreviat în *PG* și în forma cea mai completă în *GCS*[12]); Didim cel Orb, care a comentat *Is*. XL-LXVI în 18 cărți, din care nu s-au păstrat decât trei mici fragmente la Sf. Ioan Damaschinul, *Sacra parallela*[13]; Apolinarie, din al cărui comentariu s-au mai păstrat doar 27 de fragmente; Teodor de Heracleea, de la care s-au păstrat 254 de fragmente, unele reproduse în *PG*[14].

Sf. Ioan Gură de Aur a lăsat un comentariu neterminat, în care se oprește brusc la *Is*. VIII, 10[15]. Restul, până la *Is*. LIV a fost păstrat într-o traducere armeană. În plus s-au păstrat șase omilii la *Is*. VI,

---

Orthodox and Wesleyan Scriptural Understanding and Practice, St. Vladimir's Seminary Press, New York, 2005, p. 44.

[9] Roger Gryson / Dominique Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe d'Origène à Jérôme", în: *Revue des Etudes Augustiniennes*, 36 (1990), pp. 3-41.

[10] R. Gryson / D. Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe", p. 15.

[11] Michael J. Hollerich, *Eusebius of Caesarea's Commentary on Isaiah. Christian Exegesis in the Age of Constantine*, Clarendon Press, Oxford, 1999.

[12] J. Ziegler (ed.), *Eusebius Werke*, vol. IX: *Der Jesajakommentar*, Berlin, 1975 (*GCS* 57)

[13] *PG* 95 1093B; 1169BC; 96 525A.

[14] *PG* 18 1307-1378.

[15] J. Dumortier (trad.), *Jean Chrysostome. Commentaire sur Isaïe*, Paris, 1983 (*SC* 304).

dintre care omiliile II, III, V și VI au fost scrise între 386-387, iar I după 395[16].

Un comentariu complet are Sf. Chiril al Alexandriei, scris între 412-429, în cinci cărți (I: cap. I-X; II: cap. X-XXIV; III: cap. XXV-XLII; IV: cap. XLII-LI; V: LII-LXVI)[17], după ce au fost scrise lucrările *Închinarea și slujirea în Duh și în adevăr* și *Glafire*. Comentariul este scris în aceeași manieră, insistând pe interpretarea alegorică[18].

În apus au scris comentarii la Isaia episcopul Victorin de Petau, Sf. Ambrozie de Milan (pierdută, păstrată doar în câteva fragmente din scrierile antipelagiene ale Sf. Augustin). De la Fer. Ieronim s-au păstrat un scurt comentariu la serafimi (*Is*. VI, 1-9), scris în 380, păstrat în ciclul *Epistolelor* (nr. 18B) și un important comentariu în 18 cărți, scris în 407. Un alt comentariu la *Is*. I, 1-6 este cu siguranță apocrif.

O sinopsă a comentariilor patristice la Isaia în traducere engleză este oferită de volumele X și XI din seria de comentarii *ACCS*[19].

Quasten consideră că opera împrumută masiv din comentariile lui Eusebiu la *Isaia*[20]. De altfel, Sf. Vasile îi menționează colectiv și pe alți comentatori pe care i-a cunoscut (paragrafele 134, 140). După M. Simonetti, apropieri cu comentariul Fer. Ieronim s-ar explica prin faptul că amândoi au utilizat comentariul lui Origen[21].

Sf. Vasile cel Mare îmbină tradițiile celor două școli de interpretare, cea alexandrină și cea antiohiană, fără să abuzeze de alegorie ca Origen. Urmărește sistematic fiecare vers în parte, apoi expli-

---

[16] J. Dumortier (trad.), *Jean Chrysostome. Homélies sur Ozias*, introduction, texte critique, traduction et notes, Paris, 1981 (*SC* 277).
[17] *PG* 70 9-1450.
[18] J. Quasten, *Patrology*, vol. III, pp. 121-122.
[19] Steven A. McKinion (ed.), *Ancient Christian Commentary on Scripture. Old Testament*, vol. 10: *Isaiah 1-39*, InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 2004. Mark W. Elliott (ed.), *Ancient Christian Commentary on Scripture. Old Testament*, vol. 11: *Isaiah 40-66*, InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 2007.
[20] J. Quasten, *Patrology*, vol. III, p. 218.
[21] M. Simonetti, „Sulle fonti del Commento a Isaia di Girolamo", în: *Augustinianum*, 24 (1984), pp. 451-469. R. Gryson / D. Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe...", p. 8.

că înţelesul său imediat (λέξις) exprimat istoric (καθ' ἱστορίαν), literal, din cele spuse (κατὰ τὸ ῥηθόν), trupeşte (σωματικῶς, πρὸς τὸ σωματικόν) sau sensibil (πρὸς τὸ αἰσθητόν), după care se îndreaptă către taina învăluită acolo (αἴνιγμα, ἐπίκρυψις, ὑπόνοια, ἀναγωγή, τροπολογία) exprimată tainic (μυστικῶς) prin alegorie (τροπικῶς, τροπολεγούμενος). În paragraful 187 pune alături cele două tipuri de interpretări numindu-le „cea după sensul gramatical" (πρὸς τὸ ῥηθόν) şi „cea după sensul adevărat" (πρὸς τὴν ἀλήθειαν).

Interpretarea (ἐκδοχή) poate fi însă multiplă, în măsura în care sensul alegoric se dezvoltă sub diverse aspecte. În paragraful 176 Sf. Vasile anunţă o a treia interpretare, iar în alte locuri oferă mai multe variante de înţelegere care însă nu se exclud reciproc, ci îmbogăţesc sensul alegoric.

Alegoria însă nu funcţionează abuziv, prin desfiinţarea literei, ci prin transcenderea acesteia. Sensul istoric nu este exclus, ci este studiat la o primă înţelegere, ca apoi să fie depăşit prin contemplare. „Tipurile" istoriei trebuie înţelese în adevărul lor, accesibil doar celor care îşi pun credinţa în Scripturi. În paragraful 197 spune: „Trebuie într-adevăr să avem credinţă în Scripturi, ca unele care conţin sensul dumnezeiesc şi astfel să pornim la înţelegerea celor scrise în ele. Căci trebuie să depăşim tipurile şi astfel să înţelegem adevărul celor arătate nouă".

Este interesant că Sf. Vasile nu are pretenţia că oferă singura interpretare valabilă. Ocurenţa frecventă a termenilor τάχα şi μήποτε „poate" arată că Sfântul Părinte formulează variante de tâlcuire, decelează aspecte ale textului biblic, care de altfel rămâne un tezaur de taine şi interpretări. Aceeaşi manieră discretă de sugerare a multiplelor interpretări se va regăsi şi la Sf. Maxim Mărturisitorul.

Un principiu folosit în exegeza textului biblic ar putea fi numit hristocentric. Multe versete, aparent neutre în expresie, sunt raportate direct la activitatea, învăţătura şi Persoana Fiului lui Dumnezeu în istoria mântuirii. Realmente, Sf. Vasile citeşte Vechiul Testament prin Noul Testament. Cuvinte obscure ale profetului Isaia devin vestiri ale evenimentelor sau situaţiilor din Biserică.

Se observă apoi şi o interpretare focalizată pe instituţii. Sf. Vasile raportează de multe ori textul Vechiului Testament la proble-

mele duhovniceşti ale creştinului, dar de cele mai multe ori la instituţii din Biserică. De exemplu, se raportează la cinul preoţesc, la cei aleşi din Biserică, la conducători. Vorbeşte de cei care administrează Tainele (paragraful 178), de Botez, de Euharistie, de Spovedanie (taina deja se săvârşea exclusiv în ascuns, doar între penitent şi preot). Vorbeşte de participarea la slujbă, presupunând chiar regularitatea, ca în exemplul cu tânărul căzut în desfrânare, care se simte ruşinat să iasă din Biserică înainte de comuniune şi trebuie să dea explicaţii, scuzându-se.

Pentru textul discutat Sf. Vasile nu foloseşte exclusiv Septuaginta, ci şi alte traduceri în limba greacă (îi menţionează nominal pe Aquila, Theodotion şi pe Symmachus), pe care le numeşte „ediţii" (ἐκδόσεις). Aceasta înseamnă că Septuaginta nu constituie singura normă de interpretare, ci doar una dintre tradiţii, chiar dacă cea mai importantă, fiind de altfel numită „ediţia comună" (κοινὴ ἔκδοσις). Este însă preţuit şi textul ebraic, la care Sf. Vasile nu are acces direct, ci probabil prin comentariul lui Origen. Astfel, sunt amintite etimologii, pe care doar un cunoscător de ebraică le-ar putea formula. De pildă, explică Basan (în ebraică *Başan*) prin verbul *baş* „s-a ruşinat". Sau Damascul este tâlcuit ca cel care se pocăieşte pentru sânge (în ebraică *dam* înseamnă „sânge", iar *saq* „acoperământul de pocăinţă", „sac"). La fel, când discută despre identitatea lui Amos, tatăl lui Isaia, ştie că în original numele tatălui lui Isaia se scrie altfel decât numele profetului Amos, deşi în Septuaginta ele apar identic; aminteşte aici de literele care arată aspiraţii diferite (*ʿayin* versus *ʾalef*). În alt caz, constatând diferenţa faţă de Septuaginta a textului citat de Sf. Apostol Pavel, care consună însă cu variantele celorlalţi traducători, arată că Sf. Pavel fiind evreu are acces la textul ebraic. Prin aceasta Sf. Vasile sugerează un avantaj al Sf. Pavel, explicând că „noi (el inclusiv) avem nevoie de diverse traduceri". Probabil a folosit o ediţie (prescurtată?) a *Hexaplei*, pentru că face referire şi la semnele critice, de exemplu, la faptul că un cuvânt era notat cu *obelus*, desemnând o traducere fără sens.

De asemenea, foloseşte în interpretare etimologia populară, adică jocul de cuvinte făcut în limba ebraică. Rolul unei asemenea

metode interpretative este unul teologic. Numele personajelor sau ale localităţilor devin simboluri ale realităţii teologice (de exemplu tâlcuieşte numele regilor Pecah şi Reţin sau ale cetăţilor Sodoma şi Gomora în contextul tratării despre provocările luptei duhovniceşti).

Sf. Vasile foloseşte şi elemente din filosofia greacă. De exemplu, vorbeşte de împărţirea sufletului în cele trei elemente de bază, ca la Platon. Tinde să privească platonic sufletul ca fiind sediul sinelui, iar trupul să-l vadă ca pe un veşmânt al sufletului. De asemenea, trupul este asemănat cu o corabie, motiv prezent la Aristotel, dar devenit comun în filozofia greacă. Pe de altă parte, Sf. Vasile se ridică vehement împotriva practicilor păgâne ale elenilor, acuzându-i pe vrăjitorii celebri (Pythia de exemplu) de şarlatanie.

Mai degrabă Sf. Vasile este interesat de ştiinţa vremii. Foloseşte abundent explicaţii la nivelul cunoştinţelor de atunci din domeniul ştiinţelor naturale, precum fizica, biologia şi astronomia. De exemplu, aminteşte de teoria elementelor din natură, aşa cum se găseşte la Platon în *Timaios*. Arată prin aceasta aceleaşi preocupări ca şi în *Hexaemeron* sau *Cuvântări*.

Sf. Vasile manifestă şi interes pentru gramatică şi definiţii. Deseori începe o tâlcuire, arătând ce se înţelege prin termenul folosit. Apreciază dacă un cuvânt este sau nu uzual în limba greacă obişnuită. De asemenea este preocupat de stabilirea sensului gramatical al textului biblic (de exemplu problema dacă o propoziţie este sau nu interogativă).

Există referiri la eretici, dar nu se foloseşte o polemică virulentă, ci sunt amintiţi în trecere. Sunt menţionaţi nominal anomeii (a căror erezie a apărut „acum") şi pnevmatomahii, ceea ce confirmă autenticitatea lucrării. Dacă ar fi fost compusă ulterior, amintirea acestora ar fi fost inutilă.

Comentariul Sf. Vasile cel Mare pare scris disproporţionat. Unele capitole, mai ales cele de început, sunt tratate pe larg, cu lungi digresiuni. De pildă, comentariul primelor două capitole din *Isaia* ocupă aproximativ o treime din întreaga lucrare. Sf. Vasile nu îşi finalizează comentariu ca Eusebiu sau Sf. Chiril al Alexandriei, ci

se opreşte la capitolul XVI inclusiv. Pe de altă parte, ceea ce deja a scris lasă impresia unei tratări neterminate: capitolului V îi lipseşte finalul (v. 27-30), capitolele XI şi XIV tratează doar unele versete (lipsesc XI, 1-9 şi XIV, 3-18). De asemenea, în capitolul VI comentariul se repetă (v. 5-10 sunt reluate). Acest aspect ar dovedi faptul că prezenta operă a rămas la stadiul de proiect. Avem de a face cu notiţe ample exegetice, pe care însă Sf. Vasile nu a apucat să le editeze. Nu sunt omilii ţinute public, ca în cazul tratării Hexaemeronului (cele şase zile ale creaţiei). Este o operă de birou, la care a lucrat consultând diverse ediţii ale Scripturii sau a folosit comentarii care le indicau. Pe unele texte biblice le citează din memorie, dovedind o excelentă cunoaştere a Scripturii, făcând paralele între versete care au termeni comuni sau asemănători. Contextualizarea aceasta a termenilor o foloseşte adesea pentru a cerceta mai aprofundat conotaţia, sensul sau sfera de utilizare. În două cazuri atribuie un citat biblic greşit unei alte cărţi; totuşi, trebuie să ţinem cont de faptul că întreaga lucrare are peste 1500 de citate şi aluzii biblice. Citează cu aceeaşi uşurinţă din Vechiul şi din Noul Testament şi nu face nicio deosebire între acestea în ceea ce priveşte autoritatea dumnezeiască. Scriptura (γραφή sau λόγος) este autoritatea supremă, cuvântul lui Dumnezeu fixat în scris de aghiografi. Citează câteodată şi din cărţile anaghinoscomena (bune de citit), cele considerate în Biserica Ortodoxă necanonice, mai ales din *Înţelepciunea lui Solomon* şi *Înţelepciunea lui Iisus Sirah*. Totuşi, nu face vreo diferenţă între autoritatea acestora şi Scriptura canonică. Citează într-un singur caz un text apocrif (*Apocriful lui Iezechiel*). Explicaţia ar fi aceea că în sec. IV Biserica încă se discuta canonul Vechiului Testament. De altfel, este posibil ca Sf. Vasile să fi cunoscut acel citat apocrif prin intermediul unui alt comentator, de la care să-l fi preluat sau ca apocriful respectiv să fi circulat în note marginale făcute cărţii canonice. De remarcat că Sf. Vasile cel Mare acordă o importanţă mare şi Tradiţiei, amintirea nescrisă a Bisericii (κατὰ τὴν ἄγραφον μνήμην) (paragraful 141). Sfânta Scriptură nu este transformată într-o autoritate izolată, ci, dimpotrivă, aceasta prinde viaţă prin asumarea şi tâlcuirea ei în sânul comunităţii poporului lui Dumnezeu.

Stilul este familiar, de obicei i se adresează cititorului la persoana II singular sau chiar plural, iar autorul vorbește la persona I singular sau plural (asemănător stilului epistolar). Tonul este afectiv, didactic. Uneori repetă cuvinte sau lasă construcţii neterminate (anacolutul), ceea ce ar întări supoziţia că textul nu a fost corectat sau editat.

Faptul că Sfântul Părinte nu şi-a încheiat comentariul şi nu l-a editat ar explica şi circulaţia redusă a acestuia. Totuşi, întâlnirea unui pasaj similar în *Lexiconul* lui Hesychius din Alexandria (sec. V-VI dHr.) în legătură cu constelaţia Orion ar putea însemna citarea de către lexicon a comentariului. Am dispune astfel de o atestare externă la un secol distanţă a răspândirii pe care totuşi opera a cunoscut-o.

Datarea comentariului este dificil de precizat, dar există câteva repere. Pentru că în paragraful 121 vorbește de „noi, prezbiterii și conducătorii poporului (οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ)" ar rezulta de aici că Sf. Vasile era cel puțin preot (a fost hirotonit în 363) sau chiar episcop (din 370). Aș înclina spre a doua variantă, pentru că în paragraful 52 spune: „noi, conducătorii (ἡμεῖς οἱ ἄρχοντες)". Ar rămâne deci perioada probabilă de scriere dintre anii 370-379, când era arhiepiscop al Neocezareei Capadociei.

*

Comentariul la cartea profetului Isaia al Sf. Vasile cel Mare s-a păstrat în aproximativ 70 de manuscrise din sec. IX-XVII dHr.

Pentru text am folosit ediţia lui P. Trevistan[22], pe care am urmat-o şi în împărţirea pe paragrafe, pentru că Migne nu oferă o asemenea dispunere. Trimiterile la textul biblic le-am luat din ediţia Migne, *Patrologia graeca*, vol. XXX, efectuând tacit corecturi acolo unde a fost cazul. Pentru că sunt diferenţe de împărţire pe capitole/versete între textul masoretic, Septuaginta şi traducerea românească a Bibliei sinodale, am urmat de fiecare dată Bibliei sinodale,

[22] P. Trevistan (ed.), *San Basilio. Commento al profeta Isaia*, 2 vol., Turin, 1939, integrat în *Tesaurus Linguae Graecae*.

punând în paranteze trimiterea la Septuaginta, acolo unde diferă. În unele cazuri, textul oferit de Sf. Vasile este foarte diferit de Biblia sinodală, de aceea în acele situații indicația biblică este doar orientativă.

Ca ediții de control am folosit prima (și singura până acum) traducere în limba engleză a lui Nikolai Lipatov din 2001[23], dar și traducerea latină din Migne. Meritul lui Nikolai Lipatov constă și în îmbogățirea notelor cu trimiteri biblice, pe care însă nu le-am preluat.

Pentru textul biblic am folosit *Biblia sinodală* din 2008 datorită limbajului mai nou, dar, având în vedere că aceasta este o ediție mixtă și nu reflectă doar Septuaginta, ci și textul masoretic, am folosit în foarte multe cazuri, acolo unde aceasta se îndepărta de textul grecesc, *Septuaginta* tradusă sub coordonarea lui Cristian Bădiliță / Francisca Băltăceanu / Monica Broșteanu (2001-2009)[24] sau Biblia regelui Carol I din 1914, pe care însă uneori le-am adaptat. Din păcate, în cazul textului din cartea profetului Isaia nu am putut utiliza traducerea domnului Ion Pătrulescu, volumul 6/I care conține cartea Isaia fiind singurul încă publicat.

Pentru versiunile celorlalți traducători antici în limba greacă ai Vechiului Testament (Aquila, Symmachus și Theodotion) am folosit ediția lui F. Field a fragmentelor păstrate din *Hexapla*[25]. Pentru verificarea sensului Septuagintei, am folosit vechea traducere a lui

---

[23] St. Basil the Great, *Commentary on the Prophet Isaiah*, translated into English by Nikolai A. Lipatov, Edition Cicero, Mandelbachtal-Cambridge, 2001 (Texts and Studies in the History of Theology, 7).

[24] Cristian Bădiliță (coord) et al., *Septuaginta*, Ed. Polirom, Iași, vol. 1, 2, 3, 4/I, 4/II, 5, 6/II, 2001-.

[25] Friedericus Field, *Origenis Hexaplorum quae supersint sive veterum interpretum graecorum in totum Vetus Testamentum fragmenta*, Georg Olms/ Kraus Reprint, Hildesheim / Vaduz, 1964, vol. I și II.

Brenton[26] în engleză, dar și excelenta NETS din 2007[27]. În fine, pentru etimologiile ebraice, m-am ghidat după HALOT[28].

Nădăjduiesc ca lectura unui comentariu patristic la o carte biblică să ne aducă prospețimea și vigoarea exegetică pe care Sfinții Părinți o aveau, abordând textul dumnezeiesc ca pe ceva viu și mereu încărcat de sensuri noi.

Alexandru Mihăilă

---

[26] Sir Lancelor C.L. Brenton, *The English Translation of The Septuagint Version of the Old Testament*, Samuel Bagster and Sons, London, 1844.
[27] Albert Pietersma / Benjamin G. Wright, *A New English Translation of the Septuagint*, OUP, Oxford, 2007.
[28] Ludwig Koehler / Walter Baumgartner, *The Hebrew Aramaic Lexicon of the Old Testament*, trad. M.E.J. Richardson, Brill, Leiden, 1994-2000.

PROLOG

1. «*Rugați-vă ca fuga voastră să nu fie iarna sau de sabat*»[29].

Trebuie observat că Dumnezeu nu a făcut nici iarna nici sabatul blamabile, căci este scris: «*vara și primăvara, Tu le-ai plăsmuit*»[30]. Suntem pe timp de iarnă, când patimile trupului devin puternice înlăuntrul nostru. De aceea cuvântul evanghelic trebuie înțeles astfel: fuga noastră să nu fie când cele rele stăpânesc înlăuntrul nostru sau când ne petrecem viața în lenevie. Căci sugerează că aceasta se înțelege prin „sabat", ca să dobândim acea binecuvântare: «*Fericit este acel slujitor, pe care Domnul când vine îl va găsi priveghind*»[31].

«*Fiți înțelepți ca șerpii*»[32]. Poate că [șarpele] în chip înțelept și înțelegător se dezbracă[33] de bătrânețe. Căci de câte ori trebuie să lepede pielea năpârlită, [el] se lasă într-un loc îngust, care îi strâmtează bine trupul, și trecând astfel se dezbracă de bătrânețe. Poate că de aceea Scriptura dorește ca noi trecând prin calea îngustă și strâmtorată să ne dezbrăcăm de omul cel vechi, ca să ne îmbrăcăm cu cel nou, înnoindu-ne tinerețea ca a vulturului.

Cea mai mare și cea dintâi harismă, care are trebuință de un suflet curățit, este primirea inspirației dumnezeiești pentru a le profeți pe cele ale lui Dumnezeu. Iar a doua după ea, dar care are nevoie de o purtare de grijă care să nu fie nici mică, nici întâmplătoare, este de a asculta sensul celor spuse de către Duhul și de a nu le ignora pe cele spuse, ci a fi călăuzit direct la aceasta de către Duhul Care rânduiește ca profeția să fie scrisă și Care călăuzește mintea celor care primesc harisma cunoașterii. De aceea și Domnul adăuga,

---

[29] *Mt.* XXIV, 20.
[30] *Ps.* LXXIII, 17.
[31] *Mt.* XXIV, 46.
[32] *Mt.* X, 16.
[33] Verbul ἀποξύω trimite la imaginea năpârlirii de piele a șarpelui.

spunând: «*Cine are urechi de auzit, să audă*»[34]. Iar profetul Ioil: «*Cine e înțelept să înțeleagă aceasta și înțelegător să priceapă aceasta?*»[35]. Și Apostolul, în locul despre harisme, spune că profeția este o harismă, iar deosebirea duhurilor alta[36]. Căci cine se prezintă pe sine instrument vrednic de lucrarea Duhului este profet; iar cel care primește cu înțelegere puterea celor vestite, acela are harisma deosebirii duhurilor. De aceea și corintenilor le rânduiește: «*Profeții*, spune, *să vorbească doi sau trei, iar ceilalți să discearnă*»[37].

2. Și sunt [harisme] atât de mari, încât există amenințarea că Domnul va îndepărta din Iudeea profetul, tâlcuitorul, sfetnicul minunat și ascultătorul priceput[38]. Iar noi trebuie să ne rugăm să primim harisma înțelepciunii, a cunoștinței și a învățăturii, ca toate adunându-se laolaltă să întipărească în partea conducătoare a noastră (minte) forma întregului adevăr profețit. Este nevoie de cuvântul cunoștinței pentru contemplarea celor tainice ale Duhului, de cuvântul înțelepciunii pentru a pregăti și a împlini cele predate pe scurt în puține vorbe. Căci îi este obișnuit înțelepciunii să-și împrăștie cuvintele. «*Căci mi-am răspândit*, zice, *cuvintele, dar n-ați ascultat*»[39].

Prin urmare, harisma învățăturii este spre zidirea celor care ascultă. De aceea, pentru sufletul celui care se pregătește să proorocească este nevoie de o capacitate care să fi existat dinainte în mișcarea cea dinlăuntrul nostru, încât Cuvântul cel din toate, Care alege sufletele mai armonioase, în care după măsura armoniei dinăuntru nu este disonantă cu cuvântul nicio mișcare cât de mică a [părții] pătimitoare a sufletului, să stârnească lucrarea de la dumnezeiescul Duh. Dar nu numai potolirea patimilor este necesară pentru pregătirea primirii Duhului, ci și măsura rânduielii celor referitoare la credință și folosul atât al celui care primește harul, cât și al celor

---

[34] *Mt.* XI, 15.
[35] *Os.* XIV, 10. Versetul este atribuit din greșeală profetului Ioil, dar aparține în realitate profetului Osea.
[36] *I Cor.* XII, 10.
[37] *I Cor.* XIV, 29.
[38] *Is.* III, 2.
[39] *Pr.* I, 24.

care ascultă la timp și al celor care iau apoi parte la folosul de la profeți. Căci, spune, «*este dată fiecăruia arătarea Duhului spre folos*»[40] și iarăși «*după măsura credinței*»[41]. Desigur, este imposibil pentru firea omenească să ofere rațiunea lucrării felurite făcute în cei vrednici de dumnezeiescul Duh, prin Care unul este încredințat cu profeția, și aceasta într-o așa de mare măsură, altul primește darurile vindecărilor, și pe acestea atât de mari, iar altul lucrarea minunilor, a celor mari sau a celor mici. Căci pe acestea singur le știe Cel care scrutează vrednicia fiecărui suflet și Care împarte fiecăruia cu măsurile nevăzute ale dreptății cele după vrednicie.

3. Cum profețeau sufletele curate și luminoase? Făcându-se ca niște oglinzi ale lucrării[42] dumnezeiești, arătau reflecția clară și de neconfundat și deloc murdărită de patimile trupului. Căci Duhul Sfânt le stă alături tuturor, celor curățiți de patimi le imprimă puterea Sa proprie, dar celor care au mintea amestecată de petele păcatului, deloc. Este nevoie ca, pe lângă curăție, să fie arătată și o ordine statornică și bine întocmită. Căci nu cel instabil în cumpătate este curat, ci cel care își supune Duhului dorința trupului. După cum reflexiile fețelor nu se fac în toate materialele, ci în cele care prezintă netezime și transparență, tot așa lucrarea Duhului nu este în toate sufletele, ci în cele care nu au nimic strâmb, nici sucit. Zăpada este strălucitoare, dar chipurile celor care privesc în ea nu se văd, pentru că este aspră, fiind compusă din spumă întărită. Laptele este alb, dar nu primește chipurile, pentru că are și câteva bule mici. În apă, însă, și în cerneală forma se reflectă datorită netezimii.

De aceea dezordinea vieții este nepotrivită pentru dobândirea lucrării dumnezeiești[43]. De câte ori sufletul dedat la întreaga practică a virtuții păstrează necontenit pomenirea lui Dumnezeu întipărită în el prin dorul puternic de Acesta și pregătește în acest fel ca Dumnezeu să fie în el ca și cum ar locui, devenind teofor prin contemplarea neclintită a lui Dumnezeu și prin dorul nespus, [atunci] se face vrednic de harisma profeției, Dumnezeu conferindu-i pute-

[40] *I Cor*. XII, 7.
[41] *Rom*. XII, 6.
[42] ἐνέργεια.
[43] θέια ἐνέργεια.

rea dumnezeiască și deschizându-i ochii sufletului pentru vederea arătărilor pe care El le dorește. De aceea profeții erau numiți odinioară „văzători", pentru vederea de mai înainte a celor ce urmează să se întâmple ca și cum ar fi prezente.

Vom fi nevoiți să vedem mai degrabă mișcarea profetică [plecând] de la arătările din vis. Căci după cum, când partea conducătoare a sufletului nostru (mintea) este întipărită cu vedenii în vis, ne facem spectatorii unor orașe sau locuri felurite în măreție și frumusețe sau unor [lucruri] mai presus de fire, sau reținem adeseori amintirea unor cuvinte întipărite în auz, iar când sunt asemenea vedenii, ciudățenii și glasuri din jurul nostru, în realitate nici nu am văzut ceva cu simțirea trupească, nici nu am auzit, tot așa și mintea bărbaților dumnezeiești și fericiți, uneori întipărită în vedenie, alteori în vis, se umple de cuvinte și vedenii dumnezeiești, fără să-și întipărească prin ochi imaginile celor văzute, nici să primească prin urechi lovirea aerului care iese din organele vocale. Căci tronul înalt și măreț nu era ceva din afară, nici Cel care stătea pe el, pe Care L-a văzut Isaia[44], nici [nu era] asemănător omului Cel care la Iezechiel era de la coapse în sus de chihlimbar[45], însă de la coapse în jos de foc[46]. Dar mintea lor, printr-o putere mai mare, s-a aflat în contemplarea acestora, Duhul arătând firea dumnezeiască prin taine.

4. Profeții le-au văzut nu numai pe cele viitoare, ci și pe cele ascunse ale celor prezenți, după cum spune Pavel: «*Dacă ați prooroci și ar veni vreun necredincios sau vreun neștiutor, cele ascunse ale inimii lui ar fi arătate*»[47]. Sau ca Elisei: «*Oare inima mea nu a mers alături de tine, când s-a întors omul [acela] cu carul lui, în întâmpinarea ta?*»[48].

Este profeție și cunoașterea dinainte prin vise, precum se arăta lui Iosif în Egipt și lui Daniel în Babilonia. Dar oare cum [a fost posibilă] și faraonului sau lui Nabucodonosor? [Aceasta s-a întâmplat] pentru că trebuia ca cei puternici să vadă dinainte cele despre rân-

---

[44] *Is*. VI, 1.
[45] Sau electrum, aur amestecat cu argint.
[46] *Iez*. VIII, 2.
[47] *I Cor*. XIV, 24-25.
[48] *IV Reg*. V, 26.

duielile lumii, astfel încât [profeția] să fie crezută. Așadar cum au profețit Valaam și Caiafa? Pentru că și aceia aveau [oameni] în ascultare, unul ca arhiereu, celălalt ca vrăjitor. Nu [rezultă] de aici curăția sufletului, nici strălucirea minții care Îl contemplă pe Dumnezeu și care dobândește de aici puterea, ci cuvântul a fost în ei după iconomie, nu după vrednicie, ci pentru vremea potrivită. Dar întrebi dacă cele de la Isaia și Iezechiel erau vedenii, văzute prin arătări atât de mărețe, sau erau învățături dumnezeiești[49], care ne vestesc nouă însușirile dumnezeirii prin tainele Duhului.

5. Unii spun că au profețit fiind în extaz, mintea omenească fiindu-le acoperită de Duhul. Este însă împotriva făgăduinței prezenței dumnezeiești ca cel inspirat să fie făcut nesimțitor, și, când a ajuns plin de învățăturile dumnezeiești, atunci el să-și fi ieșit din propria minte, iar alții să aibă folos de la el, dar el însuși să fie lipsit de folosul din propriile cuvinte. Pe scurt, ce sens potrivit ar avea ca prin Duhul înțelepciunii să devină asemănător unui nebun și prin Duhul cunoașterii să-și arunce însoțitorul (conștiința[50])? Nici lumina nu produce orbire, ci trezește puterea văzătoare care subzistă în fire, nici Duhul nu produce sufletelor întunecare, ci ridică mintea curățită de petele păcatului către contemplarea celor raționale.

De aceea, nu este de necrezut că există o putere răutăcioasă care încurcă gândirea și [care] uneltește împotriva firii omenești; dar nu este cuvios să se spună că prezența Duhului dumnezeiesc lucrează aceasta la fel. Cum bunăoară, dacă sfinții sunt înțelepți, să nu fi urmărit cele profețite? Se spune: «*Înțeleptul va înțelege cele din propria gură și aduce pe buze înțelegere*»[51]. Dacă Isaac s-a tulburat la intrarea fiului său[52], iar David a grăit în tulburarea sa[53], iar pentru aceasta [ei] îi acuză în mod mincinos pe sfinți de nebunie, să știe că se spune „tulburare”[54] și pentru uimire, ca în [textul]: «*Cerul s-a în-*

---

[49] θεολογία ca învățătura divină.
[50] cf. St. Basil the Great, *Commentary on the Prophet Isaiah*, trad. N.A. Lipatov, p. 5, n. 8.
[51] *Pr*. XVI, 23.
[52] *Fac*. XXVII, 33.
[53] *Ps*. CXV, 2.
[54] Este vorba de ἔκστασις „extaz”, lit. „ieșire în afară”, tulburare cauzată de emoție.

spăimântat şi pământul s-a cutremurat»[55]. Trebuie ca, plecând de la concepţiile obişnuite, să recunoaştem că atât timp cât sunt la nivelul expresiei, contradicţiile referitoare la Dumnezeu nu au sens; la fel trebuie să recunoaştem, după concepţiile obişnuite, că firea divină este bună, nemânioasă şi dreaptă.

6. Dacă Scriptura spune că [Dumnezeu este] mâniat sau întristat sau că Îi pare rău sau că nu a răsplătit cuiva după cuviinţă, se cuvine să cercetăm înţelesul expresiei şi să ne îngrijim în ce mod am putea să-l reconstituim, iar nu să răsturnăm concepţiile potrivite despre Dumnezeu. Astfel să ne întâlnim fără poticneală cu Scripturile, slujindu-ne de cele uşor de înţeles, dar nefiind vătămaţi de cele mai neclare.

Dacă ar acuza cineva Sfânta Scriptura că n-ar fi pentru învăţătură, nici n-ar aduce lucruri folositoare, să cerceteze acela toată rânduiala celor omeneşti, nu doar în cele duhovniceşti, ci şi în cele inferioare şi în faptele obişnuite ale vieţii. Căci [Dumnezeu] a dat necuvântătoarelor mijloace uşoare pentru trai; Puterea care le rânduieşte pe toate le-a dat hrană care creşte de la sine, sălaş natural, îmbrăcăminte din păr şi pene; pe om însă l-a adus gol, dându-i în schimbul tuturor cuvântul (raţiunea), prin care au fost alcătuite meşteşugurile care le produc pe acestea: arhitectura, ţesutul, agricultura, olăritul, sufletul suplinind astfel lipsurile pentru trup prin prezenţa cuvântului (raţiunii).

După cum, în această privinţă, Creatorul nostru nu a permis ca toate să ne apară deodată ca la cele necuvântătoare, nu fiindcă ne invidia pentru mijloacele de trai, ci fiindcă a plănuit lipsa celor necesare drept o şcoală[56] pentru noi a raţiunii, la fel a plănuit umbrirea[57] în Scripturi spre folosul minţii, determinând lucrarea acesteia.

---

[55] *Ier*. II, 12.

[56] γυμνάσιον, şcoala unde tinerii făceau exerciţii fizice dezbrăcaţi (γυμνός). Termenul este ales pentru a justifica de ce omul este gol, spre diferenţă de animale, care se nasc deja în condiţii propice.

[57] Profeţiile nu sunt clare, ci învăluite, ascunse, umbrite. Cf. Sf. Ioan Gură de Aur, „Dovedire că este de folos să fie învăluite profeţiile despre Hristos, despre neamuri şi despre căderea iudeilor" şi „Despre învăluirea profeţiilor. Încă despre umbrirea Vechiului Testament; despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu; şi despre a nu ne vorbi de rău

Mai întâi, pentru ca ocupată cu acestea, [mintea] să fie retrasă de la cele inferioare; apoi, pentru că cele dobândite cu osteneală sunt iubite mai mult, iar cele adăugate în timp îndelungat rămân mai durabil. Nu este râvnită desfătarea de cele a căror dobândire este ușoară, căci este lesne de disprețuit prezența celor la îndemână și considerată nevrednică de păstrare pentru cei care le posedă.

Deci firea viselor este neclară și piezișă, având nevoie nu de puțină dibăcie a minții; și o strânsă apropiere de tainele din vise o au cele exprimate cu învăluire în Scripturi. De aceea, Iosif și Daniel au recunoscut visele prin harisma profetică, cele din cugetări nefiindu-le suficiente pentru urmărirea adevărului. Pentru aceasta este într-adevăr nevoie de curăția vieții, încât ceea ce este acoperit în Scriptură să fie recunoscut pentru practicarea virtuții morale. Este nevoie pe lângă curăția vieții și de cercetarea în Scriptură, pentru ca ceea ce este cuviincios și tainic să fie imprimat în suflet prin studiul asiduu.

Că studiul cuvintelor dumnezeiești necesită întreaga viață o confirmă viața lui Moise, care în primii patruzeci de ani a fost crescut în [învățăturile] Egiptenilor, iar în a doua perioadă de patruzeci de ani, retrăgându-se în pustie sub pretextul păstoritului, s-a instruit în contemplarea celor ce sunt. Și astfel, după aceasta, făcut vrednic de descoperirea lui Dumnezeu, după cea de-a doua perioadă de patruzeci de ani, împotriva voinței sale, dar prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, s-a întors pentru conducerea oamenilor. Și nici atunci nu rămânea permanent în viața practică, ci adesea se retrăgea pentru cele tainice. Întreaga mulțime [a israeliților] a căzut în nebunia idolească egipteană, când sfântul bărbat era cu Dumnezeu în munte. Asemenea era și Ilie, care fugea de gloata oamenilor și petrecea cu plăcere în pustie[58].

7. Dacă deci căutarea adevărului este trudită de către sfinți cu toată fermitatea părții conducătoare (minții), cum să nu fie un lucru nesăbuit să căutăm roadele a nenumărate eforturi fără nicio cerce-

unii pe alții", în: Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Ana. Omilii la David și Saul. Omilii la Serafimi*, trad. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 2007, pp. 238-285.

[58] N. Lipatov urmează lui Migne prin faptul că pune această frază în paragraful 7. Am lăsat însă fraza la finalul paragrafului 6, după P. Trevisan.

tare amănunțită? Observă-l și pe Ilie, după câte retrageri (pustnicii) și liniștiri (isihii) și trude s-a învrednicit a-L vedea pe Dumnezeu!

Subiectul cărții este evident și se poate înțelege de la sine. Pentru că profetul trăia în vremuri în care răul se înmulțise peste măsură, le-a descris mulțimea relelor pregătite pentru ei și a arătat cauza mâniei lui Dumnezeu, pentru a-i aduce la pocăință. Mai întâi, începe cu cuvântările împotriva Iudeei. Căci, după Petru, «*vremea este să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu*»[59], căci este firesc să fim mult mai supărați pe cei apropiați nouă, când aceștia greșesc împotriva noastră. Și în [cartea lui] *Iezechiel* spune Domnul, arătând că cei păcătoși vor fi pedepsiți: «*Să începeți cu cei sfinți ai Mei*»[60].

De aceea începe cu țara aleasă a lui Dumnezeu și cu cetatea în care se află sanctuarul, vestind cele ce urmează să vină, iar în al doilea rând cu Babilonul, apoi cu Moabul, Damascul, în al cincilea rând Egiptul, apoi pustia, Idumeea, valea Sionului, apoi Tirul, apoi animalele[61]. După acestea sunt cele petrecute în anul al paisprezecelea al domniei lui Iezechia, după care sunt profeții fără vreun titlu, care vestesc suferințele Ierusalimului și ale Iudeei; și cele despre cei din diaspora și despre întoarcerea acestora, după ce a fost ispășită pedeapsa; și cele despre Hristos răspândite în întreaga profeție, fiecare din cele relatate după istorie fiind împletit cu [sensul] tainic[62].

---

[59] *I Pt*. IV, 17.
[60] *Iez*. IX, 6.
[61] Referire la *Is*. XXX, 6 „proorocie despre fiarele de la miazăzi". Până aici ținea comentariul lui Origen, așa cum îl cunoaște Fer. Ieronim.
[62] Ca principiu hermeneutic, Sf. Vasile fixează sensul dublu al Scripturilor: pe de o parte sensul literal (καθ' ἱστορίαν λεγόμενον), iar pe de altă parte sensul duhovnicesc (μυστικόν).

ÎNCEPUTUL CUVÂNTULUI

8. «*Vedenia lui Isaia, fiul lui Amos, pe care a văzut-o împotriva lui Iuda și a Ierusalimului, în zilele lui Ozia, Ioatam, Ahaz și Iezechia, regii lui Iuda*»[63].

Cel mai eficient dintre simțurile noastre, care are percepția celor sensibile, este vederea. Căci nici cele înfricoșătoare nu pot fi percepute din auz ca din vedere, nici vreo altă putere [a sufletului] nu reține cele plăcute precum vederea. Din această cauză contemplarea celor adevărate, fiind clară și neechivocă, este numită vedere. De aceea profetului i se spune și „văzător" și „înainte-văzător". În [cartea lui] *Amos* am învățat că Amasia a spus: «*Văzătorule, pleacă și du-te în pământul lui Iuda și acolo profețește*»[64]. Samuel este numit „înainte-văzător" în *Regi*, căci spune: «*Proorocul se numea înainte-văzător*[65]»[66]. Căci după aceasta cei care vedeau cele viitoare erau numiți „înainte-văzători", iar cei care contemplau voința divină erau chemați „văzători".

9. Lucrarea noastră constă în a se dobândi atenția față de minte, pentru ca aceasta să devină limpede, desăvârșită prin exercițiile potrivite, iar darul lui Dumnezeu este ca Duhul să ne lumineze pentru contemplarea tainelor Lui. Punând mai întâi „viziunea", [Isaia] a adăugat apoi relatarea cuvintelor, pentru a arăta că nu a primit-o prin auz, ci că mărturisește înțelesul cuvântului întipărit în mintea sa. Noi avem nevoie de voce pentru a ne arăta gândurile, pe când Dumnezeu, punând stăpânire pe partea conducătoare [a sufletului]

---

[63] *Is*. I, 1.
[64] *Am*. VII, 12.
[65] În Septuaginta se poate înțelege că „înainte-văzător" era o altă denumire a proorocului. În textul ebraic, însă, proorocul era numit „mai înainte" (adică înainte de redactarea relatării respective) „văzător".
[66] *I Reg*. IX, 9.

(mintea) celor vrednici, le întipărește acestora cunoașterea propriei Sale voințe.

Pentru ce este adăugarea [menționării] tatălui? Ca să arate că harisma profeției îi era moștenire de la tată. «*... pe care a văzut-o împotriva Iudeei*». Ce înseamnă repetiția[67]? Pentru că prin prima [se arată] faptul obișnuit al vederii, pe când prin a doua se arată de data aceasta particularul: care, ce fel de și pentru cine a fost transmisă viziunea. Cuvintele sunt văzute, adică cele pe care le-a văzut profetul sunt contemplate cu mintea, după cum s-a spus în *Ieșire*, că «*Întreg poporul a văzut glasul*»[68]. Și alți profeți au o introducere asemănătoare. «*Vedenia lui Avdie; așa zice Domnul Dumnezeu Idumeii. Auzit-am o veste de la Domnul și o solie*[69] *a fost trimis către popoare*»[70]. Iar la Naum: «*Proorocie (încredințare)*[71] *despre Ninive. Cartea vedeniei lui Naum, al lui Elcheseu*»[72]. Iar la Avacum «*Proorocie (încredințare), pe care a văzut-o proorocul Avacum*»[73]. Iar Maleahi spune „proorocie (încredințare)" fără „vedenie", zicând astfel: «*Proorocia (încredințarea) cuvântului Domnului despre Israel, prin mâna Îngerului Său*»[74]. Ei par să arate prin „proorocie (încredințare)" că nu au de la ei înșiși puterea profeției, ci au primit-o[75], încât „proorocia" poate fi aceeași cu darul de la Dumnezeu.

Așadar, aceștia spun că sunt cărți ale vedeniei, dar ceilalți profeți spun că au auzit cuvintele de la Dumnezeu. Căci spune: «*Cuvântul Domnului, care a fost către Osea, [fiul] lui Beeri, în zilele lui*

---

[67] Substantivul „vedenie" și verbul „a văzut".
[68] *Ieș*. XX, 18.
[69] Deși NETS traduce prin „enclosing", l-am urmat pe Brenton prin „message". Termenul περιοχή înseamnă într-adevăr „fortăreață", „întăritură", „îngrăditură", dar în Noul Testament „pericopă" scripturistică (cf. *Fap*. VIII, 32). În ebraică **צִיר** *țir* înseamnă „mesager" (cf. HALOT).
[70] *Avd*. 1.
[71] NETS „issue", Brenton „burden". Termenul λῆμμα înseamnă „ceva primit", dar în special cu sensul de „câștig", „profit". Aici Septuaginta calchiază din ebraică termenul **מַשָּׂא** *massa'* „sarcină" (ceva ridicat), dar care semnifică și „cuvânt profetic".
[72] *Naum* I, 1.
[73] *Avac*. I, 1.
[74] *Mal*. I, 1.
[75] λῆμμα „proorocie" și λαβόντες „care primesc" vin de la același verb, λαμβάνω „a primi".

Ozia și Ioatam și Ahaz și Iezechia, regii Iudei și în zilele lui Ieroboam, fiul lui Ioaș, regele Israelului. Începutul cuvântului Domnului către Osea»[76]. În [cartea lui] *Amos*: «*Cuvintele lui Amos, care au fost în Akkarim*[77] *din Tekoa, pe care le-a văzut despre Ierusalim în zilele lui Ozia, regele Iudei, și în zilele lui Ieroboam, regele Israelului, cu doi ani înainte de cutremur*»[78]. Ordinea a fost aici schimbată, ca la Isaia; acolo vedenia este așezată înainte și au fost adăugate cuvintele: «*Ascultă, cerule*»[79]; aici, însă, cuvintele fiind puse înainte, urmează vedenia: «*Cuvintele lui Amos*», nu „vedenia lui Amos"; nu „pe care le-a auzit", ci «*pe care le-a văzut*». În [cartea lui] *Miheia*: «*Și a fost cuvântul Domnului către Miheia Moraștitul în zilele lui Ioatam și Ahaz și Iezechia, regii Iudei, referitor la cele văzute despre Samaria și Ierusalim*»[80], și «*Cuvântul Domnului, care a fost la Ioil, [fiul] lui Batuel*»[81]. Și: «*A fost cuvântul Domnului către Iona*»[82]. Și: «*Cuvântul Domnului, care a fost către Sofonia, fiul lui Husi, [fiul] lui Godolia, [fiul] lui Amoria, [fiul] lui Iezechia, în zilele lui Iosia, fiul lui Amon, regii Iudei*»[83].

În același fel sunt relatate arătarea timpului și primirea cuvântului de către Agheu, căci spune: «*În al doilea an pe vremea regelui Darius, în luna a șasea, în prima zi a lunii, a fost cuvântul Domnului în mâna lui Agheu profetul*»[84]. Mi se pare că ceea ce a fost spus acolo «*în mâna*» înseamnă aceleași lucru cu ceea ce a fost intitulat de alții «*proorocie (încredințare)*». Iar la Zaharia: «*În luna a opta a celui de-*

---

[76] *Os*. I, 1.
[77] Cuvântul νακκαριμ din Septuaginta este scris greșit, lipsind prima literă, iar finalul fiind pus în diftong (Ακκαρειμ). De fapt textul ebraic are נֹקְדִים *noqedim* „păstori" (Septuaginta a citit greșit litera ר *reș* în loc de ד *dalet*, confuzie destul de frecventă din cauza asemănării ca formă). Ca și în alte cazuri când termenii nu sunt familiari traducătorilor Septuagintei, ei apar transliterați, fiind ulterior înțeles ca toponim. De altfel *noqed* mai apare doar o singură dată în Biblia ebraică, în *IV Reg*. III, 4, sensul lui fiind dedus din literatura ugaritică („inspector al păstorilor").
[78] *Am*. I, 1.
[79] *Is*. I, 2.
[80] *Mih*. I, 1.
[81] *Ioil* I, 1.
[82] *Iona* I, 1.
[83] *Sof*. I, 1.
[84] *Ag*. I, 1.

al doilea an, pe vremea lui Darius, a fost cuvântul Domnului către Zaharia, [fiul] lui Barachia, fiul lui Addo, profetul»[85].

10. «*În zilele lui Ozia și Ioatam și Ahaz și Iezechia*»[86].

Observarea timpurilor este necesară ca să arate cu cât timp înainte au fost rostite, după cât timp s-au întâmplat, și că, atunci când slăbiciunea s-a înmulțit peste măsură, a prisosit grija din partea lui Dumnezeu. Căci cei mai mulți [profeți] se înșiruie aproape unul după celălalt de-a lungul timpului: Osea, în zilele lui Ozia și în zilele lui Ieroboam, Miheia în zilele lui Ioatam și Ahaz, Sofonia în zilele lui Iosia fiul lui Amon. Dintre ceilalți, unii și-au scris profețiile fără arătarea timpului, alții au notat împărățiile barbarilor, ca fiind mai cunoscute pe atunci. Agheu și Zaharia, Avdie, Naum și Avacum, Iona și Maleahi nu pomenesc timpurile, dar nu toți [omit] și părinții. Probabil cei care [proveneau] din părinți renumiți puteau fi ușor primiți, căci cei mai cunoscuți erau și mai credibili, pe când cei din neamuri neînsemnate erau trecuți sub tăcere.

Cu siguranță acest Amos, pe care îl avem trecut în rând cu cei doisprezece [profeți], nu este tatăl lui Isaia, căci nici pronunția nu este aceeași, nici înțelesul termenului. Unul se citește cu un sunet (spirit) mai aspru, celălalt cu unul mai lin[87]. Și cele arătate sunt diferite: căci numele tatălui lui Isaia și termenul specific înseamnă „trăinicie", „putere" și „forță"[88], pe când al profetului desemnează „un cuvânt greu"[89]. Se pare că profeția lui Osea a fost înainte de cea a lui Isaia, pentru că s-a spus: «*Începutul cuvântului Domnului către Osea*»[90]. Este știut sigur că același Ozia este numit și Azaria, căci în *prima [carte] a Paralipomenelor* este numit Ozia, dar în *a doua a Re-*

---

[85] *Zah*. I, 1.

[86] *Is*. I, 1.

[87] Septuaginta redă în aceeași grafie (Αμως), totuși, grafia ebraică a numelor este total diferită: profetul Amos este עָמוֹס *ʿamos*, pe când tatăl lui Isaia este אָמוֹץ *ʾamoṣ*. Sf. Vasile se referă prin comparația cu lb. greacă la faptul că în ebraică profetul Amos se scrie cu litera ע *ʿain*, guturala aspră, pe când numele tatălui lui Isaia cu litera א *ʾalef*, guturala lină.

[88] Verbul אָמַץ *ʾameṣ* înseamnă „a fi puternic".

[89] Verbul עָמַס *ʿamas* înseamnă „a încărca (cu sarcini)" (de ex. animalele), „a căra greutăți".

[90] *Os*. I, 1.

gilor[91] este numit Azaria, doar că tatăl lui și mama [sunt aceiași]; căci mama este Chalia[92], iar tatăl Amasia[93], și timpul domniei aceleași: cincizeci și doi de ani. În vremea lui Ozia au proorocit Isaia, Osea și Amos. Dar pentru că [s-a spus] «*începutul cuvântului către Osea*», oare nu a început el primul să proorocească? Și pentru că Amos [a scris] cu doi ani înainte de cutremur, oare nu [era acesta] înainte de viziunea lui Isaia, în care spune: «*Și s-a ridicat pragul cel de sus al ușii*»[94].

11. «*Auzi, cerule, și ascultă, pământule, că Domnul a grăit*»[95].

Pentru că profeția a fost împotriva neamului celui rău, neavând ascultători între oameni, s-a adresat cerului și pământului, căci cu acești martori a fost dată Legea, când Moise a zis: «*Vă mărturisesc vouă astăzi pe cer și pe pământ*»[96] și iarăși «*Ia aminte, cerule, și voi grăi, și auzi, pământule graiuri din gura mea*»[97]. Se cuvenea așadar ca cei instituiți martori când Legea a fost dată să fie chemați la acuzarea de călcare a Legii. Căci spune: «*Adunați la mine pe maimarii semințiilor voastre și pe bătrânii voștri și pe judecătorii voștri, ca să grăiesc în auzul lor toate cuvintele acestea și să pun asupra lor mărturie cerul și pământul*»[98]. Se observă că, din contră, aici cuvântul este altfel decât în cântare. Căci acolo [zice]: «*Ia aminte, cerule*», sau după alte versiuni: «*Ascultă, cerule și să asculte pământul*»[99], în-

---

[91] Interesant că Sfântul Vasile numește cartea a II-a a Regilor, după uzanța ebraică, și nu a IV-a a Regilor, după *Septuaginta*.

[92] Iecholia în textul ebraic – cf. *IV Reg*. XV, 2; *II Par*. XXVI, 3.

[93] În ebraică Amația.

[94] *Is*. VI, 4. Sfântul Vasile identifică aici descrierea teofaniei din templul din Ierusalim, în care apare cutremurarea porților templului, cu cutremurul descris în Amos (*Am*. I, 1). Deși cutremurele sunt frecvente în Palestina, totuși acel cutremur este menționat și după 200 de ani de Zaharia (cf. *Zah*. XIV, 5). Oricum, datarea lui Osea și Amos înainte de Isaia este sigură și pentru că Isaia a avut viziunea chemării profetice în anul morții regelui Ozia (cf. *Is*. VI, 1), adică în 740, pe când Osea și Amos au profețit în vremea lui Ozia.

[95] *Is*. I, 2.

[96] *Deut*. IV, 26.

[97] *Deut*. XXXII, 1.

[98] *Deut*. XXXI, 28.

[99] Nu s-a păstrat în acest verset nicio informație. Versiunile invocate sunt desigur Aquila, Symmachus și Theodotion. Sf. Vasile păstrează astfel informații foarte prețioase pentru critica textuală.

să aici: «*Auzi, cerule și ascultă, pământule*». Căci de câte ori poporul cugetă la cele înalte și nu se îndepărtează de Dumnezeu, cheamă cerul ca și cum acesta ar fi aproape și îl îndeamnă să asculte[100] cuvintele; aceasta înseamnă: «*ascultă*». Iar de câte ori se îndepărtează de cele cerești, vorbește cu acesta ca și cum ar fi departe: «*Auzi, cerule*».

12. La fel și pentru pământ. De aceea Moise are cerul ca ceva aproape, datorită urcușului [duhovnicesc al] poporului. «*Auzi, cerule*» sau «*ascultă*», ca ceilalți. Isaia însă, pentru că poporul se găsea în păcate și cugeta cele pământești, poruncește ca pământul să asculte[101] cuvintele ca și cum ar fi aproape. Căci aceasta înseamnă „a asculta". Sau prin metonimie [numește] cer pe locuitorii din cer, după cum noi numim „cetate" pe cei care sunt în cetate și „pământ" pe toți din el, dar să nu fim rătăciți să credem de aici că pământul și cerul ar fi [cumva] vii. Astfel, cerul este numit și tron al lui Dumnezeu, pentru faptul că puterile cerești au statornicită în ele însele în mod trainic cunoașterea lui Dumnezeu. Iar pământul „așternut al picioarelor", pentru că oamenii de pe el cu greu pot să cuprindă [adevărurile] ultime despre Dumnezeu. De aceea se spune: «*Un om destoinic*[102] *este tron al înțelegerii*»[103], dar tron al necinstei este femeia care le urăște pe cele drepte. Precum tronul înțelegerii [este] cel atent și chibzuit, astfel tronul lui Dumnezeu este cel care cuprinde cele mai înalte dintre predaniile despre Dumnezeu.

«*Că Domnul a grăit*». Este cumplit să nu asculți de cuvintele lui Dumnezeu.

13. «*Fii am născut și i-am crescut, dar ei M-au îndepărtat*»[104].

---

[100] lit. „să-și pună în urechi". Expresia sugerează o apropiere de ascultător a celui care vorbește.
[101] lit. „să primească în urechi".
[102] Aici Sf. Vasile nu citează din Septuaginta, care are συνετός „înțelept", ci din altă versiune, care avea πανοῦργος „destoinic". F. Field menționează cu această citire Siro-Hexapla, dar nu atribuie versiunea niciunei traduceri anume, deși o cunoaște – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. I, p. 15. În nota de la subsol, Migne arată că Montfaucon considera că πανοῦργος ar fi fost citirea din Aquila și Theodotion, pentru că aceștia o au și în *Fac*. III, 1.
[103] *Pr*. XII, 23.
[104] *Is*. I, 2.

O, iubire de oameni! Stăpânul Se justifică pentru ca să le aducă pe cele meritate cu argumente. «*Fii am născut și i-am crescut*». Omul este compus din suflet și trup; carnea din pământ, iar sufletul este ceresc. Fiindcă el are înrudire cu ambele, [Dumnezeu] îl acuză de păcat în prezența celor care îi sunt lui cei mai apropiați. «*Fii am născut și i-am crescut*». Sunt două feluri de creații. Una, formarea după [chipul] lui Dumnezeu este împlinită prin fapte și primirea învățăturilor, după cum Pavel naște prin Evanghelie, este în durerile nașterii cu cei căzuți[105] și plăsmuindu-i îi formează în întregime pentru dreapta credință. Dar ce este cealaltă? [Este] intrarea în viață, după [cum se spune]: «*Aceasta este cartea obârșiei cerului și pământului*»[106]. De aceea le arată pe amândouă și îi acuză, pentru că fiind aduși la existență din ceea ce nu este și fiind făcuți după chipul lui Dumnezeu – căci aceasta este a fi născut și a fi crescut – , „nu ați mulțumit ca unui Creator, și nici nu v-ați asemănat ca unui Părinte", ci prin aplecarea spre cele mai rele L-au respins pe Dumnezeu și l-au făcut tată pe diavolul. Căci «*tot cel face păcatul este născut din diavolul*»[107]. Și Domnul le spune celor înrăiți: «*Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul*»[108]. Mare este acuza că cel care e fiu și a dobândit nașterea trupească se poartă arogant față de cel ce l-a născut. Dar este vrednic de un dispreț covârșitor și cel înălțat la a fi părtaș de cele cerești, dar care nu se mai supune iubirii față de Binefăcător.

14. «*Boul își cunoaște stăpânul și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște și poporul Meu nu Mă pricepe*»[109].

Cel care Îl respinge pe Dumnezeu seamănă cu boul și asinul. Căci «*în cinste fiind, nu a priceput, s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor*»[110]. Asemenea sunt cei care nu trăiesc după cuvânt, ci după patimă, care decad din cauza iraționalității în existența animalică. Le-a luat ca exemplu pe cele care trăiesc împreună cu noi și sunt bine cunoscute, ca să fim rușinați și [pentru

---

[105] *Gal*. IV, 19.
[106] *Fac*. V, 1; *Fac*. II, 4.
[107] *I In*. III, 8.
[108] *In*. VIII, 44.
[109] *Is*. I, 3.
[110] *Ps*. XLVIII, 12 (Septuaginta v. 13).

că] fiind mai iraționali decât acestea, nu dobândim bunăvoirea de la cele necuvântătoare, cea pe care însine o împărtășim de la creatorul nostru. Căci boul, care ne-a fost lăsat împreună-lucrător în agricultură, ascultă de glasul celui care îl hrănește și îl recunoaște pe cel care îi aduce în mod obișnuit hrana, iar asinul se grăbește de bună voie către locurile obișnuite de odihnă. Dacă cele necuvântătoare au o asemenea obișnuință cu îngrijitorul [lor], cu atât mai mult firii raționale îi este cerută dragostea față de Dumnezeu?

Observă că se afirmă că boul are o cunoaștere mai cuprinzătoare decât asinul. Căci primul își cunoaște stăpânul, pe când al doilea doar ieslea, cuvântul arătând [astfel] că animalul lacom este familiar doar cu locul de plăcere, pe când primul are o cunoaștere și a celui care este bun și folositor [față de el]. De aceea, pentru că [aceste] animale sunt nepotrivite unul cu celălalt, în *Deuteronom* este interzis să se are «*cu taurul și asinul împreună*»[111], adică se fie înjugată [partea] puternică și silitoare a sufletului împreună cu cea iubitoare de plăcere și pătimitoare. Dar nu de boi se îngrijește Dumnezeu[112], ci s-a scris cu totul pentru noi. Însă iarăși sunt puse alături în alt loc: «*Fericit este cel ce seamănă tot pe lângă apă, unde boul și asinul calcă*»[113], adică acela care prin cuvântul de învățătură își crește [partea] silitoare a sufletului și-și slujește [partea] iubitoare de plăcere a acestuia. Ca un animal de povară, la fel și [partea] afectivă a sufletului este greu încărcată de povara păcatului.

15. «*Boul își cunoaște stăpânul, dar Israel nu Mă cunoaște, pe Mine, Creatorul, și asinul ieslea domnului său, și poporul Meu nu Mă pricepe*»[114]. Sunt multe iesle, și totuși asinul nu se rătăcește de la ieslea stăpânului său. Dumnezeu este unul, dar poporul lipsit de judecată a rătăcit către cei care nu sunt dumnezei. Pe Mine nu m-au priceput, Cel ce sunt făcut cunoscut de cer, arătat de pământ și mare, revelat de soare, lună, de stele și de toată creația. În mod potrivit Israel a fost redat după chipul unui bou, iar poporul în general după cel al unui asin. Căci pe cât de mare este diferența între bou și asin,

---

[111] *Deut*. XXII, 10.
[112] *I Cor*. IX, 9.
[113] *Is*. XXXII, 20.
[114] *Is*. I, 3.

pe atât de diferit este numit Israelul, care se tâlcuiește „Cel care Îl vede pe Dumnezeu”[115] de poporul în general.

16. «*Vai ție, neam păcătos, popor plin de păcate, sămânță rea, fii nelegiuiți*»[116].

În multe locuri neamul și poporul sunt numite împreună, precum: «*În popor mult [stă] slava unui rege, dar în lipsa poporului [stă] distrugerea stăpânului*»[117]. Și: «*Pentru ce s-au întărâtat neamurile și popoarele au cugetat lucruri deșarte?*»[118]. La început au fost un neam păcătos și au devenit prin creșterea în răutate un popor plin de nelegiuiri, [au început] fiind o sămânță rea și au ajuns fii nelegiuiți. După cum urcușul în virtute își are creșterea de la cele mai mici la cele mai mari, tot așa și șuvoiul răutății este purtat de la cele mărunte de la început până la cele de nevindecat. Sămânța are multe în comun cu fiii și prin natura ei, căci se avansează de la sămânță până la a deveni fii, nu numai prin nașterea trupească, ci și după urcușul din suflet, fiindcă cei care primesc învățăturile avansează de la semințele învățăturii la asemănarea cu învățătorii, de aceea numindu-se „fii” sau de fapt „fii ai împărăției”, când, după ce primesc semințele mântuirii se desăvârșesc potrivit acestora, sau [dimpotrivă] „fii ai gheenei”, dacă se întovărășesc cu pierzarea din cauza învățăturilor rele. Este o mare acuzație [aceea] să numească un întreg neam păcătos, ca și cum nimeni din el nu ar merge drept, și popor plin de păcate, ca și cum la ei s-ar practica orice fel de nelegiuire, dar și că s-ar găsi contradicții ale răutății cu ea însăși, după cum spune: «*plini de toată nedreptatea*»[119] și: «*Căci încă nu se um-*

---

[115] O interpretare de origine iudaică a numelui Israel, care inițial însemna „El va lupta [pentru noi]”, de la rădăcina שָׂרָה însoțit de numele divin אֵל „Dumnezeu”. Filon din Alexandria interpretează însă numele împărțindu-l în אִישׁ רָאָה אֵל *'iș [aṣer] ra'a 'el* „bărbatul care l-a văzut pe Dumnezeu”. Interpretarea lui Filon este reținută și de părinți: Clement Alexandrinul, Origen, Sf. Chiril al Ierusalimului etc.

[116] *Is*. I, 4.

[117] *Pr*. XIV, 28.

[118] *Ps*. II, 1.

[119] *Rom*. I, 25.

pluseră păcatele amoreilor»[120], iar de către Mântuitorul: «*Și voi ați împlinit măsura părinților voștri*»[121].

17. «*Sământă rea*». Este neghina semănată de vrăjmaș peste grâul curat, care ajungând la maturitate, s-a făcut fiu nelegiuit, fiu al pierzării și fiu al gheenei. De aceea sunt vrednici de plâns cei care, în loc să fie fii ai Celui Preaînalt, au ajuns fii nelegiuiți, și în loc să rămână cu nașterea dumnezeiască, au ajuns sământă rea. Atât că răutatea din comportare îi distruge în primul rând pe cei care o posedă, căci răutatea ultimă este dezbinată împotriva ei înseși.

«*L-ați părăsit pe Domnul și L-ați mâniat pe Sfântul lui Israel*»[122]. Ce poate fi o mai mare dovedire a răului decât părăsirea Celui bun și un exces de răutate [mai mare] decât mânierea Celui bun și blând? Sunt acuzați de același lucru și de către Ieremia: «*Pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit*»[123]. După cât de mare este părăsirea, își agonisește fiecare ca răsplată măsura mâniei.

«*V-ați înstrăinat înapoi*»[124]. Aceasta a fost adăugat de la Theodotion, ca o explicație la părăsire, adică înstrăinarea de Dumnezeu prin căderea spre mai rău. Căci după cum cel desăvârșit năzuiește spre cele din fața sa, la fel și păcătosul face un pas înapoi, îndepărtându-se de Domnul, fiind prin aceasta pierdut. Căci spune: «*Iată, cei ce se îndepărtează de Tine vor pieri*»[125]. Așa să trăim, ca niciodată cele trecute să nu fie mai bune decât cele viitoare sau prezente. Și *Ecclesiastul* interzice aceasta: «*Nu spune că zilele dintâi erau mai bune decât acestea, pentru că nu cu înțelepciune ai întrebat de aceasta*»[126]. Dacă zilele de dinainte sunt mai bune decât cele de după, vi se va zice: „Ați pătimit atâtea degeaba, fiindcă cele bune au fost întunecate de nepurtarea de grijă din [zilele] din urmă”. Căci

---

[120] *Fac*. XV, 16.
[121] *Mt*. XXIII, 32.
[122] *Is*. I, 4.
[123] *Ier*. II, 13.
[124] *Is*. I, 4. Aceste cuvinte lipsesc în Septuaginta. Sf. Vasile și Teodoret de Cir le atribuie lui Theodotion, dar Field le atribuie pe baza Syro-hexaplarei și celorlalți doi (Aquila și Symmachus) – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 432. Interesant că Biblia de la 1914 le păstrează.
[125] *Ps*. LXXII, 26 (Septuaginta v. 27).
[126] *Eccl*. VII, 11.

Iezechiel spune: «*Iar când cel drept se întoarce de la dreptatea lui și făptuiește nedreptatea, după toate nelegiuirile pe care le-a făptuit nelegiuitul, toate faptele lui de dreptate pe care le-a făptuit nu vor [mai] fi pomenite. În greșeala lui pe care a săvârșit-o și în păcatele lui în care a păcătuit, în acelea va muri*»[127].

18. «*De ce vă loviți încă, adăugând fărădelege*»[128]? Ceea ce se spune este aceasta: „Pentru păcatele voastre v-am biciuit îndreptându-vă. Nu v-ați pocăit, ci iarăși ați păcătuit, [iar Eu] am continuat mereu și am adăugat lovituri, încât orice parte din corp a fost copleșită de lovituri ca avertisment". Scriptura îi amenință pe cei care păcătuiesc, [dar pot fi] vindecați, că «*sunt cercetate cu varga fărădelegile lor și cu biciul nedreptățile lor*»[129]. Dar celor incurabili le spune: «*De ce vă loviți încă*». „Deși ați trecut prin toate lovirile, ați nesocotit toate biciuirile de pedepsire. Nimicirea vă paște". Glasul [este] al celui strâmtorat, care renunță deznădăjduit la îndreptare, după cum este la Iezechiel: «*Gelozia Mi se va îndepărta de la tine și nu Mă voi mânia pe tine*»[130].

Dintre cele petrecute, unele sunt din cauza păcatelor, altele pentru îndreptarea obiceiurilor celor încercați, iar altele pentru a-i distruge pe cei lepădați fără speranță, ca în cazul faraonului. Pe aceștia, lepădați fără speranță, nu îi mai amenință loviturile, nici biciuirile, ci pierzania.

«*Tot capul spre durere și toată inima spre întristare*»[131]. „De ce să fiți loviți încă, voi cărora trupurile și sufletele v-au fost biciuite și unde nu este îndreptare, pentru că tot capul este în suferință și toată inima este în mâhnire"? Nu denumește nicidecum cap partea trupului, ca și cum durerea ar fi stabilită doar la aceasta, ci prin «*tot capul*» [se înțelege] omul în întregime, după obiceiul Scripturii: «*Luați prinoasele întregii adunări a lui Israel după neamul lor, după semințiile lor, după casele rudeniilor lor, după numărul numelor lor,*

[127] *Iez*. XVIII, 24.
[128] *Is*. I, 5.
[129] *Ps*. LXXXVIII, 32 (Septuaginta v. 33).
[130] *Iez*. XVI, 42. Textul nu coincide cu Septuaginta. Să fie un citat din memorie?
[131] *Is*. I, 5.

după capul lor»[132]. Pentru că tot neamul era păcătos și întregul popor era plin de nelegiuiri, de aceea și pedeapsa i-a covârșit pe toți și inima era mâhnită, poporul fiind dus în exil din cauza păcatelor.

«*De la picioare până la cap nu este în el nimic întreg; nu [ca] rana, nici [ca] vânătaia, nici [ca] plaga inflamată*»[133]. A luat „capul" pentru omul întreg. «*De la picioare până la cap nu este în el nimic întreg; nu [ca] rana, nici [ca] vânătaia, nici [ca] plaga inflamată*», din cauza biciuirilor aplicate pentru fiecare păcat de Cel ce Se îngrijește de ei. De aceea, fiindcă rana este desfacerea continuității trupului, când legătura este ruptă într-o mică parte, iar vânătaia este urma sângeroasă a unei lovituri, când trupul este zdrobit de rezistența celui care lovește și [lovitura] este aplicată pe o parte, iar iritația este o umflătură inflamată, când lichidele se adună în partea bolnavă și aprind [zona] care suferă cu o căldură peste fire, ce spune Scriptura despre toți care sunt cuprinși de boală în întregime? Spune că boala vă cuprinde nu ca rană, nici ca vânătaie, nici ca plagă inflamată, ci răul este pus deplin în voi, ca și cum sunt toate combinate: și rana, și vânătaia și plaga.

«*Nu se poate pune leac, nici untdelemn, nici legături*»[134]. Fiindcă boala este mai mult decât rana, vânătaia și plaga inflamată, nu se poate pune leac, ca pentru lovitură, nici untdelemn, ca pentru răni. Spune că nu este nevoie de ajutorul lor; căci semnele bolii sunt prea mari să cedeze la acestea. Rănile sunt dezbinările din Biserică, vânătăile sunt inimile fățarnice, iar inflamația este îngâmfarea sufletului, iscată de părerea irațională și de aceea ridicată împotriva cunoașterii lui Hristos. De aceea leacul este cuvântul care le smerește pe cele deșarte cu blândețe și bunătate, untdelemnul este cel care netezește cu milă și compasiune ceea ce este viclean, ipocrit și aspru la cei care mint cu fățărnicie. Iar legătura este cuvântul care le ține laolaltă pe cele care sunt duse spre dezbinare.

---

[132] *Num*. I, 2.
[133] *Is*. I, 6.
[134] *Is*. I, 6.

19. «*Pământul vostru este pustiu, oraşele voastre sunt arse, ţara voastră străinii o mănâncă în faţa voastră şi este pustiită, supusă de către popoare străine*»[135].

Fiindcă a părăsit ca fără speranţă îndreptarea, [Dumnezeu] ameninţă cu distrugerea. Acesta însă nu s-au întâmplat în timpul lui Isaia, ci este obişnuit profeţiei să vorbească de cele care urmează să se întâmple ca deja întâmplate, precum: «*Mi-au dat spre mâncare fiere şi pentru setea mea m-au adăpat cu oţet*»[136]. Căci pentru încrederea în împlinirea celor vestite mai dinainte, ca împlinite negreşit, viitorul este legat de trecut. Acestea s-au petrecut la exilul în Babilon, când ţara a fost golită de locuitori, cetăţile au fost incendiate şi ţara a fost mâncată de coloniştii trimişi din Media, în vreme ce [oamenii] rămaşi se uitau; când întreaga ţară a fost supusă de popoare străine.

Dar după sensuri mai înalte, dacă ne atribuim nouă cele din vechime, când ne îndepărtăm de Dumnezeul nostru şi ne întindem mâinile spre un dumnezeu străin, ne predăm străinilor care ne pustiesc şi ne supun. Căci se pot vedea toate ameninţările întâmplându-se celor păcătoşi.

«*Ţara voastră este pustie*». Scriptura numeşte „ţară" deseori sufletul care primeşte seminţele cuvântului, precum suntem învăţaţi în *Evanghelie* prin pilda Domnului[137] că unele au căzut în pământ bun, capabil să primească dumnezeieştile învăţături şi deschis pentru rodire. Însă este pustiu cel care nu are înţelepciunea, nici cuvântul, nici nu trăieşte după dreptate, nici nu vieţuieşte în adevăr.

«*Cetăţile voastre sunt arse*». Cetatea este un sistem al oamenilor, organizat din diverse îndeletniciri pentru o viaţă comună, care pentru că are în lucrări multă zădărnicie, lemne, iarbă şi paie, în ziua judecăţii este ars complet, iar tovărăşiile celor necredincioşi sunt arse cu foc.

«*Ţara voastră străinii o mănâncă în faţa voastră*», de câte ori îndată ce sufletul s-a umplut din viaţa de dinainte şi din traiul cel

---

[135] *Is*. I, 7.
[136] *Ps*. LXVIII, 25 (Septuaginta v. 22).
[137] *Mt*. XIII, 3 ş.u.

bun de roadele Duhului, de iubire, bucurie, pace, răbdare, bunătate[138], gândurile străine năvălesc şi consumă cele dobândite mai înainte cu trudă. Dar şi dacă în practica celor obişnuite vieţii predăm demonilor necuraţi partea lucrătoare a sufletului, ţara noastră este supusă de către străini. Căci «*suntem ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu*»[139]. Cât timp suntem ramuri, rămânând în viţă, aducându-I lui Hristos roadele care ne revin, suntem ogorul lui Dumnezeu. Iar dacă ne separăm de rădăcina de viaţă făcătoare, de credinţa în Hristos, suntem aruncaţi afară uscaţi şi suntem arşi. Zidirea noastră din învăţătură, pentru că trăim în afara rânduielii, este distrusă. Căci dacă nu rămânem pe temelia Apostolilor şi nu zidim pe ea cele vrednice, ne rupem ca şi cum nu am avea temelie, iar căderea noastră este mare, căci, ca să zicem aşa, obrăznicia devorează cumpătarea, iubirea de argint uşurinţa de a împărţi milostenie şi arţagul partea iubitoare. Este jalnic ca sufletul care prosperă în rodirea celor bune să ajungă prada vrăjmaşilor, cărora nu le este suficientă pustiirea noastră, ci ne aduc [în plus] şi distrugerea. Căci distrugerea este din învăţăturile rele, sufletul celor rătăciţi fiind făcut, ca să zicem aşa, una cu pământul, iar pustiirea este deposedarea de cele administrate[140] înainte.

Aceasta se întâmplă uşor cu sufletul omenesc. Căci uite-mi un tânăr crescut din pruncie într-o viaţă evlavioasă, care merge sârguitor în casele de rugăciune, care nu este nepăsător faţă de binefacere după puterea [lui], care îşi aduce aminte de judecata veşnică şi care se ţine strâns de cuvântul de învăţătură, dar care apoi a alunecat în desfrânare, cum după distrugerea cumpătării şi pustiirea roadelor, i-a urmat apoi şi distrugerea completă. Conştiinţa rea nu îl duce în locaşul de rugăciune, pentru că nu a stat în rândul celor credincioşi, ci a căzut. În locul penitenţilor[141] nu stă, căci îi este ruşine. De aici ezitarea pentru rugăciune, care scorneşte scuze inventate pentru cei

---

[138] *Gal*. V, 22.

[139] *I Cor*. III, 9.

[140] Păstrând exemplul cetăţii, verbul πολιτεύω presupune organizarea în cadrul politic.

[141] Cei păcătoşi, care erau sub epitimii, stăteau la intrarea în Biserică. Şi astăzi pridvorul Bisericii este văzut ca un loc de penitenţă. Aici de exemplu se fac exorcismele în cadrul slujbei Sfântului Botez.

care îl întreabă. Spune: „Cutare m-a grăbit şi nu [mai pot să] aştept Comuniunea[142]». Şi de aceea, iarăşi se retrage înainte de rugăciunea celor credincioşi, scornind vreo [scuză]. Apoi din obişnuinţa la un nivel mic i se naşte practica ce duce la apostazie şi este dus la pierzanie totală.

În general însă, este specific puterilor rele ca, după ce i-a arătat pustiiţi de roadele dreptăţii, să nu se îndepărteze până nu îi cuprind [pe aceştia şi] în rătăciri de cunoştinţă (învăţătură).

20. «*Părăsită va fi fiica Sionul ca un cort în vie şi ca o colibă în grădina de castraveţi*»[143]. Răsplata celor cuvenite aduce dovada dreptei judecăţi a lui Dumnezeu. L-a părăsit pe Domnul, de aceea fiica Sionului va fi părăsită. Dar [Dumnezeu] Îşi revendică încă iubirea de oameni, o numeşte fiică, strigând-o cu numele de dinainte pe care-l avea până să se înstrăineze.

«*Părăsită va fi ca un cort în vie*». Corturile sunt înfipte pentru păzirea roadelor din vii. De aceea, de câte ori via abundă în roade potrivite, cortul este ridicat degrabă şi considerat vrednic de toată grija, ca din el paznicul să supravegheze ca nu cumva cei care trec pe drum să o culeagă. Dar când este fără roade, colibele viei sunt de bună seamă neîngrijite. De aceea, ameninţă cu părăsirea poporul israelit, fiindcă nu a rodit cele cuvenite. Să ne temem, deci, nu cumva să fim fără roade, încât pronia lui Dumnezeu să ne părăsească. Cel care ne păzeşte pe noi este Duhul Sfânt. Când sufletul aduce roade vrednice de hambarele veşnice, El stă lângă [acesta], [îl] păzeşte şi împiedică urzelile mistreţului singuratic[144]. Dar de câte ori [omul] cultivă strugurele de fiere şi produce ciorchinele de amăreală[145], [Duhul] părăseşte sufletul fără roade şi atunci [acesta] este călcat în picioare de orice gând animalic şi de orice poftă iraţională.

Deseori Scriptura îl numeşte pe Israel în chip figurat „vie", precum: «*Ai mutat via din Egipt*»[146] şi: «*vie s-a făcut iubitului*»[147] şi:

---

[142] Sf. Euharistie.
[143] *Is*. I, 8.
[144] *Ps*. LXXIX, 14.
[145] *Deut*. XXXII, 32.
[146] *Ps*. LXXIX, 9.
[147] *Is*. V, 1.

«*Eu te-am sădit viță roditoare toată adevărată*»[148]. Dar dacă Israel este o vie, cortul acestei vii este o construcție, poate cea a Templului, căci este numit locaș al slavei și «*locaș în care [Dumnezeu] a locuit între oameni*»[149]. De aceea câtă vreme făcea rod mult, și Cortul a stat pentru păzirea roadelor. Însă fiindcă Cel care a sădit-o a așteptat să facă struguri, dar ea a făcut spinii[150] cu care Domnul a fost încoronat, și s-a schimbat toată în amăreală, căci a făcut strugure de fiere și ciorchine de amăreală, pentru care și Domnului i-au dat de mâncare fiere[151], de aceea a fost părăsit cortul viei. Căci spune: «*Iată casa voastră vi se lasă pustie*»[152]. Atunci s-a împlinit amenințarea aceasta, căci «*a fost părăsită ca un cort în vie*» și de atunci în plus «*a poruncit norilor să nu plouă peste vie*»[153]. Din această cauză nu au mai fost profeți la ei, nici har ceresc, ci s-au făcut uscat și loc de călcat în picioare. Fiindcă și gardurile acelui popor au fost doborâte – păzirea de către puterile sfinte –, și chiar dacă ar lucra ceva după Lege, [aceea] îi este spre pierzanie.

21. De aceea, acum o culeg cei care trec pe drum și o strică vierul din pădure și o paște mistrețul singuratic[154], acum puterile nevăzute[155] îi calcă în picioare.

«*Și ca o colibă în grădina de castraveți*»[156]. Colibele de toamnă sunt pregătite pentru păzirea castraveților. Grădina de castraveți este locul care produce roade sezoniere și de scurtă durată, care produc mai degrabă plăcere, decât folos. Tot astfel este și Legea, având folos de scurtă durată. Căci cultul [iudaic] era temporar și a înflorit pentru puțin timp, apoi a transmis autoritatea hranei celei adevărate și mai tari, învățătura cea după Evanghelie. Sionul «*a rămas părăsit și ca o colibă care păzește recolta*». Recolta nu este hrană tare și consistentă, ci firavă și temporară. Tot așa este și Legea, având chi-

---

[148] *Ier*. II, 21.
[149] *Ps*. LXXVII, 66 (Septuaginta v. 60).
[150] *Is*. V, 4.
[151] *Mt*. XXVII, 54; *Ps*. LXVIII, 25 (Septuaginta v. 22).
[152] *Mt*. XXIII, 38.
[153] *Is*. V, 6.
[154] *Ps*. LXXVII, 13-14.
[155] Puterile demonice.
[156] *Is*. I, 8.

pul cultului, iar nu adevărul însuşi; de aceea este model şi umbră al celor mai presus de ceruri.

Pentru că şi sufletul în sine este comparat cu o vie, ca în *Psalm*: «*Femeia ta este roditoare ca o vie*»[157] şi Domnul spune: «*Eu sunt viţa, voi mlădiţele*»[158], pentru ca ameninţările să nu vină asupra noastră, când nu dăm roadele cuvenite nouă.

Cortul este, probabil, trupul, în care locuieşte Duhul sfânt. Căci «*nu ştiţi că trupurile voastre sunt templul Duhului Sfânt Care este în voi*»[159]? Viţa este sufletul[160], de la care se cere rodirea vrednică de sădirea de la început şi de cultivarea de către Dumnezeu. Căci a fost sădită adevărată, făcută după chipul adevăratului Dumnezeu, a fost cultivată puţin câte puţin prin îngrijirile Ziditorului, Care curăţă ceea ce aduce rod ca să aducă şi mai mult[161]. Căci dacă ne dedicăm curăţiei vieţii, Dumnezeu ne ajută pentru curăţirea de patimi, desăvârşindu-ne efortul şi zelul pentru ceea ce este bun. După cum via împiedicată de la rodire de [ramurile] crescute în plus este tăiată, aşa şi noi tăiem zelul sufletului pentru cele deşarte, adunând toată puterea lui pentru rodirea faptelor bune, ca nu cumva rătăcind în lumea făţarnică să se golească pentru favoarea de la oameni de toată puterea lui, ocupându-se de aparenţa lumii ca de nişte frunze şi cârcei.

De asemenea, sufletul este săpat, asimilând toate cele din jur pentru hrana sa, pregătindu-se astfel pentru primirea învăţăturilor Duhului. Căci după cum via nesăpată nu este aerisită şi nu primeşte folosul apei din cauza durităţii pământului din jur, tot aşa sufletul care nu se eliberează de cele trupeşti şi nu respiră uşurat de povara lor, rămâne pustiu, strivit de povara celor materiale şi, de aceea, neprimind ajutorul de sus, rămâne fără rod. Iar Duhul Sfânt Se ţine departe de sufletul neroditor. Au căzut gardurile, ajutorul îngerilor. Au năvălit străinii care treceau asupra noastră, puterile care lucrează păcatele împotriva învăţăturii. Şi patimile care năvălesc îl oprimă,

---

[157] *Ps*. CXXVII, 3.
[158] *In*. XV, 5.
[159] *I Cor*. VI, 19.
[160] *Ier*. II, 21.
[161] *In*. XV, 2.

ca un vier care țâșnește fără minte și se rostogolește în murdării. Și atunci i se împlinește unui suflet ca acesta [ceea ce s-a spus]: «*Părăsită va fi fiica Sionul ca un cort în vie*».

Dar și «*ca o colibă în grădina de castraveți*». Cei care nu rodesc cele vrednice de jitnița dumnezeiască, ci se bucură de fructele efemere ale acestei lumi, cei care se încred în bogăție, cei ridicați în slavă, cei care se laudă cu neamul ales al strămoșilor sau cu vigoarea trupească, se aseamănă cu grădina de castraveți, cultivând roade care nu sunt hrănitoare, umplându-se cu înfloriturilor lăudăroase, gătindu-și sufletul ca să se umfle și să se îngâmfe cu slavă deșartă. Poporul pătimaș care tânjea după ele a fost îngropat în pustie. Căci au plâns, spune [Scriptura][162], amintindu-și de castraveți și de pepeni, de mâncărurile egiptene, pe care israelitul nu le-ar mânca, hrănit fiind cu pâinea cerească, mana; pe aceasta, însă, cei de atunci o disprețuiau și își doreau ceapă. Să nu pătimim și noi după acestea, cinstind viața de plăcere înaintea celei raționale! Căci plăcerile din trup se aseamănă de fapt cu ceapa și usturoiul, dând mult [gust] acru și înțepător, dar aruncând în adânc o duhoare grea și persistentă, dând o mulțime de lacrimi celor care le primesc.

Printre amenințări este și aceea: «*rămasă ca o cetate asediată*»[163]. Dușmanii ne-au înconjurat, așteptând destinderea noastră ca să ne atace prin surprindere. După cum o cetate forțată să se predea, când bogăția adunată în ea a fost jefuită, nu mai are porțile încuiate, nici paznici de veghe pe ziduri, tot așa sufletul golit de comorile care se aflau în el prin darul dumnezeiesc este disprețuit ca fiind nevrednic de grija dumnezeiască. De aceea se spune: «*Cu toată paza veghează-ți inima*»[164]. Pentru că astfel priveghind și fiind treji, să ne rugăm ca și prin vegherea cu pază asupra noastră înșine să căutăm, ca «*să nu dormiteze, nici să adoarmă Cel care îl păzește pe Israel*»[165]. Căci «*de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește*»[166]. De câte ori din cauza lipsei faptelor bune [El] ne re-

---

[162] *Num*. XI, 5.
[163] *Is*. I, 8.
[164] *Pr*. IV, 23.
[165] *Ps*. CXX, 4.
[166] *Ps*. CXXVI, 1.

trage păzirea, suntem lăsaţi liberi spre prada, înrobirea şi răpirea de către vrăjmaşi.

23. «*Şi de nu ne-ar fi lăsat nouă Domnul Savaot sămânţă, am fi fost ca Sodoma şi ne-am fi asemănat Gomorei*»[167].

Dacă întreg neamul este păcătos şi întreg poporul este plin de păcate şi toţi sunt fiii fărădelegii, ce fel de sămânţă i-a rămas lui Israel, care să împiedice să-l supună patimilor Sodomei şi Gomorei? Căci sămânţa care este în Israel este o sămânţă rea, care nu aduce mântuire, ci e vrednică de pierzare. Aşadar ce fel de sămânţă este acesta? Oare nu despre ea se spune în făgăduinţa către Avraam: «*Ţie îl voi da şi semînţei tale*»[168]. Căci spune: «*nu a zis şi semînţelor, ca de mai mulţi, ci ca de unul singur: şi semînţei tale, Care este Hristos*»[169]. Căci această Sămânţă i-a scăpat prin venirea Ei pe cei care meritau după vrednicia celor trăite să sufere [pedepsele] Sodomei şi să fie nimiciţi prin foc şi pucioasă din cauza răutăţii care a întrecut măsura Sodomei.

Şi totuşi, chiar şi după păcatul împotriva lui Hristos, «*o rămăşiţă aleasă prin har*»[170] a fost mântuită; dar ceilalţi s-au împietrit şi au fost daţi pierzării, după cum spune Amos: «*Căci v-am prăpădit pe voi cum a prăpădit Domnul Sodoma şi Gomora; şi nici aşa nu v-aţi întors la Mine, zice Domnul*»[171]. Cu toate acestea, deşi a ameninţat adeseori, adeseori a şi renunţat, dar în cele din urmă a adus asupra inimii nepocăite suferinţele meritate de fapte. Căci la un profet, [El] Se porneşte pentru răzbunarea din cauza nedreptăţii poporului, dar Se opreşte datorită iubirii Sale de oameni: «*Cum mă voi purta cu tine, Efraim? Ce îţi voi face, Iuda? Ca pe Adama te voi pune şi ca pe Seboim*»[172]. Acestea aparţin pentapolei Sodomei. Apoi cu preaplinul iubirii de oameni adaugă imediat: «*Inima s-a zvârcolit în Mine, s-a*

---

[167] *Is*. I, 9.
[168] *Fac*. XV, 18.
[169] *Gal*. III, 16.
[170] *Rom*. XI, 5.
[171] *Am*. IV, 11.
[172] *Os*. XI, 8.

tulburat părerea Mea de rău. Nu îți voi face după iuțimea mâniei Mele»[173].

Cu toate acestea, când au căzut în fărădelegea cea din urmă, Templul a fost ars, întreaga cetate a fost incendiată și au fost uciși prin foamete și boală, revoltă și uneltirile [făcute de] unii împotriva altora. Totuși, partea celor care au crezut în Hristos a fost păstrată, din întreg Israelul alegerea găsindu-se la puțini. Făcându-se ca un aluat pentru neamuri, pe toți i-a tras către asemănarea proprie, ca și de atunci cel care crede dintre neamuri să fie socotit Israel și popor al Domnului și să fie iudeu într-ascuns și moștenitor al făgăduințelor duhovnicești.

Dacă Sodoma se tâlcuiește „înclinare”[174], iar Gomora „răzvrătire”[175], tâlcuirea numelor ne sugerează următorul sens: Dacă Sămânța care a fost făgăduită nu ar fi venit, nimic nu ne-ar fi oprit să cădem în pieire totală, îndepărtându-ne de la Dumnezeu. Și dacă nu ni s-ar fi arătat pacea, care covârșește toată mintea[176], fiecare am fi fost distruși de propria răzvrătire și de războiul dinlăuntrul lui. Căci patimile păcatului și toate impulsurile fără rațiune produc sufletelor, prin natura lor, tulburări neîncetate și o răzvrătire neîmpăcată.

23. Înțelegând folosul prezenței Mântuitorului, Care a intrat ca Sămânță mică în viața noastră prin trup omenesc, Biserica spune acestea sub forma mulțumirii: «*Ascultați cuvântul Domnului, conducători ai Sodomei, luați aminte la legea lui Dumnezeu, popor al Gomorei*»[177], pentru a arăta că prezența seminței lăsate ei de către Domnul Savaot li s-a făcut lor pricină de mântuire. Fiindcă erau după ei înșiși vinovați de patimile Sodomei, [Scriptura] îi numește conducători ai Sodomei și popor al Gomorei care depășește răutatea conducătorilor, căci Sodoma era, ca să zicem așa, o metropolă a răutății, dar conducătorii o depășeau pe aceasta în excesul de răutate.

---

[173] *Os*. XI,8-9.

[174] Probabil se face un joc de cuvinte între toponimul סְדֹם *Sedom* Sodoma și substantivul שְׁדֵמָה *ședema* „terasă”, „pantă”, „teritoriu”.

[175] Este realizată o etimologie populară pentru עֲמֹרָה *'amora* Gomora, fiind apropiată de rădăcina עמר „a aduna în stive”, de unde עֹמֶר *'omer* „snop de grâu”.

[176] *Filip*. IV, 7.

[177] *Is*. I, 10.

De ce «*conducători ai Sodomei*»? Pentru că după cum aceia l-au respins pe Lot, cel care judeca cele drepte, când s-a grăbit să-i salveze pe cei găzduiți la el, spunându-i: «*Ai venit să locuiești, nu să judeci*»[178], tot astfel aceștia L-au respins pe Judecătorul cel drept, strigând: «*Răstignește-L, răstignește-L*»[179], „Ia de pe pământ pe Unul ca Acesta". Josnicia era cu mult mai mare aici, căci aceia se comportau indecent față de străini, care nu erau vinovați cu nimic, dar aceștia față de Cel care le arăta din preaplin mari binefaceri; aceia față de străini, dar aceștia față de Cel ce a venit la ale Sale; aceia față de îngeri, dar aceștia față de Dumnezeu. De aceea, au meritat pe drept denumirea de «*conducători ai Sodomei*».

Cu toate acestea, Dumnezeu, Care le face acestora bine, îi cheamă la ascultarea cuvintelor Sale folositoare și îl întoarce pe poporul condus de aceștia, numit și «*poporul Gomorei*» din cauza învățăturilor rele, la respectarea Legii, celor pricepuți poruncindu-le „să asculte", iar celor nepricepuți „să ia aminte" sau „să audă", după cum redau ceilalți[180]. Căci pe cât de mare este diferența dintre cuvânt și Lege pe atât este cea dintre „a asculta" și „a auzi". Căci Legea este regula celor drepte și a celor nedrepte, poruncind ceea ce trebuie făcut și oprind ceea ce nu trebuie făcut; mulți păzesc aceasta, deși nu înțeleg folosul din ea. Dar Scriptura oferă și motivul pentru care acestea sunt poruncite. Și, mai mult, cuvântul pentru noi, care explică Legea în mod minunat și duhovnicește, este mai prețios decât observarea simplă, după literă.

Dar prin ce se deosebește „a asculta" de a „auzi"? „A asculta" ține de gândire, după cum arată Domnul, ducând la supunerea cu pricepere față de sensul celor spuse: «*Cine are urechi de ascultat, să asculte*»[181]. Pe când „a auzi" este a primi în urechi un simplu sunet. De aceea poporul spune în *Ieșire*: «*Toate câte le grăiește Dumnezeu le vom face și le vom asculta*»[182]. Totuși, ar fi trebuit să urmeze să spună: „vom asculta și vom face". Dar „a face" înseamnă o înțelegere

---

[178] *Fac*. XIX, 9.
[179] *Lc*. XXIII, 21.
[180] Se referă la ceilalți traducători antici în greacă.
[181] *Mt*. XI, 15.
[182] *Ieș*. XXIV, 3.

cu totul grosieră, precum a păzi trupește sabatul, a se abține de la mâncăruri, a se circumcide în a opta zi și a se înfățișa de trei ori pe an în Templu. A înțelege rațiunile (cuvintele)[183] acestora aparține celui deja desăvârșit și avansat cu mult în cunoaștere. Ei au spus că acesta era singurul motiv care i-a dus atunci la uneltirea împotriva profetului.

Oare conducătorii Sodomei au fost numiți pentru că ei conduceau niște ticăloși sau din cauză că erau [ei înșiși] ticăloși? Căci cineva care conduce oameni răi poate [totuși] să se îndepărteze el însuși de răutatea celor conduși. Dacă s-ar fi păstrat tăcerea despre popor, probabil că ar fi loc de oarecare ambiguitate. Dar pentru că poporul este numit «*poporul Gomorei*», Scriptura arată că poporul este mai puțin vinovat decât conducătorii lui, pentru că Sodoma stă în fruntea pentapolei, ca și când ar avea conducerea răutății și ar merita întâietatea în orice rele. Relatarea nu-i menționează pe conducătorii Sodomei, în afară de regii învinși. Totuși, din cauza mustrării pe față a acestor [oameni] nedrepți, Apostolul spune despre Isaia: «*Îndrăznește și spune*»[184]. Cel care petrece în învățăturile sănătoase și în viața nevinovată se va folosi câteodată de acestea față de conducătorii Bisericilor care trăiesc nelegiuit și față de poporul care a decăzut și este condus fără folos.

24. «*La ce Îmi folosește mulțimea jertfelor voastre?, spune Domnul*»[185].

Una dintre cele care trebuie să fie ascultate de către conducători și păzite de popor este [problema]: «*La ce Îmi folosește mulțimea jertfelor voastre?*». «*Jertfele celor fărădelege sunt urâciune înaintea Domnului*»[186]. Cum nădăjduiți ca prin mulțimea jertfelor aduse fără o pocăință vrednică de pomenire să găsiți cumva răscumpărare pentru sufletele voastre? Căci Dumnezeu este împăcat nu prin sângele animalelor, nici prin sacrificiile de pe jertfelnic, ci prin inima smerită. Căci «*jertfa lui Dumnezeu duhul umilit*»[187]. Este potrivit să

---

[183] λόγος înseamnă „cuvânt", dar și „rațiune", „sens".
[184] *Rom*. X, 20.
[185] *Is*. I, 11.
[186] *Pr*. XV, 8.
[187] *Ps*. L, 18 (Septuaginta v. 19).

se spună același lucru și pentru cei care risipesc sume de bani [pentru jertfe], fără să se pocăiască prin fapte. De aceea Scriptura nu refuză cu totul jertfele, ci [doar] pe cele iudaice. «*La ce Îmi folosește*, zice, *mulțimea jertfelor voastre*»? Respinge mulțimea, dar așteaptă Jertfa cea una. Să se aducă fiecare pe sine lui Dumnezeu, înfățișându-se jertfă vie, bine plăcută lui Dumnezeu, jertfind lui Dumnezeu, prin închinare duhovnicească[188], jertfă de laudă. De vreme ce mulțimea jertfelor celor după Lege a fost respinsă ca nefolositoare, o singură Jertfă a fost acceptată, înălțată la sfârșitul veacurilor pentru iertarea păcatului. Căci Mielul lui Dumnezeu a ridicat păcatul lumii[189], aducându-Se pe Sine prinos și jertfă întru miros de bună mireasmă[190].

25. «*Sunt sătul (plin)*»[191].

Este bine ca aici textul să fie delimitat și să înceapă în continuare un alt pasaj. Căci este potrivit lui Dumnezeu să fie plin de propria fericire și să nu aibă nevoie de nimic, dar nu este potrivit lui Dumnezeu să se spună că este plin cu mirosul arderilor de tot sau cu sângele celor jertfite. Deci este plin, «*din a Cărui plinătate noi toți am luat*»[192] și «*întru El locuiește trupește plinătatea dumnezeirii*»[193].

Căci jertfele arse aduc ceva plăcere și folos demonilor din cauza iubirii de plăcere și pasiunii prin sângele fumegat prin ardere, care astfel este asimilat în alcătuirea lor printr-o asemenea sublimare. Căci toți se hrănesc în întregime cu abur, nu prin mestecare și stomac, ci prin întreaga lor ființă precum părul animalelor, unghiile și cele asemenea care primesc hrana. De aceea se agită cu lăcomie în jurul miresmelor și se desfată de fumul de la tămâie ca fiind potrivit spre hrana lor.[194] Și poate că există și o oarecare însușire în animale [apropiată] de proprietățile trupurilor demonice. Iar cei care pricep

---

[188] *Rom*. XII, 1.
[189] *In*. I, 29.
[190] *Ef*. V, 2.
[191] *Is*. I, 11.
[192] *In*. I, 16.
[193] *Col*. II, 9.
[194] Întâlnim aici vechea idee că demonii se hrănesc din sângele jertfelor idolatre.

voințele lor furnizează drept hrană ceva anume fiecăruia ca fiind mai potrivit.

Dar lui Dumnezeu Îi este proprie spusa: «*Sunt plin*». Căci nu tânjesc nimic, dar toate [tânjesc] după Mine. Binele este cel după care tânjesc toate. Sunt izvorul plinătății. «*Oare nu umplu Eu cerul și pământul?, spune Domnul*»[195] și: «*Al Domnului este cerul și plinirea lui*»[196]. De aceea Eu nu am nevoie de nimic și le dau plinătate celor la care vin. De Mine sunt plini sfinții. «*Ștefan, plin de har și de putere, făcea minuni și semne mari în popor*»[197]. Și Pavel, după cunoașterea [lui Hristos], s-a întors în Ierusalim plin de Duhul Sfânt. Datorită acestei plinătăți și Avraam era mai bătrân și plin de zile[198]. «*Când poporul se va întoarce, va găsi zile pline*»[199].

26. «*Arderile de tot ale berbecilor, seul mieilor și sângele taurilor și țapilor nu le voiesc*»[200].

Iar acestea țin de cuvântul ascultat și de Legea care trebuie să fie primită în urechi. Vezi dacă nu le legiferează și le poruncește pe acestea împotriva celor [date] prin Moise: dacă acolo le dorește, aici le respinge. Dar cum [atunci] nu va trece nicio iotă și nicio cârtă din Lege[201], până ce se vor face toate[202]? Sau poate nu arată Scriptura că include [partea] trupească a Legii, dar permite să fie interpretată cu ridicarea minții duhovnicește și înalt?

Căci, spune, nu am dorit deloc berbecul, un animal, ci doresc să-Mi fie înălțată mintea, partea conducătoare a sufletului, nefărâmițată de grijile pământești, întreagă curățită ca prin foc și arătată [ca fiind] încercată. Nu seul mieilor să fie fumegat prin foc în ceva mai subțire, ci simplitatea purtărilor dintr-un suflet fără răutate să-

---

[195] *Ier*. XXIII, 24.
[196] *Ps*. XXIII, 1.
[197] *Fap*. VI, 8.
[198] *Fac*. XXV, 8.
[199] *Ps*. LXXII, 10.
[200] *Is*. I, 11.
[201] Iota (*yod*) era cea mai mică literă a alfabetului pătrat ebraic (י). Ceea ce în română este tradus prin „cârtă” în limba greacă este redat prin κεραία „corn”. Este vorba de ornamente, sub forma unor mănunchiuri de „coarne” dispuse deasupra literelor ebraice (în ebraică sunt numite „coroane”).
[202] *Mt*. V, 18.

Mi fie jertfită. Şi nu sângele taurilor şi ţapilor să fie turnat la piciorul jertfelnicului, ci partea afectivă şi cea pasională ale sufletului să fie nimicite prin rugăciunea stăruitoare şi prin strădania către cele sfinte.

Fii atent că [Dumnezeu] nu spune că nu vrea niciun fel de sânge, ci un anume sânge, din anume animale. Căci nu spune că nu vrea sângele curs la sfârşitul veacurilor pentru ştergerea păcatelor, care «*grăieşte mai bine decât al lui Abel*»[203], ci schimbă jertfele în ceva duhovnicesc, căci urmează să fie şi schimbarea preoţiei[204]. Dacă respinge jertfele trupeşti, îl respinge în chip vădit şi pe arhiereul cel după Lege. Căci cum îşi vor face arhierii cei după Lege mâinile desăvârşite, dacă mielul arderii de tot, pe care îşi puneau mâinile, nu mai este adus jertfă? Cum se vor curăţi cei care nu mai sunt curăţiţi prin sânge? Astfel, amândouă stau împreună: şi Legea după Moise şi aducerea a ceva mai bun.

Prin urmare, cei din sămânţa lui Aaron sunt îndepărtaţi, ca să vină în locul lor Cel după rânduiala lui Melchisedec[205]. Nu mai sunt jertfele necontenite[206], nu mai sunt cele pentru Ziua Ispăşirii, nici cenuşa junincii care îi curăţeşte pe cei care participă[207]. Căci este o singură Jertfă, Hristos, şi moartea după [măsura] Lui a celor sfinţi; o singură stropire, Baia naşterii din nou[208]; o singură izbăvire de păcat, sângele vărsat pentru mântuirea lumii. De aceea le pune pe primele la o parte, pentru a le aşeza pe celelalte.

«*Nici să veniţi să vă arătaţi Mie*»[209], după obişnuitul „nu voiesc". Nu respinge doar legea despre jertfe, ci şi pe cea după care trebuie ca orice bărbat să se arate de trei ori pe an înaintea Domnului. Dacă nu se schimbă din a fi ticăloşi şi a avea gândurile nedrepte, îi leapădă de la ochii Lui. Căci «*ochii Domnului asupra celor*

---

[203] *Evr*. XII, 24.
[204] *Evr*. VII, 12.
[205] *Evr*. V, 10.
[206] *Dan*. XI, 31.
[207] *Evr*. IX, 13.
[208] Sf. Botez.
[209] *Is*. I, 12.

drepți»[210] și «*dreptate privește fața Lui*»[211]. A opri îndrăzneala mijlocirii lor indică mânia stăpânului către slujitori. Iar a extinde contemplarea lui Dumnezeu la Trei revelează cunoașterea teologiei despre [Sfânta] Treime. De aceea i-a preferat pe bărbați ca fiind vrednici de ochii dumnezeiești, arătând că Scriptura dorește suflete viguroase, care să împlinească învățăturile în mod ferm și solid, și nu moi, pasive și efeminate. De aceea spune: «*de trei ori pe an să se arate fiecare bărbat înaintea Mea*»[212]. [Dumnezeu] respinge chiar acest lucru săvârșit trupește de Israelul trupesc.

27. «*Căci cine a cerut acestea din mâinile voastre?*»[213].

A arătat ce fel sunt acestea, cele trupești ale Legii, berbecul ars de tot și seul mieilor și sângele taurilor și al țapilor și prezentarea în trup la Templu, ca și când ochii dumnezeiești ar avea nevoie de apropiere pentru a vedea, și nu i-ar ajunge mai degrabă de departe. „Cine le-a cerut, spune, din mâinile voastre pe acestea atât de umile și pământești”? Vezi câtă putere și constrângere adaugă pentru ca să înțelegem sensul Legii într-un fel duhovnicesc? Căci dacă mărturisești că spusele Legii au fost date de Dumnezeu, dar, acum când acestea sunt făcute, Dumnezeu spune că nu le cere, [El] constrânge în chip vădit și de netăgăduit să ne înălțăm mintea la contemplarea duhovnicească a Legii, strigând aproape și declarând solemn: «*Milă voiesc, iar nu jertfă; și cunoaștere de Dumnezeu, mai mult decât arderi de tot*»[214]. Și: «*Ți s-a arătat, omule, ceea ce este bun și ceea ce Domnul cere de la tine: doar să faci judecată și să iubești mila și să fii gata să mergi cu Domnul Dumnezeul tău*»[215]. Și: «*Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă*»[216]. Se pare că întreaga Scriptură despre jertfe este cuprinsă în cuvântul despre milă și iubire, de vreme ce întreaga Lege se recapitulează în: «*Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți*»[217].

---

[210] *Ps*. XXXIII, 14 (Septuaginta v. 16).
[211] *Ps*. X, 7 (Septuaginta v. 8).
[212] *Ieș*. XXIII, 17.
[213] *Is*. I, 12.
[214] *Os*. VI, 6.
[215] *Mih*. VI, 8.
[216] *Ps*. XLIX, 15 (Septuaginta v. 14).
[217] *Mt*. XIX, 19.

Iar locul despre sărbători va fi supus aceluiași mod de exegeză, ca «*să nu prăznuim Paștile cu aluatul răutății și al vicleșugului, ci cu azimile neamestecării și ale adevărului*»[218]. Fiind jertfit către seară, adică la sfârșitul veacului, Mielul cel adevărat, Hristos, al Cărui Trup este cu adevărat mâncare[219], ca să locuim în corturi nu un număr poruncit de zile, ci în tot timpul locuirii noastre vremelnice, așteptând adevărata patrie, al cărei meșter și lucrător este Dumnezeu[220], ca să prăznuim Cincizecimea, când s-au încheiat șapte săptămâni, adică renunțând la viață ca și cum am trăi în ultima zi.

28. «*Nu veți mai continua să-Mi călcați curtea Mea*»[221]. O amenințare înfricoșătoare pentru cei care o pricep. Unii din Biserică nu înțeleg această pedeapsă, unii care pot să o întâlnească o iau cu ușurătate, iar alții condamnați din cauza păcatelor sunt indiferenți. Dar cuvântul arată intrarea trufașă a celor acuzați ca și când ar călca în picioare cele sfinte. De aceea cel desăvârșit ajunge în Sfânta Sfintelor din interiorul perdelei (catapetesmei), adică după ce trece dincolo de cele trupești, se va ocupa cu contemplare simplă a rațiunilor dumnezeiești. Dar cel inferior, [aflându-se] în casa lui Dumnezeu, dobândește slujirea cea după închinarea trupească. Cel care tocmai este inițiat în dreapta credință poate să calce doar în curte. Dar cel care a fost îndepărtat din aceasta este în afara locurilor dreptei credințe.

De aceea, cât de mare este pericolul ca ceea ce i se pare cuiva că are, și acesta să-i fie luat. Totuși, sfântul care Îl iubește peste măsură pe Dumnezeu urmează peste măsură tuturor simbolurilor lui Dumnezeu, spunând: «*Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului*»[222]. Căci știe că altfel este imposibil să înflorească și să aibă început de rodire, dacă nu se află în curțile Domnului. Dumnezeu îi scoate afară din curtea iudaică, făcându-le bine, ca să fugă în curtea oilor lui Hristos și să fie o turmă și un Păstor[223].

---

[218] *I Cor*. V, 8.
[219] *In*. VI, 56.
[220] *Evr*. XI, 10.
[221] *Is*. I, 12.
[222] *Ps*. LXXXIII, 2 (Septuaginta v. 3).
[223] *In*. X, 16.

29. «*Dacă Îmi aduceți făină bună de grâu, este în zadar. Tămâia Îmi este urâciune. Nu sufăr lunile voastre noi și sabatele voastre și ziua voastră cea mare. Sufletul Meu urăște postul, odihna și sărbătorile voastre*»[224].

În chip vădit respinge interpretarea trupească, proclamând Legea lui Dumnezeu și îndemnându-i cu mustrări mari pe conducători și pe popor la luare aminte. Căci nu anunță nimic despre Sine, ci le șterge pe cele vechi, spunând că aceasta este legea lui Dumnezeu și porunca lui Dumnezeu, ca nimic din cele săvârșite acum să nu mai fie.

«*Dacă Îmi aduceți făină bună de grâu, este în zadar*». Adesea se folosește la jertfe făina bună de grâu: uneori turnându-se doar ulei fără pregătire, iar alteori fără ulei, ca în cazul [jertfei de] gelozie[225], uneori turte, alteori azime, alteori doar aluat, făina fiind pregătită cu ulei. Acum făcând zadarnică întrebuințarea acesteia, a îndepărtat cea mai mare parte din jertfe. Deci, ce este ceea ce spune? Că atunci când Scriptura vorbește prin enigme despre alte lucruri, voi, lăsând de o parte voia Legiuitorului, arătați întreaga preocupare pentru zădărnicia celor trupești. Căci trebuie să luați grâul drept cuvânt, sădit în sufletele voastre ca o sămânță și, dezbrăcându-l de orice gând lumesc, să îl folosiți potrivit lui însuși la slujirea nematerială și curată a lui Dumnezeu. Și aceasta este făina bună duhovnicească – cuvântul despre Dumnezeu separat de gândul trupesc. De aceea făina înțeleasă trupește și oferită după ritualul iudaic este în zadar, iar acum tămâia este de asemenea urâciune pentru Domnul. Căci este urâcios, de fapt, să se creadă că Dumnezeu căutând plăceri prin miros a poruncit amestecul de tămâie, dar să nu se înțeleagă că tămâia pentru Domnul este [de fapt] sfințirea din trup, săvârșită prin cumpătarea din suflet, când părțile sufletului sunt în echilibru și netulburate de răzvrătire una împotriva celeilalte. Căci spune: «*Ia-ți mirodenii: stacte*[226]*, oniha*[227]*, halvan mirositor*[228] *și tămâie curată*»[229].

---

[224] *Is*. I, 13-14.
[225] *Num*. V, 15.
[226] În ebraică *nataf*, rășină parfumată din arborele *Pistacia Lentiscus*.

Acestea patru sunt asemănătoare cu cele patru elemente din care sunt alcătuite trupurile: stacte cu apa, oniha din cauză că este uscată cu pământul, halvanul din cauza căldurii cu focul, iar tămâia din cauza curăţiei cu aerul. «*Din toate aceeaşi măsură*»[230], adică ţinând în limitele [potrivite] vei echilibra impulsurile iscate din cauza neînfrânării spre poftele nebuneşti. «*Şi piseaz*ă-*o mărunt*»[231], adică te vei munci să o faci duhovnicească, îndepărtând din suflet ceea ce este gros şi material. «*Şi astfel o vei pune în faţa mărturiei din cort, de unde Mă voi face cunoscut ţie*»[232]. Căci când [cineva] ajunge la o combinaţie fixă şi se curăţeşte, atunci este vrednic să fie introdus la cele sfinte şi să se apropie de cunoaşterea cea despre Dumnezeu. Căci spune: «*O vei pune în faţa mărturiei din cort, de unde Mă voi face cunoscut ţie*». Dar este interzis să-şi facă cineva ceva asemănător pentru desfătare, adică să-şi asume realizările, ci [trebuie] să atribuie cauza celor bune lui Dumnezeu. O asemenea tămâie era Pavel, care spune: «*suntem bună mireasmă a lui Hristos*»[233] şi iarăşi: «*Mulţumire [fie adusă] lui Dumnezeu, Celui ce ne face pururea biruitori şi descoperă în noi mireasma cunoştinţei Sale*»[234].

30. Tămâia trupească, ce intră în porii din nări şi iscă senzaţia, este socotită, pe cât se pare, o urâciune pentru cel netrupesc. Scriptura vrea ca lunile noi să fie socotite ca fiind asemenea cu anii veşnici de către cei pricepuţi, nu ca revoluţia Lunii în decursul celor treizeci de zile, când aceasta depăşeşte Soarele şi iarăşi se desprinde. Dar pentru că «*cel nesăbuit se schimbă ca luna*»[235], Scriptura vrea ca cel cu iubire de frate şi compasiune să considere ridicarea către lu-

[227] În ebraică *şehelet* este *hapax legomenon* (*Ieş*. XXX, 34), identificat cu oniha, numită în greacă *onyx*, iar în latină *unguis odoratus*, fiind vârful unei cochilii spiralate, care prin ardere degajă un miros puternic.
[228] În ebraică *helbena*, numită în latină *galbanum*, răşină parfumată obţinută din patru specii de arbuşti din familia *Ferula*.
[229] *Ieş*. XXX, 34.
[230] *Ieş*. XXX, 34.
[231] *Ieş*. XXX, 36.
[232] *Ieş*. XXX, 36.
[233] *II Cor*. II, 15.
[234] *II Cor*. II, 14.
[235] *Înţ. Sir*. XXVII, 12.

mina pe care nesăbuitul a părăsit-o și revenirea prin pocăință la cele dintru început ca pe o sărbătoare, prăznuind ca o lună nouă începutul vieții în lumină, pentru că [acela] a părăsit lumina prin înclinarea spre mai rău, dar a revenit iarăși la ea prin întoarcere.

Apoi ar fi de spus și despre sabatele detestate: [Dumnezeu a poruncit omului] să nu ridice povară și să nu iasă din locul lui[236] și să nu aprindă focul în nicio așezare a lor[237]. Acestea care se arată de la sine cu neputință de respectat și păzit cu strășnicie îl fac pe cel care le ascultă trupește pasibil de blestem. Căci este imposibil să nu te miști dintr-un loc. Și orice este purtat, oricât de ușor ar fi, se socotește povară, fie haină, fie pâine, fie ceva dintre cele necesare. Dar [de fapt Dumnezeu] poruncește să nu fie aprins nici măcar focul, adică să nu fie aprins de patimile cărnii; iar să nu ridice povară [înseamnă] adică să nu se încarce cu greutatea păcatului și să nu se mute de la șederea în Dumnezeu, rămânând stabil și neschimbat în credință. Dar de la cei care prăznuiesc astfel sabatele, nu în odihnă de la cele rele, ci în reținere de la cele potrivite, după cât se pare [El] Își întoarce spatele și nu le suferă, ca fiind mincinoase. Căci așa sunt sabatele blamate de profet: «*Vai de cei care se apropie și se ating de sabatele cele mincinoase*»[238]. Dar sabatele adevărate sunt odihna pusă deoparte poporului lui Dumnezeu, pe care, fiind adevărată, Dumnezeu o primește. Și ajunge la aceste sabate ale odihnei cel pentru care lumea s-a răstignit, depărtându-se adică de la cele lumești și venind la locul propriu de odihnă duhovnicească, cel care se află în ele nemaifiind mișcat din locul său propriu, pentru că la starea aceea se află liniștea și netulburarea[239]. Iar foc nu va aprinde în așezarea veșnică, pentru că nu-și aduce cu sine nicio materie care se aprinde cu foc, lemne, iarbă [sau] paie. Nu ridică povară cel care nu are sarcina grea a fărădelegii care să-l apese, ci se odihnește cu adevărat în sabatele desfătătoare.

31. În loc de «*ziua cea mare*», ceilalți au redat «*aleasă*». Așa [redă] Theodotion: «*Nu suport pe cea aleasă, cea chemată*», iar

---

[236] *Ieș*. XXXV, 3.
[237] *Ier*. XVII, 27.
[238] *Am*. VI, 3.
[239] Sunt folosiți aici doi termeni pentru progresul duhovnicesc, ἡσυχία și ἀταραξία.

Symmachus: «*Nu voi suporta chemarea aleasă*». De unde deducem că nu o singură zi aleasă este numită mare, ci orice [zi care este] proclamată aleasă. Căci despre azime spune: «*Prima să fie chemată (aleasă), fiindcă va fi sfântă pentru voi*»[240], și: «*Ziua a șaptea să fie aleasă sfântă pentru voi*»[241], și: «*În ziua a șaptea a primiților, când aduceți jertfa săptămânilor, să fie aleasă sfântă pentru voi*»[242], și iarăși: «*În ziua a zecea a acestei a șaptea luni să fie aleasă sfântă pentru voi*»[243]. Se pare, deci, că printr-o singură denumire sunt respinse multe zile, proclamate cu același nume, și aproape toate sărbătorile importante din Lege. Deci dacă acestea sunt respinse, ce fel de [sărbătoare] primește? Pe cea despre care se spune: «*Ziua cea mare a Domnului*»[244], pe care nu acest soare sensibil o va face, ci o va lumina răsărirea Soarelui dreptății, care va fi una singură și nesfârșită, nemaifiind urmată de noapte, care se întinde pe întregul veac. Ziua aceea este cu adevărat și la propriu mare. Iudeul trupesc caută [ziua] cea mare în acestea, de care fericitul Iacov spunea deschis că sunt mici și viclene[245].

Sunt patru diferențe între cele menționate. Unele sunt în zadar, cele făcute iudaic; altele urâciune; altele nu sunt suferite; în al patrulea rând sunt cele detestate, între care și postul iudeilor. De aceea după cum și la altele s-a arătat că există ceva care trebuie respins, însă există și ceva acceptabil pentru Dumnezeu, tot așa și referitor la post. Înfrânarea de la mâncăruri făcută de fațadă, având ca țel «*Nu lua, nu gusta, nu te atinge*»[246], o urăște sufletul Domnului; dar o iubește pe cea asumată pentru a supune dorința trupului, pe cea care împlinește sfințirea prin chinuirea trupului. Nu este suficientă singură înfrânarea de la mâncăruri pentru a face postul lăudabil, ci trebuie să fie adăugată și viețuirea cealaltă, din cuvinte și pur-

---

[240] *Num*. XXVIII, 18.
[241] *Num*. XXVIII, 25.
[242] *Num*. XXVIII, 26.
[243] *Num*. XXIX, 7.
[244] *Ioil* III, 4 (Septuaginta *Ioil* II, 31).
[245] *Fac*. XLVII, 9 (o altă traducere posibilă: „puține și grele").
[246] *Col*. II, 21.

tări și tovărășia cu cei care pot să aducă folos, încât și asceza să fie împreună cu cele pentru mâncăruri.

De aceea, fiindcă cel silitor înfăptuiește multe în ceea ce privește mintea și se îndeletnicește cu urmărirea adevărului, rareori se coboară la grija pentru trup; și astfel după ce împlinește cele necesare trupului, hrănindu-l fără preocupare din cele întâlnite, se retrage imediat de la îndeletnicirea cu [lucrurile] nefolositoare și aleargă la viața sa de dinainte. O asemenea viețuire îndepărtează orice impuls, prin care se hrănește dorința trupului, ca să nu mai domine duhul, iar trupul să nu-și mai facă faptele proprii: desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea[247]. De aceea, omorându-ne mădularele de pe pământ, atât prin cuvinte mustrătoare care potolesc patimile, cât și prin înfrânarea de la mâncăruri, să postim postul cel [bine] primit și bineplăcut Domnului. Înfrânarea de la mâncăruri stăvilește și dorințele pântecelui și pe cele de sub pântece. Iar cel silitor va stărui cu folos în acestea, având ca model viața lui Ilie, a lui Moise, a lui Daniel, a lui Ioan și pe a celorlalți sfinți, «*de care lumea nu era vrednică și care au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți*»[248].

Dar stăruirea în înfrânarea de la mâncăruri nu este deloc suficientă pentru desăvârșire, dacă sufletul nu se află în înfrânare deplină de la cele care hrănesc răutatea. Căci după cum omul este dublu, compus din suflet și din trup, tot așa și hrana este de două feluri, potrivită alcătuirii fiecăruia, făcând ceea ce este hrănit mai ferm pentru lucrările sale. După cum în exercițiile fizice, când mâncărurile atleților sunt oferite trupurilor împreună cu gimnastica potrivită, pe cât sunt [mâncărurile] controlate de puterea celor care sunt hrăniți, pe atât duc trupul la o vigoare mai mare și îi devin ajutor prin faptul că sunt asimilate în alcătuirea trupului, tot astfel și în asceza dreptei credințe, învățăturile de credință și cuvintele de îndreptare a purtărilor oferite în permanență sufletului și întărindu-l prin ajutoarele [date] puțin câte puțin îl pregătesc să tindă mai puternic și mai silitor la măreția și desăvârșirea din preceptele învățăturilor.

---

[247] *Col.* III, 5.
[248] *Evr.* XI, 37-38.

32. De aceea, trebuie să ne păzim de postul în ascuns, despre care se spune că după dreaptă judecată este urât de către Domnul şi pe care şi profetul îl respinge, spunând: «*Nu va omorî Domnul sufletele drepţilor prin foamete*»[249]. Căci nu vorbeşte de foamea trupească, pentru că ar spune „trupurile drepţilor", ci de cea sufletească. «*Nu va omorî Domnul sufletele drepţilor prin foamete*». Ar fi astfel o contradicţie cu viaţa fericiţilor, dacă Pavel numără între motivele de laudă «*adeseori în postiri*»[250] şi «*în foame şi sete*»[251], însă [Dumnezeu] respinge foamea pentru cei drepţi. Dar este mai bine să le ascultăm pe fiecare dintre acestea după sensul lor mai înalt despre lipsire. Asemenea este şi: «*Nu am văzut pe cel drept părăsit, nici seminţia lui cerând pâini*»[252]. Căci ne amintim de Ilie care cerea pâine de la sidoniană[253]; dar şi seminţia dreptului Iacov cerea pâini în Egipt. Dacă fugim de cugetarea de jos, se destramă şi absurdul contradicţiilor.

De aceea iudeii ţineau aceste postiri, ucigând prin înfometare omul dinlăuntru, pentru că i-a ajuns ameninţarea care spune: «*Iată vin zile, zice Domnul, în care voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine şi nu sete de apă, ci foamete de auzit cuvântul Domnului*»[254]. [Profetul] spune că Domnul urăşte aceste postiri, când ei îşi distrug raţiunea prin nehrănirea cu învăţăturile mântuitoare şi de viaţă făcătoare, dar îşi îngraşă peste măsură omul din afară şi îl fac corpolent. Căci după cum în înclinarea balanţei, când unul [dintre talgere] se lasă în jos, cel opus se ridică, tot aşa şi la om, după cum oricine poate vedea: căci când trupul sporeşte, se întâmplă că mintea devine într-un fel mai slabă, iar când mintea se însănătoşeşte iarăşi, trupul adeseori se subţiază. Iar aceasta este ceea ce spune apostolul, că «*pe cât se trece omul din afară, pe atât se înnoieşte cel dinăuntru*»[255] şi: «*Când sunt slab, atunci sunt tare*»[256].

---

[249] *Pr*. X, 3.
[250] *II Cor*. XI, 27.
[251] *II Cor*. XI, 27.
[252] *Ps*. XXXVI, 25.
[253] *III Reg*. XVII, 11.
[254] *Am*. VIII, 11.
[255] *II Cor*. IV, 16.

Căci aburi înnegriți ca de funingine ridicați din hrana abundentă și consistentă brăzdează ca un nor gros iluminările aduse de Duhul Sfânt în minte. De aceea și Moise, urcându-se la contemplarea lui Dumnezeu prin minte, a stat fără mâncare și fără băutură timp de patruzeci de zile, controlându-și partea conducătoare [a sufletului] ca să-i rămână netulburată. La fel și Ilie, când a dorit să-L caute pe Dumnezeu, aceeași perioadă a disprețuit mâncărurile pentru ca nicio întunecare să nu-i fie minții din pricina mâncărurilor. Domnul însă dimpotrivă, când a înviat din morți și S-a reîntors la ceruri, S-a atins de hrană, făcând vrednică de crezare firea trupului înviat; dar când S-a coborât la oameni, a postit, arătând că celui care își dorește să se pregătească[257] pentru luptele cu ispitele îi este necesară asceza. Căci chinuirea trupului antrenează spre biruință. Nu trebuie să se folosească în așa fel de trup încât forța naturală să se risipească prin lipsă, nici mintea să fie forțată de către slăbiciunea prea mare spre inactivitate completă sau poate chiar spre neputința de a raționa.

33. Pentru că ni s-a poruncit, cât timp mirele este alături, să nu postim[258] cu postul de la cuvânt, când nu suntem hrăniți cu Pâinea care cade din cer și când renunțăm la mâncarea Trupului Domnului, Care este cauza vieții, Domnul spune că urăște un asemenea post. Una dintre cele urâte de Domnul este și odihna, nelucrarea celor necesare. Și se pare că odihna este o consecință a oricărei sărbători, pentru că în [zilele] alese se adaugă [porunca]: «*să nu faceți nicio lucrare de slujitor*»[259]. Și pentru că fac ceva total absurd cei care își iau răgaz în sărbători de la cele ale traiului, s-a spus pe drept că își iau o odihnă detestată. Cum să nu fie detestată odihna care îl face mai rău decât furnica și albina pe om, cel care fiind la început creat, a fost așezat în paradis ca să-l lucreze și să-l păzească[260]? Încât primul lucru și cel mai propriu pentru om este silința pentru fapte, iar odihna, pe care Domnul a spus că o urăște, îi este ca ceva împo-

[256] *II Cor*. XII, 10.
[257] Verbul ἀποδύομαι sugerează tocmai dezbrăcarea trupului pentru exercițiul atletic.
[258] *Mt*. IX, 15.
[259] *Lev*. XXIII, 7.
[260] *Fac*. II, 15.

triva naturii. Cum dorește [Dumnezeu] să ne odihnim? Să nu ne procurăm hrana care piere, să nu ne ridicăm ochii la cele zadarnice, să nu primim vești zadarnice cu urechile, să ne scuturăm mâinile de la daruri, să nu avem picioarele grabnice să verse sânge, să nu ne dăm, într-un cuvânt, nicio silință pentru trup.

34. «*Nu voi mai ierta păcatele voastre*»[261].

Este vocea celui care renunță din cauza revenirilor neîncetate la rău a celui căruia i-a fost făcut binele. «*Nu voi mai ierta*». „Deseori am chemat la pocăință; păreați că ascultați, apoi vă întorceați iarăși. Renunțând la speranță pentru inima voastră nepocăită, nu vă mai iert de judecata meritată de voi". Căci nu cel care spune „am păcătuit" și apoi rămâne în păcat este cel care îl mărturisește, ci cel care, potrivit *Psalmului*, «*află păcatul său și-l urăște*»[262]. La ce îi e de folos celui slăbit îngrijirea de la doctor, când bolnavul se îndeletnicește cu cele care îi distrug viața? Așadar, nu îi sunt de niciun folos nedreptățile iertate celui care face iarăși o nedreptate și [nici] desfrânările lăsate celui care iarăși desfrânează.

Dar cum sunt iertate păcatele sufletului? Când virtutea stăpânește sufletul și îl ocupă în întregime cu cuvintele sale, îi produce o aversiune pentru dispoziția contrară, încât în momentul lăcomiei se mișcă de bună voie spre cinstea corectitudinii, chiar dacă este ușor să facă nedreptate, chiar dacă nu este [de față] martor, evitând [aceasta] ca cel mai mare rău. Astfel format de deprinderea din el, se poate să-i fie iertate nedreptățile de dinainte. De aceea și cumpătarea care a dobândit în suflet deprindere și stabilitate eliberează [sufletul] de desfrânări. Numim, dar, cumpătat nu pe cel în care dorințele desfrânării s-au stins din cauza bătrâneții sau bolii sau din altă nenorocire, căci în acesta se află răutățile, însă lucrarea lor este împiedicată de slăbiciunea membrelor; ci cumpătarea este puterea adevărată conștientă, care este imprimată sufletului în profunzime și care nimicește urmele care [mai] sunt înăuntru ale mișcărilor rușinoase. Celui care se vindecă astfel prin asumarea dispoziției contrare celei păcătoase, harul îngăduinței îi este de folos.

---

[261] *Is*. I, 14. Biblia sinodală are o versiune diferită, depinzând aici de textul ebraic.
[262] *Ps*. XXXI, 5.

Scriptura amenință aici că îi abandonează complet pe cei care s-au ridicat adesea din multe căderi datorită pedagogiei din iubire de oameni, dar în cele din urmă au fost stăpâniți de slăbiciuni. Aici [sintagma] „nu mai" ne dă impresia că deseori înainte au fost îngăduiți deja pentru unele ca acelea. Căci fără iertarea de la Dumnezeu, este imposibil ca cineva să se dedice vieții în conformitate cu virtutea. De aceea Cel care ne chivernisește cu înțelepciune viața vrea ca cel care a căzut în anumite păcate, apoi făgăduiește că revine la viața sănătoasă, să-și delimiteze cu un hotar cele trecute și să facă un [nou] început după cele păcătuite, ca și cum prin pocăință ar fi readus la viață. Dar pe cel care făgăduiește acestea neîncetat și cade neîncetat de la ele, îl exclude de la iubirea de oameni ca fiind în întregime fără speranță.

35. «*Când întindeți mâinile, Îmi voi întoarce ochii de la voi*»[263].

Cei care se roagă doar de formă își întind mâinile, dar nu au ochii dumnezeiești care îi privesc la rugăciune. Dar iarăși, aceasta este forma obișnuită a rugăciunii pentru sfinți, după cum suntem învățați de David, care spune: «*Întins-am către Tine mâinile mele*»[264], și: «*Ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară*»[265]. Iar Moise, când Israel s-a luptat până la apusul soarelui, ținea mâinile ridicate[266]. Pentru acestea este și [cuvântul] apostolic, ca «*bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte*»[267]. Poate că Scriptura sugerează și ceva mai adânc, fiindcă despre cel care lucrează [fapte] mari, cerești și înalte, se spune că își ridică mâinile ca și cum ar avea puterea practică întinsă (activă), iar cel care făptuiește [lucruri] josnice, pământești și supuse stricăciunii are mâinile înclinate în jos și coborâte.

Aceasta arată în enigmă istoria despre Moise, pentru că cei înaintați nu își nivelează faptele, ci uneori viețuiesc mai puternic, alteori se moleșesc prin relaxare și lucrează mai slab, cele întâmplate atunci fiind simboluri ale stării omenești; căci dacă ridica mâinile,

---

[263] *Is*. I, 15.
[264] *Ps*. LXXXVII, 10.
[265] *Ps*. CXL, 2.
[266] *Ieș*. XVII, 12.
[267] *I Tim*. II, 8.

biruia Israel, dar când cobora mâinile, biruia Amalec. Adică atunci când puterea noastră activă cade, biruie cele care se luptă cu noi, dar când se înalță și se ridică, se face mai puternică partea cu vedere pătrunzătoare din noi, care se numește Israel[268].

Observă însă că aici nu se spune „când ridicați mâinile", ci „când întindeți". Căci a ridicat cel care le caută pe cele de sus, dar a întins cel care are nevoie de ajutor pentru cele trupești. Fiindcă adesea întinderea [mâinilor] se face prin expresia feței de către prunci către cele care îi hrănesc sau către mame, ca să arate lipsa de expresie a celor care se roagă, nu a spus: „când întindeți către Mine", ci simplu: «*când întindeți*, zice, *mâinile, Îmi voi întoarce ochii de la voi*» și adaugă motivul: «*căci mâinile voastre sunt pline de sânge*».

36. «*Și dacă vă înmulțiți rugăciunea, nu o voi asculta*»[269].

Să asculte aceste cuvinte cei care nu reușesc nimic în viață, dar socotesc că sunt îndreptați prin lungirea rugăciunii. Căci nu vorbele rugăciunii singure ajută, ci faptul că sunt înălțate cu o dispoziție sinceră. Și fariseul părea că-și înmulțește rugăciunea, dar ce spune Scriptura? «*Stând, fariseul se ruga acestea către sine*»[270], nu către Dumnezeu. Se întorcea spre sine, de vreme ce a ajuns în păcatul mândriei. De aceea și Mântuitorul zice: «*Când vă rugați, nu spuneți multe ca neamurile, căci ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate; deci nu vă asemănați lor*»[271], și: «*Mulțimea cuvintelor nu scutește de păcătuire*»[272]. De aceea trebuie să fie cerute împărăția lui Dumnezeu și dreptatea, nu cele trupești și pământești. De aceea *Psalmul* [arată]: «*Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: să locuiesc în casa Domnului*»[273].

37. «*Căci mâinile voastre sunt pline de sânge*»[274].

---

[268] Aluzie la tâlcuirea populară a numelui Israel. Sf. Vasile numește partea „pătrunzătoare" (διορατικόν) a omului, intelectul, Israel („omul care L-a văzut pe Dumnezeu").
[269] *Is*. I, 15.
[270] *Lc*. XVIII, 11.
[271] *Mt*. VI, 7-8.
[272] *Pr*. X, 19.
[273] *Ps*. XXVI, 7 (Septuaginta v. 4).
[274] *Is*. I, 15.

Aceasta este cauza pentru care ochii sunt întorşi, când ei îşi întind mâinile, pentru că simbolurile rugii sunt ocazii de provocare. Dacă cineva, după ce l-a ucis pe fiul iubit al cuiva, având mâinile încă mânjite cu sângele de la ucidere, le-ar întinde spre tatăl mâniat, cerându-i mâna dreaptă a prieteniei[275] şi cerându-i să aibă îngăduinţă, oare nu este evident că sângele copilului de pe mâna ucigaşului de copii îl va întărâta pe nedreptăţit şi mai mult spre mânie? Aşa sunt acum rugăciunile iudeilor, când întind mâinile, amintindu-I lui Dumnezeu Tatăl de păcatul împotriva Fiului Unul-Născut şi la fiecare întindere arătându-şi mâinile pline de sângele lui Hristos. Căci cei care rămân în învârtoşare sunt moştenitori ai vinovăţiei părinteşti capitale. Căci «*sângele Lui*, se spune, *[să fie] asupra noastră şi asupra copiilor noştri*»[276].

38. «*Spălaţi-vă, fiţi curaţi*»[277].

Pare oarecum că Scriptura este în contradicţie cu cele spuse şi, ca să zicem aşa, L-ar acuza pe Dumnezeu de vreo falsitate. Căci spune că «*nu voi mai ierta păcatele voastre*» şi «*dacă înmulţiţi rugăciunea, nu vă voi asculta*». Acum, ca şi cum aceia ar putea fi vindecaţi, spune: «*Spălaţi-vă, fiţi curaţi*». Pentru că în cele de mai sus este combătută neputinţa Legii pentru mântuirea celor care doresc să vieţuiască după ea, dar în acestea este arătată cealaltă cale pentru mântuire. Aceea îndepărtează vieţuirea sensibilă[278] după Legea lui Moise, aceasta arată începuturile vieţii evanghelice. «*Dacă Îmi aduceţi făină bună de grâu, este în zadar. Tămâia Îmi este urâciune. Arderile de tot ale berbecilor, seul mieilor şi sângele taurilor şi ţapilor nu le voiesc*». Ce să facem atunci? Ce să aducem? Oare nu, respingând slujirile materiale, trebuie să trecem la sărbători şi prin acestea să ne închinăm? «*Nu sufăr lunile voastre noi, sabatele voastre şi ziua voastră cea mare*». Să postim atunci? Dar «*sufletul Meu urăşte postirile voastre*». Rămâne atunci să ne rugăm iudaic şi să facem rugăciuni

---

[275] Strângerea mâinii drepte era folosită ca salut, gest de prietenie, încheierea unui acord.
[276] *Mt*. XXVII, 25.
[277] *Is*. I, 15.
[278] Sensibil este opusul lui duhovnicesc, referindu-se la aspectul văzut, trupesc, supus simţurilor.

după Lege? Dar «*dacă vă înmulțiți rugăciunea, nu o voi asculta*» și dacă întindeți mâinile nu voi fi înduplecat de rugăciune, ci voi fi mâniat din cauza sângelui. Ce să facem atunci? Cum să Te împăcăm? Cum să ne spălăm de sânge? «*Spălați-vă, fiți curați*». Da, spune. Căci ne aducem aminte de Moise ce a zis despre spălare: Căci cel care se atinge, spune, de ceva dintre cele necurate și se spurcă, să-și clătească hainele și să-și spele trupul cu apă și va fi curat.

Dar nu a spus: „spălați-vă la fiecare întinare, ci spălați-vă o singură dată". Un Botez, o curățire. Acolo: să-și clătească hainele și să-și spele trupul cu apă[279]; aici: îndepărtați răutățile, nu murdăria din suflete, nu de pe haine. Nu-ți mai irosi strădaniile pe tămâie și halvan și oniha și stacte, nu mai căuta o junincă roșie complet, ca să nu aibă nicio altă culoare; doar trei dintr-acestea a adus întreaga perioadă a închinării după Lege[280]. Să nu postești iudaic. Nu-ți pune opreliști în odihne (sărbători). De un singur lucru ai nevoie, simplu și concis, căruia voi înșivă îi sunteți stăpâni. Care este așadar acesta? «*Învățați să faceți binele*»[281], despre care sunteți acum total neconvinși și neînvățați.

De vreme ce binele poate fi învățat, dar Legea nu v-a învățat, căci învățăturile ei au fost respinse ca nefiind bune, rămâne necesitatea de a recurge la școala evanghelică. Înțelege-mi metoda iconomiei Scripturii dintr-un exemplu concret. [Imaginează-ți pe] cineva dintre cei bogați și avuți, care, pregătindu-i-se diferite lucruri pentru trai, nu este mulțumit de ele, ci consideră potrivit [doar] unul singur; după ce lucrurile nedorite sunt respinse de el unul câte unul, slujitorii sunt nevoiți apoi să meargă la acel [lucru] care este în taină dorit prin firea lui. Așa și acum, după ce toate legiuirile sunt respinse pe rând, este nevoie să fie pregătită primirea Evangheliei. «*Spălați-vă*». Și care este câștigul? «*Ca să fiți curați*». La ce trebuie curăția? Ca să-L vedeți pe Dumnezeu. Oare este suficient să mă odihnesc după ce m-am spălat și am primit iertare pentru cele de dinainte? Sau este nevoie și de altceva?

---

[279] *Num*. XIX, 7.
[280] De fapt, după sursele iudaice au fost șapte (Rabi Meir) sau nouă (majoritatea rabinilor – cf. *Mișna*, tratatul Parah 3, 5), iar a zecea va fi arsă de Mesia (3, 4).
[281] *Is*. I, 17.

39. «*Ștergeți răutățile din sufletele voastre, dinaintea ochilor Mei*»[282].

Căci curățirea prin spălare ține de iubirea de oameni a Stăpânului, dar îndepărtarea răutății este lucrarea propriei noastre străduanii. Ca să nu rămânem inactivi față de porunci, bizuindu-ne doar pe harul de la spălare[283], de aceea ne întocmește un întreg sistem de viață. «*Ștergeți răutățile din inimile voastre*». Adică dezrădăcinați din partea conducătoare (rațiune) gândurile rele, ca niciun cuvânt și nicio faptă din cele netrebnice să nu se nască. «*Dinaintea ochilor Mei*». Pentru că multe dintre cele conforme cu viața cea silitoare sunt practicate și de cei din afara credinței, cum ar fi abținerea de la relațiile trupești și de la mâncărurile plăcute, a fi echilibrat și netulburat în purtare, [cu toate acestea] nu era suficient să spună: «*Ștergeți răutățile*», ci a adăugat: «*dinaintea ochilor Mei*», căci nicio faptă nu poate fi săvârșită corespunzător, dacă nu este cu dreapta credință în Hristos. Și pentru că Tatăl vede în ascuns[284], «*dinaintea ochilor Mei*» înseamnă din locurile care sunt văzute de Dumnezeu, ca nu numai din fapte să o îndepărtăm, ci și din gânduri. Aceasta se dobândește prin dragoste desăvârșită, căci după Pavel «*dragostea nu gândește rău*»[285].

40. «*Învățați să faceți binele*»[286].

Cuvântul moralizator nu este clar [pentru toți], nici nu este expus de la sine tuturor, dacă [într-adevăr] se poate învăța să faci [fapte] bune. Căci, spune, «*cu dreptate caută ceea ce e drept*»[287], adică să săvârșești fapta dreaptă prin cuvintele despre dreptate. Să faci ceva drept, dar nu într-un mod drept este ca atunci când faci ceva medical, dar nu în mod medical. Folosirea unei plante este ceva medical, dar în mod medical înseamnă rațiunea care administrează deopotrivă puterea plantei, caracteristicile suferinței, momentul [oportun], măsura și felul folosirii.

---

[282] *Is*. I, 16.
[283] Taina Sf. Botez.
[284] *Mt*. VI, 6.
[285] *I Cor*. XIII, 5.
[286] *Is*. I, 17.
[287] *Deut*. XVI, 20.

[Administrarea] pricepută este deosebită de cea făcută la întâmplare. Căci cel care face cu meșteșug va face aceleași [fapte] întotdeauna, atât timp cât are rațiunea. Dar [cel care face] la întâmplare, nu va obține întotdeauna cele folositoare, ci dacă astăzi vindecă, alteori cu aceleași vatămă. La fel și săvârșirea binelui făcută cu pricepere dă rezultate identice, atât timp cât rațiunea aceasta inerentă supraveghează fiecare din cele întâmplate. În alte [texte], [Scriptura] arată însă că este nevoie de învățarea celor care trebuie făcute, zicând: «*Tot cele ce nu învață dreptatea pe pământ nu va face adevărul*»[288]. Iar David pune frica de Dumnezeu în cei care sunt învățați, spunând: «*Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța*»[289].

41. «*Căutați judecata*»[290]. Fie pe cea a lui Hristos, după care judecându-ne, [El] ne răsplătește după merit, pe care dacă nu o căutăm și nu o avem înaintea ochilor, nu putem să ne menținem în săvârșirea celor bune. Căci îndrumător către dreapta credință ne este înțelegerea celor anunțate și de care ne temem la judecată. Fie pentru că toate trebuie căutate și judecate, fără ca nimic să se petreacă în mod nedrept, nici la întâmplare. Căci se spune: «*Pe toate fă-le cu sfat*»[291], și: «*gândurile celor drepți sunt judecăți*»[292]. De aceea este necesar ca rațiunea, ca un judecător, să ocupe în noi locul cel mai de sus, să le judece și să le caute pe fiecare dintre cele ce trebuie spuse și făcute, și să se bizuie pe recunoașterea realităților și impulsurile sufletului cu o hotărâre precisă. Aceasta este despre care spune Pavel: «*Căci de am fi judecați noi înșine, nu am mai fi judecați*»[293].

«*Scăpați-l pe cel nedreptățit*»[294]. Pentru că nedreptățirea este dublă: fie unii sunt nedreptățiți în ceea ce le privește pe cele trupești, precum averile și celelalte exterioare, fie în ceea ce privește însuși sufletul. Dar ni se poruncește fără deosebire să-l scăpăm pe

---

[288] *Is*. XXVI, 10.
[289] *Ps*. XXXIII, 11 (Septuaginta v. 12).
[290] *Is*. I, 17.
[291] *Înț. Sir.* XXXI, 20.
[292] *Pr*. XII, 5.
[293] *I Cor*. XI, 31.
[294] *Is*. I, 17.

cel nedreptățit. Trebuie văzut că suntem datori cu o strădanie mai mare față de cei vătămați în cele ce țin de viață: cu toată strădania să-i eliberăm pe cei stăpâniți de diavol și ținuți de el captivi și să le conducem mințile la ascultarea de Hristos. Trebuie încercat să-i scăpăm de nedreptățile trupești pe cei mai slabi, când, fiindcă că au căzut pradă tâlharilor și celor violenți, sunt târâți ca de un șuvoi de violența lor. Dacă nu suntem capabili să-i eliberăm, să le împărtășim prin cuvinte de mângâiere răbdarea nenorocirilor, fără să cruțăm nimic din ce este în puterea noastră. Dacă eșuăm în scopul nostru, să arătăm măcar simpatia iubirii frățești.

42. «*Judecați în favoarea orfanului*»[295], din cauză că sunt ușor de disprețuit, din cauza vârstei și nici nu le este ușor orfanilor să-i aducă la judecată pe cei care îi nedreptățesc. De aceea, judecați în favoarea orfanilor lipsiți de avocați, suplinițile de la voi ceea ce le lipsește din cauza vârstei, ca să aveți lauda lui Iov: «*Eram tatăl celor neputincioși*»[296].

Dar poate că trebuie discutat și de un sens mai duhovnicesc al textului. Pentru că Dumnezeu este numit Tată al celor care au crezut în Hristos și au îmbrățișat viețuirea cea după Evanghelie, dacă cineva s-a înstrăinat de Dumnezeu prin încălcarea Legii, ajungând ca un orfan față pronia Lui, străduiește-te cu judecată dreaptă și cugetată să-l întorci la prietenia (familiaritatea)[297] cu Dumnezeu, nici iertându-l fără judecată, nici folosindu-te fără înțelegere împotriva lui de excludere, ci judecați în favoarea lui sugerându-i moduri folositoare de pocăință. Și pentru că oricine face păcatul și este născut de la diavol[298], dacă cineva s-a înstrăinat în mod voit de înrudirea aceea cu tatăl cel rău și vine la învățătura cea după dreapta credință, ca să fie renăscut în Hristos Iisus prin Evanghelie, ca un orfan în chip fericit, să primească îngrijirea cuvenită de la cel care adminis-

---

[295] *Is*. I, 17.
[296] *Iov* XXIX, 16.
[297] Οἰκειωσις înseamnă chiar legătură familială. Se repară astfel ruperea acestei legături, atunci când păcătosul devenise un „orfan" față de Dumnezeu. Acum este recunoscut iarăși de Tatăl ceresc ca fiu.
[298] *I In*. III, 8.

trează cele de obște[299]. Că există și o stare de orfan folositoare, o arată *Psalmul*, care invocă pentru fiii lui Iuda scăparea de cel rău. Căci astfel de lucru binecuvântat ar părea că are rugăciunea, care spune: «*Să ajungă copiii lui orfani*»[300], ca să nu-l mai aibă învățător rău al vieții, primind prin boala iubirii de arginți învinuirea de hoț și trădător[301].

«*Și faceți dreptate văduvei*»[302]. Și aceasta este o persoană strâmtorată din cauza slăbiciunii în multe lucruri ale vieții. Căci văduvia este ușor de atacat de cei care doresc să facă nedreptate. Luați-i partea în toate chipurile, dându-i dreptul care i se cuvine, mai ales când este văduvă cu adevărat, rămasă singură fără ajutorul oamenilor, având toată nădejdea în Dumnezeu, stăruind în rugăciuni, încât se curățește prin asceză de orice pată din inimă. Dar pentru că Dumnezeu vorbește despre sufletul omului ca despre mireasa Lui în multe locuri din Scriptură, este văduv și [sufletul] care prin apostazia de la Hristos din cauza idolatriei s-a desfrânat în ce privește mintea și a fost lipsit de unirea cu mirele ei, Cuvântul, care trebuie să fie îndreptat fiind îndrumat prin pedepsele pocăinței. Sau de vreme ce Israelul după trup este o biserică văduvă, fiind eliberată de jugul slujirii cea după Lege, [atunci] ca să nu mai fie socotită adulteră, fiind a altui bărbat, Hristos, Care Se unește cu ea spre mântuire, este nevoie ca și ea să fie îndreptățită de către noi, prin faptul că învață dreptatea lui Hristos după Evanghelie.

43. «*Și veniți să stăm de vorbă, zice Domnul; și de vor fi păcatele voastre cum e purpura, ca zăpada le voi albi, și de vor fi precum cârmâzul, ca lâna le voi albi*»[303]. În multe locuri ale Scripturii avem asemenea termeni, ca și cum Dumnezeu S-ar coborî la nivelul oa-

---

[299] Adică de la episcop.
[300] *Ps*. CVIII, 8 (Septuaginta v. 9).
[301] *Psalmul* 108 este un psalm de blestem. Sf. Vasile însă îl tâlcuiește duhovnicesc, ca referindu-se la lipsirea celui blestemat (diavolul) de copiii săi (cei căzuți în păcat). La fel Sf. Vasile interpretează cuvintele împotriva păcătoșilor nu în sensul că sunt îndreptate împotriva persoanei păcătosului, ci împotriva păcatului. În *Omiliile* la Psalmi, este folosit ca o cheie interpretativă în această direcție textul din *Ps*. VII, 9: „sfârșească-se răutatea păcătoșilor (deci nu păcătoșii înșiși)".
[302] *Is*. I, 17.
[303] *Is*. I, 18.

menilor pentru judecată. Căci astfel este: «*Însuși Domnul va veni la judecată cu bătrânii poporului Său și cu conducătorii lui*»[304], și la Miheia, care are astfel: «*Ascultați deci cuvântul Domnului. Domnul a spus: Scoală-te, fă judecată cu munții, căci Domnul are judecată cu poporul Său și cu poporul Său discută. Poporul Meu, ce ți-am făcut? Sau cu ce te-am întristat? Sau cu ce te-am tulburat? Răspunde-Mi*»[305]. Și este cuvenit ca judecata dumnezeiască să nu fie tiranică, ci mai degrabă comună cu cea a judecătorilor dintre oameni, dându-le loc de apărare celor judecați, pentru ca văzând cineva dreptatea că îi este lămurită, chiar și la pedeapsă, să fie de acord cu judecățile de netăgăduit ale lui Dumnezeu, încuviințând că sunt aduse asupra lui după toată dreptatea, ca să vadă și lăsarea [păcatelor] iertate făcută cu rațiune și ordine în privința lui.

Scriptura le personifică pe acestea nu ca și când Judecătorul ar dori ca fiecăruia dintre noi să pună întrebări acuzatului și să primească răspunsuri, ci ca să producă în noi îngrijorarea și să nu neglijăm apărarea. Probabil că printr-o putere nespusă într-o clipită tot traiul vieții noastre va fi imprimat ca pe o tablă în memoria sufletului nostru. Și astfel vom auzi atunci aceasta: «*I-au înconjurat pe ei sfaturile lor, înaintea feței Mele s-a făcut*»[306]. Și cărțile menționate în Daniel ce altceva ar arăta decât că Domnul stârnește în memoria oamenilor imaginile celor înfăptuite, încât fiecare să și le amintească pe ale lui, ca să vedem pentru ce suntem pedepsiți?

44. De aceea, după spălarea și curățirea de murdăria păcatelor, după iertarea răutăților din suflet înaintea ochilor lui Dumnezeu, încetarea celor rele și dobândirea experienței faptelor bune, după căutarea judecății, scăparea celui nedreptățit, judecata în favoarea orfanului și îndreptățirea văduvei, atunci [abia] este chemat [poporul] să stea de vorbă [cu Dumnezeu], primind făgăduința că va fi albit ca zăpada sau ca lâna. Astfel, spălarea singură nu este suficientă pentru a aduce pe cel spălat la albul zăpezii sau al lânii, ci este nevoie și de fapte și grijă care să nu fie întâmplătoare, încât spălarea

[304] *Is*. III, 14.
[305] *Mih*. VI, 1-3.
[306] *Os*. VII, 2.

produce curăţirea de murdărie, dar judecata în favoarea orfanului şi îndreptăţirea văduvei aduc albirea ca zăpada sau lâna.

Căci ceva de culoarea purpurei poate fi curat, dar nu merită albirea. Purpuriul este [o culoare] înroşită mai diluat, dar stacojiul este roşu mai închis şi mai intens; unul se socoteşte că dobândeşte asemănarea cu zăpada, iar altul cu lâna albă. Căci păcatele noastre se aseamănă cu culoarea roşie, pentru că sunt ucigaşe[307] de suflete. Şi după cum [ţesătura] înmuiată în bazinele [de la vopsitorie] de mai multe ori şi cu sârguinţă capătă o vopsea oarecum mai durabilă şi care nu iese prin spălat, pe când cea vopsită la suprafaţă şi din întâmplare capătă o vopsea care se ia uşor şi se clăteşte, la fel şi sufletul transformat de păcat şi având deprinderea răului este greu de spălat şi are imprimată pata de la păcate ca ceva înfierat cu foc. Dar [sufletul] care s-a îndeletnicit cu răul mai puţin şi, ca să zicem aşa, de suprafaţă a fost vopsit şi murdărit mai diluat de către păcat, culoarea prinzându-se mai mult sau mai puţin după asemănarea păcatelor.

De ce zăpada şi lâna sunt luate ca imagine a lucrurilor albe? Pentru că lâna, fiind în mod natural albă, se face şi mai albă prin îngrijire. De aceea, viaţa omului care desăvârşeşte prin asceză impulsurile naturale poate să înainteze mult în virtute. Şi zăpada, fiind în sine apă, se face albă prin adăugarea aerului, când umiditatea din nori fiind respinsă de mişcarea bruscă din puterea vântului se umflă în spumă şi fiind solidificată de răceala din aer, luându-şi o oarecare alcătuire şi greutate, este dusă în jos prin coborârea naturală. La fel şi sufletul, sporindu-şi impulsurile naturale prin asceza sa şi prin ajutorul Duhului, se face vrednic, după dreapta judecată a lui Dumnezeu, de strălucirea dată prin harul lui Dumnezeu sfinţilor.

45. «*Iar dacă voiţi şi Mă ascultaţi, veţi mânca cele bune ale pământului, iar dacă nu voiţi şi nu Mă ascultaţi, vă va mânca sabia*»[308].

Aici arată cel mai bine liberul arbitru. Căci considerăm că această adăugare se potriveşte cu toate cele anterioare. „Dacă renunţaţi, spune, la închinarea după litera care ucide, dacă vă spălaţi

---

[307] Se face un joc de cuvinte între φονικός „ucigaş" şi φοινικοῦς „purpuriu".
[308] *Is*. I, 19-20.

și deveniți curați pentru ca apoi să oferiți viețuirea arătată vouă, veți veni la judecată, veți fi în mare belșug, vă veți bucura de desfătarea din făgăduințe și nu veți fi pradă sabiei celei pedepsitoare și distrugătoare". Celor care ascultă la nivelul de jos, li se dau ca răsplată pentru ascultare făgăduințele pământești, dar celor care ascultă duhovnicește intenția Scripturii, li se vorbește de cele bune ale pământului duhovnicesc, pe care se spune că cei fericiți [că sunt] blânzi îl vor moșteni[309]. La fel înseamnă și sabia cea vie, de care se vorbește că este îmbătată de sângele celor răniți[310] și va mânca în cer carne.

«*Căci gura Domnului a grăit acestea*»[311]. Probabil Duhul Sfânt, Care a lucrat ca acestea să fie scrise, este numit acum gură, pentru că se spune că a ieșit[312] din gura lui Dumnezeu. Ca tu să nu asculți disprețuitor amenințările, cuvântul Domnului ne-a dat mărturie despre gura cea nemincinoasă, care a grăit acestea. Cine este atât de josnic și trupesc în gândire, încât să creadă că cele acordate oamenilor de bunul Dumnezeu în schimbul ascultării sunt mâncăruri, roade ale pământului date stricăciunii prin consumare. În chip clar, după pilda Evangheliei, sămânța din pământ bun este inima bună și frumoasă, care ascultă cuvântul, îl păstrează și rodește prin răbdare[313]. Roadele inimii sunt plăcerea din contemplarea frumuseții dumnezeiești. Aceste roade sunt cultivate din însămânțarea în Duhul, fiind culese spre viața veșnică, pe ai căror snopi cel care îi strânge cu bucurie, în desfătarea Domnului, primește de la Acesta cele cerute. Dar mai întâi trebuie să vrea, apoi să asculte, ca ceea ce ține de noi să fie neconstrâns. Și iarăși: «*iar dacă nu voiți și nu Mă ascultați*». Fiindcă nu doriți, de aceea nu ascultați. Astfel întreaga fericire, dar și viețuirea în pedeapsa din cele silnice sunt pregătite prin ceea ce ține de noi.

46. «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă, Sionul, cea plină de judecată? În ea era dreptatea, acum însă ucigași*»[314]. O

---

[309] *Mt*. V, 4.
[310] *Ier*. XLVI, 10.
[311] *Is*. I, 20.
[312] Este folosit verbul προέρχομαι „a înainta", „a merge în față".
[313] *Lc*. VIII, 15.
[314] *Is*. I, 21.

întrebare surprinzătoare, care arată consternarea față de paradoxul: cum oare cetatea credincioasă și plină de judecată, în care se afla dreptatea, a ajuns desfrânată și sălaș al ucigașilor. Cum să nu fie vrednic de uimire dureroasă ca o cetate să se pervertească de la curăția în credință la necurăția din cauza desfrânării, acolo unde este paradoxal ca și un singur suflet să se întoarcă de la a crede cu tărie la desfrânarea cea din necredință? Când sunt aceste acuze [rostite], dacă nu atunci când o generație fiind rea și adulteră a ucis Dreptatea Care S-a coborât din cer și S-a așezat în ea, pe Hristos și Domnul nostru? Iar dacă atunci când dreptatea era de față, nedreptatea a sporit peste măsură, aceasta sporește uimirea și face și mai mare paradoxul. Și a făcut acestea, fără să ignore cuvintele sănătoase despre judecată. Căci aceasta este «*plină de judecată*».

Trebuie dar remarcat că necredința este mama desfrânării. Căci cine ar mai primi gândul rău sau ar mai săvârși răul, dacă ar crede că Dumnezeu este pretutindeni, de față la cele petrecute și asistă la fiecare faptă și vede dorințele inimilor? Dar considerând fie că Dumnezeu nu observă, fie că nu îi pasă de cele petrecute, oamenii se grăbesc astfel la faptele necuvioase.

Se spune uneori și despre Biserici – aceasta să fie departe să se spună și despre a noastră –: «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă, Sionul?*», când, respingând cuvântul credinței, prin care de la început a fost căsătorită după tradiția Părinților, când au prezentat-o unui singur Bărbat fecioară neprihănită, primește semințele multe și variate ale cuvântului de la cei care au săvârșit desfrânare față de sfințenia Tainelor și au împrăștiat dogmele necredinței spre stricăciunea sufletelor. Se va spune pe drept și despre aceasta: «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă, Sionul?*». Căci sfinții îngeri, cărora li s-au încredințat conducerile Bisericilor, cunoscând cele trecute, privind în întregime și pe cele de acum, pe acestea, vor spune cu uimire: «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă?*». Din această desfrânare a adunat ucigași, ucigași nu ai trupurilor, ci ai sufletelor, care prin vicleșug și înșelare iau viața de la cei mai simpli, cu cuvântul precum cu o sabie, pe care îl ascut prin înțelepciunea lumii pentru convingere și fac răni mortale sufletelor.

[Urmează] apoi redarea cauzei, pentru care s-a făcut desfrânată cea mai înainte credincioasă.

47. «*Argintul vostru este fals*»[315]. Cuvântul credinței, adică, este imprimat și ștampilat greșit[316], nereținând amprenta exactă a chipului împărătesc. Faptul că spre aceasta duce pilda, iar argintul denumește cuvântul credinței, se arată din multe locuri, și mai ales din [textul]: «*Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint lămurit în foc, curățat de pământ*»[317]. De aceea, examinați-vă odăile ascunse ale inimilor! Cercetați-mi-le pe toate din depozitele ascunse, ca să nu fie pe undeva vreo drahmă contrafăcută, adică vreo dogmă falsificată, neștampilată de Duhul cu amprentele adevărului Acestuia, care ne-au fost dăruite prin Profeți și Apostoli, ci de oameni care doreau în secret și pe nesimțite să bată monede false cu propriile lor invenții. Aceștia, aducând în tezaurele împărătești monede străine, care poartă chipul vrăjmașului, au distrus marea bogăție și au adus multora îndoiala în a alege. Căci puțini sunt bancherii onești. Puțini sunt și cei care pot să le încerce pe toate, să le primească pe cele bune, dar să se țină departe de orice fel de rău.

48. «*Negustorii tăi amestecă vinul cu apă*»[318].

Ascultați și partea simplă a ceea ce s-a spus, [voi], cei care vindeți vin și nu înșelați zidirea! Căci lucrul nu este [unul] copilăresc, ci un rău vrednic de cea mai mare acuzare. Totuși, cuvântul se grăbește spre sensul duhovnicesc. Vinul veselește inima omului[319], adică învățăturile Scripturii [veselesc] mintea și partea conducătoare a sufletului, pentru că Duhul ne scoate vin prin Sfinții Apostoli și Profeți spre bucurie veșnică. Pe acestea mulți vânzându-le, diluează cuvântul, amestecându-l cu rațiunea lor în chip vătămător pentru cei care îi ascultă. Căci urmărind plăcerile lor și flatând prin vorbirea meșteșugită, le hrănesc patimile spre pieire. Slăbind asprimea, fermitatea și constrângerea cu folos a Scripturilor, permițând mul-

---

[315] *Is*. I, 22.
[316] Sufletul omului, creat după chipul lui Dumnezeu, este asemenea unei monede care reflectă chipul Împăratului. Cel care păcătuiește seamănă cu o monedă falsificată.
[317] *Ps*. XI, 6 (Septuaginta v. 7).
[318] *Is*. I, 22.
[319] *Ps*. CIII, 16 (Septuaginta v. 15).

tora unele acte de iubire de oameni ignorantă şi de iertarea păcatelor fără discernământ şi alte asemenea favoruri spre căderea celor care ascultă, ei moleşesc şi mai mult sufletele iubitorilor de plăcere.

49. «*Conducătorii voştri sunt nesupuşi*»[320]. „Suntem negustori, dar suntem şi conducători, noi cei dintâi care din cauza nesupunerii şi necredinţei facem cetăţile credincioase să cadă în desfrânare". Căci se întâmplă ca cel guvernat să se formeze, în toate, după caracterul celor puternici, încât aşa cum sunt conducătorii, tot aşa trebuie să fie şi cel condus. De aceea, de vreme ce pe atunci conducătorii cetăţii credincioase erau nesupuşi, şi cetatea, pentru că s-a asemănat lor şi n-a mai fost credincioasă, a căzut în desfrânare. Să nu devenim şi noi nesupuşi şi să nu ne stăpânească necredinţa!

«*Conducătorii voştri sunt nesupuşi*». În mod vădit sunt nesupuşi lui Dumnezeu, întorcându-se de la El şi nu ascultă de cele poruncite de către El. Între porunci era şi: să-ţi scuturi mâna de la daruri [şi] să nu te însoţeşti cu hoţii. Dar ei din iubire de argint, de dragul câştigului infam, s-au făcut părtaşi hoţilor.

50. Nu trebuie deloc consideraţi hoţi doar aceştia care taie desaga sau care fură haine de la băi, ci şi cei care, încredinţându-li-se conducerea legiunilor sau primind conducerea cetăţilor şi popoarelor, pe unele le jefuiesc în ascuns, iar pe altele le răpesc în public. Cel numit conducător al Bisericii, primind [ceva] de la aceştia, fie pentru propriul său beneficiu, sub pretextul cinstei cuvenite lui datorită întâietăţii, fie pentru motivul îngrijirii celor nevoiaşi din Biserică, se face părtaş hoţiei. În loc să-i mustre, să-i avertizeze şi să-i întoarcă de la nedreptate pe hoţi, el pune mâna degrabă pe câştig şi îl fericeşte pe acela, deşi trebuia să-l urască pe atât mai mult, pe cât acela fura mai mult. El însă îl laudă, păzindu-l, însoţindu-l, întorcându-se pe la uşi şi atingându-i mâinile, cu care au fost furate toate, deopotrivă pentru sine cât şi pentru cele publice. De fapt, făcând acestea, suntem numiţi părtaşi hoţilor. Trebuie să călcăm în picioare nedreptatea întregii lumi şi a amăgirilor din ea. Când vedem în tribunale hoţi mărunţi pedepsiţi de către [hoţii] cei mari, îi urâm pe sclavi pentru unele, pentru care îi admirăm pe aceia. Căci

[320] *Is.* I, 23.

de unii, pentru că sunt hoți, ne ferim, dar față de ceilalți, pentru că s-au îmbogățit din hoție, suntem copleșiți de admirație.

De ce altceva mai sunt acuzați conducătorii?

51. Că «*iubesc darurile*»[321].

Se spune foarte precis: «*iubesc darurile*», nu că primesc daruri. Căci așa ar fi defăimate și cele primite în mod normal în prieteniile vieții; ci „cei care iubesc darurile", adică cei absorbiți de dorința de a primi. Acuzarea conducătorilor este că au făcut ca iubirea sfântă să fie irosită pe cele pieritoare și pământești. Pentru că pe Domnul Dumnezeu trebuie să-L iubim cu toată puterea de a iubi care se află în noi; [trebuie] să-l iubim și pe aproapele și pe dușmani, ca să fim desăvârșiți, imitând bunătatea Tatălui Celui din ceruri, Care face ca soarele să răsară și peste cei răi și peste cei buni[322]. Nu ne este permis să ne irosim puterea de a iubi pe alte lucruri.

Dacă este rău să iubim și altceva dincolo de cele spuse, cel care iubește argintul așa cum e dator să-L iubească pe Domnul Dumnezeu, din toată inima lui și din tot sufletul lui și din tot cugetul lui, unul ca acesta în loc să-L slujească pe Domnul, îl slujește pe Mamona[323], mutând asupra argintului măsura iubirii cuvenită lui Dumnezeu. De aceea lăcomia se face idolatrie de câte ori schimbă spre cele pământești darurile aduse Domnului Dumnezeu.

De aceea ni se poruncește să nu iubim darurile, încât pentru ele să le permitem celor care vin la noi multe dintre cele interzise. Scriptura nu ne lasă deloc nici să iubim astfel de daruri, nici să fim împătimiți pentru ele, ci să admitem slujirea de ele ca ceva necesar. Căci nu poate admite vreo împărțire către altceva «*din toată inima*». După cum într-un vas plin cu lichid, pe cât dă pe dinafară, pe atât trebuie să fie umplut mai puțin, la fel și cu sufletul: pe cât se golește prin dragostea pentru cele necuvenite, pe atât trebuie să fi fost lipsa de Dumnezeu. Cel care s-a legat odată cu dragostea de argint, își golește toată dragostea acolo. Căci «*cine iubește argintul, nu se va sătura de argint*»[324].

---

[321] *Is*. I, 23.
[322] *Mt*. V, 45.
[323] *Mt*. XXII, 37.
[324] *Eccl*. V, 9.

52. «*Urmăresc răsplata*»[325].

Cea mai mare acuză a unui conducător este că ar fi gata să se răzbune și că s-ar gândi în orice chip la răsplătirea cu cele asemenea împotriva celor care l-au păgubit. Căci cum îl va învăța pe altul să nu răsplătească nimănui răul cu rău cel care face totul pentru a se răzbuna și a păgubi înapoi pe cel care l-a afectat? El nu imită blândețea lui David, care spune: «*Dacă am plătit la rândul meu celor care mi-au plătit cu rele*»[326], nici nu-și amintește de Ieremia că: «*Bine este omului, când poartă un jug din tinerețea lui, stă la o parte și tace, căci l-a luat asupra sa. Va da obrazul celui care lovește și se va sătura de ocărâri*»[327]. Ce trebuie însă să spună despre învățăturile Domnului și cum le disprețuiesc pe acestea cei care urmăresc răsplata? Când Domnul spune: «*cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt*»[328]. De aceea urmărirea despăgubirii este o acuză pentru oricine, mai ales când cel care face aceasta prin autoritatea conducătoare trebuie să fie prin faptă învățător pentru popor al bunurilor [dobândite] din răbdare. Căci ce privelişte, ce [fapt] nobil, admirabil și care depășește chiar natura omenească este ca cel mult ocărât, care a primit poate o lovitură la tâmplă, a pătimit alte mii [de lovituri] și prin cuvânt și prin faptă, [lovituri] ce l-au dus la ultima înjosire, nu fierbe de mânie, nici nu se ridică la răzbunare, ci stând blând și nemâniat, se roagă pentru cel brutal, ca să-i fie iertat păcatul de dinainte și în continuare să se învrednicească de grija potrivită de la Dumnezeu, încât să înceteze de a se mai manifesta violent. Acum, noi, conducătorii, alături de celelalte rele, păcătuim mai ales în aceasta, că urmărim despăgubirea, fără să răsplătim [măcar] după măsură egală, ci răzbunându-ne cu exagerare, mâniindu-ne nu doar dacă am fost insultați, ci și dacă nu am fost onorați, considerându-i dușmani și pe cei care ne cinstesc mai puțin decât credem noi înșine că ni se cuvine.

---

[325] *Is*. I, 23.
[326] *Ps*. VII, 4 (Septuaginta v. 5).
[327] *Plâng. Ier*. III, 27-30.
[328] *Mt*. V, 39.

53. «*Nu judecă pentru orfani și nu dau atenție judecății văduvei*»[329].

Altele s-au spus în cele de mai sus despre orfani și văduve. Dar aici observă câtă aroganță a conducătorului arată [textul] «*nu dau atenție*», încât îl arată mai sălbatic și decât judecătorul cel nedrept, de vreme ce acela după multe rugăminți, deși era de altfel nebinevoitor, dar datorită stăruinței văduvei, a dat atenție judecății, evitând să fie mai mult necăjit de ea[330]. De aceea se spune că ei nu primesc deloc să dea atenție judecății văduvei.

54. «*De aceea, acestea spune Stăpânul, Domnul Savaot: Vai de cei puternici ai lui Israel*»[331].

Este o caracteristică a Scripturii să formuleze astfel stilul. În loc de „celor puternici", a zis «*vai de cei puternici*»[332], însemnând că a adaptat formula aceasta folosită pentru suferințe de nerăbdat celor care se vor afla puțin după aceea într-un chin insuportabil, puternicilor lui Israel. Și aceasta a fost spus de către profet nu întâmplător, ci după sentința care a ieșit din gura cea nemincinoasă. Trebuie să-i înțelegem pe cei puternici înșiși drept conducătorii, care, pe lângă faptul că nu cred în Dumnezeu, iubesc darurile și urmăresc despăgubirea și celelalte, de care sunt acuzați.

«*Vai de cei puternici și necredincioși*». Cei slabi au poate scuză. «*Căci cel mai mic poate fi iertat din milă, dar cei puternici vor fi încercați cu străşnicie*»[333], și: «*cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere*»[334]. Vai și celor bogați, căci fiind puternici încât să-i mângâie pe cei săraci, nu se folosesc de puterea bogăției lor spre cele pentru care au primit-o. Iar dacă cineva mai priceput în gândire decât celălalt nu se folosește de forța firii pentru cercetarea celor dumnezeiești, vai și aceluia, când i se cere faptă după măsura celor date. Și

---

[329] *Is*. I, 23.
[330] *Lc*. XVIII, 5.
[331] *Is*. I, 24.
[332] Sf. Vasile observă aici una dintre numeroasele barbarisme ale Septuagintei. În mod normal trebuia ca după sintaxa limbii grecești să fie folosită formula „vai" însoțită de dativ, dar aici este însoțită de nominativ.
[333] *Înț. Sol*. VI, 6.
[334] *Lc*. XII, 48.

dacă cei care deţin întâietăţi bisericeşti nu îşi împodobesc fapta cu o vieţuire potrivită vocaţiei, vai şi acelora.

«*Nu va înceta mânia Mea asupra celor potrivnici*»[335]. Potrivnicii lui Dumnezeu sunt cei care merg împotriva poruncilor Lui; cât timp aceştia sunt potrivnici, nu va înceta mânia despre care s-a spus a lui Dumnezeu împotriva lor. Căci dacă rămânem în răutăţi, aprindem asupra noastră însine mânia lui Dumnezeu, procurând materie focului păcatele noastre, după cum s-a spus: «*că foc s-a aprins de la mânia Mea*»[336]. Când încetăm să păcătuim – «*judecată voi face din vrăjmaşii Mei*»[337]. «*Cel ce crede în Mine,* spune, *nu este judecat; iar cel ce nu crede, a şi fost judecat*»[338]. De aceea vrăjmaşii sunt responsabili de judecată, după cum s-a spus: «*Pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării*»[339]. Dar spune că «*Nu va înceta mânia Mea asupra celor potrivnici*», ca să nu socotim că mânia lui Dumnezeu este fără judecată împotriva celor care Îl provoacă. Şi dacă Mă mânii pe potrivnici, totuşi nu aduc asupra lor pedepsele fără judecată, ci ei sunt judecaţi după vrednicia şi după măsura greşelilor. Adică «*judecată voi face din vrăjmaşii Mei*». Vrăjmaşii lui Dumnezeu sunt cei care înfăptuiesc nedreptăţi. Vrăjmaşă binelui este răutatea; vrăjmaşă dreptăţii este nedreptatea, sfinţeniei necurăţia, adevărului minciuna. Asupra acestora nu va înceta mânia, cât timp sunt potrivnice, nici aducerea pedepsei asupra lor, spune, nu este fără judecată.

55. «*Voi aduce mâna Mea asupra ta şi te voi arde (lămuri) pentru a fi curat*»[340].

Vezi scopul bun al judecăţii drepte şi al pedepselor aduse conform judecăţii: «*Nu va înceta mânia Mea, voi face judecată; voi aduce mâna Mea, te voi arde*». De ce? Ca să te arăt curat. Aşa Se mânie Dumnezeu, ca să le facă bine păcătoşilor. Căci nu pedepseşte pentru distrugere, ci disciplinează pentru îndreptare. Aduce acest foc ca să

---

[335] *Is*. I, 24.
[336] *Deut*. XXXII, 22.
[337] *Is*. I, 24.
[338] *In*. III, 18.
[339] *Ef*. V, 6.
[340] *Is*. I, 25.

distrugă ce a fost aruncat prin săgeţile arzătoare ale diavolului în sufletul care nu are scutul credinţei, iar atunci când [focul de la Dumnezeu] cade, [el] stinge săgeţile celui rău. Şi se face foc dumnezeiesc, care curăţă de celălalt foc, care ne aprinde spre dorinţele iraţionale şi vătămătoare. De aceea Domnul Însuşi spune: «*El iese ca un foc al cuptorului de topit şi ca iarba înălbitorilor. Şi Se va aşeza topind şi curăţind, ca pe argint şi ca pe aur*»[341]. Şi care este folosul de aici? «*Vor fi Domnului, spune, aducând jertfă întru dreptate*»[342].

«*Şi voi îi lepăda pe toţi cei fără de lege de la tine*»[343]. Este o mare binefacere pentru sufletul care din cauza întâistătătorilor răi a căzut în înstrăinarea de Dumnezeu să îi fie îndepărtaţi cei fără de lege. De aceea şi canoanele Bisericii îi separă de restul trupului pe cei găsiţi în păcate oprite [cu străşnicie], ca nu cumva «*puţin aluat să dospească toată frământătura*»[344]. De aceea bunul Dumnezeu îi îndepărtează pe cei fără de lege din popor. Căci cei fără de lege nu vor intra la cele sfinte împreună cu sfinţii, de vreme ce «*vânturătoarea este în mâna Domnului*»[345]. Dar cei care sunt separaţi de popor ca fiind fără de lege duc cu uşurătate cele întâmplate, fără să înţeleagă că acestea sunt o preînchipuire a celor care se vor petrece la judecăţile înfricoşătoare ale lui Dumnezeu. Cât de mare este vătămarea de a nu fi îndepărtaţi cei fără de lege de la legătura cu mădularele sfinte ale lui Hristos, a arătat-o Apostolul, mustrându-i pe corinteni, pentru că nu s-au jelit, ca să fie îndepărtat de la ei cel care înfăptuia răutatea[346].

56. «*Şi voi pune judecătorii tăi, ca mai prima dată*»[347].

De ce trece peste regi şi îi pomeneşte pe judecători? Şi între regi erau unii care au condus poporul lăudabil. Sau pentru că guvernarea din timpul judecătorilor era mai liberă, aparţinându-le după fire, când poporul se conducea singur şi Îl recunoştea doar pe

---

[341] *Mal*. III, 2-3.
[342] *Mal*. III, 3.
[343] *Is*. I, 25.
[344] *I Cor*. V, 6.
[345] *Mt*. III, 12.
[346] *I Cor*. V, 2.
[347] *Is*. I, 26.

Dumnezeu drept rege, iar punerea regilor a venit după aceea din propria lor necugetare. Trebuia, deci, ca cei cărora li s-a făcut bine să revină la starea fericită. De aceea promite că va institui nu regi, ci judecători, dăruindu-le ceea ce este liber. «*Căci nu era rege în Israel, ci fiecare făcea ceea ce era drept în ochii lui*»[348]. Sau pentru că nu mai era timpul regilor, după așezarea adevăratului rege, le făgăduiește că le dă judecători asemănători celor dintâi, pe ucenicii Domnului, despre care se spune că: «*Veți ședea pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel*»[349].

57. «*Și pe sfetnicii tăi ca de la început*»[350].

Aici iarăși, păstrându-le autodeterminarea, spune că le pune alături nu pe întâistătător, ci pe sfătuitor. Căci este propriu regelui să le poruncească celor conduși, dar sfetnicului să-i convingă pentru cele folositoare pe cei sfătuiți. Nu este capabil fiecare să găsească de la sine ceea ce îi trebuie. De aceea Dumnezeu le face bine cu sfetnici, dar nu le dă autorități. Astfel, fiecare dintre noi să nu se considere pe sine conducător, ci sfetnic dat poporului de Dumnezeu. Toți profeții, care au recomandat cele folositoare, sunt sfetnici. Și mai presus de toți Moise. Domnul, făcând bine poporului, făgăduiește să pună sfetnici asemănători celor dintâi, Apostoli și Evangheliști; un asemenea sfetnic era Pavel, slujitorul Noului Testament, care spune: «*Vă dau sfatul meu ca unul ce am fost miluit de Domnul*»[351].

O mare binefacere este prezența unui sfetnic înțelept și bine intenționat, care suplinește lipsa de înțelegere a celor sfătuiți. Cât de mare este folosul din sfătuire o arată mai ales [exemplul lui] Moise, care fusese crescut în toată înțelepciunea egiptenilor[352], care vorbea cu Dumnezeu, cum ar vorbi cineva cu prietenul său[353]. Acesta a primit sfat de la socrul său, Ietro, încât a pus conducători peste o mie și peste o sută și peste zece pentru a judeca poporul[354]. Și Da-

---

[348] *Jud*. XVII, 6; *Jud*. XXI, 24.
[349] *Mt*. XIX, 28.
[350] *Is*. I, 26.
[351] *I Cor*. VII, 25.
[352] *Fap*. VII, 22.
[353] *Ieș*. XXXIII, 11.
[354] *Ieș*. XVIII, 21-22.

vid s-a folosit de sfatul lui Huşai, prin care a respins sfatul războinic al lui Ahitofel[355]. Şi în general, sfatul este un lucru sfânt, unire de părere, fruct al dragostei, manifestare de smerenie. Căci este o aroganţă cumplită să se creadă că nu avem nevoie de nimeni, ci să ascultăm doar de sine, ca de singurul care ne poate da cele mai bune sfaturi. Noi ezităm să ne lăsăm de bunăvoie în seama celor care ne propun ceea ce este necesar şi ne ruşinăm să mărturisim că sunt mai pricepuţi decât noi în cele ale vieţii. De aceea, cel care aşteaptă sfetnic, dă timp şi propriilor gânduri într-o vreme mai îndelungată să descopere ceea ce este necesar cu încercare şi grijă.

58. «*Şi după acestea vei fi numită cetate a dreptăţii, metropolă credincioasă Sionul*»[356].

A arătat spre ce final duc facerile de bine succesive. Căci în loc să fie cetate a ucigaşilor, este cetate a dreptăţii; şi în loc să fie cetate desfrânată, este metropolă (cetate-mamă), adică le învaţă şi pe altele spre cumpătare. Şi iarăşi credincioasă, după cum era înainte să se întineze prin desfrânare. Împodobită, deci, cu podoabele cuvenite ei, cu sfetnici şi judecători, Biserica în Hristos este numită metropolă, care trimite de la sine colonii ale vieţii conforme cu Dumnezeu.

«*Căci cu judecată se va mântui robia ei, şi cu milostenie*»[357].

Nespunând nimic în cele de mai sus nici despre duşmanii sensibili, nici despre cei robiţi, numind restaurarea ei izbăvire din robie, [Scriptura] ne sugerează să înţelegem că fiecare dintre noi aflându-ne sub păcat, când suntem stăpâniţi de vrăjmaş, devenim, ca să zicem aşa, înlănţuiţi de păcat şi suntem duşi de cel rău ca să ne arătăm mădularele noastre roabe ale fărădelegii spre fărădelege[358]. De aceea au adus izbăvire judecători ca Barac, Samson, Ghedeon şi Ieftae, care s-au luptat pentru popor şi l-au scăpat de duşmani. De aceea sfetnicii au condus spre mântuire, ca robia ei să fie vrednică de a fi izbăvită. Căci aceasta este să fie mântuită cu judecată, adică prin judecată şi cercetare. Apoi, fiindcă dacă [Dumnezeu] ar privi la fărădelegi, nimeni nu ar rezista, a alăturat judecăţii milostenia, pen-

---

[355] *II Reg*. XVII, 14.
[356] *Is*. I, 26.
[357] *Is*. I, 27.
[358] *Rom*. VI, 19.

tru ca strictețea judecății să fie îmblânzită prin adăugarea milei. Deci prin judecată a fost predată robiei, iar prin milă a fost rechemată.

59. «*Și vor fi sfărâmați cei fără de lege și păcătoșii împreună*»[359].

După ce cei vrednici de restaurarea la cele dintru început au fost mântuiți cu judecată și cu milă, cei cu totul fără de lege și rămași în păcat vor fi sfărâmați împreună, unii pentru că «*s-au rătăcit în gândurile lor*»[360], ceilalți pentru că prin încălcarea Legii l-au necinstit pe Dumnezeu. Cei fără de lege sunt cei care nu ascultă deloc de legile dumnezeiești, fie îndepărtându-se de la ele fie nepunând nici început. Iar păcătoșii sunt cei care de bună voie păcătuiesc după ce au primit cunoștința adevărului[361].

Dar poate că și în cei cărora Dumnezeu le face bine, dorind să umble în înnoirea vieții, le sfărâmă omul cel vechi. De aceea «*jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit (sfărâmat)*»[362]. Căci se sfărâmă duhul lumii, care lucrează păcatul, ca [duhul] drept să fie înnoit în cele dinlăuntru[363]. Și se sfărâmă brațul celui păcătos, adică puterea activă a păcatului, pentru ca păcatului lui să fie căutat, dar să nu mai fie găsit[364]. Asemenea este și: «*Eu voi omorî și voi face să trăiască, voi lovi și voi tămădui*»[365]. Căci îl va ucide pe cel care trăiește în mod rău, ca după curățirea de viața cea rea, să i-o dăruiască pe cea nouă.

60. De aceea «*vor fi sfărâmați cei fără de lege și păcătoșii împreună*», pentru ca să înceteze să mai fie nesupuși și neascultători.

«*Și cei care L-au părăsit pe Domnul se vor sfârși*»[366], ca și cum nu s-ar mai face păcatul de a-L părăsi pe Domnul. Asemenea este și în *Psalm*: «*Sfârșească-se răutatea păcătoșilor*»[367]. Ca și cum cineva l-ar ruga pe doctor să sfârșească boala celor slăbiți sau să oprească

---

[359] *Is*. I, 28.
[360] *Rom*. I, 21.
[361] *Evr*. X, 26.
[362] *Ps*. L, 18 (Septuaginta v. 19).
[363] *Ps*. L, 11 (Septuaginta v. 12).
[364] *Ps*. IX, 35 (Septuaginta v. 36).
[365] *Deut*. XXXII, 39.
[366] *Is*. I, 28.
[367] *Ps*. VII, 9 (Septuaginta v. 10).

prin arta lui răspândirea cangrenei. Sfârșitul nu înseamnă deloc distrugerea completă, ci oprește o asemenea lucrare a celor care o înfăptuiesc. Căci și Pavel spune, profețindu-le tesalonicenilor despre fiul pierzaniei, «*pe care Domnul Iisus îl va ucide cu duhul gurii Lui și îl va nimici cu strălucirea venirii Sale*»[368]. Căci dacă uciderea ar fi distrugere completă, cum ar mai fi nimicit? Dar este clar că minciuna din cel fără de lege este distrusă cu duhul gurii adevărului și astfel va fi nimicit cu strălucirea venirii lui Hristos. Am observat de multe ori că răutățile sunt distruse, și nu ființele însele[369], în care au apărut, ca în [textul]: «*calea păcătoșilor o va pierde*»[370], și: «*calea necredincioșilor va pieri*»[371].

61. «*Pentru că se vor rușina de idolii lor, pe care i-au voit*»[372].

Este o mare binefacere să se rușineze [cineva] de lucrul, cu care înainte de aceasta s-a lăudat, pentru că din nepricepere nu a putut înțelege ceea ce era rușinos în acela, ci și-a avut slavă în rușinea lui. De aceea a fi rușinat de idoli se înfăptuiește spre binele celor rușinați. Aceasta nu se face altfel, decât când cei până acum idolatri ajung la înțelegerea adevăratului Dumnezeu. Căci atunci își acoperă fața, ajungând la recunoașterea absurdului, cel care se ruga [înainte] celor neînsuflețite ca și când ar avea putere de mântuire. Și orice iubitor de plăcere, oricărui lucru dintre cele interzise ar fi înrobit, îndumnezeindu-l pe acesta, îl are consacrat ca pe un idol în templul necurat, în inima lui, vizitându-l întotdeauna prin închipuire și purtând în el chipurile lucrului dorit. Iubitorul de bogăție, care are inima acolo unde este și comoara lui[373], se închină idolului lăcomiei. Iar gurmandul, înrobit de dorințele de mâncăruri, își are drept dumnezeu pântecele lui. «*Blestemat să fie omul care își va face [idol] cioplit sau turnat, urâciune pentru Domnul*»[374]. Fericiți însă cei care,

---

[368] *II Tes*. II, 8.
[369] οὐσία.
[370] *Ps*. CXLV, 9.
[371] *Ps*. I, 6.
[372] *Is*. I, 29.
[373] *Mt*. VI, 21.
[374] *Deut*. XXVII, 15.

după sfatul lui Iacob[375], își îndepărtează de la ei dumnezeii străini și își schimbă hainele, urcându-se la Betel, adică la Casa lui Dumnezeu[376], pentru a face acolo un altar pentru Dumnezeu. Să înlăturăm, deci, idolii străini de Dumnezeu și să ne schimbăm hainele, dezbrăcându-ne de omul cel vechi; și încă mai întâi să înlăturăm cerceii din urechile noastre, adică învățăturile vechi, cu care ne-am împodobit. Aceasta pentru [textul]: «*Pentru că se vor rușina de idolii lor, pe care i-au voit*». Căci nimeni nu are idolii pomeniți de noi mai înainte fără să îi dorească, pentru că dorind patimile, așa le transformăm în dumnezei.

62. «*Se vor rușina pentru grădinile lor, pe care le-au poftit*»[377].

Denumirea de grădină o găsim luată în două sensuri, ca în *Facerea* după Aquila: «*Și a sădit Domnul Dumnezeu o grădină în Eden*»[378]. Dar iarăși pământul Egiptului defăimat este numit grădină de legume. Iarăși [există] o menționare blamabilă a grădinii, când Ahab a dorit să facă moștenirea lui Nabot Iezreeliteanul grădină de legume[379]. Dar *Ecclesiastul* o menționează laudativ, spunând: «*Mi-am făcut grădini și parcuri*»[380]. Binecuvântată este și grădina, în care era mormântul, care a primit iconomia vremelnică a morții în trupul Domnului. Aici, totuși, este defăimată ca producând rușine celor care o doresc. Și se pare că acum sunt numite dumbrăvile[381] plantate în jurul idolilor pentru podoabă de către cei înșelați, care trebuie înțelese drept practici deviate și aparențe exterioare, prin care ne ascundem patimile. Cel care se tăvălește în plăceri își ia ca aparență solemnitatea, iar cel înrobit de avuții, se preocupă să pară

---

[375] *Fac*. XXXV, 3.

[376] În ebraică, Betel este format din בַּיִת *bayt* „casă” și אֵל *'el* „Dumnezeu”, însemnând deci „casa lui Dumnezeu”. Este un vechi sanctuar, a cărei sfințenie a fost probată prin relatarea etiologică din *Fac*. XXVIII.

[377] *Is*. I, 29.

[378] *Fac*. II, 8. În Septuaginta termenul folosit este παράδεισος, pe când Aquila are κῆπος. Cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. I, p. 13.

[379] *III Reg*. XXI, 2.

[380] *Eccl*. II, 5.

[381] Septuaginta traduce prin „dumbravă” (ἄλσος) termenul ebraic *așera*, care inițial se referea la zeița fertilității, Așera.

că este darnic. De acestea cei care le doresc vor fi ruşinaţi, când sfaturile inimilor noastre vor fi descoperite.

63. «*Căci vor fi ca un terebint căruia i-au căzut frunzele şi ca un parc care nu are apă*»[382].

Cât despre ceea ce este spus, se pare că se referă la grădinile dorite de idolatri, căci se vor face mai neplăcute decât terebintul desfrunzit şi parcul uscat de secetă. Cât despre sensul moral, [este] că cei care prin aparenţa exterioară vânează slavă de la oameni, după vădirea celor ascunse, când toate vor fi goale şi descoperite şi nu va mai fi nicio făptură ascunsă[383], vor fi o privelişte dezgustătoare, înşelăciunea despre ei fiind acum distrusă, încât se vor asemăna cele despre ei cu stejarul. Căci astfel au redat alţii „terebintul", fiindcă am învăţat că în *Facere*[384] stejarul şi terebintul sunt acelaşi [copac][385]. Vom fi deci asemănători terebintului, de fapt stejarului, care după pierderea coroanei arată cele ce au fost până atunci ascunse de frunze. Căci este împodobit cu o coroană deasă şi prin culoarea frumoasă de la acestea umbreşte asprimea ramurilor sale. De aceea, spune, vor fi mai neplăcuţi decât acesta, după respingerea faptelor din viaţa lor.

«*Şi ca un parc care nu are apă*». Aşa este şi Israelul, având frunze asemenea stejarului, umbra din Lege, pe care o dă jos de pe el la plinirea vremilor. Şi ca un parc (paradis) sădit de Domnul, prin zidirea cea dintru început, uscat însă prin pierderea a ceea ce este viu din învăţături. De aceea trebuie să ne străduim să credem cu adevărat în Hristos, pentru ca râuri duhovniceşti să curgă din pântecele nostru[386], nelăsând să fim nici neplăcuţi, nici neroditori.

---

[382] *Is*. I, 30.
[383] *Evr*. IV, 13.
[384] *Fac*. XXXV, 4-9.
[385] De fapt, stejarul (*quercus ithaburensis*) şi terebintul (*pistacia atlantica*) au în ebraică denumiri asemănătoare: אַלּוֹן *'allon* sau אֵלוֹן *'elon* „stejar" şi אֵלָה *'ela* şi אָלָה *'ala* „terebint". Radicalul este înrudit cu אֵל *'el* „Dumnezeu", probabil pentru că în perioada veche unii arbori erau adoraţi de canaaniţi. Cf. Michael Zohary, *Plants of the Bible*, Cambridge University Press, Cambridge, 1982, pp. 108-111.
[386] *In*. VII, 38.

64. «*Și va fi puterea lor ca o grămadă de câlți, iar faptele lor ca scânteia focului*»[387].

De aici este clar că pentru fiecare faptele vor fi cauza suferințelor din pedeapsă, noi pregătindu-ne pe noi înșine [să fim] potriviți pentru ardere și aducându-ne patimile sufletului ca scânteile focului pentru aprinderea flăcării gheenei, după cum și bogatul pârjolit în flacără era fript de propriile plăceri. Căci după măsura în care primim săgețile de la cel rău, participăm mai mult sau mai puțin la ardere.

«*Și vor arde cei fără de lege și păcătoșii împreună și nu va mai fi cine să stingă*»[388].

Deja de două ori au fost alăturați de către profeție unii cu alții cei fără de lege și cei păcătoși. Mai sus [se spune]: «*Și vor fi sfărâmați cei fără de lege și păcătoșii*», dar aici: «*Și vor arde*». Nimeni să nu se amăgească prin cuvinte neînvățate, că deși este păcătos, este totuși creștin. „Nu voi cădea, deci, în gheenă, unde sunt idolatri. Mă va ajuta însuși numele de creștin, chiar dacă am călcat poruncile Lui”. Dar ascultă: «*Și vor arde cei fără de lege și păcătoșii împreună*». Pentru ambele [cete] există cauze de ardere. Grămada de câlți este în ambele, adică viața ușor inflamabilă și care poate prinde flacăra. Scânteia va aprinde pe bună dreptate sufletul și într-un [sens] și în celălalt. Acum este ca ascuns în cenușă, cât timp este învăluit în acoperămintele trupului, dar va fi adus iarăși înainte de către judecata dumnezeiască, în ziua răzbunării, aţâţat și aprins de mustrări.

[387] *Is*. I, 31.
[388] *Is*. I, 31.

CAPITOLUL II

65. «*Cuvântul care a fost către Isaia, fiul lui Amos, despre Iudeea și despre Ierusalim*»[389].

După delimitarea primei viziuni, a fost cuvântul acesta către Isaia, fiul lui Amos. De ce însă acolo era «*vedenie*», iar aici este «*cuvânt*»? Pentru că puterea dată de Dumnezeu sfinților Lui după harul Duhului este una. Căci este o cunoaștere a celor neînțelese, făcută în inimile sfinților prin descoperire și iluminare. Dar după diferența lucrurilor cu privire la cunoaștere, ceea ce este descoperit se numește fie vedenie, fie cuvânt. Acolo au fost arătate cele trecute: răutatea poporului, înstrăinarea de Dumnezeu, nerecunoștința față de binefacere. Aici însă este profețit viitorul. De aceea [este] «*cuvânt*», pentru că va fi în zilele din urmă. Totuși, nici acolo nu este o vedenie cu ajutorul ochilor, nici aici cunoașterea cu ajutorul urechilor, ci este o iluminare în inimă de la Duhul, Care fie arată cele trecute, fie spune de dinainte viitorul. Totuși, și aici iarăși este despre Iudeea și despre Ierusalim. Urmează să relateze ceva și despre celelalte neamuri, căci Dumnezeu nu este doar al iudeilor, ci și al neamurilor. Dumnezeu este unul, Care va îndreptăți tăierea împrejur din credință și netăierea împrejur prin credință[390], dar amintește în principal și în primul rând de partea Sa.

Vei întreba însă dacă pentru vreo rațiune care necesită cercetare într-un loc se adaugă la „cuvânt" „al Domnului", iar într-altul este fără adăugarea [sintagmei] „al Domnului", precum: «*Cuvântul Domnului, care a fost către Oseea al lui Beeri*»[391], și aici: «*Cuvântul care a fost către Isaia*». Și despre vedenia de la Iezechiel: «*S-au des-*

---

[389] *Is*. II, 1.
[390] *Rom*. III, 29-30.
[391] *Os*. II, 1.

chis cerurile și am văzut vedenia lui Dumnezeu»[392], iar la Isaia: «*Vedenia pe care a văzut-o Isaia*». La Ieremia: «*Cuvântul care a fost la Ieremia*»[393]. Pentru că vorbeau unui popor necredincios, certăreț și îndepărtat de la Dumnezeu, au trecut sub tăcere numele Domnului, îngrijindu-se ca ei să primească cuvintele lor. Fiindcă ei credeau că pe Dumnezeu Îl preocupă cele omenești, îi batjocoreau pe cei care le vorbeau ca de la fața[394] Domnului, cum arată Ieremia, care spune: «*Toată ziua fără încetare sunt batjocorit*»[395].

66. «*Va fi în zilele din urmă că vor fi arătate muntele Domnului și casa lui Dumnezeu peste vârfurile munților*»[396].

Zile din urmă sunt numite cele care se apropie de sfârșitul acestui timp. Fiindcă și natura timpului trecător corespunde cu această lume pieritoare, căci are afinitate și înrudire cu cele văzute, plecând împreună cu cele care pier, subzistând împreună cu cele care sunt, fiind așteptat și nădăjduit împreună cu cele care urmează încă. Deci, pentru că zilele și nopțile, lunile și anii, perioadele de timp își au originea de la soare și lună și mișcarea firmamentului, trebuie ca prin distrugerea acestora să fie și sfârșitul timpului. Înainte de sfârșitul lumii acesteia, «*vor fi arătate muntele Domnului și casa lui Dumnezeu peste vârfurile munților*». Iar cel care nu slujește doar expresia și nu apără litera simplă, va trebui să nu rămână la cele sensibile. Cum se va arăta atunci muntele lui Dumnezeu? Cum va fi pe vârfurile munților casa lui Dumnezeu? Căci Israelul trupesc nu așteaptă nici facerea altui munte, nici zidirea unei a doua case care să fie pe alte vârfuri. Ci muntele Sion și templul erau arătate în timpul profeției lui Isaia. Ce se spune deci? Nu că în zilele din urmă acestea vor fi arătate, ci că în zilele din urmă pentru iertarea păcatului se va arăta marea și înalta iconomie pentru mântuirea oamenilor. Taina cea din veci ascunsă a fost descoperită la sfârșitul timpurilor[397]. Coborârea Domnului pe pământ a fost asemănată cu un mun-

---

[392] *Iez*. I, 1.
[393] *Ier*. I, 2.
[394] Sau „din postura", „în persoana". Πρόσωπον înseamnă pentru Sf. Vasile „persoană".
[395] *Ier*. XX, 7.
[396] *Is*. II, 2.
[397] *Col*. I, 26.

te, pentru că muntele este pământ înălţat. Şi trupul Domnului, fiind pământ după firea comună, a fost înălţată prin unirea[398] cu Dumnezeu.

Şi casa lui Dumnezeu pe vârfurile munţilor este Biserica, după expresia Apostolului. Căci spune: «*Trebuie să ştii cum să petreci în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu*»[399], ale cărei «*temelii sunt în munţii cei sfinţi*»[400], căci este «*zidită pe temelia apostolilor şi a profeţilor*»[401]. Unul dintre munţi era şi Petru, pe a cărui stâncă Domnul a făgăduit să zidească Biserica Lui[402]. Căci gândurile înalte şi ridicate, care se înalţă deasupra celor pământeşti, sunt în mod potrivit numite „munţi". Sufletul fericitului Petru este numit „stâncă înaltă"[403], pentru că este înrădăcinat singur în credinţă, fiind tare şi neclintit faţă de loviturile aduse de ispitiri. Deci toţi cei care cuprind cunoaşterea Dumnezeirii prin măreţia minţii şi prin faptele minţii, care sunt desăvârşiţi întru viaţa sănătoasă, sunt vârfuri ale munţilor, pe care este zidită casa lui Dumnezeu.

67. «*Şi se va înălţa deasupra dealurilor*»[404].

Dealurile sunt ridicături având o înălţare de la pământ moderată, depăşindu-le pe cele joase, dar fiind întrecute de cele mai înalte. De aceea pentru că superioritatea Domnului în omenitate este incomparabilă cu toţi [oamenii] laolaltă, în orice realizări s-ar evidenţia ei la un moment dat, de aceea s-a spus că muntele Domnului va fi arătat deasupra dealurilor. «*Căci s-a învrednicit de mai mare slavă decât Moise, după cum are mai mare cinste decât casa cel care o zideşte*»[405]. Dar cu cât este mai mare faţă de Avraam? Avraam, spune, «*s-a bucurat să vadă ziua*» Întrupării[406] şi «*a văzut-o şi s-a bucurat*»[407]. Avraam a dat zeciuială lui Melchisedec[408], iar

---

[398] συνάφεια.
[399] *I Tim*. III, 15.
[400] *Ps*. LXXXVI, 1.
[401] *Ef*. II, 20.
[402] *Mt*. XVI, 18.
[403] Πέτρος înseamnă „piatră", iar πέτρα „stâncă".
[404] *Is*. II, 2.
[405] *Evr*. III, 3.
[406] lit. „înomenirii".
[407] *In*. VIII, 56.

Melchisedec era tip al Domnului. Acestea [au fost amintite], ca să dovedim superioritatea trupească [a Domnului].

Să nu să slăvim divinitatea datorită superiorității față de robi. Căci iconomia omenității este deasupra celor drepți dintre oameni. El singur nu a făcut păcat[409], iar măreția dumnezeirii a fost ridicată mai sus decât cerurile.

«*Și vor veni la El toate neamurile*»[410].

Cuvântul continuând revelează și mai descoperit profeția, arătând venirea viitoare a neamurilor la cunoașterea lui Hristos. Căci toate neamurile sunt chemate prin propovăduire la credință. «*Evanghelia aceasta va fi propovăduită în întreaga lume*»[411] și în toată lumea a ieșit glasul evanghelic[412] al Apostolilor.

68. «*Și vor merge,* spune, *multe neamuri*»[413].

Să nu treci [mai departe] fără să cercetezi precizia expresiei. Cum la «*vor veni*» se spune «*toate*», iar la «*vor merge*» nu „toate", ci «*multe*»? Pentru că «*vor veni*» se referă la „a crede", iar «*vor merge*» la „a viețui". Toți mărturisim credința, dar nu toți viețuim după porunci, de aceea «*vor veni*» toate popoarele, dar «*vor merge*» multe. Pentru că «*a merge*» este luat pentru „a trăi după Lege". «*Fericiți,* spune, *cei fără prihană în cale, care merg în Legea Domnului*»[414]. Cum însă, dacă Domnul zice că: «*puțini sunt cei care găsesc calea*»[415], noi spunem că multe neamuri vor merge? Toate neamurile sunt puține după numărul propriu-zis al neamurilor, dar oamenii din [aceste] neamuri sunt mulți.

Scriptura spune, deci, aici că multe neamuri, [dar] nu toate, primesc viețuirea după Evanghelie, deși toate se numesc cu numele lui Hristos. Deși multe neamuri sunt numărate, [totuși] oamenii, care sunt cuprinși în denumirea comună a neamului, nu urmează fiecare în parte în întregime numărului. Căci neamurile pot fi număra-

[408] *Fac*. XIV, 20.
[409] *I Pt*. II, 22.
[410] *Is*. II, 2.
[411] *Mt*. XXIV, 14.
[412] *Ps*. XVIII, 4 (Septuaginta v. 5).
[413] *Is*. II, 3.
[414] *Ps*. CXVIII, 1.
[415] *Mt*. VII, 14.

te, al capadocienilor şi al galatenilor şi al armenilor, sau al sirienilor sau al egiptenilor, încât se spune cât de multe sunt neamurile care merg în Legea Domnului. Dar neamul, în ce priveşte oamenii incluşi, fiecare dintre ei în parte, nu a primit ţinta vieţuirii unanim. Cât despre cele şaptezeci şi două de neamuri[416], sau câte ar fi, numărate în întreaga lume, multe sunt cele care merg pe calea vieţii. Dar în ce priveşte întregul număr al oamenilor de pe pământ, puţini sunt cei mântuiţi. Astfel şi *Evanghelia* spune adevărul, dar nici profeţia nu [o] contrazice. «*Toate neamurile Îi vor sluji Lui*»[417], dar I se vor închina puţini dintre cele multe. «*Toţi,* spune, *regii pământului*»[418]. Şi Sofonie [spune]: «*Vor merge să-I slujească Lui sub un singur jug*»[419].

69. «*Şi vor zice: Veniţi să ne suim în muntele Domnului şi în casa Dumnezeului lui Iacob*»[420]. Cei avansaţi în cunoaştere, ca şi cum ar anticipa cele de sus, îi cheamă la un urcuş asemănător cu al lor pe cei care se mulţumesc cu şederea în cele de jos şi se preocupă cu grijile umile ale vieţii. Cel care a înviat împreună cu Hristos şi caută cele de sus[421] să-i strige pe cei care cugetă cele pământeşti şi să le călăuzească gândurile către cele de sus. Poziţia trupească faţă de munte este dublă, o dată urcând de la poalele muntelui spre piscuri, iar altă dată coborând din vârful muntelui spre poale, după diferenţa poziţiei trupului şi a lucrării împlinite de noi în mod diferit. Poate că acest sens dublu se va potrivi cu iconomia Întrupării [lui Hristos], încât înţelegem muntele ca Întruparea: o dată trupul urcând spre cer prin unirea cu Dumnezeu, altă dată dumnezeirea coborând în cele de aici prin comuniunea cu omenescul.

70. «*Veniţi să ne suim*». Să ne suim la înălţimea teologiei, începând de la pătimire. «*Şi în casa Dumnezeului lui Iacob*». Mai sus casa se numeşte simplu «*a lui Dumnezeu*», pe când aici «*casa Dum-*

---

[416] În tabelul naţiunilor din *Fac*. X sunt numărate în textul ebraic 70 de persoane, dar în textul grecesc 72.
[417] *Ps*. LXXI, 11.
[418] *Ps*. LXXI, 11.
[419] *Sof*. III, 9.
[420] *Is*. II, 3.
[421] *Col*. III, 1-2.

nezeului lui Iacob». Care să fie deci cauza? Căci fie acolo lipsește, fie aici este adăugat. Dar nimic din cele ale Duhului nu fără lucrare. Căci Scriptura arată că primele asocieri se fac după concepțiile comune despre Dumnezeu, dar acrivia credinței se împlinește când lucrarea[422] lui Dumnezeu s-a făcut deja clară în inimile celor care avansează în cunoaștere. De aceea, pentru cei [abia] introduși în cunoaștere, se spune simplu «*casa lui Dumnezeu*», pe când celor care urmează [învățăturii] continue [li se arată] și al cărei Dumnezeu, că este al lui Iacob, cel căruia i-a dăruit familiaritatea cu El. Fiindcă spune: «*Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacob. Acesta este numele Meu veșnic*»[423]. Ca să facă cinstea pentru sfinți pomenită veșnic, a asociat cu El numele slujitorilor, ca ori de câte ori se face pomenirea lui Dumnezeu, de tot atâtea ori să fie adusă și pomenirea acelora. De aceea celor care s-au apropiat deja, le adaugă ca o însușire a lui Dumnezeu, spunând: «*și în casa Dumnezeului lui Iacob*». Dar pentru că Iacob este de asemenea numele unuia șiret și luptător – căci Iacob se numește șiret[424] datorită luptei cu cele care îi erau ostile[425], iar apoi după victorie a primit ca răsplată numele Israel[426] –, cel care avansează până acum învață despre casa Dumnezeului lui Iacob ca despre cele inferioare și accesibile lui, dar cândva după aceea va fi învățat și despre Dumnezeul lui Israel, când îi sunt administrate cu cale și rânduială predaniile mai desăvârșite.

71. «*Și ne va vesti calea Lui și vom merge pe ea*»[427].

---

[422] lit. „însușirea".
[423] *Ieș*. III, 6, 15.
[424] În ebraică numele lui Iacob, יַעֲקֹב *ya'aqov* este legat prin etimologia populară de עָקֵב *'aqev* „călcâi" și de verbul derivat de aici עקב „a înșela", „a se furișa în spatele cuiva". Iacob l-a ținut de călcâi pe fratele său și i-a luat chiar de la naștere dreptul de întâi născut. Ulterior, prin șiretenie, va obține dreptul de întâi născut chiar și legal, când fratele său Esav i l-a vândut pe un blid de linte fiartă. De asemenea, tot prin șiretenie, va lua binecuvântarea tatălui său în locul lui Esav. Iacob reprezintă efortul ascetic al omului, căci împărăția cerurilor se ia cu sila (*Mt*. XI, 12).
[425] *Fac*. XXV, 26.
[426] *Fac*. XXXII, 24-28.
[427] *Is*. II, 3.

Dacă nu ne vom urca în munte, nu ne va vesti calea Lui. Şi dacă nu ne va vesti, cum vom merge? Adică, dacă nu primim Evanghelia, cum să vieţuim după ea? Cei care caută să înveţe calea, în mod evident nu au cunoscut-o. De aceea, cum ne vom urca în munte, fără să cunoaştem calea? Sau «*Veniţi să ne suim în munte*» arată scopul şi străduania celor care se grăbesc, dar încă nu deţin realizarea celor dorite. Căci să presupunem că unii dintre cei care se grăbesc spre credinţă se adresează şi se îndeamnă reciproc: „Veniţi să stăm departe de cei care se târăsc pe pământ! Veniţi să cugetăm cele cereşti, să intrăm în casa lui Dumnezeu! Acolo vom învăţa calea, prin care vom ajunge la ţelul deopotrivă înaintea tuturor".

72. «*Căci din Sion va ieşi Legea şi cuvântul Domului din Ierusalim*»[428].

Întreabă un om al tăierii împrejur, un iudeu după trup, despre ce lege vorbeşte şi despre ce cuvânt. Despre Legea dată prin Moise? Dar [iudeii] să arate cum este aceea din Sion. Căci Moise nu a intrat în pământul moştenirii, iar Sionul este în Iudeea. De aceea, după ei Scriptura a greşit, spunând în locul unui nume altul, căci în loc de Sinai sau Horeb a zis Sion. [Scriptura] vorbeşte însă de Legea cea sfântă. Care [anume]? Când a fost dată? Când a fost scrisă? «*Şi cuvântul din Ierusalim*». Este cel profetic, spune [iudeul]. Dar a fost în întreaga Iudee, nu numai în Ierusalim, şi în Israel, chiar şi în robie, în Ninive şi în multe locuri pe pământ. Să fie constrânşi de adevăr şi să primească legiuirea Domnului, făcută din turnul de veghe, din trupul purtător de Dumnezeu[429], din care veghea faptele oamenilor. «*Şi cuvântul Domnului din Ierusalim*». Căci începând de aici, vestirea a fost însămânţată în toată lumea.

73. «*Şi va judeca între neamuri*»[430].

«*Când a stat Dumnezeu în adunarea dumnezeilor, i-a deosebit pe dumnezei*»[431]. Dar la neamuri: «*va judeca între neamuri*». Căci se cuvine ca sfinţii să fie deosebiţi pentru recunoaşterea vredniciei lui,

---

[428] *Is.* II, 3.
[429] Sf. Vasile identifică deci Cuvântul cu Mântuitorul Hristos, iar ieşirea din Ierusalim cu Întruparea.
[430] *Is.* II, 4.
[431] *Ps.* LXXXI, 1.

iar cei care au vieţuit în zadar să fie judecaţi[432]. Dar poate că de aici se arată că pedeapsa neamurilor din afara dreptei credinţe este diferită, şi nu una şi aceeaşi. Căci în măsura în care au căzut de la cunoaşterea lui Dumnezeu, sunt vrednici de chinuri şi pedepse. În măsura în care practicile lor de viaţă sunt diferite, în patimile necinstei şi în răutăţile faţă de aproapele, este nevoie de judecata împotriva neamurilor, care să separe greşelile faţă de aproapele.

«*Şi va mustra popor mult*»[433]. Pentru a ne arăta ceea ce este drept şi de netăgăduit în judecata cea dreaptă, a adăugat: «*Şi va mustra popor mult*». «*Mustra-te-voi,* spune, *şi voi pune înaintea feţei tale [păcatele]*»[434]. Aici acuzatorul prezintă martori pentru examinarea plângerilor împotriva acuzatului, dar în tribunalul celor ascunse faptele înseşi ne stau alături în înfăţişarea lor proprie, fiecare păcat fiind prezentat celor care au păcătuit. Acolo examinarea este făcută pentru susţinerea dreptei judecăţi, aici însă pentru îndreptarea celor reproşate. De aceea Apostolul îl îndeamnă pe Timotei[435] să se folosească de aceasta. Desigur, orice reproş adus în chip vădit celui acuzat îl chinuieşte pe acela puternic, prezentându-i ruşinea păcatului, pentru a-i face mult bine celui care nu percepe propriile greşeli, ducându-l la recunoaştere şi pocăinţă adevărată. Căci ce rană trupească ar produce o durere aşa de ascuţită, cât chinul pe care îl produce sufletului cuvântul tăios, care atinge conştiinţa celor cuprinşi de ruşinea relelor făcute?

74. «*Şi îşi vor bate săbiile lor în pluguri şi suliţele lor în seceri*»[436].

Acesta este scopul folositor al mustrărilor, să-i schimbe pe cei războinici şi agitaţi într-o stare paşnică. Este clar oricui că Legea şi cuvântul lui Hristos, care sunt liniştite şi împăciuitoare, au propovăduit pacea celor de departe şi celor de aproape, ca şi iudeii, şi cei dintre neamuri să lepede [lucrurile] războinice, atât cele pentru contactul de aproape din luptele desfăşurate corp la corp – acestora

---

[432] Se face un joc de cuvinte între κρίνω „a judeca" şi διακρίνω „a deosebi", „a separa".
[433] *Is*. II, 4.
[434] *Ps*. XLIX, 22 (Septuaginta v. 21).
[435] *II Tim*. IV, 2.
[436] *Is*. II, 4.

le zice „sabie" –, cât și cele pentru apărarea de la distanță – acestea spune că sunt „lăncile" și „sulițele". Pe acestea Cuvântul din Ierusalim le transformă în unelte de agricultură, încât sabia distrugătoare oferă semințe dătătoare de viață, puse în sufletele rționale de Înțelepciune; devine plug care face moale cele ce sunt întărite, care scoate spinii și le face vase ale harului ceresc. Iar sulița care lovește și respinge de la distanță [devine] ceva care le strânge pe cele de aproape și ține împreună legături. Căci asemenea sunt secerile care le adună împreună pe cele împrăștiate și leagă împreună spicele în legătura snopului. Este deci și un seceriș rațional, pentru care este nevoie de instrumente potrivite, de care se spune: «*Ridicați ochii voștri și vedeți, că țarinile sunt bălane*»[437]. Niciun războinic nu este potrivit pentru seceriș. Dar la acest seceriș [Domnul] îi trimite pe proprii Săi ucenici, despre care a și spus: «*Secerișul este mult, dar lucrătorii puțini*»[438]. De aceea, acestor secerători, pentru că nu aveau vreo unealtă de război în inimi, le-a dat puterea să aducă pacea în casele în care intrau[439].

75. «*Și nu va ridica neam împotriva [altui] neam sabie*»[440].

Cât timp cuvântul înțelepciunii acestei lumi lucrează înfocat, neamurile se ridică unele împotriva celorlalte, aducându-și împotrivă sabia cuvântului ascuțită cumplit în exercițiu și strălucind de [puterea de] convingere. Dar de când a venit pacea noastră[441] și a fost vestită «*slava întru cele înalte lui Dumnezeu și pe pământ pace*»[442], atunci deodată minciuna a fost redusă la tăcere de adevăr. După cum corul păsărilor care ciripesc se amuțește deodată, când de undeva de sus se arată un vultur deasupra lor, [tot așa ei] nu își mai resping unul altuia cuvintele. Unul spunând că nu este deloc pronie, altul că aceasta ajunge până la lună. Nici despre suflet: unul considerând că este muritor, altul că este nemuritor. Cele despre soartă, unul că ea le stăpânește pe toate, iar altul că ea nu există ab-

---

[437] *In*. IV, 35.
[438] *Lc*. X, 2.
[439] *Mt*. X, 12.
[440] *Is*. II, 4.
[441] *Ef*. II, 14.
[442] *Lc*. II, 14.

solut deloc. Dar de când a venit nebunia propovăduirii[443] şi Cel răstignit este slăvit, Învierea este crezută, şi judecata este nădăjduită, neamurile au încetat războiul dintre ei şi este pace. Dar mă tem să nu devină apoi spectatori al războiului nostru... Dacă până atunci toată viaţa li s-a irosit cu învăţarea cuvintelor zadarnice, căci dialogul este o polemică argumentată, [Scriptura] spune: «*Nu vor mai învăţa să se războiască*» în loc de „Nu vor mai avea legătură cu învăţătorii disputelor".

76. «*Şi acum, casă a lui Iacob, veniţi să mergem în lumina Domnului*»[444].

Este a doua invitaţie, care îi cheamă spre cele mai desăvârşite pe cei cărora li s-a făcut bine. Căci după ce s-a suit în muntele Domnului şi a trecut peste cele pământeşti, fiind părtaş la o asemenea strălucire mai curată, [omul] trebuie să ajungă la lumina dumnezeiască, ce luminează ochii sufletului spre contemplarea vederilor fericite şi raţionale şi a viziunilor dumnezeieşti. Asemănător cu aceasta este şi la Psalmist: «*Apropiaţi-vă de El şi vă veţi lumina şi feţele voastre să nu se ruşineze*»[445]. Căci nu vor fi ruşinaţi, cei asupra cărora s-a însemnat lumina feţei Domnului[446]. Iar cel ce face [fapte] necuviincioase, urăşte lumina[447].

Dar de vreme ce casa lui Iacob a considerat în mod necinstit că învăţătura Legii este o lumină suficientă şi o călăuză a orbilor, lumină celor care sunt în întuneric, Scriptura spune, îndreptându-le ignoranţa: «*Veniţi să mergem*», nu în lumina profetică, nici în lumina Legii, ci «*în lumina Domnului*». Căci lămpile sunt utile, dar înainte de [răsăritul] soarelui; stelele sunt plăcute, dar noaptea. Dacă cel care îşi pune alături o lampă, când soarele străluceşte, este ridicol, cu mult mai ridicol este cel care rămâne în umbra Legii, când Evanghelia este propovăduită.

77. «*Căci a părăsit pe poporul Său, casa lui Israel*»[448].

---

[443] *I Cor*. I, 21.
[444] *Is*. II, 5.
[445] *Ps*. XXXIII, 5 (Septuaginta v. 6).
[446] *Ps*. IV, 6 (Septuaginta v. 7).
[447] *In*. III, 20.
[448] *Is*. II, 6.

Cea mai grea pierdere este părăsirea de către Dumnezeu. Ca și cum, dintr-o ținere puternică a mâinilor, prin destinderea degetelor, cu care până atunci cineva strângea lucrul ținut, l-a lăsat să cadă din propria păstrare, la fel Scriptura arată că poporul nu mai este stăpânit de Dumnezeu. Din ce cauză, însă, este lăsat cineva din mâinile lui Dumnezeu învață cele următoare:

«*Pentru că s-a umplut ca la început țara lor de ghiciri, ca de oameni străini*»[449].

Vezi cât de mare rău este să ghicești. Îl face pe cel care se dedică acesteia să fie în afara grijii lui Dumnezeu. Dar multora dintre creștini le este indiferent dacă ascultă [de ghiciri], vânează oracole și dau atenție simbolurilor. A strănutat cineva, se spune, în timpul vorbirii, și aceasta semnifică [ceva]. M-a strigat cineva de la spate, și aceasta încurcă. [La fel dacă] piciorul dă [peste ceva] când sunt plecat; [dacă] haina se prinde [în ceva].

Chiar și unii dintre cei foarte bine cunoscuți și care așteaptă judecata din ceruri, cad pradă în mod indiferent acestor lucruri vătămătoare. Dar ascultă că poporul care își irosește puterile cu acestea este aruncat. În vechime chiar și din Legea lui Moise, ghicirile, prezicerile, augurii și observările păsărilor sunt defăimate ca invenții ale demonilor. Căci spune: «*Să nu prezici augurii, nici să observi zborul păsărilor*»[450]. «*Căci neamurile,* spune, *pe care Domnul le va distruge dinaintea feței Lui, acelea vor asculta de ghiciri și prevestiri; ție însă nu ți-a dat așa Domnul Dumnezeu tău*»[451].

Este absurd ca cel care are sfatul îndreptărilor lui Dumnezeu să înțeleagă ceea ce nu trebuie făcut și să le ia drept sfetnici pe dobitoace (cele iraționale), dar, mai mult, nici ca sfetnici, ci să îi consulte ca învățători și legiuitori. Pasărea nu a văzut pericolul care stătea lângă ea însăși și era în ochii [ei], dar îți vestește ție viitorul. Zburând din cuib pentru a procura hrană puilor, adeseori se întoarce fără succes, dar pentru tine mișcarea zadarnică a păsării a devenit o prezicere nemincinoasă și o descoperire a viitorului. Dacă cele za-

---

[449] *Is*. II, 6.
[450] *Deut*. XVIII, 10, 12.
[451] *Deut*. XVIII, 14.

darnice din lucrarea demonilor zboară în jur, să nu-mi stai cu gura căscată la înșelăciunile demonilor, să nu te lași pradă lucrărilor diavolești. Acela odată ce prinde un suflet ușor de dus la pierzanie, nu încetează să abuzeze de el în orice chip.

78. Dar și corbii care croncănesc și vulturii care colindă din lipsa prăzii, îngrozesc inima superstițioasă. Și așa de mare este nesăbuința [adusă] omului de la vrăjmaș, că până și o nevăstuică dacă se arată alături, un câine dacă se furișează, un om dacă se arată dis-de-dimineață, chiar și dacă era dintre cei mai bine-dispuși, dacă era lovit la ochi sau la piciorul drept, [respectivul] sare înapoi și se întoarce și-și acoperă adeseori ochii. Ce este mai vrednic de milă decât o asemenea viață, să le suspecteze pe toate, să fie împiedicat de toate, când trebuie ca din toate părțile să-și ridice sufletul lui spre Dumnezeu?

Când vezi păsări zburând prin aer, nu-ți irosi puterile cu figurile de zbor, dacă fac cercuri deasupra capului nostru sau vin direct din față, sau zboară deasupra din spate, sau trec spre laturi. Părăsindu-le pe acestea, să fii uimit de înțelepciunea și ordinea din ele a Creatorului[452]. Cum este purtată o asemenea greutate prin aer? Cum devine natura moale a aerului vehicul pentru aripă, cum prin întinderea aripilor plutesc prin aer, iar prin coadă își îndreaptă zborul asemenea unei cârme, cum cele care nu sunt adaptate să umble, suplinesc prin aripă nevoia de picioare. Câte sunt înotătoare, câte răpitoare, au construcția corpului potrivită vieții. Căci unele au organe pentru prindere, ghearele, iar celelalte au ca niște vâsle membranele picioarelor, încât este mai ușor să împingă cu lățimea labei apa pentru mișcare. Toate sunt pline de înțelepciunea lui Dumnezeu.

«*Căci pe toate cu înțelepciune le-a făcut*»[453]. Dar cel cu suflet mărunt și care cugetă cele de jos, care încearcă să pună în armonie mișcările dobitoacelor cu scopul său propriu, care Îl părăsește pe Dumnezeu, s-a dat pe sine pradă demonilor uneltitori, care prin stăpânirea asupra aerului plănuind să întoarcă păsările când aici și

[452] δημιουργός.
[453] *Ps.* CIII, 24.

când dincolo, menţin de netămăduit înşelăciunea celor fără minte. Acestea chiar dacă au fost spuse ca o digresiune, cuvântul s-a folosit deloc fără folos de ocazia din cele spuse pentru vindecarea celor fără minte.

Trebuie remarcat că Scriptura consemnează că ghicirea este o îndeletnicire specifică filistenilor, adică palestinienilor, pentru că pe aceştia, şi doar pe aceştia, îi numeşte în cuprinsul ei „de alt neam". Căci după cum caldeii şi-au făcut proprie astrologia, egiptenii folosirea de substanţe magice[454] şi incantaţiile, cretanii augurii, aşa şi cei de alt neam [şi-au făcut proprie] ghicirea. De aceea, ţara s-a întors la relele proprii ei, fiind ca la început.

79. «*Şi mulţi copii străini s-au născut în ea*»[455].

Când o cetate, care primeşte obiceiuri netrebnice, a ales să trăiască după ele, celor care se nasc apoi păcatul părinţilor li se face ca o lege, şi imediat după naştere sunt copii străini, înstrăinaţi de poporul lui Dumnezeu prin purtarea cea rea. Pentru că roadele sufletului sunt numite adesea „copii", cineva ar putea să spună că cel care adună dincolo de înţelesul dumnezeieştii Scripturi cuvinte nesănătoase din cele de dinafară de credinţa în Dumnezeu[456] şi le acceptă, îşi face copii străini.

80. «*Căci ţara lor s-a umplut de argint şi aur şi comorile lor nu au număr*»[457].

Ce păcat mare este iubirea de bogăţie, că este înşirată în lista unor asemenea păcate! Căci după ghicitorie şi copii străini, care probabil s-au născut în Israel din cauza înmulţirii desfrânării, este numărat şi faptul că ţara s-a umplut de argint şi de aur. Pentru sufletul cuvios bogăţia devine este un imbold pentru facerea de bine prin milostenie[458], pe când pentru cel iubitor de plăceri şi de trup, devine mijloc de slavă şi de obrăznicie. Sărăcia este un pedagog spre dreapta credinţă, pe când bogăţia este un imbold pentru nesăbuinţă. Dacă întregul neam este acuzat de averi în exces, să ia seama cei

---

[454] φαρμακεία.
[455] *Is*. II, 6. Biblia sinodală diferă de Septuaginta, urmând textului ebraic.
[456] θεοσέβεια.
[457] *Is*. II, 7.
[458] lit. „comuniunea (dărnicia) împărţită".

bogaţi, cum se vor apăra pentru proprietăţile lor. Dacă cineva ar crede că nu ar păcătui, îmbogăţindu-se dintr-o scuză oarecare considerată rezonabilă, să-şi aducă aminte de porunca evanghelică, care interzice clar [ca omul] să-şi adune comori pe pământ[459].

81. «*Şi pământul s-a umplut de cai şi nu mai este număr carelor lor*»[460].

Peste tot observăm că sfinţii refuză folosirea cailor atât pentru trupele de război, cât şi în celelalte necesităţi ale vieţii. De aceea şi aici [folosirea] cailor este înşirată cu celelalte acuze. Căci Dumnezeu dorind ca ei să depindă de ajutorul de la El, şi în războaie să nu se încreadă în propriile pregătiri, de aceea a interzis: «*să nu-ţi înmulţeşti caii*»[461]. Atunci ei sunt acuzaţi că au intrat în posesia unei asemenea mulţimi de cai, încât depăşeşte şi numărul. Dar aceasta fie o înţelegem la modul hiperbolic, fie considerăm că, în loc de: „să nu fie numărate cele mărunte şi altfel de necinste", se spune: „să nu fie numărul carelor". Observă că în *Numeri*[462] femeia nu este numărată, ca fiind slabă; nici copilul, ca uşor de dispreţuit, afară de cel întâi născut şi de cel al leviţilor; nici slujitorul, pentru că este fără cinste; nici cel născut din căsătorii mixte, pentru că este străin. De aceea, credem că sunt în afara numărului carele dobândite prin răutate.

82. «*Şi s-a umplut pământul de urâciunile faptelor mâinilor lor*»[463].

Practicile neamurilor, luând început din ghiciri, continuând cu iubirea de argint şi mania pentru cai, i-au purtat spre idolatrie. Pentru că s-au lepădat de sfatul lui Dumnezeu şi i-au ascultat pe ghicitori, pentru că nu au crezut în Dumnezeu, ci în întunericul averii, pentru că s-au sprijinit pe caii falşi pentru mântuire[464], iar nu pe Cel ce poate să zdrobească războaiele, drept urmare au ajuns ca pământul lor să fie umplut de urâciuni. Orice faptă deci, săvârşită dincolo de cuvântul cel drept, este o urâciune pentru Dumnezeu.

---

[459] *Mt*. VI, 19.
[460] *Is*. II, 7.
[461] *Deut*. XVII, 16.
[462] *Num*. III, 15,40.
[463] *Is*. II, 8.
[464] *Ps*. XXXII, 16 (Septuaginta v. 17).

După cum cei care au un stomac sensibil şi vomită uşor se întorc la vederea lucrurilor mizere, precum eliminarea excrementelor sau ulceraţii urât mirositoare şi [altele] asemenea, aşa şi cele înfăptuite după necurăţie sunt urâciune pentru Cel Sfânt. Fiindcă este un obicei pentru Scriptură să numească idolii în mod propriu urâciuni, toate închipuirile netrebnice întipărite în suflet prin reprezentare sunt urâciuni care umplu ţara, adică întregul spaţiu deschis al raţionalului din suflet.

«*Şi s-au închinat la cele pe care le-au făcut degetele lor*»[465]. O, ce nebunie extremă, să numeşti Dumnezeu ceea ce este făcut de tine însuţi şi să nu înţelegi absurdul a ce s-a făcut. Căci dacă te minunezi de materie, de ce atunci nu te închini bronzului fără formă sau pietrei? Dacă [te minunezi] datorită tehnicii, închină-te propriilor mâini, care i-au dat forma sau uneltelor prin care l-ai făurit. Cât de mare ignoranţă ai ca în timpul cât este cioplită sau turnată statueta să nu dobândeşti înţelegerea a ce s-a făcut? Aceasta arată [textul]: «*Şi s-au închinat la cele pe care le-au făcut degetele lor*». Atunci, desigur, [omul] este obligat să aleagă una din două: fie că nu avea niciun zeu până să fie modelat [unul] de el însuşi, fie că cel de dinainte a îmbătrânit pentru că se simte lipsa altuia. Dar «*blestemat tot omul care îşi va face [idol] cioplit sau turnat, lucrul mâinilor unui meşter*»[466].

83. «*Omul s-a aplecat şi bărbatul s-a umilit*»[467].

Cred că acestea s-au spus cu indignare, nesuportând decăderea oamenilor de la vrednicie. Omul s-a plecat, spune, idolului pentru închinare, fiind cea mai de cinste dintre fiinţele de pe pământ, fiind rânduit după îngeri între cele raţionale, [el] cel cinstit cu chipul lui Dumnezeu, cel ce inventează meşteşuguri prin puterea raţiunii. Cel care cunoaşte [lucrurile] de pe pământ, puterile plantelor, ale rădăcinilor şi ale fructelor, cel care avântându-se pe mare, [cunoaşte] firea aerului, naşterea vânturilor, aşezarea stelelor, mişcarea lor, intervalele [dintre ele] şi constelaţiile [lor], rânduiala de pe pă-

[465] *Is*. II, 8.
[466] *Deut*. XXVII, 15.
[467] *Is*. II, 9.

mânt, cetățile, legile, campaniile militare, cele necesare dintre meșteșuguri atât pentru trai, cât și pentru împodobire și paradă – acesta s-a plecat idolului, ca și cum ar avea nevoie de mântuire de la acesta, cel însufleţit de la cel lipsit de suflet, cel raţional de la cel care nu simte. Cel care ține sub mână animalele, căruia toate dobitoacele i-au fost supuse spre slujire – pentru că Dumnezeu ni le-a supus, Cel care ne-a dat să fim după chip, prin faptul că le stăpânim pe cele din apă deopotrivă cu cele de pe uscat –, acesta nu îndrăznește să stea la același [nivel] nu în fața unuia dintre dobitoacele diferite de el prin forță, ci a imitației unei ființe dintre dobitoace, sau a unei femei necuviincioase sau unui bărbat foarte dizgrațios, și se înfricoșează și se pleacă la pământ, nefiind vrednic să se uite în sus spre cer din cauza păcatului împotriva Celui ceresc.

84. «*Omul s-a aplecat și bărbatul s-a umilit*»[468].

Este o sporire a răului, ca bărbatul, care este mai potrivit să fie conducător, mai desăvârșit în înțelegere, mai puternic în fapte, uitând de demnitatea proprie, să se înjosească în fața idolului. Fiind chipul și slava lui Dumnezeu, având cap al său pe Hristos, s-a înjosit în fața idolului, el care față de acestea este bărbat. Acesta este lucrul cel mai grav în situația [respectivă]. Căci dacă era un copil, dacă era o femeie, cineva ar putea avea îngăduință față de unul din cauza tinereții, față de cealaltă din cauza slăbiciunii din fire. Dar acum bărbatul s-a umilit, ceea ce depășește orice exces al rușinii.

«*Nu îi voi ierta*»[469]. O, ce amenințări! Oare nu din cauza pedepsei veșnice sunt acestea: «*nu îi voi ierta*»? Căci cât timp ghicesc, cât timp își înmulțesc copiii străini, cât timp se agită pentru argint, cât timp își echipează cavaleria, exista [încă] speranță și așteptarea iertării. Dar pentru că au căzut în idolatrie, cea din urmă dintre rele, și înțelegând propria lor demnitate, îi acordă idolului cinstiri egale cu ale lui Dumnezeu, [de aceea s-a spus]: «*Nu îi voi ierta*». Cel Bun înfăptuiește aceasta spre facere de bine. Căci dacă iertarea este un imbold pentru neînfrânare, «*Nu îi voi ierta*» pentru ca necazul să le aducă acestora amintirea de Dumnezeu. Încât a nu ierta nu este o

[468] *Is*. II, 9.
[469] *Is*. II, 9.

amenințare vătămătoare, ci o pedagogie mântuitoare. „Căci nu te voi lăsa[470], spune, nici nu te voi părăsi[471]".

85. «*Și acum intrați în pietre și ascundeți-vă în pământ de la fața fricii de Domnul și de la slava tăriei Lui, când Se va scula să distrugă pământul*»[472].

O altă invitație este cea către casa lui Iacob, care cheamă la ceea ce este folositor. Căci după cum [s-a spus]: «*Veniți să ne suim în muntele Domnului*»[473], «*veniți să mergem în lumina Domnului*»[474], așa și acum [se spune]: «*Și acum intrați în pietre și ascundeți-vă în pământ de la fața fricii de Domnul*». Cine este oare un așa de [mare] calomniator al Scripturii încât să creadă că îi sfătuiește pe unii să fugă de la fața fricii de Domnul și să se ascundă în crăpăturile pietrelor? Fiindcă «*unde să merg, spune, de la Duhul Tău și de la fața Ta unde să fug? Dacă mă voi urca în cer, Tu acolo ești*»[475]. Și iarăși Domnul: «*Dacă se ascund în Carmel, de acolo îi voi lua. Dacă fug în mare, acolo voi porunci șarpelui și îi va mușca*»[476]. De aceea cum a sfătuit ca piatra să fie pusă adăpost de la fața fricii de Domnul? Dar poate spune că singura scăpare de rele, care au fost enumerate mai înainte este să fugă la adăpostul pietrei, adică trăinicia credinței în Hristos[477]. Unde și Moise a fost pus, când urma să-L vadă pe Dumnezeu[478]. «*Intrați aici,* spune, *și ascundeți-vă în pământ*», adică îngropați-vă. Pentru ce? Pentru ca îngropați fiind cu El prin Botez[479] și murind împreună cu El, să mergeți întru înnoirea vieții, murind față de păcat.

Adună [textele] despre piatră în Scriptură, ca să ți se clarifice locul. «*În piatră m-ai ridicat*»[480]. Poporul a băut din piatră[481], dar și

---

[470] Verbul ἀνίημι înseamnă „a lăsa", dar și a „ierta".
[471] *Ios*. I, 5.
[472] *Is*. II, 10.
[473] *Is*. II, 3.
[474] *Is*. II, 5.
[475] *Ps*. CXXXVIII, 7-8.
[476] *Am*. IX, 3.
[477] *Col*. II, 5.
[478] *Ieș*. XXXIII, 22.
[479] *Rom*. VI, 4.
[480] *Ps*. LX, 2 (Septuaginta v. 3).

miere a avut din piatră[482]. Iar Psalmistul spune: «*Piatra scăpare iepurilor*»[483]. Piatra tare a dat [apă] curată din belşug şi ulei, cu care s-au uns, după cântarea lui Moise[484]. Dacă deci intraţi în piatră, veţi putea evita frica de Domnul, când Se va scula să distrugă pământul, când va urma să nimicească cele pământeşti, să distrugă [omul] pământesc pentru a da viaţă fără piedică [omului] duhovnicesc. Trebuie deci să anticipeze Învierea Lui cu slavă şi putere, îngrijindu-se de ei înşişi în acest fel.

86. «*Căci ochii Domnului sunt înalţi, iar omul este smerit*»[485].

Ca să nu crezi că sfătuieşte o îndepărtare trupească de Dumnezeu, adaugă: «*Ochii Domnului sunt înalţi, iar omul este smerit*». Nimic din cele de jos nu rămâne ascuns de Cel care veghează din înalt, toate fiind sub privirea [Lui] şi nimic neîntunecându-I ochii. Iar omul smerit este fie cel care se consideră pe sine nimic în comparaţie cu măreţia lui Dumnezeu, fie cel care prin umilinţă îndepărtează cugetarea înfumurată, fie cel care prin păcat se aruncă pe sine din înălţimea de dinainte.

«*Şi se va smeri semeţia oamenilor*»[486]. În cele de dinainte omul şi-a umilit înălţarea şi era vrednic de acuzare. «*Omul s-a aplecat şi bărbatul s-a umilit*». Aici însă, umilinţa este folositoare. Căci îndepărtarea cugetării zadarnice şi ridicarea din deşertăciune, din semeţia înfumurată şi din goala părere de sine spre vrednicia proprie, [aceasta] este smerenia lăudabilă. Dacă se refugiază în piatră şi îşi pun trupul în pământ în nădejdea învierii cu Hristos, înălţările din cauza nesăbuinţei cad, iar părerea lor despre sine [rămâne] zadarnică. Iar mărturia adevărată a înălţării este atribuită de ei doar lui Dumnezeu.

87. «*Şi se va înălţa singur Domnul în ziua aceea*»[487].

---

[481] *Num*. XX, 11.
[482] *Deut*. XXXII, 13; *Ps*. LXXX, 15 (Septuaginta v. 17).
[483] *Ps*. CIII, 19 (Septuaginta v. 18).
[484] *Deut*. XXXII, 13.
[485] *Is*. II, 11.
[486] *Is*. II, 11.
[487] *Is*. II, 11.

Scriptura ne indică ziua ca fiind cunoscută și mărturisită de către toți. În acea zi, ultima dintre toate zilele, pe care noaptea nu o întrerupe, nici timpul nu o limitează, nici lumina fizică nu îi dă început și sfârșit, ci este una singură, asemenea cu ea însăși, nemișcată, neînserată și neurmată [de altele]; în acea zi, «Se *va înălța singur Domnul*», când orice cugetare semeață va cădea și orice luminare a fericitelor puteri va dispărea prin măreția strălucirilor acelei slave. Fie că este profet, fie apostol, fie că sunt puteri sfinte și mai presus de lume, când se va arăta măreția adevărată, toate vor fi considerate umile.

Închipuie-ți ceea ce s-a spus dintr-un exemplu de viață. Dacă ar fi o cetate de meșteșugari, care abia își procură cele necesare pentru trai din munca pe o zi; și ar fi acolo unii cu mult mai înzestrați decât [acei] zilieri, fericiți și admirați până atunci de către cei sărmani. Apoi ar veni în cetate un împărat, cel mai bogat dintre toți regii, având mult aur, mult argint, multe pietre foarte prețioase, unele puse în [veșmântul] împărătesc, altele expuse pentru paradă. Frumusețea și mulțimea hainelor erau imense, mulțimea slujitorilor și paznicilor depășea [orice] număr, cheltuiala negrăită, cămile și catâri nenumărați îi cărau bogăția, cai împodobiți cu aur și țesături de purpură, unii slujind, iar alții mergând înainte în procesiune. La această privelişte, ce impresie ar primi acel popor sărac, care până atunci se minuna de cei care îi erau superiori cu lucruri mici? Nu se rușinează de propria lor judecată? [Nu] le disprețuiește pe toate în comparație cu cele superioare? [Nu] va mărturisi slava și bogăția pentru singurul cu adevărat bogat? De aceea tot așa cât timp măreția și slava înțelepciunii și puterii lui Dumnezeu sunt ascunse, multe par să fie înalte și mari pentru cei care stau în sărăcie extremă. Când însă se arată ceea ce este prin fire înțelept și puternic cu adevărat, nimeni nu mai este socotit nici înțelept, nici puternic. Astfel odată și Moise a mărturisit despre sine că este cu vocea stinsă și limba greoaie, după ce l-a auzit pe Dumnezeu vorbind cu el[488]. Și Avraam, când L-a văzut pe Dumnezeu, a mărturisit despre sine că este pă-

[488] *Ieș.* IV, 10.

mânt și cenușă[489]. Nimeni deci, învrednicindu-se să privească la bunătatea și înțelepciunea lui Dumnezeu, nu poate să afirme înțelepciunea sau puterea nici a lui nici a altuia. Căci toți sfinții sunt ca lumina lămpii în amiaza mare care este depășită în strălucire de soare. De aceea «*Se va înălța singur Domnul în ziua aceea*».

88. «*Căci ziua Domnului este peste orice nesăbuit și semeț*»[490].

Poate că primul păcat a fost nesăbuința și semeția, dacă diavolul, răzvrătindu-se din belșugul bunurilor din jurul său, L-a părăsit pe Dumnezeu și le-a făcut și pe puterile potrivnice să-L părăsească împreună cu sine, spunând: «*Mai presus de stele voi pune tronul meu și voi ședea în muntele cel înalt peste munții cei înalți, dinspre nord. Mă voi sui deasupra norilor, voi fi asemenea Celui Preaînalt*»[491]. De aceea a început de aici și pedepsirea. Și dacă totuși, cineva pierzându-și mințile, a căzut în judecata diavolului, va fi condamnat împreună cu începătorul și făcătorul semeției. Căci «*Domnul le stă împotrivă celor semeți*»[492].

Oarecum pare că începutul semeției este nesăbuința. Cel care îi disprețuiește pe alții și îi crede nimicuri, considerându-i pe unii săraci, pe alții de neam modest, pe alții neînvățați, din această nesăbuință alunecă spre a se socoti doar pe sine că este înțelept, priceput, nobil, bogat, puternic, făcând din dispreț începutul purtării cu semeție. Căci aceasta este să te porți semeț, să te străduiești să te arăți deasupra multora. Făcând aceasta, îl disprețuiește pe aproapele, iar pe sine se slăvește.

Nesăbuința este început al semeției și semeția este o odraslă rea a nesăbuinței. De aceea pedeapsa este asupra oricărui nesăbuit și semeț. Căci păcatele înrudite se pedepsesc asemănător. De aceea vestita zi a Domnului va aduce pedeapsă asupra oricărui nesăbuit și semeț. Dar noi, demni de milă, toată ziua alipiți de aceste rele, nu înțelegem cât de mari rele păcătuim. «*Cei care batjocoresc nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*»[493]. Și noi batjocorim, dar batjoco-

---

[489] *Fac*. XVIII, 27.
[490] *Is*. I, 12.
[491] *Is*. XIV, 13-14.
[492] *I Pt*. V, 5.
[493] *I Cor*. VI, 10.

rind nu înțelegem că aceste cuvinte pe care eu le rostesc, îmi vor sta împotrivă în ziua Domnului, îmi vor tăia calea și se vor face ca un zid, peste care nu pot să trec. Cine dintre noi nu se slăvește? Cine nu îl disprețuiește pe aproapele? Dar nesăbuința este ceva mai mare decât batjocura. Căci una este doar necinstirea de către limbă, dar nesăbuința are și intenția prin fapte de [a aduce] rușinea asupra celor nesocotiți. Totuși astăzi este cu putință celui semeț, dacă dorește, să coboare la umilința celor smeriți. Și chiar acum este pericol pentru cel smerit să se schimbe la trufia celor semeți. Căci însuși faptul de a crede despre sine că a ajuns pe piscul smereniei este un început al semeției și a te purta arogant față de cel care pare a se afla în păcate constituie o teribilă semeție, de care suferea și fariseul împotriva vameșului.

89. «*Și peste orice trufaș și îngâmfat*»[494].

Cel trufaș și îngâmfat ține de aceeași răutate, deosebindu-se de cel nesăbuit și semeț doar în purtare. Căci unul se folosește de nesăbuință și de semeție împotriva celorlalți, pe când celălalt, și singur fiind, se înalță pe sine, se îngâmfă în zădărnicia minții [sale] și se trufește. Ca să ți-l închipui exact pe cel îngâmfat, amintește-ți de tine în zădărnicia tinereții tale, dacă vreodată fiind de unul singur te-ai gândit la viață și la îndeletniciri; cum ușor în fantezia minții urmăreai demnități după demnități, oficii după oficii, te înconjurai de bogăție, construiai case, puneai deoparte aur și argint, adunai averi, aduceai atâția și atâția talanți [de marfă] pe an; aveai mii de slujitori, tot felul de meșteșugari, venituri de la aceștia, herghelii de cai, turme și cirezi și bani din acestea, femeie și copii și odraslele acestora; le făceai bine prietenilor, te răzbunai pe dușmani; conduceai cetăți, apoi popoare, iar în cele din urmă ajungeai și împărat! Vezi cum din cauza ușurătății o asemenea minte este trufașă și îngâmfată? Nu este ținută de nimic și se duce dincolo de cele cu putință, dincolo de fire.

Pericolele zilei [aceleia] îi amenință deci și pe cei îngâmfați. Căci îngâmfarea, spune, este un păcat. Ascultă-L pe Domnul, Care

---

[494] *Is.* II, 12.

spune: «*Nu vă îngâmfați*»[495]. Și fericitul David numără între realizări și a nu fi îngâmfat și a nu fi trufaș. Căci spune: «*Doamne, inima mea nu s-a îngâmfat, nici nu s-au trufit ochii mei*»[496]. Este totuși și o înălțare de lăudat, când nu ești meschin, nici nu te îngrijești de cele de jos, ci îți înalți cugetarea și ești împodobit cu înălțimea virtuții prin măreția sufletului și a minții. Acea înălțare a conștiinței este acceptabilă, care nu este umilă în necazuri, care le disprețuiește pe cele de pe pământ. Acela are cetățenie în cele cerești, a cărui inimă este înflăcărată după comorile de acolo. Și se pare că această înălțime a cugetului are aceeași deosebire față de ridicarea cu aroganță ca cea pe care o are sănătatea adevărată față de umflarea cărnii făcută din cauza hidropicii. Căci trupul se umflă, dar supurează pe dinăuntru și este bolnav.

90. «*Și peste orice cedru al Libanului dintre cei trufași și semeți*»[497].

Ce fel de rele, [se poate] spune, are cedrul, încât o asemenea înălțime, care îi aparține din fire, să fie adusă spre cercetare? Și de ce Scriptura îi amenință în general cu ziua [aceea] pe cedrii din Liban? Căci nimeni nu contestă că Scriptura [vorbește] despre cele însuflețite, care se îngâmfă și se înalță cu neînțelegere. Dar de ce cedrii? Și de ce din Liban? Cedrii sunt plante care produc fructe nefolositoare, ating cea mai mare înălțime și cresc mereu cu trecerea timpului, nici nu îmbătrânesc repede, nici nu devin lesne putrezi. Iar Libanul era din vechime un munte al idolatriei. Deci, ca să ne indice puterile nimicitoare care există acolo, a numit cedrii ai Libanului înălțimile răutății, care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[498], despre care și *Psalmul* spune că: «*Domnul va zdrobi cedrii Libanului*»[499].

Dar se poate ca prin cedri să fie sugerate obiceiurile înfumurate ale oamenilor ridicate spre îngâmfare fără vreun motiv pe măsură. Căci în îngâmfare fie este vreun motiv convingător care produce

---

[495] *Lc*. XII, 29.
[496] *Ps*. CXXX, 1.
[497] *Is*. II, 13.
[498] *II Cor*. X, 5.
[499] *Ps*. XXVIII, 5.

semeția, fie este complet irațională. Spre exemplu, cineva gândește [semeț] despre sine din cauza abstinenței, gândește din cauza cumpătării, gândește din cauza perseverenței în rugăciuni. Face rău, gândind dincolo de ce trebuie, atât că semeția are o corespondență. Unul ca acesta este o plantă semeață, dar una roditoare. Dar cel care, fără vreo faptă bună, se îngâmfă din cauza bogăției sau a nașterii nobile sau a puterii trupului este un cedru care se bucură de viața neroditoare și nefolositoare. Dar de ce și al Libanului? Pentru că după cum plantele sădite pe munți se folosesc de o înălțime străină, tot așa și cei care își asumă bogăția sau puterea sau slava strămoșilor, abuzează de cele care nu le aparțin ca ocazie pentru propria înălțare.

Există, totuși, și cedri lăudați. «*Sătura-se-vor copacii Domnului, cedrii Libanului pe care i-ai sădit*»[500]. Pomii roditori și toți cedrii sunt invitați la doxologie[501], ca să se arate că nimic nu este rău prin fire, nici înstrăinat de Dumnezeu, ci fiecare după propria motivație, fie se îndepărtează de Dumnezeu, fie I se alătură Acestuia. De aceea și cedri finisați pentru pregătirea Templului erau aduși din Liban, istoria demonstrând că se poate să îi schimbe de la idolatrie la sfințenie. De aceea cedrul este sfărâmat atunci când nu este separat de Liban, iar atunci când le părăsește pe cele vechi, se face vrednic să fie sfințit. Totuși, în general, obiceiurile animalelor și felurile plantelor sunt luate drept varietate a intențiilor oamenilor.

91. «*Și peste orice copac cu ghindă din Basan*»[502].

Pomenirea unei alte plante [se face] pentru a arăta că viața omenească este amenințată de judecată. Căci practica obișnuită compară cu stejarul caracterele tari și nezdruncinate, care sunt încăpățânate față de toți și opuse. Copacul acesta produce un fruct, dar ca hrană a porcilor. De aceea este numit copacul rușinii. Pentru că schimbă Basan cu „rușinea”[503]. Deci și peste cei a căror slavă de a aduce roade este de rușine, și peste aceștia este ziua Domnului. De

---

[500] *Ps*. CIII, 18 (Septuaginta v. 16).
[501] *Ps*. CXLVIII, 9 (Septuaginta v. 7).
[502] *Is*. II, 13.
[503] În limba ebraică בָּשָׁן *bașan* seamănă cu verbul בּוֹשׁ *boș* „a se rușina”.

fapt, găsim și idolatria că este numită rușine, după cum în cea de-*a treia [carte] a Regilor* Ilie îi spune lui Ahab: «*Și acum trimite și adună înaintea mea întreg Israelul în muntele Carmel și pe profeții rușinii și pe profeții dumbrăvilor, patru sute de bărbați, care mâncau la masa Izabelei*»[504]. Deci, pentru că «*orice pom care nu face roadă bună este tăiat și aruncat în foc*»[505], ziua Domnului îi amenință ca înfricoșătoare și pe copacii rușinii. De aceea și împăratul Basanului se numea Og, iar Og se tâlcuiește „stavilă"[506], faptele de rușine fiind o opreliște pentru noi în calea mântuirii[507]. Căci desfrânații, adulterii, efeminații, sodomiții și toți cei ce fac [lucruri] de rușine sunt sub Og, care îi împărățește, care lucrează [pentru ei] despărțirea de Dumnezeu. Pe acesta Dumnezeu îl zdrobește pentru eliberarea celor pe care îi stăpânește. «*Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, Cel ce a bătut împărați mari și a omorât împărați tari, pe Sihon și pe Og*»[508].

92. «*Și peste orice munte și peste orice deal și peste orice turn înalt*»[509].

După cum munții sunt diferiți față de dealuri după mărime, dar în rest le seamănă, tot așa și puterile potrivnice se aseamănă unele cu altele în intenție, dar în mărimea nedreptăților diferă. Și împotriva lor se va ridica pe bună dreptate ziua Domnului Savaot.

Dar ce înseamnă «*și peste orice turn*»? Turnul este un post de veghe înalt pentru păzirea cetăților și cunoașterea potrivită a atacurilor inamice. Asemenea ni s-a dat mintea, care le păzește pe cele bune [și] anticipează uneltirile. Nu trebuie ca ea să se preocupe de înălțarea spre cer nici prin ea însăși, nici prin cele pământești. Căci Domnul Se coboară la ea, cea căzută prin cugetare și rupe armonia ei cu răul spre binefacere și mântuire. Pentru zidirea acestuia Domnul ne poruncește ca, șezând, să socotim, dacă avem cele pentru

---

[504] *III Reg*. XVIII, 19.
[505] *Mt*. III, 10.
[506] Probabil Og עוג este pus în legătură cu radicalul עוג „a trasa un cerc" (probabil și cu sensul de „a face o îngrăditură").
[507] *I Cor*. VI, 10.
[508] *Ps*. CXXXV, 1, 17-20.
[509] *Is*. II, 14-15.

terminare, după cum arată chiar și sfatul Evangheliei[510]. Scriptura dorește deci ca mintea care cugetă semeț, se îngâmfă, pe toate le bârfește și pe sine se fericește, să se teamă de ziua Domnului.

«*Și peste orice zid înalt*»[511]. Iarăși, zidul este un adăpost făcut pentru păzirea cetăților și care respinge asalturile inamice. Așa sunt și învățăturile (cuvintele), unele ne înconjoară cu adevărul însuși, păzind curăția învățăturilor pentru mântuire; altele, însă, sunt practicate de gândirea din afară pentru întărirea minciunii și păzirea zădărniciei. Căci puterea dialecticii este un zid pentru învățături, care nu permite ca ele să fie ușor de jefuit și de cucerit de către cei care vor. De aceea zidurile Ierusalimului sunt scrise pe mâinile Domnului[512], dar ale Ierihonului sunt distruse de Iisus [Navi], fiind sfărâmate doar prin glas[513]. Deci mai sus au fost acuzate doar cele înalte; aici însă, și cele care au pe lângă înălțime și ceva putere, profetul numind figurat [puterea de] convingere întărită și înălțată în exces prin metodele doveditoare (apodictice) zid înalt, ținând ferm că acesta va fi distrus în ziua Domnului.

93. «*Și peste orice corabie a mării*»[514].

Sunt pilde expuse pentru exercițiul minții noastre, ca să nu ascultăm Scriptura cu lenevie [și] ca să nu ne aplecăm mintea spre pământ. Vorbind despre mintea care le cugetă pe cele înalte și nu este îndepărtată de cele umile, în continuare [Scriptura] discută în același chip al tăinuirii despre trupuri[515]. Căci ziua Domnului nu este înfricoșătoare pentru corăbiile neînsuflețite, ci pentru cei care sunt clătinați în trup pe valul sărat al acestei vieți. Căci după cum corăbiile, îngreunate peste măsură cu încărcătură, sunt greu de condus și [ajung] ușor epave, tot așa sunt numite corăbii ale mării și trupurile care s-au supraîncărcat până la obezitate prin multă și abundentă

---

[510] *Lc*. XIV, 28.
[511] *Is*. II, 15.
[512] *Is*. XLIX, 16.
[513] *Ios*. VI, 20.
[514] *Is*. II, 16.
[515] Compararea trupului cu corabia este un motiv al filosofiei grecești – cf. Aristotel, *Despre suflet*, 2, 1, 413a.8-9.

desfătare, fiind duse din cauza iubirii de plăcere în adâncul pierzării.

Totuși, sunt și corăbii lăudabile, care slujesc celor care merg pe mare pentru a face negoț în ape multe[516] și despre care se spune în *Psalmul* de laudă că: «*Acolo corăbiile umblă*»[517]. Căci sunt lăudate corăbiile care străbat marea, dar care nici nu rămân în ea, și nici nu sunt scufundate în valuri. Și cei care trăiesc în trup, dar nu se luptă trupește, [ci] călcând valurile vieții și fiind mai înalți decât aceasta, fac negoț în ape multe. Aceștia merg[518] în viață pentru a-i câștiga pe vreunii dintre cei afundați. De aceea, [ei] cunosc faptele Domnului, primind drept câștig al negoțului înțelegerea faptelor Domnului și a minunilor din adânc[519].

«*Și peste orice vedere a frumuseții corăbiilor*»[520]. Să asculte cei care se ocupă cu împodobirea trupului și cei care cu migală se dedică aspectului lor. Căci nu vederea corăbiilor este vătămătoare, ci vederea trupului spre dorință. Ziua Domnului va fi deci și peste orice vedere a frumuseții corăbiilor, pentru că cel care se uită la femeie poftind-o a comis adulter în inima lui[521], iar femeia care se împodobește ca să atragă asupra ei dorința celor nestăpâniți a comis deja adulterul în inima ei.

94. «*Și se va smeri orice om*»[522].

Din acestea, Scriptura arată că toate cele prezentate în pilde și în chip ascuns s-au spus despre oameni. Căci după cel nesăbuit și semeț, după cel îngâmfat și trufaș, după tot cedrul Libanului, după tot copacul cu ghindă al Basanului, după orice turn înalt, după orice zid înalt, după orice vedere a frumuseții corabiei, spune apoi: «*se va smeri orice om*», adică orice fel de rău din oameni va cădea.

[Noi], oamenii, suntem introduși în această lume ca într-o școală de obște și ni s-a poruncit, primind minte și având ochi pen-

---

[516] *Ps*. CVI, 23.
[517] *Ps*. CIII, 27 (Septuaginta v. 26).
[518] În greacă se păstrează paralela cu mersul (lit. *coborârea*) pe corabie.
[519] *Ps*. CVI, 24.
[520] *Is*. II, 16.
[521] *Mt*. V, 28.
[522] *Is*. II, 17.

tru simțire, să-L recunoaștem pe Dumnezeu după iconomia și administrarea tuturor ca din niște scrieri, pentru ca cei care doresc să se ocupe cu căutarea adevărului, luând din acestea imbold, după ce s-au pregătit suficient, să se și învrednicească de vederea față către față a celor pe care le-au căutat bine sau ca cei conduși foarte departe de adevăr, prin adevărul însuși să fie rușinați de minciună. Căci «*cunoscându-L pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu I-au mulțumit*»[523]. Mintea sfinților nu doar vede, ci și ascultă creația care spune cele despre slava lui Dumnezeu. Căci zice: «*cerurile spun slava lui Dumnezeu*»[524]. Dar cei care nu înțeleg mai mult decât cele arătate, «*au ajuns deșerți și s-au închinat și au slujit creației în locul Creatorului*»[525].

95. «*Și Se va înălța Domnul singur în ziua aceea*»[526].

Când lumina strălucește, întunericul dispare, și când sănătatea vine, tulburările bolii încetează, și când adevărul se arată, este rușinată firea minciunii. Când Cel înalt cu adevărat este cunoscut cu cât se află deasupra oricărei minți înalte și trufașe și când orice contemplare adevărată este înțeleasă, cele înalte și trufașe de dinainte vor părea demne de dispreț. Deci înălțimea și mărirea vor fi mărturisite de către orice ființă rațională, când cei amăgiți până acum îndepărtează învățăturile mincinoase despre fiecare [lucru].

96. «*Și pe toate cele făcute de mână le vor ascunde, băgându-le în peșteri și în crăpăturile pietrelor și în găurile pământului de la fața fricii de Domnul și de la slava tăriei Lui, când Se va scula să distrugă pământul*»[527].

Pentru că adeseori Scriptura vorbește asemănător și despre venirea Domnului în trup și despre cea pentru judecată, iar uneori anunță împreună despre cele două veniri, credem că cele de acum sunt spuse despre Întrupare, pentru că sensul celor expuse nu se îndepărtează de cele care urmează și sunt așteptate. Căci după venirea lui Hristos, grija față de cele făcute de mână a fost aruncată. Făcăto-

---

[523] *Rom*. I, 21.
[524] *Ps*. XVIII, 1.
[525] *Rom*. I, 22, 25.
[526] *Is*. II, 17.
[527] *Is*. II, 18-19.

rii de statui nu mai sunt grăbiți, nici cele care erau slujite din vechime nu se mai bucură de aceeași grijă, ci sunt aruncate în peșteri, în găuri și în locurile cele mai obscure. Căci au înțeles, când lumina a strălucit, cele neobservate până acum din cauza întunericului neștiinței, lemnul ca lemn și piatra ca piatră, nemaifiind amăgiți de acestea prin înfățișarea care le înconjura, ci cunoscându-le din firea subzistentă.

Căci venirea mântuitoare pentru întreaga lume a lui Hristos este înfricoșătoare demonilor. Acum [ei] au părăsit locurile scandaloase, atelierele înșelăciunii. Delfi nu mai este, nici oracolele, iar profeteasa tace[528]; Castalia[529] este băută, dar cei care beau își păstrează mințile. Amfiaraos[530] a fugit, Afilohus[531] nu [mai] este niciunde, statuile [zeilor] sunt distruse și puterile nevăzute s-au retras de la fața fricii de Domnul și de la slava tăriei Lui. De când a fost numită crucea, idolii au fost surghiuniți.

Totuși, idoli sunt și aparențele întipărite în fiecare suflet ale celor care primesc minciuni fie despre Dumnezeu, fie despre vreun lucru din cele cercetate. Și cât timp lucrarea și arătarea adevărului nu sunt observate, fiecare se îngrijește de propriile născociri. Dar când înălțimea și măreția Celui care este adevărat în realitate se arată, atunci fiecare, condamnându-și propriile învățături, pentru că sufletul lui le-a închipuit în chip mincinos, se grăbește să nimicească înțelesurile mincinoase, ca și cum le-ar ascunde în peșteri și găuri, văzându-le apoi din lucrarea însăși pe cele înfricoșătoare ale lui

---

[528] La Delfi, pe muntele Parnas, se afla un sanctuar renumit în antichitate, dedicat zeului Apollo. Preoteasa de acolo, numită generic Pythia, proorocea stând pe un tripod deasupra unei crăpături în pământ de unde se ridicau aburi pestilențiali, iar Pythia inhalând aburii, intra în extaz, bolborosind oracole pe care preoții le scriau în hexametri (Mark P.O. Morford / Robert J. Lenardon, *Classical Mythology*, Oxford University Press, New York / Oxford, [7]2003, p. 398).

[529] Castalia era o fântână pe muntele Parnas, lângă Delfi, dedicată muzelor. Se credea că cel care bea din fântâna aceasta dobândea darul poetic.

[530] Amfiaraos era un erou grec, care participase la expediția Celor Șapte împotriva Tebei. A scăpat cu viață fugind în carul de luptă, dar a fost înghițit de pământ. A devenit o divinitate chtonică, al cărei sanctuar, Amfiareum, era la Oropus, în Atica (M.P.O. Morford / R.J. Lenardon, *Classical Mythology*, p. 398).

[531] Amfilohus era fiul lui Amfiaraos, de asemenea cu dar profetic.

Dumnezeu și că după distrugerea tuturor celor materiale, ca și cum cele pământești s-au clătinat, ca să se arate cele duhovnicești, trebuie ca icoana celui pământesc să fie distrusă, ca să se arate cea a celui ceresc. Încât și cei care au concepții false despre Dumnezeu, slujind[532] în ei înșiși o idolatrie a minții, considerându-le pe cele care nu există că există, făcându-se pasibili de blestemul, care spune: «*Blestemat este orice om care își va face [idol] cioplit sau turnat, urâciune pentru Domnul, lucrarea mâinilor unui meșteșugar și îl pune în ascuns*»[533].

97. «*Căci în ziua aceea va lepăda omul urâciunile sale cele de argint și de aur, pe care le-a făcut ca să se închine celor deșarte și liliecilor, ca să intre în găuri de piatră tare și în crăpăturile pietrelor de la fața fricii de Domnul și de la slava puterii Lui, când Se va scula să distrugă pământul*»[534].

În cuvintele de dinainte s-a spus că idolii sunt ascunși, dar acum că sunt aruncați, pentru că trebuie mai întâi să se rușineze de minciună, apoi să o arunce din inimă. Aruncă, deci, idolii de argint cel care scapă de cuvintele celor ascunse din el care construiesc minciuna cu toată convingerea, iar pe cei de aur cel care distruge imaginile formate în cugetul său despre minciună. Se închină liliecilor cel care divinizează puterea demonilor, care este înrudită cu întunericul. Căci liliacul este un animal prieten cu noaptea și locuitor în întuneric, care nu suportă strălucirea soarelui [și] căruia îi place să stea în pustietăți.

Dar ce sunt demonii? Nu la fel? [Nu sunt] pustiitori, fugind de lumina adevărată, care este a întregii lumi? Liliacul are aripi, dar nu are pene, ci zboară prin aer cu o membrană de carne. La fel și demonii; sunt lipsiți de trup, dar nu sunt înaripați[535] cu dorul dumnezeiesc, ci ca și cum ar avea trup, se lipesc de poftele pentru cele materiale. Liliacul este și înaripat și patruped, dar nici nu este stabil pe picioare, nici nu are zborul ferm. La fel și demonii; nici îngeri nu sunt, nici oameni; au căzut din vrednicie, dar nu au nici firea [oa-

[532] lit. „idolatrizând".
[533] *Deut*. XXVII, 15.
[534] *Is*. II, 20-21.
[535] lit. „nu au pene".

menilor]. [Liliecii] au dinți, ceea ce păsările nu au. Și demonii sunt răzbunători, ceea ce îngerii nu fac. De asemenea [liliecii] nu depun nici ouă, ca păsările, ci nasc imediat [pui] vii. La fel și demonii; imediat și cu multă iuțeală săvârșesc răutatea. Încât cei care se închină demonilor se spune în chip alegoric (tropic) că se închină liliecilor.

Dar când cineva aruncă zădărnicia idolilor și încetează să se mai închine liliecilor, atunci caută să intre în găurile de piatră tare și în crăpăturile pietrelor. Cred că găurile sunt sălașurile multe care sunt împărțite fiecăruia după măsura credinței în Hristos. Și crăpăturile pietrelor sunt pătimirea Lui cea după trup, la Care cei mântuiți se roagă să fugă și să se ascundă sub paza Lui.

98. «*Opriți-vă de la omul căruia îi este răsuflarea în nas. Căci în ce [lucru] este numărat de ei?*»[536].

Aceasta nu se găsește în copiile versiunii comune[537], ci aflându-se în cea ebraică, a fost transpusă de la alții[538]. Iar sensul este acesta: „Abțineți-vă de la om, de la a vă lupta cu el și a mărșălui împotriva lui, care este astfel cu o constituție atât de slabă, încât are în nas răsuflarea de viață, care după ce este ținută puțin, nu mai este". De aceea, pare că poruncește acestor puteri, pe care le-a numit alegoric (tropic) lilieci, să se oprească puțin de la uneltirea asupra oamenilor. Aceștia sunt slabi după carne (trup), dar sunt rânduiți de Dumnezeu între cei de cinste, și nimic din cele împotriva lor nu este necercetat.

---

[536] *Is*. II, 22.
[537] Se observă că Septuaginta este numită „versiunea comună" (κοινὴ ἔκδοσις).
[538] Textul se găsește la Aquila – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 435.

CAPITOLUL III

99. «*Iată, Stăpânul, Domnul Savaot va îndepărta din Iudeea și din Ierusalim pe cel puternic și pe cea puternică*»[539].

Poporul iudeu a uneltit sfat rău împotriva Domnului, Care a fost răstignit de ei din slăbiciune trupească, dar este viu prin puterea lui Dumnezeu Tatăl[540], lăsându-le acelora slăbiciunea. Căci spune: «*Veți muri în păcatele voastre*»[541], dar nouă ne-a dăruit puterea învierii. Căci: «*Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi*»[542]. Necredincioșii sunt slabi din cauza necredinței în cruce, dar drepții spun cu încredere: «*Toate le pot în Hristos, Cel ce mă întărește*»[543]. Deci cel care nu Îl are pe Hristos, puterea lui Dumnezeu, nu are putere. De aceea «*Domnul va îndepărta din Iudeea și din Ierusalim pe cel puternic și pe cea puternică*», așa cum era Sarra, fiind puternică și conducându-l pe atât de puternicul Avraam, după porunca Domnului, care i-a spus: «*Toate câte îți va zice Sarra, ascult-o pe ea*»[544]. Așa era Rebeca, scoțând apă din iubire de străini[545] și reușind prin virtute, Debora, care a condus oastea[546], Iael fiind cea mai bravă[547], Ana fiind ascultată[548] și Elisabeta care a profețit[549]. Nu mai sunt puternici [și] nici puternice.

Este adăugată și cauza slăbiciunii. Pentru că nu este la ei puterea pâinii și puterea apei. Căci după cum trupurile noastre sunt în-

---

[539] *Is*. III, 1.
[540] *II Cor*. XIII, 4.
[541] *In*. VIII, 24.
[542] *In*. XI, 25.
[543] *Filip*. IV, 13.
[544] *Fac*. XXI, 12.
[545] *Fac*. XXIV, 19.
[546] *Jud*. IV, 9.
[547] *Jud*. IV, 17.
[548] *I Reg*. I, 20.
[549] *Lc*. I, 42.

tărite prin mâncăruri potrivite, la fel este ceva care hrăneşte sufletul şi îi oferă acestuia vigoarea pentru cele bune. Ce este aceasta? Ceea ce a spus Domnul că: «*Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu adevărată băutură*»[550]. Celor cărora acestea nu le aparţin, nu au puterea pâinii şi puterea apei. Unde mâncărurile sunt slabe, acolo şi cei care se hrănesc trebuie să fie tot aşa.

100. Să nu fie ca Biserica să pătimească de păcatele Ierusalimului, încât să-i fie îndepărtat cel puternic în orice lucrare bună şi în cuvânt pentru adevăr, cel puternic în postiri, cel puternic în rugăciuni, cel puternic în ispitiri, cel puternic în răbdare, în smerenie, în esenţa poruncilor, [adică în] iubire; şi la fel cea puternică în nestricăciune, în cuviinţă, în milostenie, în perseverenţa rugăciunilor, în suferinţele privegherii. Să nu fie îndepărtată puterea pâinii şi a apei, începutul pentru puterea cea mai hrănitoare a cuvântului, după cum puterea duhului profetic i-a părăsit pe iudei şi au ajuns însetaţi de cuvânt, dorind cuvântul lui Dumnezeu, dar neavându-l.

«*Căci a îndepărtat Domnul puterea pâinii şi puterea apei*»[551]. La noi este şi o hrană care nu ne aduce putere, dar care nici nu ne lasă să murim. Pe una ca aceasta Pavel o pregăteşte celor care erau încă prunci în Hristos, corintenii[552]. Sunt şi legume, hrana celor slabi. Dar este şi hrana tare potrivită pentru cei desăvârşiţi, care şi-au antrenat simţurile prin deprindere pentru discernerea binelui şi răului. Şi dacă vreodată Biserica este lipsită de cei care transmit învăţăturile tari şi ferme şi care sunt pline de raţiunea[553] dumnezeiască, este un semn că i s-a îndepărtat puterea pâinii. Dar şi în apă este putere şi slăbiciune, după cele pe care le-a spus Domnul: «*Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăşi, dar cel care bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va înseta în veac*»[554]. După cum am primit hrană tare după cuvântul precedent, apoi lichidă ca să fie ca un vehicul pentru cea uscată şi să o conducă pentru digestie, la fel este cu hrana sufletului.

---

[550] *In*. VI, 56.
[551] *Is*. III, 1.
[552] *I Cor*. III, 2.
[553] νοῦς.
[554] *In*. IV, 13.

Raţiunea[555] este prima şi cea mai potrivită hrană a sufletului. Iar cuvântul, deschizând prin lucrarea proprie calea pentru învăţături, produce înălţarea. Trebuie să deschidem ochii, ca să ne umplem de pâine şi de apă. Căci, spune, «*deschide-ţi ochii şi umple-te de pâine*»[556]. Şi în *Facere*: «*S-au deschis ochii lui Agar şi a văzut apa*»[557].

101. «*Pe uriaş şi pe cel puternic şi pe omul războinic şi pe judecător*»[558].

Denumirea de uriaş o întâlnim aici atribuită [în sens] bun, fiind rară în altă parte, precum: «Se va bucura ca un uriaş care aleargă pe drum»[559]. «Îl va îndepărta pe uriaş». Pe cei care au vreun avantaj de la fire şi se deosebesc de cei mulţi prin alcătuirea trupului pentru înălţarea cunoştinţei sau pentru exercitarea virtuţii, pe aceştia credem că îi numeşte uriaşi. Iar puternici pe cei care, cu propria îngrijire şi atenţie, săvârşesc binele cel din fire.

Nu mai sunt războinici la iudei, căci nu au fost număraţi în registrele militare. Nici judecător, pentru că s-au predat judecătorilor care i-au luat prizonieri, pentru că a lipsit conducător în Iuda.

Totuşi, toate dintre cele care îi ameninţau din cauza necredinţei în Domnul pot să fie şi asupra noastră, dacă nu credem. Căci ne lipsesc şi nouă războinici care să ia armele Domnului şi să stea în chip nobil în faţa meşteşugurilor diavolului, când necredinţa ne stăpâneşte şi suntem predaţi vrăjmaşilor. Dar să ne rugăm Domnului ca războinicul să nu ne fie îndepărtat, bărbatul întărit cu platoşa credinţei, având coiful mântuirii care îi păzeşte [părţile] vitale şi picioarele întărite în pregătirea Evangheliei[560], având sabia trasă şi gata să pedepsească orice neascultare[561] şi, într-un cuvânt, ca bun militar al lui Hristos[562] care împreună suferă pentru Evanghelie, nefiind implicat în lucrurile vieţii, ca să placă Celui care l-a recrutat.

---

[555] νοῦς.
[556] *Pr*. XX, 17.
[557] *Fac*. XXI, 19.
[558] *Is*. III, 2.
[559] *Ps*. XVIII, 6.
[560] *Ef*. VI, 14.
[561] *II Cor*. X, 6.
[562] *II Tim*. II, 3.

102. Și Biserica are judecători, care pot să-i aducă împreună pe frate cu frate, de care și lumea este judecată, care și pe îngeri îi judecă. De aceea, dacă vreodată sunt cei mai mulți grăitorii în deșert și înșelătorii[563], învățând ceea ce nu trebuie, și răzvrătesc case întregi de dragul câștigului rușinos[564] și nu este cine să le închidă gura în Biserică unora ca aceștia și nici care să le coboare semețirile ridicate împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[565], [atunci] trebuie să se știe că [Biserica] a fost uitată din cauza înmulțirii neascultării ei. Și dacă nimeni nu este înțelept, care poate să judece între frate [și frate][566], ci se judecă înaintea celor necredincioși din cauza lipsei sfinților, și acesta este un semn al părăsirii; căci Domnul a îndepărtat și pe judecător.

«*Și pe profet și pe tâlcuitor*»[567]. Întreaga profeție a fost la iudei până la Ioan, iar începând cu acela le-a lipsit. Și tâlcuitor duhovnicesc al sensului Legii nu este între ei, din cauza învârtoșării din Israel. Dar și în Biserică este darul profetic, prin Cel care a pus în Biserică mai întâi apostoli, apoi profeți[568]. De aceea, dacă vreodată intră necredincioși sau neștiutori și nu sunt nici mustrați, nici judecați, și aceasta este un semn al părăsirii. Căci spune: «*Dacă ați profeți și ar intra vreun necredincios sau vreun neștiutor, el este mustrat de toți, el este judecat de toți, cele ascunse ale inimii lui sunt vădite*»[569]. De aceea profetul este cel care, conform descoperirii Duhului, vestește ceea ce va urma, iar tâlcuitorul este cel care prin înțelegerea din compararea cu cele asemănătoare, prin experiența celor de dinainte, anticipează ceea ce urmează; cel care spune: „dacă vom face cele ale sodomiților, vom suferi asemenea acelora” sau „dacă ne pocăim ca ninivitenii, vom fi miluiți asemenea acelora”.

103. «*Și pe bătrân*»[570].

---

[563] *II Tim* II, 4.
[564] *Tit* I, 10-11.
[565] *II Cor*. X, 5.
[566] *I Cor*. VI, 5.
[567] *Is*. III, 2.
[568] *I Cor*. XII, 28.
[569] *I Cor*. XIV, 24-25.
[570] *Is*. III, 2.

Printre ameninţări este şi îndepărtarea bătrânului, ca cel care aduce prin prezenţa sa nu puţin folos. De aceea este oare bătrân cel care este învrednicit într-un fel anume de întâietate şi numărat în prezbiterat (preoţie)[571]? Sau cel care poartă ireproşabil caracterul prezbiterului (bătrânului), mai ales cel fără experienţa unei femei? Dar dacă într-adevăr, după legea Domnului, este «*bărbat al unei singure femei, având copii credincioşi, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători, neîngâmfat, nemânios, nebeţiv, nepoftitor de câştig ruşinos, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înţelept, cuvios, drept, cumpătat, ţinându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturii, ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă şi să-i mustre pe cei potrivnici*»[572], acesta este bătrânul (prezbiterul, preotul) pe care Domnul îl îndepărtează de la poporul cel păcătos.

Precum pe cel puternic şi pe cea puternică, precum puterea pâinii şi puterea apei, precum pe cel războinic, pe judecător, la fel şi pe bătrân. Când, deci, vezi pe unii care sunt vrednici să fie număraţi între prezbiteri că sunt necunoscuţi sau neglijaţi, şi în locul lor să fie propuşi cei nevrednici, să ştii că din cauza unui asemenea popor a îndepărtat Domnul bătrânul. De ce fel de schimbător de bani este nevoie ca cel încercat în acestea să nu rămână necunoscut o arată Dumnezeu marelui Său slujitor, Moise, când i-a încredinţat alegerea unor asemenea [oameni]. Căci, spune, «*Adună-Mi şaptezeci de bărbaţi, dintre bătrânii lui Israel, pe care îi ştii tu că sunt bătrâni (prezbiteri) ai poporului şi îi vei duce la cortul mărturiei şi vor sta acolo cu tine. Şi voi lua din Duhul care [este] peste tine şi voi pune peste ei şi vor primi împreună cu tine mânia acestui popor şi nu îi vei duce tu singur*»[573].

104. Dar trebuie ca aceştia să fie înaintaţi în vârstă, încercaţi de multe de-a lungul timpului, iar statornicia purtărilor arătând-o din căruntețea care le-a apărut. Căci «*slava bătrânilor este căruntețea*»[574]. Dar dacă undeva şi la vârsta tânără este găsită o minte (cugetare) de prezbiter, darul nu trebuie necinstit, ci trebuie crezut Cel

---

[571] Prin „bătrân" sau „prezbiter" Sf. Vasile înţelege preotul.
[572] *Tit* I, 6-9.
[573] *Num*. XI, 16-17.
[574] *Pr*. XX, 20.

ce spune: «*Căruntețe este priceperea la oameni*»[575]. Pentru cel care este la statutul de prezbiter (preot) mai mult decât albeața din păr [este] prezbiteratul din pricepere. Poate aceasta înseamnă cuvântul: «*În fața căruntății să te ridici [în picioare] și să cinstești fața bătrânului*»[576]. Căci dacă cineva, ca înțeleptul Daniel, este tânăr la trup, dar cărunt la pricepere, este mai drept să fie preacinstit decât cei care arată căruntеți trupești într-o uneltire neînfrânată, ca bătrânii aceia din Babilonia, învechiți în zile rele. De aceea harisma prezbiteratului a venit asupra lui Daniel, care era un copil și un tânăr după vârsta sensibilă, dar avea căruntețe înțelegătoare[577] în pricepere. Căci nu au mințit cei care au spus: «*Vino și șezi în mijlocul nostru, pentru că ție ți-a dat Dumnezeu prezbiteratul*»[578]. Astfel se poate ca uneori, când cei bătrâni viețuiesc cu ușurătate și nepăsare, tinerii să fie găsiți mai de cinste. Mai mult, bătrânii dintre iudei sunt numiți [așa] în mod mincinos. Căci Dumnezeu a îndepărtat, ca pe cel războinic și pe profet, tot așa și pe bătrân, de la poporul său. Iar Biserica să se roage să nu-i fie îndepărtat bătrânul (prezbiterul) care este vrednic de această denumire. Cât de important este acest lucru învățăm din [istoria] lui Avraam, căci mulți care au trăit mai mult decât el sunt listați în generațiile de dinainte; Adam a trăit nouă sute treizeci de ani; și Matusalem nouă sute șaptezeci de ani[579] și a murit; și Noe nouă sute de ani[580]; și niciunul dintre aceia nu [a fost] bătrân (prezbiter). Dar Avraam era bătrân după mărturia Sarrei, care spunea: «*Nu mi s-a întâmplat aceasta până acum, iar domnul meu e bătrân*»[581]. Era bătrân datorită virtuții care îi încărunțea sufletul.

105. «*Și pe conducătorul peste cincizeci*»[582].

Domnul Savaot amenință că îi îndepărtează cu ceilalți și pe conducătorii peste cincizeci ai iudeilor. Ce înseamnă aceasta? Că va

---

[575] *Înț. Sol*. IV, 9.
[576] *Lev*. XIX, 32.
[577] lit. „rațională", „noetică".
[578] *Ist. Sus.* 50 (Septuaginta *Dan*. XIII, 50).
[579] Este o aproximare; de fapt a trăit 969 de ani (cf. *Fac*. V, 27).
[580] Este probabil tot o aproximare; de fapt Noe a trăit 950 de ani (cf. *Fac*. IX, 29).
[581] *Fac*. XVIII, 12.
[582] *Is*. III, 3.

lăsa să se confunde toată administrarea și rânduiala bine organizată de la ei, vorbind de întreg [plecând] de la parte. Căci au fost puși de către Moise conducători peste o mie și peste o sută și peste cincizeci și peste zece, la sfatul lui Ietro[583], ca aceștia să cântărească poporul și să preia asupra lor pricinile mai mărunte ale celor care au nevoie de judecată; amenințarea către ei este că această ordine va fi îndepărtată. De aceea amenință că îi îndepărtează de la ei și pe conducătorul peste cincizeci, și pe războinic și pe judecător și pe tâlcuitor și pe profet și pe bătrân.

106. «*Și pe sfetnicul minunat*»[584].

Mare este necesitatea și folosul din sfătuire pentru viața oamenilor, pentru că de unul singur nimeni nu-și este suficient sieși pentru toate, ci are nevoie de tovarăși, mai mult pentru alegerea celor folositoare, decât pentru lucrările trupești, încât omul nesfătuit este o corabie fără cârmaci, ca și cum s-a întâmplat să fie lăsată bătăilor vânturilor. De aceea, dacă primim sfetnici în înțelegerile celor întâmplate, când ne hotărâm pentru suflet și pentru cele care țin de acesta, cum să nu trebuiască să-i căutăm pe sfetnicii minunați?!

De aceea, iudeilor, de când au făcut sfatul cel rău cum să-L vândă pe Domnul, le-a îndepărtat Domnul Sfetnicul minunat, de ale Cărui sfaturi se minunau. Căci «*erau uimiți de învățătura Lui*»[585], dar nu luau aminte la îndemnuri. Cum să nu fie Sfetnic minunat Cel care în loc de «*ochi pentru ochi*»[586] sfătuiește [omul] ca celui care îl lovește peste obrazul drept, să i se întoarcă și celălalt[587], să nu se mânie, să nu judece, să nu dorească cele rușinoase, să nu considere [pe nimeni] vrăjmaș, ci să-i iubească pe cei ce îi urăsc, să nu se îngrijească de cele pieritoare, să nu se neliniștească în cugetarea sa, să nu caute cele mărunte la Dumnezeu, să aibă în cer inima, acolo mutându-și comorile, să fie cu Dumnezeu, să fie iubitor de frați, să arate compasiune, împărtășind ceea ce are, nu în mâncăruri crezând [că se află] ceea ce este întinat, ci în inimă și în intenție?! Pe Acesta,

---

[583] *Ieș*. XVIII, 21.
[584] *Is*. III, 3.
[585] *Mt*. XXII, 33.
[586] *Lev*. XXIV, 20.
[587] *Mt*. V, 39.

Care sfătuia asemenea lucruri, atât de dumnezeiești și minunate, din cauză că nu a fost primit de către ei, Domnul L-a îndepărtat. De aceea Sfetnicul minunat nu mai este cu ei.

Să ne rugăm ca Biserica aceasta să nu fie lipsită de Sfetnicul minunat, pentru ca ori de câte ori îi vine cuiva timpul pentru sfatul despre cele de trebuință, înfățișându-se în această casă – locul comun de sfat al sufletelor –, să găsească cuvânt de mângâiere, care aduce sufletelor, ca să zicem așa, o lumină pentru găsirea celor de trebuință. Iar cel care, deși sfatul bun îi este la îndemână, merge după voința inimii lui celei deșarte este asemenea lui Roboam, care, desconsiderând părerea izbăvitoare a bătrânilor, a urmat celor mai tineri, care fuseseră crescuți împreună cu el, din cauza cărora a și pierdut domnia asupra celor zece triburi[588].

107. «*Și pe arhitectul înțelept*»[589].

După ce a fost îndepărtat de la iudei ajutorul Sfetnicului minunat, Care s-a arătat că este Domnul nostru Iisus Hristos, a fost îndepărtat de la ei și arhitectul înțelept, și a devenit Apostolul neamurilor, evreu dintre evrei, după lege fariseu[590], Pavel, devenit slujitor al lui Iisus Hristos, pe Care L-a prigonit. Care este argumentul cunoștinței sale arhitectonice? El însuși spune: «*Ca un înțelept arhitect am pus temelia*»[591]. Dar cred că și Duhul Sfânt este arhitect al Bisericii lui Dumnezeu, după cum spune însuși Pavel: «*Sunteți împreună zidiți, spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duhul*»[592] și sunteți împreună zidiți cu ajutorul Duhului și creșteți într-un templu sfânt în Domnul. Deci pe cei care L-au lepădat pe Sfetnicul minunat, pe Dumnezeu Cuvântul, i-a făcut pustii de Arhitectul înțelept, Duhul cel Sfânt. De aceea, neavându-L pe Cel care îi armonizează și îi întocmește împreună, sunt dezlegați și dezbinați unii de alții, neputând să devină templu al lui Dumnezeu prin zidirea duhovnicească.

Dar noi să ne rugăm ca Biserica să aibă ajutorul Duhului, pentru ca să fie ridicați pentru noi arhitecți duhovnicești, cum era

---

[588] *III Reg*. XII, 10 ș.u.
[589] *Is*. III, 3.
[590] *Filip*. III, 5.
[591] *I Cor*. III, 10.
[592] *Ef*. II, 22.

Beţaleel, pe care Dumnezeu l-a umplut de Duhul dumnezeiesc, de Duhul priceperii şi al cunoştinţei[593], pentru a zidi după toate obiectele de arhitectură.

«*Şi pe ascultătorul priceput*»[594].

Dacă după Solomon, «*un cuvânt preţios este în urechea gata să asculte*»[595], acolo unde cuvântul nu se află, nu este nevoie nici de ascultare. Deci, dacă Sfetnicul minunat a fost îndepărtat, prin urmare a fost îndepărtat şi ascultătorul cel priceput. Căci unde nu se găseşte argint, schimbătorii de bani stau degeaba. Este trist când cuvântul e plin de sensuri şi e rostit potrivit faptelor, dar nu se găseşte cineva care să le asculte cu pricepere, pentru că nu are urechile sufletului, pe care Domnul le caută pentru ascultarea cuvintelor Sale, spunând: «*Cel care are urechi de auzit să audă*»[596].

108. «*Şi le voi pune conducători ai lor tineri şi batjocoritori vor domni peste ei*»[597].

Pedeapsa este dublă: cele bune sunt îndepărtate, iar [ei] sunt lăsaţi pradă celor mai rele. Căci după ce Stăpânul [şi] «*Domnul a îndepărtat din Iudeea şi din Ierusalim puterea pâinii şi puterea apei, pe uriaş şi pe cel puternic, şi pe omul războinic şi pe judecător, şi pe tâlcuitor, şi pe conducătorul peste cincizeci, şi pe sfetnicul minunat, şi pe arhitectul înţelept, şi pe ascultătorul priceput*»[598], atunci Scriptura i-a ameninţat că le va trimite tineri drept conducători. Astfel a considerat cea mai grea pedeapsă ca cetatea să fie condusă şi administrată de cei tineri. Căci tinereţea este uşuratică şi uşor de mişcat către cele josnice; dorinţe greu de ţinut în frâu, nervi animalici, nesăbuinţe, obrăznicii, fumuri şi impertinenţe sunt patimi obişnuite tinereţii; invidii faţă de ceea ce îi este superior, suspiciune faţă de cele proprii. Un roi de nenumărate răutăţi este legat de tinereţe; de acestea toate au parte cei conduşi, pentru că răutăţile conducătorilor devin nenorociri pentru cei conduşi.

---

[593] *Ieş*. XXXI, 3.
[594] *Is*. III, 3.
[595] *Pr*. XXV, 12.
[596] *Mt*. XI, 15.
[597] *Is*. III, 4.
[598] *Is*. III, 1-3.

«*Și le voi pune conducători ai lor tineri*»[599]. Cele bune sunt menționate la singular – cel puternic și cea puternică, războinicul, judecătorul, profetul, tâlcuitorul, conducătorul peste cincizeci, Sfetnicul minunat, Arhitectul înțelept, ascultătorul priceput –, dar amenințarea cu cele rele crește la o mulțime: tineri drept conducători și batjocoritori vor domni peste voi. Nu cel care este tânăr ca vârstă este acuzat, ci cel copil în purtare. Căci nu cel mai mic în ani este cumva blamabil, ci cel care trăiește după patimă. Așa era Roboam, despre care s-a scris: «*Roboam era mai tânăr și fricos la inimă*»[600]. De aceea și *Ecclesiastul* spune: «*Vai ție, cetate, a cărui rege este mai tânăr și conducătorii mănâncă dimineața*»[601]. Căci nu cel tânăr la vârstă, ci cel nedesăvârșit la suflet este numit aici mai tânăr. Într-adevăr în privința vârstei, că nu este un obstacol celui care dorește să trăiască după virtute, a arătat-o Domnul în cuvintele către Ieremia, spunând: «*Să nu zici: sunt mai tânăr*»[602]. Căci nu a negat că el este tânăr, dar a spus că nu este un obstacol pentru el tinerețea datorită desăvârșirii sufletului. „Căci la toți, la care te voi trimite, te vei duce. Căci te-am văzut că ești bătrân în cuget, [Eu] Cel ce văd nobletea căruntetii în ascuns".

109. «*Batjocoritori vor domni*»[603] peste cei care se înfățișează pe sine slujitori păcatului. Căci dacă vrăjmașul comun devine domn al lor, nu se folosește ca de ai lui, ci îi abuzează ca pe unii străini. Dușmanul nostru comun se fălește cu cel prins cu înșelăciune de păcat, călcându-ne și semețindu-se asupra noastră, dar nu numai asupra noastră, ci și asupra Domnului nostru, de la Care ne-a făcut să cădem și arătând public diformitatea noastră, nu încetează să triumfe cu cei captivi și să-i batjocorească pe cei supuși. Căci de vreme ce el însuși a fost făcut ca să fie batjocorit, căci aceasta este, se spune, «*începutul lucrărilor Domnului, făcut ca să fie batjocorit de către îngerii Lui*»[604] și *Psalmul*: «*Șarpele acesta, pe care l-ai făcut, ca să fie*

[599] *Is*. III, 4.
[600] *II Par*. XIII, 7.
[601] *Eccl*. X, 16.
[602] *Ier*. I, 7.
[603] *Is*. III, 4.
[604] *Iov* XL, 19.

batjocorit»[605], întorcându-ne nouă cele de care trebuia să sufere el însuși, domnește asupra noastră prin batjocură. De unde cel care percepe păcatul lucrat în el de la diavol spune: «*Coapsele mele s-au umplut de batjocoriri*»[606]. Și aproape ca Samson, devenit pradă celor de alt neam din cauza desfrânării, fiind orbit de către ei, a fost prezentat pentru a fi batjocorit[607], la fel oricine pe care păcatul l-a orbit este batjocorit de către cei de alt neam.

Dar pe acești batjocoritori Domnul nu amenință că îi va ridica El însuși, ca pe tinerii care conduc, ci spune că vor domni de la sine, de unde [reiese că] fiecare se va pune prin [propriile] fapte pe sine să domnească la ei. Poate din cauză că cei care urmează să-L răstignească Îl vor batjocori pe Domnul în fața crucii, au fost dați în mâinile stăpânirii mai tinere, a romanilor, iar batjocoritorii, care nu au adevărul cu ei, au pus stăpânire pe ei. Dacă vezi că Biserica este condusă de cei care înrobesc cu viclenie cuvântul și de mincinoși cu fățărnicie, să știi că batjocoritorii domnesc peste ea, care îi înșală pe cei mai nevinovați cu vorbe frumoase și convingătoare.

110. «*Și poporul se va năpusti, om asupra unui om și om asupra aproapelui său*»[608].

Profetul relatează în mod direct despre cele de dinaintea cuceririi Ierusalimului – ultima, după care au fost lăsați pradă împrăștierii –, fără să mai prezinte prin pilde profetice, ci descriind întâmplările simplu și pe față: când, năpustindu-se unii asupra altora, au umplut cetatea de răzvrătire și ucidere, nu au fost mânați la înțelegerea necesară de dușmanii care îi asediau, ci, luptându-se pentru cele de pe urmă, cetatea fiind deja cucerită, zidurile dărâmate, iar vrăjmașii năvălind înăuntru, se băteau între ei pentru setea de conducere și de întâietate. Și au pătimit acestea pentru că le-au fost îndepărtați profetul și tâlcuitorul și bătrânul și Sfetnicul minunat și le-au fost puși tineri drept conducători și batjocoritori au domnit peste ei.

---

[605] *Ps*. CIII, 27 (Septuaginta v. 26).
[606] *Ps*. XXXVII, 7 (Septuaginta v. 8).
[607] *Jud*. XVI, 25.
[608] *Is*. III, 5.

«*Și copilul se va ridica împotriva bătrânului, cel fără cinste asupra celui cu cinste*»[609]. Cercetează însuşirile încălcării. Căci propriu răzvrătirii este să nu se mai facă deosebire, ci copilul să nu-l mai sufere pe bătrân şi să se ridice împotriva învăţăturilor acestuia, iar cel fără onoare răzvrătindu-se în patima necinstei, să dorească să fie socotit mai nobil decât cel cu cinste.

Mă tem însă ca acestea să nu ni se aplice şi nouă, iar profeţiile să nu fie pentru timpul prezent, când copii tineri la vârstă, mai tineri (imaturi) în comportament, se ridică împotriva prezbiterilor (preoţilor) Bisericii, neadmiţând nici slujbele lor, nepăstrând nici buna rânduială cuvenită a Bisericii. Şi când cei care vieţuiesc cu răutate pornesc la război împotriva celor bine organizaţi, cei fără cinste se ridică împotriva celor cu cinste. Căci oare nu vedem oameni care în fiecare zi se ridică din beţie şi îmbuibare [şi] din bordeluri, dar vorbesc despre Dumnezeu şi îi judecă pe cei cinstiţi ai poporului?

111. «*Căci un om îl va prinde pe fratele său şi pe aproapele tatălui său, spunându-i: Ai haină, fii conducătorul nostru şi hrana mea să fie sub tine*»[610].

Acestea se referă în mod clar la timpul captivităţii iudeilor, când fiind epuizaţi de foame, au căzut în a se mânca unul pe altul, s-au apropiat de cei care păreau că o duceau bine, cerându-le conducerea: «*Ai haină, fii conducătorul nostru*». Adevăratul conducător nu este cunoscut din simbolurile din exterior, precum porfira, mantia şi diadema, ci din faptul că deţine virtutea de conducător. Cel care este condus de plăceri şi este purtat de diferite pofte[611], fiind rob al păcatului, nu este potrivit să conducă. Aici, totuşi, mărturia pentru putinţa de a conduce nu vine din împodobirea sufletului, ci din acoperământul hainelor.

Noi să ne rugăm ca cei care conduc Bisericile şi învaţă poporul să aibă mărturia nu din acoperământul din exterior şi din aparenţa însuşită, ci din adevărul însuşi, ca să spunem: „Nu pentru că exteriorul tău este împodobit şi pentru că închipuirea dreptei credinţe ţi-a

---

[609] *Is*. III, 5.
[610] *Is*. III, 6.
[611] *II Tim*. III, 3, 6.

reuşit de ajuns, ci pentru că Dumnezeu ţi-a îmbrăcat sufletul cu haina mântuirii şi cu veşmântul veseliei şi te-a mărit cu orice bogăţie[612], fii conducătorul nostru, pentru ca din plinătatea în cuvânt şi în înţelepciune şi în fapte bune să ne găsim îmbelşugarea bucuriilor duhovniceşti din slujirea ta". «*Şi hrana mea să fie sub tine*», adică partea de grâu să fie sub tine.

112. «*Şi răspunzând în ziua aceea, va spune: Nu voi fi conducătorul vostru, căci nu este pâine în casa mea şi nici haină*»[613]. Iarăşi, Scriptura vorbeşte în enigmă despre revoltă, după istorie, relatând decăderea extremă a poporului, când cei târâţi de ei spre conducere nu aveau nici măcar o haină. Se arată dezbinarea lucrurilor din revoltă, faptul că toţi se grăbeau să pună pe cel care putea să-i conducă, dar fără învoială şi fără înţelegere, ci fiecare îl oprea pe primul întâlnit şi nu-l alegea pe cel vrednic, ci pe cel care îi era casnic, nici pe cel care putea să-i salveze, ci pe cel distins faţă de el după neam. «*Căci,* spune, *îl va apuca omul pe fratele său sau pe casnicul tatălui său*»[614].

Să nu existe aceasta la întâietăţile din Biserici, ca cel care se întâmplă să deţină ceva să fie lipsit de hainele de nuntă şi golit de podoaba cuvenită, sărăcit de mâncărurile duhovniceşti şi să nu aibă în casa lui, adică în ascunsul inimii sale, pâine adevărată şi vie, care poate să întărească inima omului[615]. Acum însă, mă tem ca nu cumva la revolta iudaică să fi fost unii care se considerau nevrednici să-i conducă pe alţii din cauza simţirii sărăciei aflate la ei. Iar despre cele de acum, chiar dacă unii nu sunt îmbrăcaţi în Hristos, nici în milostivirea îndurării, după apostol[616], dacă cineva îi apucă, nu îl refuză, iar dacă nu-i apucă, mulţi năvălesc, mulţi auto-hirotoniţi care îşi fac propagandă, care urmăresc strălucirea prezentă, fără să prevadă judecata care vine.

Dar Moise nu era aşa. Ci era în toate gata să se supună şi să asculte, când a fost trimis la popor. «*Rogu-mă, Doamne,* spune, *ale-*

---

[612] *Is*. LXI, 10.
[613] *Is*. III, 7.
[614] *Is*. III, 6.
[615] *Ps*. CIII, 17 (Septuaginta v. 15).
[616] *Col*. III, 12.

ge pe altul pe care să-l trimiți»[617]. Prin aceasta a făcut ca Dumnezeu să-l țină mai aprig, arătând prin însuși refuzul și mărturisirea slăbiciunii că este vrednic de a conduce. De aceea preceptul este bun: «*Nu căuta să fii judecător, ca nu cumva să nu poți ridica nedreptățile*»[618]. Totuși, cuvântul profetic spune că refuzul celor târâți de către răzvrătiți să conducă nu era întreg. Căci nu a spus simplu: „Nu voi fi conducător", ci cu adăugarea: «*Nu voi fi conducătorul acestui popor*»[619]; și a adăugat motivația.

113. «*Pentru că Ierusalim a fost pustiit și Iudea a căzut împreună și limbile lor cu nelegiuiri sunt necredincioase față de Domnul*»[620].

Căci Ierusalimul, ținut până acum de mâna Domnului cu legătura unității, a fost acum pustiit și aruncat. Și Iudeea a căzut deopotrivă, când sprijinul ei au fost luat. Nu sunt oare acestea suferințele? Dar există oare grija de a bineplăcea Domnului și strădania spre pocăință, încât de aici să vină nădejdea că suferințele vor înceta? Dar «*limbile lor cu nedreptăți sunt necredincioase față de Domnul*», și nu sunt doar necredincioase, ci cu nelegiuiri. Astfel, prin faptul că inima se înstrăinează de Dumnezeu și este nesupusă legii dumnezeiești, limba lor, care trebuia să se ocupe ziua și noaptea de legea Domnului, este răzvrătită și nesupusă. „Ce să conduc deci?, spune. Ierusalimul? Dar a fost aruncat și pustiit. Iudeea? Dar nu mai stă drept, căci a căzut. Pe cei care se pocăiesc? Dar sunt nesupuși cu limbile lor". Poate că datorită slavei de dinainte este demn să îi conduci pe unii ca aceștia. Dar spune: «*S-a smerit slava lor și rușinea feței lor a stat împotriva lor*»[621]. Adică aceștia nu au îndrăzneala să se uite în sus spre Dumnezeu, din cauză că păcatul nu este întâmplător, ci este comparabil ca nivel cu cel al sodomiților; nu era în ascuns, nici nu l-au făcut rușinați, ci ca și cum se bucurau de lucrarea celor rele, îl vesteau tuturor și îl arătau, ca aceia care, grăbindu-se la plăcerile nelegiuite, nu-și acopereau neruşinarea cu cuvinte frumoa-

[617] *Ieș*. IV, 13.
[618] *Înț. Sir*. VII, 6.
[619] *Is*. III, 7.
[620] *Is*. III, 8.
[621] *Is*. III, 8-9.

se. «*Unde,* se spune, *sunt bărbații, care au intrat la tine? Scoate-i la noi, ca să ne împreunăm cu ei!*»[622].

Au imitat acel păcat. «*Căci păcatul lor, ca al Sodomei, l-au vestit și l-au arătat*»[623]. Cel care citește acestea în istoria care descrie suferințele de dinaintea căderii Ierusalimului, va fi surprins de claritatea profeției. Totuși, erau două cauze ale refuzului motivat al celor târâți la conducerea poporului: neputința lor personală și dificultatea lucrurilor, cei din popor fiind greu de îndreptat din cauza șuvoiului mare al păcatului. Cuvântul de dinainte le conține pe acestea amândouă: despre neputința proprie, cel care a refuzat conducerea spunând: «*Nu este pâine în casa mea, nici haină*», iar despre neputința poporului de a se vindeca, din faptul că zice: «*Nu voi fi conducător al acestui popor, pentru că Ierusalim a fost pustiit și Iudea a căzut împreună și limbile lor cu nelegiuiri sunt necredincioase față de Domnul. Căci nelegiuirea lor, ca a Sodomei, au vestit-o și au arătat-o*». Căci nu putea unul singur să-i izbăvească pe sodomiți, ci era nevoie de zece drepți cel puțin, care să se roage pentru ei.

114. «*Vai sufletului lor, pentru că au sfătuit un sfat rău împotriva lor, spunând: Să-l legăm pe cel drept, pentru că nu ne este de niciun folos. De aceea vor mânca roadele faptelor lor*»[624].

Apoi profetul, după ce a văzut că poporul aidoma Sodomei nu roșește să păcătuiască, când cade fără ascundere sau acoperire, ci vorbește deschis fără rușine și se mândrește de cele rușinoase, spune plângându-i pe aceștia: «*Vai sufletului lor, pentru că au sfătuit un sfat rău împotriva lor, spunând: Să-l legăm pe cel drept, pentru că nu ne este de niciun folos*». Sfaturile împotriva drepților se întorc asupra capetelor celor care le-au sfătuit, după cum săgețile aruncate se întorc de la corpurile tari și rigide asupra celor care le-au tras. De aceea spune: «*Au sfătuit un sfat rău împotriva lor, spunând: Să-l legăm pe cel drept, pentru că nu ne este de niciun folos*».

Pe acestea le-au făcut iudeii la venirea Domnului. Căci L-au legat, L-au dus la Caiafa[625]. Au legat mâinile binefăcătoare, care nu

---

[622] *Fac*. XIX, 5.
[623] *Is*. III, 9.
[624] *Is*. III, 9-10. Biblia sinodală are o versiune puțin diferită, urmânt textului ebraic.
[625] *In*. XVIII, 28.

purtau venirea judecății, pentru că [aceasta] era distrugătoare a răutății. Dreptatea nu este de niciun folos celor nedrepți, după cum nu este soarele celor care suferă de oftalmie. De aceea spune: «*vor mânca roadele faptelor lor*». Acestea sunt însă roadele acelor fapte: robie, împrăștiere, distrugerea Templului, căderea din slavă, rușinea fețeі lor, care nu le permite să se uite sus spre Dumnezeu, din cauza păcatului împotriva Celui Unul-Născut. Au pierdut, deci, îndrăzneala de dinainte, nemaiavând profeți, nici cult; legând Cuvântul, legând adevărul, legând lumina, legând dreptatea, legându-L pe Mântuitorul, legând doctorul, legând Izbăvitorul (Hristos este toate acestea, după înțelegerea felurită despre El), au fost lipsiți de lumină, au fost lipsiți de cuvânt, au fost lipsiți de adevăr; trăiau împreună cu nedreptatea, sufereau de boli de nevindecat. Acestea sunt roadele faptelor, pe care le mănâncă.

115. «*Vai celui nedrept. Rele vor veni asupra lui după faptele mâinilor lui*»[626].

Spunem că acestea sunt zise despre judecata dumnezeiască, ce va răsplăti fiecăruia după vrednicie. Dar dacă [se spune] de aceea: «*Vai celui nedrept, căci rele vor veni după faptele lui asupra lui*», în care nedreptatea nu a trecut în faptă, ci s-a împlinit în ascunsul inimii, oare nu va fi adusă pedeapsa [și asupra aceluia], încât i se potrivește și lui vai-ul? Sau vorbind de ceea ce este săvârșit cu răutate, ți-a lăsat ție să te gândești prin analogie la restul. Căci este un rău deplin să păcătuiești în conștiință[627] și în faptă[628], dar o jumătate de rău când păcatul stă [doar] în pornirea cugetului. Cel care păcătuiește în cuget nu este deloc nesusceptibil de pedeapsă, ci pe cât este lipsit de rău, pe atât i se ridică suferințele. Deci, vai celui nedrept, căci rele vor veni asupra lui după fărădelegile și după faptele mâinilor lui, pentru că mâinile sunt organe ale gândului. De aceea, după cum se mișcă partea conducătoare, astfel se mișcă partea lucrătoare.

116. «*Poporul Meu, perceptorii voștri vă jefuiesc și cei ce vă silesc domnesc asupra voastră*»[629].

---

[626] *Is*. III, 11.
[627] γνώμη.
[628] πράξεις.
[629] *Is*. III, 12.

Este glasul Celui care cheamă poporul și împărtășește suferința cu cei afectați: «*Poporul Meu*». Până să-L legați pe Cel drept, până să respingeți folosul de la Acela, ce ați suferit? Acum ați devenit legați cu multe datorii. De aceea ați fost predați celor care recuperează datoria, care pentru că nu găsesc la voi grâne, nici belșug de roade, vă jefuiesc pe voi, cei mici și neînsemnați, adunând roadele zdrobite ale sufletului vostru. Asemenea suntem noi, când ne pocăim prea puțin și neînsemnat și fără roade. «*Căci ceea ce seamănă omul, aceea va și secera*»[630]. Cel care seamănă din belșug în Duhul cu pocăință vrednică de pomenire mila, îndurarea, rugăciunea, dreptatea, lacrimile neîncetate, acela, semănând cu lacrimi, va secera cu bucurie, ridicând snopii[631] pocăinței, ca să plătească tot ceea ce trebuia perceptorului. Dar celui care, în pocăința pentru păcatele de dinainte, seamănă puțin în milă, în rugăciune, cultivând un pai golit de roade, nu i se va permite de către perceptor să-l aibă nici pe acesta.

Cine este acest perceptor, învățăm din îndemnul după Evanghelie, când Domnul spune: «*Și când mergi cu acuzatorul tău la conducător, dă-ți silința să scapi de el pe cale, ca nu cumva să te târască la judecător, și judecătorul să te predea perceptorului, iar perceptorul să te arunce în temniță*»[632]. Observă, dar, aici acuzatorul și calea, apoi conducătorul care are întâietate asupra acuzatorului nostru. Căci calea este viața noastră, iar acuzatorul este puterea care se luptă cu noi și care ne însoțește în viață, uneltind prin orice metodă să ne întoarcă de la calea care duce spre Dumnezeu. Iar conducătorul [este cel] despre care Domnul a spus: «*Acum a venit conducătorul (stăpânul) lumii acesteia și nu va găsi nimic în Mine*»[633]. Nu a găsit nimic în Domnul, pentru că «*păcat nu a făcut, nici vicleșug nu s-a aflat în gura Lui*»[634], Cel ispitit întru toate după asemănarea [noastră], afară de păcat[635].

---

[630] *Gal*. VI, 7.
[631] *Ps*. CXXV, 6.
[632] *Lc*. XII, 58.
[633] *In*. XIV, 30.
[634] *I Pt*. II, 22.
[635] *Evr*. IV, 15.

117. De aceea, când găsește în noi multe, ne predă Judecătorului prin multe frânghii ale păcatului cu care ne trage după sine, [frânghii] cu care ne-am legat noi înșine. Iar Judecătorul, Căruia Tatăl I-a dat toată judecata[636], primindu-ne de la cel vrăjmaș și răzbunător încărcați cu multe acuze, ne va preda preceptorului, rânduit pentru pedeapsă. Acesta ne va arunca în temniță, adică în locul de pedeapsă, silindu-ne cu biciuiri chinuitoare și recuperând până și de la cel mai mic păcat [făcut] de noi din nepurtare de grijă. De aceea Domnul ne sfătuiește cât timp suntem pe cale cu acuzatorul[637], să ne dăm silința să scăpăm de el, adică să săvârșim fapte pentru eliberarea de vrăjmaș și să nu așteptăm [până] când suntem duși, când vine ceasul din urmă, în care conducătorul stând ne va cerceta. Dacă acesta găsește multe de ale lui în viața noastră, ne va preda Judecătorului, acuzându-ne și nelăsându-ne să negăm, amintindu-ne despre locul în care am făcut păcatul, ca unul care se afla cu noi și lucra împreună cu noi răul, despre modul în care l-am săvârșit, despre dispoziția cu care am păcătuit. De aceea, câtă vreme suntem stăpâni pe ceea ce facem, să ne dăm silința să scăpăm de acuzator.

«*Și cei ce vă silesc domnesc asupra voastră*»[638]. Cei care îi silesc pe cei săraci, care sunt supuși multor datorii, îi târăsc în robie. De aceea este bine să nu datoreze [nimic], iar în al doilea rând să nu fie lipsit să își plătească datoria. Altfel, este neapărată trebuință să ajungă rob când îi sunt prezentate cerințele. Aceasta [se arată] prin [cuvintele]: «*Și cei ce vă silesc domnesc asupra voastră*».

118. «*Poporul Meu, cei ce vă fericesc vă înșală și cărarea picioarelor voastre o strică*»[639].

Cei conduși de tineri și stăpâniți de batjocoritori, cei jefuiți de preceptori și duși în robie din cauză că nu aveau [cu ce] să plătească și care și-au pierdut libertatea din cauza sărăciei extreme, mai degrabă sunt vrednici să de milă, decât să fie fericiți. De aceea, cel care îi fericește pe unii ca aceștia, săvârșește o faptă de lingușitor, depășind din complezență ceea ce este potrivit, [și] vătămând peste mă-

---

[636] *In*. V, 22.
[637] *Lc*. XII, 58.
[638] *Is*. III, 12.
[639] *Is*. III, 12.

sură îi duce la rătăcire, îndepărtându-le percepția asupra păcatelor, iar cărarea picioarelor celor pe care îi înșală cu fericirea peste cuviință este stricată. De aceea necazurile îndeamnă la umilință, iar fericirea aduce îngâmfare.

A spus în general, «*popor*», arătând că nu doar acesta care se află în umilință, găsindu-se în suferințele enumerate, ci orice popor în general, fiind o adunare de oameni, formată din diferite profesii, vârste și vieți [aparte], nu se poate în întregime încadra în fericire la același nivel. Căci alte evenimente proprii îl afectează diferit pe fiecare: pe unul chinurile bătrâneții, pe altul răutățile robiei; pe altul sărăcia, pe alții pierderea casnicilor, pe alții bolile. De aceea, cum să nu fie înșelătoare fericirea atribuită întregului popor?

Desigur Domnul, chiar și când indică mulțimea prin fericire: «*Fericiți cei săraci cu duhul*»[640], și: «*Fericiți cei ce flămânzesc*»[641], și: «*Fericiți cei ce plâng*»[642], adresându-se celor prezenți, arată că fericirile sunt ușor de numărat. Căci este clar că a făcut cuvântul despre ucenici, care învățaseră lăudata smerenie a cugetului și care, după asemănarea cu El, «*Care sărăcise pentru noi*»[643], își asumaseră sărăcia în cugetare. De aceea spune: «*A voastră este împărăția cerurilor*»[644], și: «*Fericiți cei ce flămânzesc acum, că aceștia vor fi săturați*»[645]. Dacă «*strâmtă este calea și puțini sunt cei care o găsesc*»[646], cum se poate ca mulți să fie fericiți? De aceea, cel care fericește întregul popor duce cu totul la înșelare și îl tulbură, nelăsându-l să meargă liniștit pe cale.

Este ușor ca cei care nu ascultă să fie prinși în patima laudelor, din cauza iubirii de sine fiecare fiind supus cu ușurință vicleșugurilor lingușirilor. Omul nu trage foloase, nici dacă se umilește și se retrage când cade sub acuzațiile unora, nici dacă din ignoranța despre cele ale sale se umflă și se îngâmfă cu ușurință prin laude. Dar de

---

[640] *Mt*. V, 3.
[641] *Mt*. V, 6.
[642] *Mt*. V, 5.
[643] *II Cor*. VIII, 9.
[644] *Mt*. V, 3.
[645] *Mt*. V, 6.
[646] *Mt*. VII, 14.

vreme ce cărarea este un drum bătătorit mai înainte şi străbătut de cei care l-au apucat anterior, cel care nu le permite celor lăsaţi în urmă de zelul celor care merg în faţă să ajungă la simţirea întristării, ci îi fericeşte pe cei care păcătuiesc ca şi cum ar fi drepţi, acela strică [deci] cărarea picioarelor lor.

119. «*Dar acum Domnul va sta la judecată şi va aduce la judecată pe poporul Său*»[647].

Prin judecata şi priceperea dumnezeiască, după nespusa înţelepciune, toate sunt împărţite fiecăruia după merit, atât cele care intervin acum, cât şi cele din veacul viitor. De aceea, spune, dacă poporul a făcut asemenea fărădelegi, Domnul a adus asupra lui asemenea [pedepse]. Pentru că era nevoie ca cele care ţin de dreptatea lui Dumnezeu să fie oarecum arătate că nu depăşesc măsura nedreptăţilor prin mulţimea de pedepse, se spune: «*Dar acum Domnul va sta la judecată*», încât acest «*acum*» să fie deosebit de veacul viitor.

Sau poate «*acum*» pentru noi înseamnă timpul scurt şi neîmpărţit, dar pentru Dumnezeu toate sunt prezente în percepţia lui «*acum*». Căci nimic nu Îi este trecut, nimic nu urmează, ci toate sunt de faţă; şi toate cele aşteptate de către noi de departe se arată ca deja prezente sub ochii dumnezeieşti, încât la Dumnezeu «*acum*» include şi veacul viitor. Pentru că timpul hotărât pentru judecată nu este departe faţă de Dumnezeu, înţelegem că «*acum*» se referă la judecata universală. Va sta la judecată, desfăşurând cuvintele judecăţii Sale, după care va da pentru faptele înseşi răsplata dreaptă a unor asemenea pedepse, încât şi cei condamnaţi vor asculta judecata rostită împotriva lor ca fiind cea mai dreaptă.

120. «*Şi va aduce la judecată pe poporul israelit*»[648].

Căci cei care au păcătuit sub Lege, prin lege vor fi judecaţi[649], dar nu şi celelalte popoare, căci cei care au păcătuit fără Lege, fără Lege vor fi pierduţi[650] şi: «*Cei necredincioşi nu se vor ridica la judeca-*

---

[647] *Is*. III, 13.
[648] *Is*. III, 13.
[649] *Rom*. II, 12.
[650] *Rom*. II, 12.

tă»[651], ci la osândă. Pentru orice legiuitor, judecata față de cei judecați după legea scrisă de el se face prin comparația dintre faptă și intenția legiuitorului. De aceea Domnul spune: «*Cuvântul pe care l-am spus, acela vă va judeca*»[652], pentru că gândurile se vor ridica unele împotriva celorlalte: cel insuflat de la Domnul și cel care îndemna spre păcat.

Căci după Osea[653], fiecare va fi înconjurat de sfaturile sale. Vom vedea deodată prin amintire toate faptele ca și cum ar sta înaintea noastră și arătate față în față în mintea noastră cu chipurile proprii, așa cum a fost fiecare făcută sau cum a fost spusă. De vreme ce Domnul va arăta fără vreo lipsă toate cele făcute de El Însuși pe care le-a asumat cu privire la grija față de neamuri, se spune că va birui în judecata față de noi[654]. Nu este potrivit să credem că va trece mult timp ca fiecare să se vadă pe sine cu faptele sale și pe Judecător și consecințele, căci în tribunalul dumnezeiesc, mintea, printr-o putere de negrăit, își va plăsmui într-o clipită, își va zugrăvi toate și va vedea ca într-o oglindă în partea conducătoare (rațiune) chipurile celor săvârșite.

121. «*Domnul Însuși va veni la judecată cu bătrânii poporului și cu conducătorii lui*»[655].

Cum arată Scriptura o mai mare tulburare prin: «*Domnul Însuși va veni la judecată*»! Căci despre popor se spune: «*Domnul va sta la judecată și va aduce la judecată pe poporul Său*», dar despre bătrâni (prezbiteri) și conducători: «*Domnul Însuși va veni la judecată*». Mai întâi, ca să învățăm că fiecare vom fi judecați în tagma proprie: poporul, bătrânii (prezbiterii), conducătorii. «*Căci cel mai mic este miluit, dar cei puternici vor fi încercați cu putere*»[656]. Este clar că Cel care vine la judecată, nu vine să judece, ci să discearnă. Căci nu este [potrivit] celui care judecă să meargă la judecată cu cei judecați, ci celor care se judecă între ei să se înfățișeze înaintea celui

---

[651] *Ps*. I, 5.
[652] *In*. XII, 48.
[653] *Os*. VII, 2.
[654] *Ps*. L, 5 (Septuaginta v. 6).
[655] *Is*. III, 14.
[656] *Înț. Sol*. VI, 6.

care judecă. Venind la judecată cu ei, îi va încrimina direct acuzator: «*De ce ați pus foc asupra viei Mele și prada celui sărac de ce este în casele voastre? De ce ați nedreptățit pe poporul Meu?*»[657].

Să cumpănim, noi, bătrânii (prezbiterii) și conducătorii poporului, ce vom răspunde Acuzatorului. Dar mai degrabă să ne rugăm să nu ne fie găsite unele ca acestea vrednice de a fi incriminate. Căci este clar că Scriptura se referă la noi, cei puși în fruntea poporului, atât în prezbiterat (preoție), cât și în vreo cinste mai mare. „V-am încredințat o vie îmbelșugată, cu totul adevărată, ca să facă roadele necesare prin îngrijirea voastră. Dar voi nu numai că ați uscat-o, dar ați și incendiat-o". Aceasta se întâmplă, când pe lângă faptul că nu învățăm cele de trebuință, primim în vie încă și incendierea din necredință, care ca o flamă se întinde pretutindeni și le cuprinde mereu pe cele din continuare.

Cei care arată uscate, deformate și fără roade ramurile până acum înflorite și îmbelșugate și cei care nu sting patimile care vin din săgețile aprinse ale diavolului, ci permit prin slăbiciunea vieții lor ca ele să fie multe, [unii ca aceștia] incendiază via. Dar și cel care prin lăcomia plină de plăcere îi invită pe mulți la dorirea lucrurilor străine, [și acesta] incendiază via. Continuă oricum: «*prada celui sărac de ce este în casele voastre*». Încât și cei care adună avere nedreaptă din pradă și violență dau o ocazie de incendiere viei, poporul întreg fiind condus la lăcomie unii împotriva altora prin exemplul rău al celor care au întâietate. Deci dacă suntem prezbiteri și conducători care nu cultivă via prin învățătura sănătoasă și prin exemplele bune din propria viață, suntem acuzați de acestea. Pe bună dreptate vom și auzi: «*prada celui sărac este în casele voastre*», dacă avem în case [lucrurile] date în scopul eliberării celor săraci, jefuindu-i astfel pe cei nevoiași.

122. «*Pentru ce nedreptățiți poporul Meu și fața săracilor o rușinați*»[658].

Este un obicei al celor care nedreptățesc și jefuiesc, ca de câte ori sunt acuzați de cei nedreptățiți, să-i rușineze cu obrăznicii și

---

[657] *Is*. III, 14-15.
[658] *Is*. III, 15.

batjocuri, bârfindu-i, amenințându-i cu loviri și calomniindu-i ca pe niște pisălogi. De aceea nu spune doar: „nu nedreptățiți pe cei săraci", care sunt ușor de jefuit și ușor de uneltit împotriva lor din cauza izolării, ci și „rușinați fețele celor săraci". Rușinea care vă vine din nedreptate, cea din tirania voastră [cu care] întoarceți spatele săracilor, influențați martorii, angajând avocați, păcălind judecătorii, până când pe lângă nedreptatea rămasă aduceți celor săraci și rușinea calomnierii.

Acuza noastră se face și altfel când îi ocărâm cu strășnicie pe cei săraci de aceleași greșeli, arătându-le greșelile public și necruțând niciun reproș, demonstrând zelul lui Dumnezeu cu cei săraci și din aceasta rușinându-le fețele.

Dacă sunt unii săraci fericiți[659], care prin credința în Dumnezeu le-au disprețuit pe toate și în nădejdea bogăției după Dumnezeu au desconsiderat belșugul lumesc, [atunci] cei care conduc în mod rău poporul, în loc să-i fericească pe cei care sărăcesc astfel, calomniindu-i, considerându-i de nimic și bârfindu-le smerenia lăudabilă a cugetului, sunt pe bună dreptate acuzați, mai ales dacă sunt prezbiteri sau conducători, că rușinează fețele sfinților săraci. Așa de sărac era Ioan, neavând nici casă, nici slujitor, nici bou de arat, nici lot de pământ, nici pat, nici masă, nici pâine. Așa era Ilie. Așa era fiecare dintre sfinți, care umblau «*în piei de oi, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți*»[660].

123. «*Acestea zice Domnul: Pentru că s-au semețit fiicele Sionului și umblă cu gâtul semeț și cu semne din ochi, trăgându-și în mersul picioarelor hainele deopotrivă și jucându-se deopotrivă cu picioarele, Dumnezeu le va umili pe fiicele conducătoare ale Sionului*»[661].

Deși Scriptura arată în principal ceva mai important, totuși cele spuse conțin și ceva folositor și moralizator în sine pentru mulțimi. Căci restrânge viața celor nestăpânite, care arată prin înfățișare, chip, mers și haine ușurința spre desfrânare. Când se îngâmfă cu

---

[659] *Mt*. V, 3.
[660] *Evr*. XI, 37.
[661] *Is*. III, 16-17.

frumusețea trupului, se semețesc peste celelalte, folosindu-se de obrăznicie zadarnică și fălindu-se cu un lucru care înfloreşte și trece degrabă, apoi își poartă semeț gâtul pentru ca fața lor să fie vizibilă tuturor. Femeia demnă și decentă, plecându-și de rușine privirea spre pământ, își are fața aplecată în jos, dar cea care își propune să prindă mulți în capcana frumuseții umblă cu gâtul semeț.

«*Și cu semne din ochi*»[662]. Este acuzarea unei femei care duhnește a desfrânare, [aceea] că se uită curioasă cu ochii, că își arată nerușinarea sufletului cu privirea, că zâmbește, că incită cu ochii în mod desfrânat, aruncând prin ochi un venin mortal. Ceva asemănător cu aceasta are și povestea despre vasilisc[663], despre care spun că nimicește doar din privire cei la care se uită. De aceea cuvântul se irită împotriva celor care umblă cu gâtul semeț, adică [având] o față nerușinată și semne din ochi. Semeția gâtului este o dovadă că nu se supune jugului cumpătării, că dându-și aere și trăind în lux, păşește trăgându-și hainele și își face mersul nenatural, urmând lasciv un ritm fals. Pentru acestea «*Dumnezeu le va umili pe fiicele conducătoare ale Sionului*»[664]. Pentru că nu au ales de bună voie smerenia, ci au umblat cu gâtul semeț, le va umili, spune, pe conducătoarele lor, pe fiicele Sionului.

Încă și acum se pot vedea în multe locuri femei iudaice (evreice) jucându-se cu picioarele și neascultând de glasul profetului. Vai, fiicele Bisericii să nu fie acuzate de acestea! Căci multe, ca într-o gloată în fața celor care vin la cuvântul dumnezeiesc, în zilele de sărbătoare, necunoscând bucuria duhovnicească, se dedau jocurilor nedemne, tăvălindu-se în petreceri și în beții și nu păzesc porunca ce spune: «*Ochii tăi să privească drept*»[665]. Întorcându-și ochii pieziș și mutându-i într-o parte, fac dovada intenției [lor] rele. În multe

---

[662] *Is*. III, 16.

[663] Animal fabulos, descris de Pliniu cel Bătrân în *Istoria naturală* 8, 33. Era un șarpe cu coroană (de unde și numele de βασιλίσκος „[șarpe] împărătesc") din Cyrenaica, înzestrat cu puteri neobișnuite, ucigând cu privirea, extrem de veninos, încât și plantele din jurul bârlogului său se ofileau. Putea fi însă ucis de nevăstuică (cf. Pliny, *Natural History*, vol. III, libri VIII-XI, trad. H. Rackham, Harvard University Press / William Heinemann ltd, Cambridge, Massachusetts / London, 1967, pp. 56-59).

[664] *Is*. III, 17.

[665] *Pr*. IV, 25.

locuri semnele cu ochii sunt blamate, ca în *Pilde*, unde despre unul rău se observă: «*Face cu ochiul, dă din picioare*»[666], și iarăși: «*Cel care face cu ochiul cu vicleșug va aduna oamenilor supărări*»[667], și: «*Cei ce mă urăsc fără motiv și fac semn cu ochiul*»[668].

Uneori aceste acuze vin și asupra bărbaților, care cu cuget lăudăros se îngâmfă față de cei inferiori, care se poartă arogant în înfățișare, și cu semne de sprâncene își arată aroganța, care umblă ritmat cu mers mândru și înălțat, coborându-și haina până la glezne, arătând aroganță, care se dedică unor jocuri fără măsură, dar pe care îi așteaptă căderea de la semeție prin umilire, așa cum s-a amenințat.

124. «*Și Domnul va descoperi înfățișarea lor*»[669].

Această înfățișare semeață, făcută pentru desfrâu și orice gând nestăpânit, săvârșită în inimile celor care nu se păzesc, Domnul o va descoperi, când la arătarea celor ascunse acoperămintele de carne vor fi îndepărtate, iar sufletul se va expune gol și în sine cu faptele nerușinării[670]. Uneori descoperirea înfățișării se face și aici spre binele celor pentru care este lucrarea, încât, fiind dezgolite cele care până atunci scăpau din vedere multora și nerușinarea cea față de păcate venind la cunoștința celor mulți, să se întoarcă rușinați cei care până atunci rămâneau în rău din cauza ascunderii. De aceea, este lucrarea Domnului să descopere înfățișarea mincinoasă și prefăcută.

Dacă unii dintre noi, cei puși în cinste, ascund sub aparență o viață nedemnă, să se teamă de Cel care urmează să descopere înfățișarea noastră și să arate sfaturile inimilor noastre, încât în ochii tuturor vor fi prezentate gândurile rele care sunt în fiecare[671]. Pe fiecare dintre noi îl vor înconjura sfaturile lui[672] și faptele vor sta de jur împrejur cu însușirile proprii, aducându-ne rușine și ocară veșnică,

---

[666] *Pr*. VI, 13.
[667] *Pr*. X, 10.
[668] *Ps*. XXXIV, 18 (Septuaginta v. 19).
[669] *Is*. III, 17.
[670] *I Cor*. IV, 5.
[671] *I Cor*. IV, 5.
[672] *Os*. VII, 2.

când se vor dovedi cele contrare Scripturii, [anume] că cel care propovăduiește să nu se fure va fi găsit hoț, cel care spunea să nu se comită adulter este descoperit că are parte cu adulterii[673], cel care îi detestă pe idoli că nu se îndepărtează de acest sacrilegiu. «*Căci nu este nimic ascuns care să nu se arate și nimic tainic care să nu se descopere*»[674].

125. «*În ziua aceea va îndepărta Domnul slava îmbrăcămintei lor și podoaba lor*»[675].

Pentru că s-au folosit necuvenit de cele date spre folos, «*va îndepărta Domnul slava îmbrăcămintei lor*», cu care s-au acoperit spre rău pe sine și pe cei pe care i-au întâlnit. De aceea, orice femeie care s-a folosit în mod rău de acoperământul hainelor este amenințată cu îndepărtarea [acestora]. De vreme ce umblă, se spune, trăgându-și hainele laolaltă, nu folosindu-se de îmbrăcăminte, ci abuzând de ea, li se poruncește să se dezbrace de slava îmbrăcămintei. Totuși, Domnul va îndepărta și de la noi slava îmbrăcămintei, dacă suntem arătați că ne folosim nevrednic de ea, călcând pe ea și umplând-o de necurății trupești. Dar cine este această îmbrăcăminte, dacă nu haina sfinților, Domnul nostru Iisus Hristos? Căci «*câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat*»[676], pe Care Domnul Îl va îndepărta de cei care calcă prin păcătuire Trupul și socotesc [ceva] obișnuit Sângele Legământului[677]. Simbolurile acestei îmbrăcăminți erau hainele lui Israel care nu se uzau, despre care s-a scris în *Deuteronom*: «*Hainele voastre nu s-au uzat și sandalele din picioarele voastre nu s-au învechit*»[678]. Pentru că și sandalele sunt simboluri ale pregătirii Evangheliei păcii[679].

Hristos Iisus ne-a dat un Legământ Nou, care rămâne nou și nu se învechește niciodată. Căci pe cât ne folosim de acesta și de

---

[673] *Ps*. XLIX, 19 (Septuaginta v. 18).
[674] *Lc*. VIII, 17.
[675] *Is*. III, 18.
[676] *Gal*. III, 27.
[677] *Evr*. X, 29.
[678] *Deut*. XXIX, 5.
[679] *Ef*. VI, 15.

sandale, pe atât [ele] rămân și mai noi, pregătirea Evangheliei în urcușul credinței în Hristos fiindu-ne și nouă mereu proaspătă.

«*Și franjurile*»[680].

Domnul amenință prin profet că îndepărtează de la femeile înfrumusețate și franjurile. Termenul *kosymbos* (franj) nu este curent în uzul limbii grecești, din care cauză înțelesul lui nu este clar. Atât că, de vreme ce găsim în pregătirea veșmântului arhieresti o haină cu franjuri, având rodii mici și clopoței[681], înțelegem franjurile ca benzi de ciucuri, suspendați împreună cu clopoței de aur și cu rodiile mici de poale, pe care în excesul de lux și fiicele Sionului le imitau în acoperământul propriilor haine. Prin acestea au batjocorit însemnele preoțești, purtând tivuri albastre și violete cu ciucuri suspendați de margine.

126. «*Și semilunile și colierul și podoaba feței lor*»[682].

Cercetează podoaba feminină, pe fiecare în parte, destrămând migala înfrumusețării. Căci Domnul va îndepărta semilunile și colierul. Altul redă mai clar „semilunile", spunând „și salbele", iar în loc de „colierul" spunând „lănțișoare"[683]. Semiluna este o podoabă de aur purtată în jurul gâtului, lucrată în cerc, pe care o pun femeile dorind să-și expună gâtul nud și să dezgolească fără rușine ceea ce mai decent este să acopere. Și „colierul" este o podoabă, iar el desigur coboară și descinde pe piept, suspendat de lanțuri largi, care ca să fie văzut, trebuie ca cele din jurul pieptului să nu fie deloc acoperite decent.

«*Și podoaba feței lor*». Sunt și unele culori dorite de femei pentru podoaba feței: alb și roșu, iar altă [culoare] este negru. Una falsifică albeața trupului, roșul îmbujorează obrajii, iar negrul desenează sprâncenele în semicerc în jurul ochilor. Pe aceasta amenință Domnul că o va îndepărta, ca să nu fie răpită, spune, cumpătarea bărbaților, nici ochii vrednici de milă ai celor mai tineri să nu fie furați prin acest machiaj. Sau acestea vor fi îndepărtate atunci când toate lucrurile vor sta goale în fața Judecătorului, când sprâncenele vor fi

---

[680] *Is*. III, 18.
[681] *Ieș*. XXVIII, 33-34.
[682] *Is*. III, 18-19.
[683] Textul se află la Symmachus – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 436.

căzute, obrazul plecat, culoarea palidă de teamă. De aceea Domnul îndepărtează și podoaba, dar și alcătuirea podoabei de slavă, ca și cum [ar respinge] și materia care înfrumusețează, dar și priceperea din artă. Și de vreme ce cugetul trufaș nu se poate semeți cu unul singur [din acestea], nici îngâmfa [numai] cu el, ci vine cu toate puse deodată, [de aceea] Domnul amenință că va îndepărta și alcătuirea podoabei. În ce fel este podoaba, la fel este desigur și slava pentru ea. Dacă podoaba este trupească și zadarnică, pieritoare și fără substanță este și slava pentru ea.

127. «*Și lanțurile și brățările și plasele pentru păr*»[684].

Toată podoaba enumerată este preocuparea unei femei care își dă aere, adică [este] trufașă și destrăbălată. În special lanțurile, având același nume cu luxul[685], erau probabil purtate în jurul brațelor. Brățările sunt puse la încheieturile mâinilor pentru a fi arătate. Dar câteodată există și brățări luate spre bine, ca atunci când pe sfânta Rebeca bătrânul (prezbiterul) casei o înfrumusețează[686]. Căci trebuia pentru cea care urma să devină soața patriarhului ca partea lucrătoare a sufletului să îi fie învățată mai înainte de către cel care o logodise. De aceea i-a împodobit cu brățări de aur mâinile[687], adică prin fapte de cinste. Zece galbeni era greutatea lor, căci în zece capete este rezumată întreaga păzire a Legii[688]. Și cercei, având greutatea de câte o drahmă[689], căci este potrivit ca ascultarea să fie înfrumusețată cu credința într-un singur Dumnezeu.

Aici, totuși, brățările sunt scoase, din cauza celor care se îngâmfă cu podoaba brățărilor, când Scriptura ne arată în general că cel care se înfumura că le poate [face lucruri] puternice este părăsit de grija [dumnezeiască] care îl cuprindea. Iar plasa pentru păr pare

---

[684] *Is*. III, 20.
[685] Un joc de cuvinte între χλιδῶνες „lanțuri”, „brățări” și χλιδή „lux”.
[686] *Fac*. XXIV, 22.
[687] *Fac*. XXIV, 22.
[688] *Deut*. X, 4.
[689] Deși greutatea drahmei a variat chiar în Atena (între 5,30 g – 7,30 g cf. John H. Kroll, *The Greek Coins*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey, 1993, The Athenian Agora, vol. 26, p. 331), în sec. VI îdHr. s-a impus standardul atic sau atenian de 4,30 g (cf. Georges Le Rider, *La naissance de la monnaie. Pratiques monétaire de l'Orient ancient*, Presses Universitaires de France, Paris, 2001, p. 69).

a fi ceva împletit cu firele ca prin finețea ei proprie să evidențieze culoarea firelor. Nimeni să nu le considere pe acestea de mică valoare! Căci noi nu suntem mai sfinți decât Duhul, ca să disprețuim a cerceta termenii din Scriptură. Am învățat în *[Cântarea] Cântărilor* că plasa de păr a miresei cântate este slăvită. «*Căci capul tău,* spune, *este asemeni Carmelului, iar plasa ta de păr*[690] *ca porfira*»[691].

128. «*Și cerceii și inelele*»[692].

Am învățat o folosire lăudată a cerceilor la logodna Rebecăi, simbol al faptului că învățăturile bune despre adevărul din cele inteligibile urmează să-i fie transmise când este în casa lui Avraam. Dar în multe locuri le-am observat pe acestea blamate. În primul, când urmând să ajungă în Betel, femeilor li s-a poruncit de către Iacob să le îndepărteze împreună cu dumnezeii străini[693], fiind un obstacol din cauza idolatriei și din cauza folosirii cerceilor la intrarea în casa Domnului. Căci Betel se tâlcuiește „casa lui Dumnezeu”[694]. Apoi în *Ieșire*, Aaron fiind nevoit să facă un idol, a ales cerceii ca materie potrivită pentru pregătirea celor interzise. «*Căci tot poporul,* spune, *și-a scos cerceii de aur care erau în urechile lor și i-au adus la Aaron și a făcut din ei un vițel turnat*»[695]. Dar și Ghedeon, luând cerceii de la popor din prada de la ismaeliți, «*a făcut din ei un efod și l-a așezat în cetate și s-a desfrânat tot Israelul în fața lui acolo și a fost o cursă pentru Ghedeon și pentru casa lui*»[696]. Iar aici acești cercei sunt blamați din cauză că au înălțat cugetul fiicelor Sionului.

«*Și cele cu margini de porfiră sau cu fâșii de porfiră*»[697]. Blamează ca nefolositoare podoaba din îmbrăcăminte a femeilor care se înfrumusețează, uneori cosând porfira la margini, iar alteori pu-

---

[690] În Septuaginta se întâlnește termenul πλόκιον „cosiță”, pe când în textul Sf. Vasile ἐμπλόκιον, „plasă de păr”.
[691] *Cânt*. VII, 6.
[692] *Is*. III, 20.
[693] *Fac*. XXXV, 4.
[694] În limba ebraică, בֵּית־אֵל *bet-'el* înseamnă „casa lui Dumnezeu”.
[695] *Ieș*. XXXII, 3-4.
[696] *Jud*. VIII, 27.
[697] *Is*. III, 21.

nând-o la mijloc. Porfira[698] este simbolul vicleniei, acoperind culoarea după fire şi arătându-şi propria strălucire, ca cei care sunt strălucitori în aparenţă, dar în adânc îşi ascund răul. Aceasta trebuie evitată fie că este la marginile vieţii, fie în mijloc. De aceea Scriptura le respinge şi pe cele cu margini de porfiră.

129. «*Şi acoperămintele cele pentru casă şi pe cele transparente laconiene*»[699].

Scriptura arată excesul de risipă şi luxul abundent, spunând că acoperămintele pentru casă sunt transparente din cauza subţirimii deosebite. Ceea ce este extravagant la înfăţişare are ca scop preţuirea de către oameni. Dar [faptul] că cel care petrece de unul singur în casă îmbracă [haine] transparente, când nimeni nu îl vede, arată tot abuzul excesiv faţă de ceea ce ni s-a permis spre folosire, încât imită acoperămintele laconienelor, care, refuzând ca necuviincios să se dezbrace direct la dans, se îmbracă în haine de in de o subţirime extremă, prin care arată cele pe care trebuia să le acopere de privirile bărbaţilor.

«*Şi pe cele de vizon şi pe cele violete şi pe cele de vizon cusute cu aur şi cu [fir] violet*»[700].

Deja imitaţii ale îmbrăcămintei preoţeşti[701], insultând sfinţii prin viaţa lor necuviincioasă din cauza excesului de lux, fiicele Sionului poartă [veşminte] de vizon şi violete; aceia (preoţii) îmbrăcând asemenea simboluri ale stihiilor, din care sunt alcătuite toate, stăteau în cele sfinte făcând prin ei ispăşire în faţa lui Dumnezeu pentru lume. Căci vizonul reprezintă pământul, iar [firul] violet ae-

---

[698] Porfira sau purpura era denumirea ţesăturii colorată cu o varietate de culori de la roşu la purpuriu aprins şi chiar violet şi stacojiu. Culoarea se obţinea prin diverşi coloranţi, dar nuanţa cea mai scumpă şi mai apreciată, purpura marină, era obţinută prin scufundarea ţesăturii în bazine speciale cu lichidul lăsat în urma macerării moluştelor din specii precum *Murex brandaris*, *Murex trunculus* sau *Helix ianthina* (cf. Frederick W. Danker, „Purple", în: Daniel Noel Freedman (ed.), *The Anchor Bible Dictionary*, Doubleday, New York/London etc., 1992, vol. 5, pp. 557-560).

[699] *Is*. III, 22.

[700] *Is*. III, 23.

[701] *Ieş*. XXVIII, 5.

rul, porfira apa, iar stacojiul focul[702]. Dar nefiind mulţumite cu podoaba din ele, au cusut şi aur pentru o diversitate şi o extravaganţă şi mai mare.

«*Şi voaluri [pentru] paturi*»[703].

Pare că voalul este un acoperământ de vară[704], care se presupune că acoperă, dar nu îngreunează în [timpul] caniculei. După cum şi în *Facere* am învăţat că Rebeca la întâlnirea cu Isaac era înveşmântată cu un voal[705]. Cele pe care le blamează aici Scriptura se numesc voaluri, fiind puse pe paturi pentru odihnă din cauza excesului de lux. Şi totuşi, ceilalţi [traducători] nu redau deloc „paturi". De aceea sunt marcate cu un obelisc[706], ca neavând niciun sens.

130. «*Şi va fi în loc de miros plăcut praf, în loc de brâu te vei încinge cu o funie şi în loc de podoaba de aur a capului vei avea pleşuvie din cauza faptelor tale*»[707].

Parte a luxului este şi plăcerea din parfumuri, când înmiresmează aerul cu vreo licoare fumegată şi emană o prospeţime plăcută. De aceea celor risipiţi de plăcere şi care îşi produc un parfum plăcut mirosului li se va da în loc praf de către Cel care [îi] ameninţă. Praful este pământ fin, ridicat în aer, care produce dificultate la respiraţie şi o mare neplăcere din cauza obstrucţiei. Căci sufletul se bucură de miruri şi tămâie, dar de miruri duhovniceşti, precum era

---

[702] Cf. Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre viaţa lui Moise*, în: *Scrieri. Partea întâi*, trad. pr. prof. D. Stăniloae / pr. I. Buga, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 82. Sf. Grigorie aminteşte de culoarea albastră care este pusă în legătură şi de alţi comentatori anteriori („zic unii din cei ce au tâlcuit acest cuvânt înaintea noastră") cu aerul. Deja Filon din Alexandria considera că veşmintele arhiereului reprezintă elementele (stihiile): tunica violetă - aerul, florile brodate – pământul, rodiile – apa, clopoţeii – amestecul pământului cu apa (Philon din Alexandria, *Viaţa lui Moise*, trad. I. Acsan, Ed. Hasefer, Bucureşti, 2003, pp. 175-176).

[703] *Is*. III, 23.

[704] Termenul pentru „voal" θέριστρον este derivat aici de la θέρος „vară".

[705] *Fac*. XXXVIII, 14.

[706] Sf. Vasile a folosit probabil o ediţie prescurtată a *Hexaplei* lui Origen. Coloana a cincea, care conţinea textul *Septuagintei*, prezenta şi semne de critică textuală: *obelos*, folosit pentru a marca elementele existente în textul grec, dar nu şi în cel ebraic, iar *asteriskos*, elementele existente în textul ebraic, dar lipsă în *Septuaginta*, fiind suplinite de obicei după Theodotion (Emanuel Tov, *Textual Criticism of the Hebrew Bible*, Fortress Press, Minneapolis / Royal Van Gorcum, Assen, 2001, pp. 147-148).

[707] *Is*. III, 24.

cel care spune: «*Suntem bună mireasmă a lui Hristos*»[708], și: «*Mulțumire lui Dumnezeu, Cel ce descoperă mireasma cunoștinței Sale în orice loc*»[709]. O asemenea mireasmă care emana din Iacob simțea tatăl Isaac: «*Iată mirosul fiului meu este ca mirosul unui câmp plin, pe care l-a binecuvântat Domnul*»[710]. Și fetele în *Cântarea [Cântărilor]*, simțind mireasma cerească a Cuvântului, spuneau: «*Vom fugi spre mireasma mirurilor tale*»[711]. Ungerea arhierească era un mir bun și plăcut[712], vrednic să fie asemănat unirii dintre frați[713]. Un asemenea mir are nevoie de un meșter care să fi primit de la Dumnezeu arta unguentelor pentru a face un unguent sfânt, care nu va fi pus pe trupul omului[714].

Totuși, când plăcerea miresmei este dorită din nestăpânire, calea simțului este blocată de praf, pentru că Domnul binefăcător le-a administrat lor acestea. Poate pentru că în Templu erau miresmele plăcute, mirul de ungere și tămâia amestecată, dar Templul a fost distrus și este acum în praf, dărâmat și întins pe jos, în locul miresmei plăcute de atunci, după cultul conform Legii, acum este în praf, din cauza sufletelor care umblau cu semeție și cu gât nesupus, despre care se spune: «*Iată casa voastră va rămâne pustie*»[715]. Le stă totuși în putință, dacă doresc să-și scuture pulberea, să se umple de buna miresmă a lui Hristos după îndemnul celui care spune: «*Scutură-ți pulberea și ridică-te, Ierusalime, și îmbracă slava brațului tău*»[716].

131. «*În loc de brâu te vei încinge cu o funie*»[717].

Cel care se încinge pentru Dumnezeu își încinge coapsele în adevăr. Asemenea era Petru, care și-a întins mâinile și a fost încins pentru războiul lui Hristos de către cei care l-au chemat la mărturi-

---

[708] *II Cor*. II, 15.
[709] *II Cor*. II, 14.
[710] *Fac*. XXVII, 27.
[711] *Cânt*. I, 3 (Septuaginta v. 4).
[712] *Ieș*. XXX, 25.
[713] *Ps*. CXXXII, 1-2.
[714] *Ieș*. XXX, 32.
[715] *Lc*. XII, 35.
[716] *Is*. LII, 2.
[717] *Is*. III, 24.

sirea adevărului până la moarte. Astfel, sfântul se încinge cu putere. Căci, spune, Dumnezeu este «*Cel ce mă încinge cu putere*»[718], dar cel ce și-a dezlegat acest brâu, se încinge cu legătura propriilor păcate, căci «*fiecare se leagă cu funiile propriilor păcate*»[719]. Biciul din sfori, care a alungat din sanctuar pe cei care profanau cele sfinte[720], era un simbol al acestora, Domnul arătând că pentru fiecare propriile împletituri ale păcatelor se fac bice și el este biciuit cu sforile păcatelor împletite în jurul lui.

«*Și în loc de podoaba de aur a capului vei avea pleșuvie din cauza faptelor tale*»[721].

După cum cele care caută migala pentru arome contra firii și le resping pe cele după fire, fiindcă nu suportă să respire [doar] aer simplu, ci îl colorează cu miruri și cu tămâie, în cele din urmă au respirat nu aer curat, ci amestecat cu praf, tot așa, de vreme ce nu au rămas la podoaba după fire a părului, care a fost dată femeilor ca acoperământ[722], ci și-au împletit părul în plase [și] s-au înfrumusețat în mod vulgar, vor fi lipsite și de podoaba după fire și vor fi un spectacol de neprivit din cauza pierderii părului, care de la firea însăși a fost pus femeilor drept podoabă proprie din naștere. Căci dacă este rușinos pentru femeie să se tundă scurt sau să se radă[723], oare nu este cu atât mai rușinos să aibă pleșuvie, purtând [de data aceasta] urâțenia cu folos pentru cei care își chivernisesc rău tinerețea?

«*În loc de haina cu fâșii de porfiră, te vei încinge cu sac*»[724].

Și lucrând aceasta spre folosul celor care se înfrumusețează, Domnul poruncește să fie această schimbare. Pentru că haina de porfiră este o ocazie de opulență și lăudăroșenie, dar sacul este un mijloc de zdrobire și smerire. Cel îmbrăcat într-o tunică de purpură nu îndrăznește să cadă la pământ și să se închine lui Dumnezeu, din

---

[718] *Ps*. XVII, 35 (Septuaginta v. 33).
[719] *Pr*. V, 22.
[720] *In*. II, 15.
[721] *Is*. III, 24.
[722] *I Cor*. XI, 15.
[723] *I Cor*. XI, 6.
[724] *Is*. III, 24.

menajarea podoabei, ca să nu strice strălucirea îmbrăcămintei, dar cel care se îmbracă în sac, își are potrivit orice loc pentru închinare.

132. «*Și fiul tău cel preafrumos, pe care îl iubești, va cădea de sabie*»[725].

Pentru cei care urmează să fie crescuți în obiceiuri netrebnice este mult mai avantajos să plece înainte de a ajunge în putere decât să se umple total de vieţuirea rea a părinţilor. De aceea, dacă ai un fiu foarte frumos la trup sau de arătos în ochii mamei, acesta va muri în putere și în floarea vârstei, iar ca sporire a răului, [va muri] nu de la sine, nici prin moartea firească, ci în chip violent printr-o mână inamică, rănit de sabie.

«*Și cei puternici ai voștri vor cădea de sabie*»[726].

Suferind acestea, nu va avea puterea să se răzbune. Este o consolare în răutăți să te răzbuni pe cei uciși și să-i covârșești cu unele asemănătoare pe cei care au făcut necazuri. Nu-ți va sta în putere nici aceasta. Căci toți de o vârstă vor sfârși în război, încât vor rămâne cei de o vârstă nefolositoare, care, din cauză că sunt neajutorați, mai lesne suferă toate cele care le-ar fi în intenția dușmanilor.

«*Și vor fi umilite și vor plânge cuferele podoabei voastre*»[727].

Cuferele de aur, de argint, cu îmbrăcăminte scumpă, cu pietre prețioase, cât timp conțin bunurile, sunt socotite vrednice de multă străduință și grijă, fiind ținute în case întărite, în locuri înalte, fiindule concepute zăvoare, chei, peceți, paznici și toate cele pentru stabilitate și pază, dar dacă sunt arătate goale de bunuri, vor sta deoparte neîngrijite și aruncate.

Acestea să ne fie și nouă de folos, căci sufletele care au primit darul cuvântului dumnezeiesc s-au făcut cămări pentru cele de cinste, vrednice să fie ținute în comorile dumnezeiești, dar când se arată goale de podoabele dumnezeiești, vor fi umilite, fiind aruncate, condamnate ca inutile. De aceea, spune, «*Iehonia a fost socotit nefolositor, ca un vas de care nu mai este trebuință*»[728]. De aceea, ca să

[725] *Is*. III, 25.
[726] *Is*. III, 25.
[727] *Is*. III, 26.
[728] *Ier*. XXII, 28.

rămânem în cămările împărătești, să nu predăm hoților mărgăritarul cel de mare preț, cu care am fost încredințați.

CAPITOLUL IV

133. «*Și vor ține șapte femei un singur om, spunând: Pâinea noastră o vom mânca și ne vom acoperi cu hainele noastre, atât doar ca numele tău să fie chemat asupra noastră. Ridică ocara de la noi*»[729].

Cât despre ceea ce s-a spus, se pare să Scriptura indică puținătatea bărbaților din cauza războaielor sau a bolilor care au venit asupra poporului după mânia lui Dumnezeu, încât pentru a nu fi fără copii, nici sterpe – ceea ce era considerat cu blestem de cei vechi[730] –, femeile au fost fără rușine și multe au fost luate de un singur bărbat. Și i-au încurajat lupta [ca el] să aibă în conducere mai multe femei, spunând: „Pâinea noastră o vom mânca și ne vom acoperi cu hainele noastre. Deci lasă grija necesară pentru mijloacele de trai, numele tău ne este de folos să fugim de ocara din cauza singurătății". Aceasta după textul [propriu-zis][731].

Dar sensul mai adânc[732] ne cheamă mintea la cercetarea unor [lucruri] mai mari. Astfel ca într-un pasaj greu de deslușit și care este mult umbrit din cauza obscurității, ne vine în minte o asemenea concepție despre cele șapte femei, [anume] că în multe locuri atât viața aceasta, cât și Israelul după trup sunt înțelese prin [numărul] șapte. [Acesta se referă deci la] timpul pentru lucrurile de la facerea [lumii], pentru că este umplut de șapte zile succesive[733], de unde și veacul de după această ordine este numit [ziua] a opta în Scriptură

---

[729] *Is*. IV, 1.
[730] *Deut*. VII, 14.
[731] λέξις.
[732] ὑπόνοια.
[733] *Fac*. II, 2.

și [sunt] psalmi pentru ziua a opta[734], în loc [să se spună] pentru veacul de după timpul acesta. În multe locuri și cei care sunt iudei pe dinafară[735] și guvernarea lor sunt înțelese prin șapte. «*Dă o bucată,* spune, *la șapte și chiar la opt*»[736], încât și Vechiul Testament trebuie să ia mărturie că vine de la Dumnezeu și Noul Testament [deopotrivă] și că merg împreună spre o singură armonie. De aceea cele șapte femei sunt Testamentul cel vechi. Vor ține un singur Om, pe Hristos, Care nu este unul între mulți, ci Unul [singur], spunând: «*Pâinea noastră o vom mânca*», adică vom rămâne la măsura existenței noastre. Căci suntem umbră a celor care vin[737] și chipuri ale celor cerești. Doar că numele lui Hristos [trebuie] să fie chemat în Vechiul Testament, pentru ca ocara lipsei de trebuință să fie îndepărtată[738]. Și adunarea lui Israel, murind Legea în care era ținută, poate fi liberă să se mărite cu cine voiește[739], fără să fie numită adulteră[740], când vine la Mirele Cuvântul și Îl ține cu dragoste, spunând: «*Numele Tău să fie chemat asupra noastră*».

134. Dar se spune de către unii[741] că cele șapte femei sunt cele șapte duhuri, pe care puțin mai încolo profetul acesta urmează să le enumere ca odihnind asupra Celui care Se va naște din rădăcina lui Iesei: «*Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al dreptei credințe, duhul temerii de Dumnezeu*»[742], care, pentru că «*toți s-au abătut și s-au arătat deopotrivă ne-*

---

[734] *Ps*. VI, 1; *Ps*. XI, 1. Biblia Sinodală a suprimat titlurile Psalmilor, care mai pot însă fi găsite în *Psaltire* (cartea de cult), în Biblia de la 1914 și în Biblia Sinodală Jubiliară din 2001.

[735] *Rom*. II, 28.

[736] *Eccl*. XI, 2.

[737] *Col*. II, 17.

[738] Dacă nu este interpretat hristologic, prin „chemarea numelui lui Hristos", Vechiul Testament nu este de folos Bisericii, fiind sub ocară. Sf. Vasile explică astfel principiul hermeneutic al centralității lui Hristos în alcătuirea Vechiului Testament.

[739] *I Cor*. VII, 39.

[740] *Rom*. VIII, 3.

[741] Unul dintre acești comentatori este sigur Eusebiu de Cezareea, care are această interpretare (cf. *Comentariu la profetul Isaia*, I, 31). Referirea aceasta dovedește că Sf. Vasile a folosit în mod expres alte lucrări.

[742] *Is*. XI, 1-3.

trebnici»[743], nu au avut peste cine să odihnească cu iubire, [dar] au împlinit cele scrise, cuprinzându-L pe Omul Domnului.

Căci duhul cunoștinței și duhul dreptei credințe nu lucrează în vremurile când «*nu este cel ce pricepe, nu este cel ce Îl caută pe Dumnezeu*»[744] și pentru virtuți este, ca să zicem așa, o ocară că nimeni nu se află care să se țină de ele, ci ca și cum sunt văduvite de lipsa unui suflet care să le primească. Faptul că nu pot să prindă pe nimeni cu frumusețea proprie, ci rămân în singurătate, pare ca și cum ar ține de virtuți. Dar Cel care va arăta în Sine orice fel de virtute în desăvârșirea ultimă va îndepărta ocara de la ele. Și de vreme ce cunoașterea și înțelegerea și sfatul și puterea și înțelepciunea și dreapta credință par să fie săvârșite și de cei care nu îl cunosc pe Dumnezeu, se consideră vrednici ca numele lui Hristos să fie chemat asupra lor.

135. «*În ziua aceea Domnul va străluci în sfat cu slavă pe pământ, ca să înalțe și să slăvească rămășița Israelului*»[745].

Acestea concordă cu cele redate mai înainte, căci Cel pe care l-au ținut cele șapte femei ca bărbat, Acesta va străluci ca Domn. Vor căuta ca numele Lui să fie chemat asupra lor, iar Dumnezeu, primind zelul lor, «*va străluci în sfat cu slavă pe pământ*», adică dând răspuns bun de la judecată cu hotărâre și sfat, și nu nechibzuit și risipit. Ziua aceasta este cea în care Dumnezeu va străluci în sfat cu slavă, cea pe care Însuși Soarele dreptății[746] o face, Domnul nostru, Cel care învață despre Sine că atât timp cât este în lume, este lumina lumii. De aceea și îndeamnă să se lucreze cât este ziuă[747].

Dar trebuie observat că după altă și altă concepție și viața actuală este numită „ziuă" și ziua judecății „noapte". Și iarăși, ordinea actuală [este numită] „noapte", dar veacul cel așteptat „zi". [Textul:] «*Lucrați cât este zi*» se referă clar la viața aceasta luminată de cunoașterea lui Hristos, dar «*vine noaptea*»[748] se spune despre veacul

---

[743] *Ps*. XIII, 3.
[744] *Ps*. XIII, 1 (Septuaginta v. 2).
[745] *Is*. IV, 2.
[746] *Mal*. IV, 2.
[747] *In*. IX, 4.
[748] *In*. IX, 4.

viitor, considerat vrednic de această denumire pentru că este trist și chinuitor pentru cei găsiți în păcate. Pentru care și profetul le spune celor care sunt în fapte rele, dar se grăbesc spre ziua răsplătirii: «*De ce vă interesează ziua Domnului? Aceasta este întuneric, și nu lumină*»[749]. Dar invers, Apostolul numește viața aceasta noapte, din cauza confuziei din ea și întunecării venite în minte, ca multe lucruri din trup și din gândurile vieții (lumești), iar zi timpul învierii, când spune: «*Noaptea a înaintat, iar ziua s-a apropiat*»[750]. Deci, după oricare interpretare din cele două, «*Domnul va străluci în sfat cu slavă pe pământ*». De vreme ce va străluci cu sfat, să ne facem vrednici să primim luminarea Lui, încât Cel care dăruiește strălucirea după măsura cuvenită fiecăruia, prin zelul mai mare din sufletul nostru să ne ofere lucruri și mai mari și mai desăvârșite de la El.

«*Și va înălța rămășița Israelului*», adică va face mai presus de cele materiale și va aduce la contemplarea celor netrupești restul lui Israel [făcut] ales prin har[751]. Dar dacă dorești să înveți despre slava cu care vor fi slăviți sfinții potrivit Scripturii, să-mi observi ordinea sfințeniei în partea conducătoare (minte) a celor care contemplă lucruri mari și dumnezeiești, asemenea celor care erau [văzute] de Moise, când s-a învrednicit să ajungă la contemplarea lui Dumnezeu[752]. Căci dacă Dumnezeu va străluci în sfat cu slavă, pe acestea două le adaugă la [alte] două: să înalțe și să mărească, ca și cum înălțarea este concepută ca faptă a sfatului, iar mărirea a slavei.

136. «*Și va fi rămășița în Sion și restul în Ierusalim. Vor fi chemați sfinți toți cei scriși spre viață în Ierusalim*»[753].

[Cei din] rămășița lui Israel ales prin har[754] vor fi chemați sfinți și în Ierusalim vor fi înscriși spre viață cei luminați prin descoperirea lui Dumnezeu și înălțați prin slava Lui, pe care Dumnezeu Și i-a

---

[749] *Am*. V, 18.
[750] *Rom*. XIII, 12.
[751] *Rom*. XI, 5.
[752] *Ieș*. XXXIII, 14, 23.
[753] *Is*. IV, 3.
[754] *Rom*. XI, 5.

lăsat, după imitarea celor care nu și-au plecat genunchiul lui[755] Baal[756]. Dar de ce [sunt] unii în Sion și alții în Ierusalim? Pentru că există deosebire și între cei mântuiți, fiecare fiind părtaș la desfătarea celor bune de la Dumnezeu la propriul său nivel[757]. Pentru că cei mântuiți sunt puțini[758], Scriptura îi redă nu la plural, ci la singular. Căci nu a spus „cei rămași", ci „ceea ce este rămas". Se pare că rămășița din Sion este o tagmă inferioară, ca și cum ar fi lăsat în urmă de cei care se grăbesc în față, iar cea mai desăvârșită, prin vrednicia faptelor, s-a învrednicit de șederea chiar în Ierusalim.

Și istoria ne sugerează o diferență a tagmelor din faptul că Sionul este orașul vechi și inferior, iar Ierusalimul era cel regal, în care se afla și sanctuarul. Într-adevăr, toți aceștia vor fi scriși spre viață în Ierusalim și fericit [va fi] cel învrednicit de registrul din Ierusalim. Se pare că în acel Ierusalim este cartea celor vii, în care sunt scriși ucenicii lui Hristos. Căci spune: «*Bucurați-vă că numele voastre au fost scrise în ceruri*»[759].

Dar pentru că la «*cei scriși în Ierusalim*» se adaugă «*spre viață*», trebuie stabilit dacă nu cumva sunt unii scriși, dar nu spre viață, după Ieremia, care spune: «*Cei apostaziați pe pământ să fie scriși*»[760], încât după aceasta sunt înțelese două registre: unul a celor spre viață, iar altul al celor spre pierzanie; și deseori este o schimbare a înscrierii, când cădem în răutate de la virtute. Căci: «*Să fie șterși din cartea celor vii și cu cei drepți să nu fie scriși*»[761], și: «*Șterge-mă și pe mine din cartea Ta*»[762] sunt spuse ca și cum au fost învredniciți deja de înregistrarea în cartea lui Dumnezeu.

---

[755] Textul grecesc ar presupune că Baal este o divinitate feminină (cf. articolul), deși în Septuaginta este clar că este o divinitate masculină, așa cum și este cazul.
[756] *III Reg*. XIX, 18; *Rom*. XI, 4.
[757] *I Cor*. XV, 23.
[758] *Mt*. XX, 16.
[759] *Lc*. X, 20.
[760] *Ier*. XVII, 13.
[761] *Ps*. LXVIII, 32 (Septuaginta v. 29).
[762] *Ieș*. XXXII, 32.

137. «*Căci Domnul va spăla necurăția fiilor și fiicelor Sionului și va curăți sângele Ierusalimului din mijlocul lor cu duhul judecății și cu duhul arderii*»[763].

În mod limpede Scriptura vestește dinainte aceleași cu Ioan, care spunea despre Domnul: «*Acesta vă va boteza cu Duh sfânt și cu foc*»[764], iar despre sine: «*Eu vă botez cu apă spre pocăință*»[765]. De vreme ce totuși Domnul le pune împreună pe ambele, și [botezul] cu apă spre pocăință și pe cel cu Duhul spre renaștere, și Scriptura vorbește în enigmă despre ambele botezuri. Poate că sunt trei concepții despre botez: purificarea de necurăție, renașterea prin Duhul și chinul judecății prin foc, încât „a spăla" este înțeles în sens de îndepărtare în acest fel a păcatului, iar „prin duhul judecății și prin duhul arderii" în sens de încercarea prin foc în veacul viitor.

Păcatele din neștiință, fiind ca o necurăție, ascunzând arătarea sufletului și lipsindu-l de frumusețea lui naturală, au trebuință de curățirea prin spălare, iar păcatele de moarte ale celor care păcătuiesc de bună voie după ce dobândesc cunoștință sunt numite „sânge", având nevoie de judecata prin ardere. De aceea, dacă cel care mărturisește merită să fie spălat și curățat, spune că nelegiuirea are nevoie de spălare, iar păcatul de curățire, zicând: «*Mai vârtos mă spală de nelegiuirea mea și de păcatul meu mă curățește*»[766].

Cei care nu auziseră deloc de învățăturile dumnezeiești, păcătuind înainte să învețe cuvântul, au nevoie de curățirea prin apă ca și cum ar fi murdăriți, dar cei care după ce au primit viața au complotat împotriva lor înșiși, fiind vinovați de sânge, au nevoie de curățirea prin foc.

Dar se poate înțelege și mai simplu, că cele superficiale dintre păcate se aseamănă murdăriei, pe când cele de profunzime, păcătuite din dispoziția către rău a celor care au greșit, se aseamănă sângelui. De aceea se spune că sângele este curățit din mijlocul celor care au păcătuit prin arderea Duhului.

---

[763] *Is*. IV, 4.
[764] *Mt*. III, 11.
[765] *Mt*. III, 11.
[766] *Ps*. L, 3 (Septuaginta v. 4).

138. «*Și va veni și va fi orice loc al muntelui Sion și pe toate dimprejurul lui le va umbri norul ziua și ca fumul și ca lumina care arde noaptea vor fi acoperite de toată slava. Și va fi umbră în fața arșiței și adăpost și ascunzătoare în fața furtunii și ploii*»[767].

După curățirea prin baie și purificarea din pocăință, va veni timpul când orice loc va ajunge în moștenirea muntelui Sion, adică se va învrednici să fie înalt și capabil de priveliștea celor cerești. După ce șapte femei vor ține un Bărbat și Domnul va străluci cu slavă în sfat, ca să înalțe și să slăvească rămășița Israelului, când vor fi chemați sfinți, datorită spălării necurăției fiicelor Sionului și curățirii sângelui din mijlocul lor, atunci norul va umbri cele din jurul Ierusalimului ziua, ca să dea umbră în fața arșiței și adăpost în fața furtunii și a ploii, iar noaptea vor fi conduse de o lumină arzătoare, și slava va fi ca un nor care le cuprinde pe toate.

Credem că acestea sunt vestite celor vrednici de odihnă. Căci, fiind «*multe locașuri în casa Tatălui*»[768] și diferite proprietăți fiind păstrate în pământul moștenirii, pe care le moștenesc cei blânzi[769], este clar că unii se vor odihni în strălucirea arătării lui Dumnezeu, unii sub acoperământul puterilor cerești, iar alții vor fi acoperiți cu slava cea de la lumină ca de un fum. Poate că lumina va străluci chiar în Sion, dar ziua va străluci peste cele din jurul ei un nor, care nu își are obârșia din altă parte, decât din lumina însăși, după cum fumul din foc, tot așa el avându-și alcătuirea din lumină, iar cei care trăiesc sub el se vor bucura de o mare slavă, fiind luminați de [norul] însuși, care în arșiță se extinde deasupra capetelor lor și care prin umbrire le oferă o adiere plăcută, iar când furtunile cumplite se dezlănțuie, împlinește nevoia de adăposturi împotriva apei și îi găzduiește deplin pe cei care au trebuință să se ascundă, ferind de priviri prin grosimea lui.

Unul ca acesta era norul luminos care i-a cuprins pe ucenici la Schimbarea la Față a Domnului[770]. Iar dacă încremenirea și îndesa-

---

[767] *Is*. IV, 5-6.
[768] *In*. XIV, 2.
[769] *Mt*. V, 5.
[770] *Mt*. XVII, 5.

rea norului sunt un simbol al acalmiei[771], atunci neclintirea ordinii se arată prin acoperirea de către nor. În plus, pentru a vedea mai clar ce înseamnă să ajungi în ascunzișul adăpostului, ne este adus un asemenea exemplu: când cineva căutat de dușmani este păzit de casnicii [lui] într-o cămăruță greu de găsit. De aceea, ceva asemănător trebuie să gândim despre sfânt, pentru că norul acela dumnezeiesc îl adăpostește ca să nu poată fi ușor de găsit de dușmani. Acestea [s-au spus] pentru a înțelege mai clar ajutorul venit celor din jurul Sionului încât ziua îi umbrește norul ca să fie feriți de arșiță, iar noaptea lumina focului le arde, luminându-i, în amândouă momentele având siguranță în fața uneltitorilor.

[771] Norii de tipul *cumulus* sunt specifici zilelor însorite.

CAPITOLUL V

139. «*Voi cânta iubitului Meu cântarea iubitului Meu pentru via Mea*»[772].

Se pare că toate cântările oferă o stare mai strălucită a lucrurilor. Oda din *Ieşire* este o cântare de biruinţă: «*Cânta-vom Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit*»[773]. *Cântarea Cântărilor* este o odă de nuntă compusă dramatic. Dar aici Scriptura conţine o ameninţare adusă împotriva viei după dreapta judecată a lui Dumnezeu. Dar nu este oare posibil ca şi cele înfricoşătoare, fiind purtate către un scop bun, să fie rânduite în cântări în chip potrivit? Personajul care proclamă oda este Duhul Sfânt, care cântă cântarea pentru via iubită. Iar această cântare este a Celui iubit. Dar cine este Cel iubit prin fire, dacă nu Cel Unul-Născut, Cel bun prin Sine, de Care tuturor le este dor, a Cărui iubire este sădită în mod natural şi nespus în gândurile tuturor celor raţionale? Deci, pentru că după glasul Domnului, Mângâietorul le-a primit pe toate de la Unul-Născut şi ni le vesteşte nouă[774], şi oda spune că este a Celui iubit, ca şi cum ar primi-o de la El.

Iar oda însăşi pentru via care s-a pocăit şi era odată iubită este o cântare, dar s-a făcut pentru cel care a rămas în păcat plângere şi vai, după cum am învăţat în *Iezechiel*, că în aceeaşi carte au fost scrise un cântec, o plângere şi un vai[775]. Şi cuvântul Domnului care chema la viaţă veşnică şi la bucuria de bunurile cereşti era un cântec care îndemna sufletele la mişcare ritmată şi armonioasă şi la lucrarea după virtute, dar predica lui Ioan, întorcându-i la pocăinţă pe cei nesupuşi era o plângere, care lucra o tristeţe neclintită spre

---

[772] *Is*. V, 1.
[773] *Ieş*. XV, 1.
[774] *In*. XVI, 14.
[775] *Iez*. II, 9.

mântuire[776]. Iudeii n-au fost, din cauza învârtoșării inimii, nici îndemnați prin cele plăcute la viață, nici aduși de cele mai detestabile la pocăință. Astfel și cântarea are deopotrivă lauda vechii nașteri nobile și a grijii lui Dumnezeu pentru ei, dar și condamnarea răutății prezente și amenințarea [pedepselor] teribile care vor fi aduse peste ei. Totuși, pe poporul cel necredincios nu au putut nici acelea să-l cheme la propria vrednicie, nici acestea să-l smerească și să-l facă mai chibzuit.

140. Începe cu laudele vechii nașteri nobile. «*Vie a avut iubitul Meu pe un deal (corn), în loc mănos (gras)*»[777]. Numește „vie" poporul lui Israel. Căci, spune, «*ai mutat via din Egipt*»[778]. Și în *Ieremia* poporul este certat prin aceeași imagine: «*Eu te-am sădit vie roditoare, adevărată toată. Cum te-ai schimbat în aguridă, vie străină*»[779]?

«*În corn, în loc mănos*». Vorbește despre pământul stăpânit de Israel, dat părinților lor după făgăduința lui Dumnezeu[780]. «*În corn, în loc mănos*». Este pe scurt o mare laudă. Cornul este mai înalt și mai tare decât întregul trup, oferind deopotrivă podoabă capului, dar fiind și o armă defensivă. Însă este uscat și fără sevă. De aceea și puii fătați de animalele cornute nu se grăbesc spre cornul mamei, ci fără să fie învățați caută ugerul, locul care este umed și gras. Scriptura arată că țara Iudeilor este independentă în ambele, și în apărarea de dușmani și în hrănire și [de aceea] le-a pus laolaltă pe amândouă. «În corn, în loc mănos», adică în ceea ce este ferm și în ceea ce este hrănitor.

Unii[781] ating încă un sens și mai adânc în exegeza acestei spuse. Căci după cum capul animalelor cornute iese primul la naștere, dar se împlinește ultimul și după mult timp își capătă podoaba proprie prin creșterea coarnelor, tot așa și Israel a fost chemat primul dintre toate popoarele la aproprierea de Dumnezeu, căci spune: «*Is-*

---

[776] *II Cor*. VII, 10.
[777] *Is*. V, 1.
[778] *Ps*. LXXIX, 9.
[779] *Ier*. II, 21.
[780] *Fac*. XII, 7.
[781] De data aceasta tâlcuirea nu se mai regăsește la Eusebiu.

rael s-a făcut poporul Domnului, partea Lui, lotul moștenirii Lui»[782], [dar] se va învrednici de desăvârșire la urma tuturor. Căci, când va intra tot numărul neamurilor, atunci întreg Israelul se va mântui»[783].

141. Un asemenea cuvânt este păstrat după pomenirea nescrisă în Biserică, că Iudeea l-a avut ca prim locuitor pe Adam, care s-a așezat în aceasta după ce a fost îndepărtat din paradis[784], drept consolare pentru cea de care a fost lipsit. De aceea a fost prima care l-a primit pe om mort, Adam împlinindu-și condamnarea acolo. Se pare că osul capului (craniul), cu carnea putrezită de jur împrejur, era o priveliște nouă pentru cei de atunci și punând craniul într-un loc, l-au numit „locul craniului". Se pare că Noe, strămoșul tuturor oamenilor, nu era necunoscător al mormântului, căci după cataclism (potop) legenda a fost transmisă de la el. De aceea Domnul căutând începuturile morții omenești, a primit Patimile în locul menționat al craniului[785], pentru ca din locul în care stricăciunea oamenilor și-a luat începutul, de acolo să înceapă viața împărăției. Și după cum moartea s-a făcut puternică în Adam, tot așa să slăbească în moartea lui Hristos[786]. De aceea [s-a spus] «*în corn*», având ca apărătoare de dușman crucea lui Hristos și «*în [loc] mănos*», ca învrednicit după paradis [al doilea] dintre toate [locurile] de întâietate de sub soare.

142. «*Și gard am pus în jurul ei și am pus pari și am sădit vie* sorech *și am ridicat turn în mijlocul ei și am săpat un vas de teasc în ea*»[787].

Ordinea relatării nu urmează firii lucrurilor. Căci plantarea este înaintea înfigerii parilor, dacă parii sunt ajutorul viei pentru a-și înălța roadele față de pământ. Sau poate că agricultorul grijuliu la pregătirea dintâi le pregătește pe toate, începe apoi cu plantarea? De aceea, întâi înconjoară cu gard, apoi pune pari, apoi plantează

---

[782] *Deut*. XXXII, 9.
[783] *Rom*. XI, 25-26.
[784] *Fac*. III, 23.
[785] *Mt*. XXVII, 33.
[786] *I Cor*. XV, 22.
[787] *Is*. V, 2.

via, nu una obișnuită, ci *sorech*[788], pe care Symmachus îl traduce „aleasă”[789]. Deci, ce este „gardul”, dacă nu în mod vădit poruncile, pe care le-a dat poporului[790] înainte de a-l conduce în pământul moștenirii? Apoi le-a fost dată putere de la Dumnezeu să-și stăpânească dușmanii și să le nimicească pe popoarele care locuiau înainte[791], pe care le numește „pari”, pentru că s-au făcut semețe și în văzul tuturor, ridicându-și fructele ca să nu cadă și să nu fie deloc ușor de cules. După aceasta este plantarea [butucilor] celor aleși, pentru că sunt din sămânța lui Avraam și Isaac și Iacob, aleșii lui Dumnezeu. Iar turnul, zidit în mijlocul viei, în mod clar este Templul construit în mijlocul Iudeei. Vasul de teasc este chiar sinagoga iudeilor, pentru că teascul este sigur Biserica lui Dumnezeu[792], înfrumusețată din adunarea de pretutindeni, pentru care și cântările de teasc sunt cântate de psalmist. Vasul de teasc[793] este și pregătirea dinainte prin Lege și dobândirea deprinderii spre dreapta credință. În măsura în care duce la unitate, este teasc, dar în măsura în care este dobândirea deprinderii celor mai desăvârșite este vas de teasc.

«*Am așteptat să facă struguri, dar ea a făcut spini*»[794].

Urmarea plantării alese și îngrijirii asemenea este să dea roade dulci. Căci sunt cerute copiilor lui Avraam faptele lui Avraam[795]. Dar în loc de strugurii așteptați, a făcut spini, adică în loc să bucure și să odihnească [gustul], era gata să înțepe și să rupă și să-i facă să sângereze pe cei care se apropiau. Pe care dintre profeți nu l-au ucis, după pilda din Evanghelie[796]? Căci mi se pare că sunt acuzați că fac

---

[788] *Sorech* (ebr. שֹׂרֵק) este un soi de viță nobilă, cu struguri roșii, menționată și de *Ier*. II, 21.
[789] Cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 438.
[790] *Ieș*. XX ș.u.
[791] *Num*. XXI, 23.
[792] Joc de cuvinte între προλήνιον „vasul de teasc” și ληνός „teascul”. Particula προ „înainte” din προλήνιον arată că sinagoga precede Biserica.
[793] *Ps*. VIII, 1; *Ps*. LXXX, 1. Enigmatica sintagmă עַל־הַגִּתִּית *‘al haggitit* din titlul acestor psalmi a fost înțeleasă de traducătorii Septuagintei ca referindu-se la גַּת *gat* „teasc” și a fost tradusă prin ὑπὲρ τῶν ληνῶν „despre teascuri”.
[794] *Is*. V, 2.
[795] *In*. VIII, 39.
[796] *Mt*. XXIII, 37.

spini nu numai fiind înclinați să ucidă, ci pentru că încetând să mai fie iubitori de Dumnezeu, se fac mai degrabă iubitori de plăceri și și-au sufocat mintea cu grijile vieții precum cu niște spini[797]. După cum spinii nu produc struguri, coarda de vie [nu produce] spini. De aceea Domnul spune: «*Nu adună struguri din spini*»[798] și la fel iudeii fac, în loc de struguri, spini.

143. «*Și acum, omule din Iuda și locuitori ai Ierusalimului, judecați între mine și via Mea*»[799].

Dacă via Domnului este casa lui Israel și Omul din Iuda este Mlădița iubită, cum să se judece în fața viei [deopotrivă] împotriva viei? Sau Scriptura dorește ca prin acuzele de netăgăduit să-i folosească pe ei ca judecători împotriva lor înșiși? Aceasta a făcut și Natan cu David, punându-l judecător al propriei nedreptăți[800]. Faptul că Dumnezeu coboară împreună la judecată la același nivel cu casnicii Lui demonstrează preaplinul iubirii [Sale] de oameni. Deopotrivă are și o dovadă a dreptății, când cei condamnați nu au nimic cu ce să tăgăduiască evidența dreptății. «*Judecați, spune, între Mine și via Mea*». Și spuneți, care dintre [lucrările] ce duc la rodnicia ei nu s-a făcut? «*Căci, spune, ce să fac viei Mele și nu am făcut?*»[801] Care dintre cele care Îmi reveneau Mie pentru îngrijirea ei nu am făcut? Oare nu este locul mănos și chiar întărit? Nu este gard? Nu sunt pari? Nu este cea mai nobilă plantă? Nu este turn? Nu este vas de teasc? Nu este orice ar spune cineva?

Totuși, trebuie observat că acestea sunt spuse de către Scriptură și pentru noi, cei care, chemați să facem roade ale dreptății[802], «*am căzut din cauza iubirii de bogăție în ispită și în cursă și în pofte nebunești și vătămătoare, care îi cufundă pe oameni în ruină și în pierzare*»[803].

---

[797] *Lc*. VIII, 14.
[798] *Mt*. VII, 16.
[799] *Is*. V, 3.
[800] *II Reg*. XII, 5.
[801] *Is*. V, 4.
[802] *Iacob* III, 18.
[803] *I Tim*. VI, 9.

«*Am așteptat să facă struguri, dar ea a făcut spini*»[804]. Repetiția este de trebuință, căci în cele de mai sus cel care proclama cântarea spunea: «*Am așteptat să facă struguri*», dar aici adresează cuvintele către cei în fața cărora se judecă: «*Judecați între Mine și via Mea. Am așteptat să facă struguri, dar a făcut spini*»[805].

144. «*Acum vă voi vesti ce voi face viei Mele*»[806].

Este propriu iubirii de oameni a lui Dumnezeu să nu aducă pedepsele în tăcere, ci să vestească dinainte prin amenințări chemându-i la pocăință pe cei care au păcătuit. Așa a făcut ninivitenilor prin Iona[807]. Nici Israelului care a păcătuit nu i-a adus distrugerea în tăcere, ci mișcându-Și slujitorul [să facă] rugăciune de cerere pentru popor, a vestit dinainte, spunând: «*Și acum, lasă-Mă și voi șterge poporul acesta*»[808]. Am învățat ceva asemănător și în Evanghelie despre parabola împotriva smochinului, stăpânul lui spunând cultivatorului: «*Iată, de trei ani vin la smochin, căutând rod în el, și nu găsesc. Taie-l. De ce să ocupe pământ în zadar?*»[809] Dar a spus aceasta provocându-l pe cultivator la îngrijirea lui, stârnind și sufletul neroditor să facă roadele care îi reveneau.

Ce am spus se poate găsi mai clar la Ieremia: «*Căci,* spune, *iată ca lutul olarului, așa sunteți voi în mâinile Mele, casa lui Israel. În sfârșit dacă voi spune despre un neam sau un regat, că-l voi dezrădăcina și-l voi pierde, și neamul acela se va întoarce de la răutățile lor, Mă voi căi*[810] *pentru răutățile, pe care voiam să le fac lor. Și în sfârșit voi spune despre un neam și un regat că îl voi ridica și îl voi zădi și vor face rele înaintea Mea, neascultând glasul Meu, Mă voi căi pentru cele bune, pe care am spus că le voi face lor*»[811]. Astfel și aici primim profeția, nu ca o hotărâre a celor care vor veni cu siguranță, ci ca o

---

[804] *Is*. V, 4.
[805] *Is*. V, 3-4.
[806] *Is*. V, 5.
[807] *Iona* III, 4.
[808] *Ieș*. XXXII, 10.
[809] *Lc*. XIII, 6.
[810] Verbul folosit este chiar μετανοέω „a se pocăi", „a se căi", „a-și schimba gândul".
[811] *Ier*. XVIII, 6-10.

amenințare ce aduce întoarcerea de la păcat. Care sunt amenințările?

145. «*Voi îndepărta gardul ei și va fi de jaf. Și voi dărâma zidul ei și va fi spre călcare. Și voi lăsa via Mea și nu va fi tăiată, nici săpată și vor crește spini în ea ca într-un pământ uscat. Și norilor le voi porunci să nu o ude cu ploaie. Căci via Domnului este casa lui Israel și Omul din Iuda este Mlădița iubită. Am așteptat să facă judecată, dar a făcut nelegiuire, și nu dreptate, ci țipăt*»[812].

Acum luându-le la rând și cercetându-le pe fiecare din amenințări și examinând sensul lor, să căutăm dacă nu ne privesc și pe noi cele spuse. «*Voi dărâma,* spune, *gardul ei*»[813]. Este potrivit ca gardul să fie înțeles drept poruncile din Lege, sau chiar Israelul, din *Epistola către efeseni* a lui Pavel, care spune: «*El este Cel care a surpat peretele din mijloc al despărțiturii (gardului) și a desființat Legea poruncilor prin învățături*»[814]. Căci același lucru părea că este și o pază a lui Israel și o prevenire a amestecului și unirii cu popoarele, care din cauza jugului greu al Legii se abțineau de la primirea cuvântului dreptei credințe. Deci, Cel care a desființat prin învățături, adică prin contemplările înalte, păzirea literei trupești și umile a Legii, Acela a dărâmat peretele din mijloc al gardului, fără să-Și lase poporul neîngrădit, ci cuprinzându-l într-o singură curte, ca să fie o singură turmă și un singur Păstor[815].

Acum Scriptura amenință să dărâme gardul, adică să îndepărteze întreaga pază a lui Israel. Și, pentru că prin îngeri a fost dată Legea în mâna mijlocitorului[816], se spune, poate în pildă, că va îndepărta paza îngerilor, care veghează hotarele Israelului. Dar poate și fiecare dintre noi, având un sfânt înger pus în jurul celor care se tem de Domnul, fiind văzut cu păcate, se face pasibil de nenorocirea cu care s-a amenințat și a fost lipsit de zidul siguranței sfintelor puteri, care, cât timp sunt de față, îi păstrează nezdruncinați pe cei vegheați de ei. Iar lipsit de această siguranță, orice suflet este lăsat

[812] *Is*. V, 5-7.
[813] *Is*. V, 5.
[814] *Ef*. II, 14-15.
[815] *In*. X, 16.
[816] *Gal*. III, 19.

pentru jaf dușmanilor, adică lucrărilor potrivnice, și spre călcarea celui care se laudă și spune: «*Am dat ocol lumii și iată-mă*»[817]!

Asemenea și *Psalmul* despre vie spune: «*De ce ai dărâmat gardul ei?*»[818], și: «*a ruinat-o vierul din pădure*»[819]. Căci cei care nu sunt îngrădiți de cuvântul și puterea îngerească sunt predați mișcărilor irațională și, din cauza miasmei păcatului sporită în ei, merită atacul de către porci, care tot mai mult stârnesc mizeria păcatului și se tăvălesc în ea. Asemenea spune și Apostolul: «*Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în conștiință, Dumnezeu i-a lăsat în patimi de ocară, să facă cele ce nu se cuvin*»[820]. Adică cei care resping paza cuvântului, sunt predați gândurilor animalice și demonilor răi care fac necurăției. Totuși amenințarea a ajuns asupra Israelului, când din cauza păcatului împotriva Domnului au fost predați și lăsați neamurilor, făcându-se de jaf și spre călcare dușmanilor.

146. Apoi spune: «*Și voi dărâma zidul ei și va fi spre călcare*»[821].

În cele care relatează mai sus binefacerile Lui către popor, spune: «*gard am pus în jurul ei și am ridicat turn*», dar aici: «*Voi îndepărta gardul ei și voi dărâma zidul ei*», spunând, pe cât mi se pare, „zid" în loc de „turn". Și turnul este însă [compus din] patru ziduri legate între ele la colțuri, încât și acolo prin turn se înțelege incinta înaltă de ziduri a viei, pentru a fi inaccesibilă și intangibilă pentru dușmani. Zidul nostru este dărâmat când ne facem nevrednici prin ușurătate de paza învățăturilor dumnezeiești. Căci pentru cel drept Dumnezeu este turn în fața dușmanului[822], dar întreaga siguranță și paza întregii fortărețe a celui păcătos sunt îndepărtate din cauza părăsirii.

«*Și voi lăsa via Mea și nu va fi tăiată, nici săpată*»[823]. De aici este clar că lăsarea păcătoșilor se face prin părăsire. Căci despre cei de care se îngrijește, Scriptura spune: «*Nu te voi lăsa, nici nu te voi pă-*

---

[817] *Iov* I, 7.
[818] *Ps*. LXXIX, 13.
[819] *Ps*. LXXIX, 14.
[820] *Rom*. I, 28.
[821] *Is*. V, 5.
[822] *Ps*. LX, 3 (Septuaginta v. 4).
[823] *Is*. V, 6.

răsi»[824], dar despre cei la care renunţă complet, pe aceştia îi lasă liberi să facă voile trupului şi ale gândurilor lor[825], încât disciplina Lui le este inutilă. De aceea spune: «*voi lăsa via*». Şi ce i se va întâmpla de aici? „Nu va fi tăiată, zice, nici nu va mai fi săpată". Căci după cum cei care taie via îi adună puterea, încât să o dea cu economie şi chibzuinţă prin rodirea necesară, tot astfel şi sufletul îndoit sub nevoi se abţine şi se smereşte cu folos şi se întoarce la propria lui îngrijire, alegând ceea ce este necesar şi folositor din lucruri. Dar cel lăsat liber, ca o vie nebăgată în seamă, este năpădit de vegetaţie şi se risipeşte în cele inutile şi nefolositoare, făcând întreaga paradă a faptelor pentru înşelarea multora. Căci cel care săvârşeşte făptuirea celor pieritoare, se asemănă viei, care îşi dezvoltă lemne (corzi) şi frunze şi cârcei, dar nu face vinul dătător de bucurie, care poate fi ţinut în cămările împărăteşti.

147. De aceea via lăsată suferă de două lucruri groaznice: „nici nu este tăiată, spune, nici nu este săpată". Se spune ce înseamnă a nu fi tăiată, adică a nu fi constrânsă de împrejurările care sunt administrate spre folosul celor năpăstuiţi. Este săpat cel care e învăţat să primească întreaga materie din jurul lui spre folosul propriu. Nesăpat este cel bogat, care îşi apasă sufletul cu greutatea celor pământeşti, la care nici ploaia cerească nu coboară. Căci nu ajunge la rădăcină, multă zădărnicie fiind adunată peste ea. Totuşi, cel care este învăţat de cuvântul pătrunzător să-şi îndepărteze mulţimea de lucruri pământeşti şi pieritoare şi să respire după strâmtorare, să le dezgroape pe cele ascunse în el, să răstoarne rădăcinile amare şi, ca să zicem aşa, să le usuce prin pocăinţă, acela este cel „săpat". De aceea şi răspândirea spinilor este împiedicată, adică grijile vieţii acesteia nu vor mai avea niciun loc prin răsturnarea celor pământeşti.

Pentru a nu fi tăiat mai trebuie primit şi ceea ce s-a spus în *Evanghelia după Ioan*: «*Eu sunt via cea adevărată, iar Tatăl Meu este lucrătorul. Orice ramură care nu aduce roadă întru Mine, El o îndepărtează, iar orice ramură care aduce roadă, El o curăţeşte ca mai*

[824] *Ios*. I, 5.
[825] *Rom*. XIII, 14.

multă roadă să aducă»[826]. De aceea, iconomul cel rău spune: «*Să sap nu pot*»[827], dar iconomul cel bun și priceput sapă de jur împrejur cu chibzuință, adică le va pune în mișcare pe toate cele care îi sunt la dispoziție și le va adapta la viața care îi stă înainte. Se arată că după cum pământul, desprins de rădăcină, se face hrană pentru plantă, dar rămas pe aceasta, o apasă și o îngreunează, la fel și cu deținerea de avuții, dacă [acestea] rămân celor bogați, le îngreunează sufletele, dar dacă sunt înstrăinate de cei care le au, ca să fie împărțite celor lipsiți, atunci se fac proprietatea lor.

Dar dacă nu este tăiată, nici săpată, urmează ca spinii să crească [în ea] ca într-un pământ uscat. Mântuitorul nostru spune că cei cuprinși de grijile vieții sunt pământ care a scos spini, care primește rodul cuvântului, dar este sufocat de spini[828]. În sufletul necultivat sunt adesea mulțime de griji. De aceea spune: «*Vor crește spini în ea ca într-un pământ uscat*»[829].

148. Observă că mai sus a spus: «*Am așteptat să facă struguri, dar a făcut spini*», aici însă adaugă: «*și vor crește*». Căci Scriptura arată mărimea răutății și răspândirea peste măsură prin creșterea spinilor. Apoi, pentru că lăstarii viei sunt răi, se îndepărtează de ea și ploaia, de vreme ce s-a folosit de ajutorul de la ea pentru ceea ce nu trebuie. Încât și noi, când nu ne folosim de mijloacele date nouă de Dumnezeu spre bine, ni se îndepărtează ajutorul cel din cer. Dacă via este Israel, ea rămâne necultivată pentru că nu a întors Stăpânului roadele cuvenite, ci pentru că i-a bătut și i-a lovit cu pietre și i-a ucis pe slujitorii trimiși mai înainte, iar în cele din urmă și-au întins mâinile spre ucidere și asupra Fiului Însuși al Stăpânului[830]. Toate aceste fapte rele și nedrepte sunt numite spini[831], din cauză că sunt lăstarii pământului blestemat, iar norii au primit la fel porunci să nu plouă peste via care a produs așa ceva.

---

[826] *In*. XV, 1-2.
[827] *Lc*. XVI, 3.
[828] *Lc*. VIII, 14.
[829] *Is*. V, 6.
[830] *Mt*. XXI, 35-39.
[831] *Fac*. III, 18.

De aceea, cine sunt norii și cine furtuna? Să încercăm să ajungem la sensul celor spuse [plecând] de la alcătuirea norilor. Acum norul este aer dens, compus alcătuit din evaporarea umedă de pe pământ, ridicat apoi de vânturi, iar când și-a primit consistența corespunzătoare de la ele și când dobândește suficientă greutate de la umezeala răspândită în el, atunci lasă picăturile spre pământ. Și firea furtunilor este aceasta, având început din pământ și fiind purtate prin aer iarăși pe pământ.

Asemenea erau și profeții, care își aveau începutul cu firea obișnuită, dar prin curăția sufletului erau înălțați de puterea Duhului și picurau în sufletele celor drepți și roditori picăturile cuvintelor roditoare. Asemenea era Moise care spunea: «*Ca ploaia să curgă învățătura mea*»[832], și iarăși: «*ca furtuna pe iarbă și ca viforul pe verdeață*»[833]. De aceea, aceste puteri cerești primesc poruncă să nu plouă pe via care a scos spini, care cu proprii spini L-a încoronat pe Stăpânul meu. Acum este liniște în sinagoga aceea de cuvântul lui Dumnezeu și nu mai este profet, nici conducător, nici întâistătător[834], ci acalmie groaznică și neînnorată, vechiul blestem venind asupra ei: «*Deasupra capului cerul îți va fi bronz și jos pământul îți va fi de fier*»[835], și iarăși: «*Să dea Domnul ca ploaie a pământului tău praf și pulbere din cer să cadă asupra ta, să te piardă*»[836]. Căci nu mai sunt norii duhovnicești și nici profet, fiind păzită strașnica poruncă a Domnului. Chiar dacă se spune că norii plouă, nu este altceva decât Domnul Cel care plouă. Căci, spune profetul, «*nu este Cel ce plouă ca Tine*»[837]. Și iarăși se spune pentru Domnul: «*Și voi revărsa ploaia peste o cetate, iar peste altă cetate nu voi revărsa ploaia. Peste o parte va ploua și partea, peste care nu voi lăsa ploaia, se va usca*»[838], bunul Dumnezeu rânduind ca partea păcătoșilor să nu fie plouată, ca să se usuce în ea lăstarii răutății. Se arată clar sensul cu-

---

[832] *Deut*. XXXII, 2.
[833] *Deut*. XXXII, 2.
[834] *Dan*. III, 38.
[835] *Deut*. XXVIII, 23.
[836] *Deut*. XXVIII, 24.
[837] *Ier*. XIV, 21 (Septuaginta v. 22).
[838] *Am*. IV, 7.

vântului, pentru că numește Israelul vie, despre care se amenință că vor fi cele vestite și spuse mai dinainte.

149. «*Și Omul din Iuda, Mlădița iubită*»[839].

Denumirea lui Iacob a fost împărțită la Israel și Iuda, mai întâi în vremea lui David, după sfârșitul lui Saul, când poporul a fost împărțit la fiul lui Saul și la David[840], dar în cele din urmă în vremea lui Roboam, când Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care a dus în păcat Israelul, a luat cele zece triburi[841]. De aceea, și acum se întâlnește o dublă denumire. Căci din *[cartea] a patra a Regilor* se arată că Israelul a păcătuit mai mult și de aceea a fost mai repede în captivitate. Și în *Iezechiel* nouăzeci și trei de zile sunt numărate pentru păcatele Israelului, dar patruzeci pentru ale lui Iuda[842]. De aceea și aici, via care a scos spini se face casa lui Israel, dar Omul din Iuda nu mai este vie, ci Mlădiță, nu mai este uscat, ci iubit. Dar Cine este Omul ridicat din Iuda, Care a înflorit în viață și cu adevărat a fost iubit, nu este greu de văzut pentru cel pus să contemple acestea[843].

«*Am așteptat să facă judecată, dar a făcut nelegiuire, și nu dreptate, ci țipăt*»[844]. De vreme ce după Solomon, «*gândurile drepților sunt judecăți*»[845], ni se cere să le facem pe toate cu judecată și nimic în mod nedrept. Desigur, fărădelegile urmează unei vieți nedrepte și necercetate. Căci cel care nu urmează cuvântului drept, nici nu judecă ceea ce trebuie făcut și nici [nu se conduce] după ceea ce este dat în canoanele legii, face nelegiuire și nu este lucrător al dreptății, ci este pricinuitor de țipăt și zgomot și confuzie. De aceea, judecăților drepte le urmează liniștirea celor judecați, [aceia] primind cu fermitate cele hotărâte; dar celor nedrepte [le urmează] țipătul și zgomotul de răzvrătire, [aceia] fiind revoltați de nedreptate.

---

[839] *Is*. V, 7.
[840] *II Reg*. II, 10.
[841] *III Reg*. XII, 20.
[842] *Iez*. IV, 5-6.
[843] Omul din Iuda este identificat de Sf. Vasile în sens duhovnicesc cu Mântuitorul Hristos, mai ales că „Mlădiță" devine în scrierile profetice un termen tehnic mesianic.
[844] *Is*. V, 7.
[845] *Pr*. XII, 5.

Iar referitor la acest țipăt, și Apostolul îndeamnă, spunând: «*Orice țipăt și orice zgomot să piară de la voi, împreună cu orice răutate*»[846].

Dar este și un țipăt onorabil, pe care l-a scos Domnul când a stat în sanctuar[847], pe care și David l-a folosit, spunând: «*Cu glasul meu către Domnul am strigat*»[848]. Și nu este nimic uimitor ca același nume să fie rânduit pentru [lucruri] opuse și să însemne aici ceea ce este tulburat și agitat, dar dincolo ceea ce este vestit și nobil din învățăturile cerești. Totuși în textul de față, țipătul este înrudit cu cel care se ridica din Sodoma și Gomora[849].

150. «*Vai celor care lipesc casă lângă casă și apropie țarină [de țarină] ca să ia ceva de la vecin. Oare veți locui voi singuri pe pământ? Căci s-au auzit acestea în urechile Domnului Savaot. Căci dacă se vor face case multe, spre pustiire vor fi; mari și frumoase, și nu vor fi locuitori în ele. Căci unde lucrează zece perechi de boi, se va face un ulcior [de grâne]. Și cel ce seamănă șase artabe*[850] *va face trei măsuri*[851]»[852].

Acum sunt numiți nefericiți cei care din cauza dorinței de mai mult taie din cele ale aproapelui și nu se mulțumesc cu averile proprii din țarini, nici cu cele ale lor din case, ci trec dincolo de hotarele de lângă [ei] în [țarina] cultivată și-și adaugă casele vecinilor și fiind apăsați de propria lăcomie, nu suportă să rămână în propriile

---

[846] *Ef*. IV, 31.
[847] *In*. VII, 37.
[848] *Ps*. CXLI, 1 (Septuaginta v. 2).
[849] *Fac*. XIX, 13.
[850] Artaba este o măsură de capacitate persană. Herodot, *Istorii*, I, 192, spune că artaba măsoară cât 53 de choinice atice (mai exact cât un medimnos, compus din 48 de choinice, plus încă trei choinice) (cf. Herodotus, *Books I and II*, trad. A.D. Godley, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts / William Heinemann ltd, London, 1975, pp. 240-242). Artaba ar avea în jur de 53 de litri (cf. David Asheri / Alan Lloyd / Aldo Corcella, *A Commentary on Herodotus Books I-IV*, Oxford University Press, Oxford / New York, 2007, p. 209). Ar fi deci vorba în total de aproximativ 300 de litri, ceea ce corespunde cu măsura de capacitate din ebraică. Acolo apare *homer*-ul, care măsura 394 de litri (cf. HALOT).
[851] Probabil „măsura" (μέτρον) se referă la *choinix* (aproximativ un litru). Rata de pierdere ar fi în acest caz de 3 litri la 300. În ebraică apare *'efa*, a zecea parte dintr-un *homer*, deci 39,4 litri.
[852] *Is*. V, 8-10.

hotare, ci se folosesc pentru iubirea de avere nemăsurată de pretextul credibil, că pare-se sunt apropiate și lipite de cele ale vecinilor.

Scriptura îi întâmpină pe aceștia cel mai acuzator, spunând: «*Oare veți locui voi singuri pe pământ*»[853]? Căci dacă [pare] drept ca vecinul care își cultivă pământul deținut să fie îndepărtat, este clar, că după ce acela a fost aruncat, iarăși altul se va arăta vecin ție. Și inima lacomă îți va insinua să spui iarăși același lucru către acela, arătând credibil [motivul] ca să faci ca cele alăturate să fie ale tale. Dar când și acela va pleca despuiat de cele proprii și al treilea câmp va face parte din averea ta, iarăși [va fi] alt vecin, alte strădanii să-l alungi [și] pe acela de pe proprietăți și să-ți faci ale tale [și lucrurile] celui de-al treilea vecin. Care îți va fi limita poftirii a tot mai mult? Căci inima lacomă se aseamănă focului, care pătrunde în materia arsă, distrugându-le pe unele, apoi mergând la altele. Sau poate după cum lipsa materiei se face stingerea incendiului, tot așa și singurul care oprește inima lacomă și ochiul nepotolit este [faptul] că nu mai are pe nimeni să se învecineze cu averile. De aceea, vindecând patima de departe, ca și cum ar alina sufletul iubitor de avuții, Scriptura spune: «*Oare veți locui voi singuri pe pământ*»?

151. Dacă poftești cele ale vecinului, iar vecin nu îți va lipsi niciodată, trebuie în mod clar să ajungi la marginile lumii locuite de noi. Dar dacă aceasta este imposibil, oprește-ți, omule, de la primul gând impulsul către rău, fiind mulțumit cu cele pe care le-ai primit, rămânând cu cele pe care le ai, știind că și cea [mai] măreață dintre case, fiind clădită din nedreptate, este goală de locatari, iar mulțimea câmpurilor adunată din lăcomie, adeseori se arată lipsită de roade. Căci adesea dreptatea dumnezeiască anticipează judecata viitoare și transformă casele dobândite nedrept în ceva nefolositor, după o locuire cu mulți oameni și o bunăstare strălucită, făcându-le pustii de locatari.

Bunăoară, adesea am cunoscut neamuri întregi distruse complet, încât din lipsă de urmași construcțiile caselor nobile și semețe s-au prăbușit la pământ. Dar și cei care își întind peste măsură hotarele averilor proprii prin încălcarea [câmpurilor] aproapelui, prin

[853] *Is*. V, 8.

faptul că averile au fost dobândite din geamătul celor nedreptăţiţi, s-au arătat complet străini de binecuvântarea dumnezeiască, încât acolo unde au lucrat zece perechi de boi, abia se adună un ulcior şi acolo unde sunt însămânţate şase artabe sunt adunate trei măsuri de roade, ceea ce este un număr mult prea mic de seminţe.

152. De aceea, chiar textul are un folos mare şi direct; dar pentru cel muncitor se poate aduce un folos mai mult din profeţie după anagogie[854]. Căci se poate ca prin case să se înţeleagă învăţăturile şi faptele fiecăruia, din cauza densităţii şi unităţii construcţiei din sensuri despre fiecare dintre învăţături. De aceea, după cum într-o casă temelia stă la baza construcţiei, la fel şi la învăţături sunt unele ipoteze şi prime principii, pe care bazându-se dogmatizează, ţesându-le laolaltă pe cele din continuare care sunt consecvente şi conectate cu principiile prime. De aceea, cei care leagă învăţătura de credinţă, care Îl are ca temelie şi principiu pe Domnul nostru Iisus Hristos, cu învăţăturile înstrăinate şi străine de credinţa în Dumnezeu, aceştia sunt cei pe care Scriptura îi deplânge ca făcând contrariul a ceea ce este cuvenit, lipind casă de casă.

Că învăţăturile despre credinţa în Dumnezeu sunt numite case ne-a învăţat chiar Domnul printr-o pildă, spunând: «*Oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le face, se va asemăna cu bărbatului înţelept care şi-a clădit casa pe stâncă*»[855]. Dar se pare că şi Pavel, în *prima [Epistolă] către corinteni*, ne învaţă că fiecare dintre cei care au crezut în Hristos îşi zideşte o casă. «*Căci,* spune, *nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Iisus Hristos. Iar de zideşte cineva pe această temelie aur, argint, pietre scumpe, lemne, fân, trestie...*»[856]. Pentru că între cei care construiesc învăţături, unii gândesc [învăţături] vrednice de râs şi glumă, ca şi cum ar construi „râs", iar cei mai de cinste construiesc [învăţături] serioase, Miheia, nimicind casele celor ridicoli, spune: «*Cei din Gat să nu vă măriţi şi*

[854] Anagogia este unul dintre aspectele interpretării duhovniceşti, înălţând mintea de la sensul simplu către realităţile împărăţiei lui Dumnezeu. Ea are astfel un pronunţat caracter eshatologic.
[855] *Mt*. VII, 24.
[856] *I Cor*. III, 11-12.

cei din Akkarim nu construiți din casă după râsul vostru»[857]. Și iarăși același, mustrându-i pe învățătorii netrebnici, spune: «*Ascultați acestea, conducători ai casei lui Iacob și ceilalți ai casei lui Israel, cei ce urâți judecata și toate cele drepte le strâmbați, care zidiți Sionul cu sânge și Ierusalimul în nedreptăți...*»[858]. Căci oricine construiește învățături străine, zidește Sionul, adică turnul de veghere, în sânge, iar cel care adună biserica celor răi, zidește Ierusalimul în nedreptăți.

De aceea, dacă sunt două feluri de zidire, una bună, pe stâncă și pe temelia lui Hristos, iar alta umilă (josnică), ce este de râs și pricinuitoare de nimicire, la fel Scriptura îi numește nefericiți pe cei care lipesc casa bună de [casa] mai umilă, ca și cum ar amesteca cele neamestecate. Fii atent dacă nu cumva toți oamenii care dogmatizează ceva despre adevăr, având o casă bună prin cele sănătoase și adevărate primite înainte după concepțiile obișnuite și prin cele semănate în ei de Creator[859], când cad de la adevăr, introducând [lucruri] străine de învățătura dumnezeiască din vicleșugul înșelării din afară, alipesc, ca să zicem așa, de o casă bună o casă mai rea. Acestea [sunt de ajuns] la cuvântul despre „casă".

153. Dar pentru că sfântul nu este numai construcția lui Dumnezeu, ci și țarina lui Dumnezeu, după cum spune fericitul Pavel[860] și sufletul însuși a fost întemeiat ca o casă și înrădăcinat ca o plantă, căci spune: «*în iubire înrădăcinați și întemeiați*»[861], vino să tratăm și despre apropierea în ceea ce privește țarina, pe care făcând-o în mod josnic și decăzut, [aceia] se fac vrednici de osânda din aceasta. Să cercetăm, astfel, cele care s-au spus despre agricultură, ca fiind înrudite de cele de dinainte. Este, deci, o sădire nobilă, după Solomon, cel care spune: «*Mi-am sădit o vie, mi-am făcut grădini și livezi și am sădit în ele orice pom roditor*»[862]. Dar este și o sădire, pe care nu a sădit-o Tatăl ceresc, care va fi și dezrădăcinată după amenința-

---

[857] *Mih*. I, 10.
[858] *Mih*. III, 9-10.
[859] δημιουργός.
[860] *I Cor*. III, 9.
[861] *Ef*. III, 17.
[862] *Eccl*. II, 4-5.

rea Domnului[863]. Această sădire are o vie din planta Sodomei şi din coarda de vie a Gomorei, rodeşte struguri de fiere şi produce ciorchini de amărăciune proprietarilor. «*Mânia şerpilor este vinul lor şi mânia aspidelor de nevindecat*»[864].

Cel care şi-a sădit partea conducătoare (mintea) cu orice [plantă] roditoare duhovnicească şi pune peste cele sădite din fire în el de Creator pentru arătarea roadelor dreptăţii cele de la cultivatorul cel rău, acesta este cel [numit] nefericit de Scriptură din cauza apropierii condamnate a ţarinii de ţarină. De aceea îl şi ameninţă cu nerodire, pentru că nu a produs felurile de roade corespunzătoare învăţăturii din jurul lui. Căci «*unde lucrează zece perechi de boi, se va face un ulcior [de grâne]*». Textul vorbeşte despre obiceiul localnic al celor care după [metoda] feniciană ară via cu boii. Scriptura arată despre cei şovăielnici şi cei care hotărăsc învăţături duşmănoase şi le leagă unele de altele, ale căror suflete sunt neroditoare.

154. «*Vai de cei care se scoală de dimineaţă şi umblă după sicheră, aşteptând până seara. Căci vinul îi arde. Cu chitare, cu psaltirioane, cu timpane şi cu fluiere beau vinul; dar spre lucrurile Domnului nu caută şi lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*»[865].

Partea aceasta de faţă a profeţiei oferă exegeza textului apostolic, căci acolo spune: «*Beţivii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu*»[866], iar aici: «*Vai de cei care se scoală de dimineaţă şi umblă după sicheră*». Căci la evrei este obiceiul să se numească sicheră orice băutură care poate produce beţia. Deci, cei care imediat cum începe ziua, după *Pilde*[867], îşi mişcă ochii după potire şi cupe şi se uită în jur unde sunt petreceri, cercetează de jur împrejur vinăriile şi tavernele, se primesc unii pe alţii la banchete şi-şi irosesc orice grijă a sufletului pe gândurile despre acestea, aceştia sunt jeliţi de profet.

Ei nu-şi acordă niciun timp pentru contemplarea minunilor lui Dumnezeu, nici nu-şi dau răgaz ochilor să privească în sus la cer şi la frumuseţea din el, încât din această punere în ordine să-L cuge-

---

[863] *Mt*. XV, 13.
[864] *Deut*. XXXII, 33.
[865] *Is*. V, 11-12.
[866] *I Cor*. VI, 10.
[867] *Pr*. XXIII, 31.

te pe Făcătorul existenței[868], ci își înfrumusețează banchetul cu diverse covoare și cu draperii înflorate, arătând o neobișnuită râvnă și îngrijire pentru pregătirea vaselor de băut, inventând frapiere (psyktere) și ritoane și cupe (phyale) și pocale (kissybioane) și cupe pentru amestec (kratere) și alte asemenea nume și forme pentru pregătirea beției, ca și cum diversitatea veselei le-ar tăinui mahmureala, iar schimbarea și predarea necontenită a vaselor le-ar aduce un amuzament suficient pentru băut. Apoi toastând pe rând unii pentru alții și intrând în întrecere pentru băut, câtă rușine au lăsat deoparte?! Și cei învinși și cei învingători, toți sunt beți.

155. Iar unii sunt conducătorii banchetului, paharnici șefi și șefi ai meselor – ordine în dezordine și aranjare într-un lucru neorânduit. Stăpânii sunt beți, slujitorii sunt beți. Toate sunt pline de [oameni] care râd și sunt beți: o privelişte jalnică pentru ochii creștinilor. Apoi, totuși, după cum solemnitatea paznicilor le sporește cu mult autoritatea conducătorilor din afară, la fel și cei care înconjoară beția ca pe o regină cu o asemenea slujire, înveșmântează ceea ce este condamnabil cu excesul de strădanie. Coroane peste aceștia și flori împrăștiate la banchet, miruri și miresme și mii de plăceri exterioare născocite oferă celor pierduți o și mai multă preocupare, aducându-le pedeapsa veșnică pe măsura strălucirii actuale.

Apoi petrecerea mergând mai departe, cu fluiere și chitare și timpane, în adevăr jelindu-i pe cei pierduți, dar după practica celor beți [cântând] ca să le stârnească prin melodie toate plăcerile sufletului, încât vinul nu mai este suficient [doar] ca prin căldura din el să ridice roiul de pofte în sufletul mizerabil al celor care beau, ci pentru ca toate simțurile să le fie posedate de plăcerea încântătoare: auzul să [le] fie fermecat cu fluierele, mirosul să [li] se umple de arome, gura să slujească trecerii vinului, ochii să vadă cele petrecute – deși mai degrabă să privească pe lângă, pentru că [aceștia] și-au pierdut claritatea simțirii din cauza beției.

De aceea se spune: «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră, cei care așteaptă până seara și-și petrec ziua în acestea, încât nu-și mai oferă niciun timp să caute spre lucrurile*

[868] *Înț. Sol.* XIII, 5.

Domnului și lucrurile mâinilor Lui să le socotească»[869]. Când să le învețe pe cele despre Dumnezeu? Dimineața? Dar imediat după ce se scoală din somn, caută sicheră. La amiază? Dar atunci petrecerea este pentru ei în creștere și în toi. Seara? Dar încă beau. Și ziua le-a trecut, dar beția nu le-a trecut, ci chiar mai mult continuă noaptea, care în special le aparține.

156. «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră, așteptând până seara*»[870]. Apoi profetul spune cauza pentru care ei pot continua în petrecere: «*Căci vinul îi arde*», arătând cauza pentru care pofta de a bea le este nesăturată. Pentru că, spune, cu cât [vinul] neamestecat [le] intră [pe gât] mai mult, pe atât îi produce corpului o mai multă căldură, uscând umezeala firească a celui care bea. Apoi cred că vinul însuși făcându-se pentru sine combustibil[871], cel de dinainte îi pregătește loc liber pentru cel care intră. După cum râpele, când apa curge în ele, [devin] prea pline, dar când [apa] trece, rămân uscate, pietroase și lipsite de umezeală, tot așa și trupurile celor beți brăzdate de excesul de vin înlătură umezeala după fire.

«*Așteptând până seara*». De aceea așteaptă, spune, până seara. Pentru că vinul îi arde. Focul din vin, introdus în trup, devine flamă a săgeților arzătoare ale vrăjmașului[872]. Căci vinul scufundă gândirea și mintea, dar aprinde poftele și plăcerile, ca un ulei flăcările. De aceea, înțelegem ceea ce s-a spus, că «*Vinul îi arde*», nu doar despre pofta de a bea, ci și despre cealaltă încălzire a trupului. Apoi cuvântul continuă, sporindu-se anormalitatea. «*Cu chitare,* spune, *cu psaltirioane, cu timpane și cu fluiere beau vinul*»[873]. Căci chitariști tineri, care înșală în mod viclean ochii beți, și cântărețe la fluier și psaltirion (harpă), care își petrec rău tinerețea, și coruri și cântări de [lucruri rele] care incită trupurile spre voluptate și prin muzica vul-

---

[869] *Is*. V, 11-12.
[870] *Is*. V, 11.
[871] Vinul acționează ca un combustibil, pentru că materia sa întreține focul, unul dintre cele patru elemente de bază ale alcătuirii tuturor corpurilor din univers, după concepția anticilor.
[872] *Ef*. VI, 16.
[873] *Is*. V, 12.

gară frâng sufletele, îi provoacă pe cei [aflați] în beție la orice plăcere rușinoasă și nelegiuită.

Ce reiese din aceasta? «*Spre lucrurile Domnului nu caută și lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*»[874]. „A căuta" (a privi) arată percepția prin ochi a celor văzute, iar „a socoti" înfățișează contemplarea prin minte a celor nevăzute. De aceea, «*cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd, înțelegându-se din cele făcute, de la crearea lumii*»[875]; cel care nu caută spre lucrări, nu este condus nici spre contemplarea cu mintea.

157. Ce înseamnă ceea ce s-a spus? Că beția este început al lipsei de Dumnezeu, fiind întunecare a minții, prin care mai ales Dumnezeu face să fie cunoscut. Lucrarea mâinilor și răsplata așteptată [sunt] acel foc și pedeapsa din iad[876], limba uscată care își dorește o mică picătură [de apă] drept consolare, flama de pretutindeni, care nu permite inspirarea aerului pentru a răcori arșița din măruntaie[877]. În loc de cântăreți din fluier, geamătul; în loc de beția nemăsurată, dorința după o picătură [de apă], trupul celor beți fiind fript în cuptor; în loc de privelişti neruşinate, întunericul cel adânc; în loc de pofta neadormită, viermele neadormit[878]. Deci, cei care își cufundă mintea în beție nu pot să contemple aceste lucrări ale mâinilor și pentru că nu prevăd ce îi așteaptă, Scriptura îi jelește ca fiind deja în acele [chinuri] teribile.

Să asculte acestea cei care în loc de Evanghelie țin în case chitare și lire, pentru că profetul îi cheamă ca fiind deja pierduți, plângând din milă și iubire pierirea lor.

158. «*Vai,* spune, *celor care cu chitare, cu fluiere, cu timpane și cu psalmi beau vinul*»[879].

Lira lucrată cu aur și fildeș îți stă înălțată pe un soclu ca o statuie sau un idol al demonilor. Iar o femeie nefericită, în loc să învețe să-și plece mâinile pe fus, din obligația robiei a fost învățată de tine

---

[874] *Is*. V, 12.
[875] *Rom*. I, 20.
[876] *Mt*. XXV, 41.
[877] *Lc*. XVI, 21.
[878] *Mc*. IX, 43.
[879] *Is*. V, 12.

să și le întindă pe liră; la fel ai plătit taxe, dând-o probabil unei femei instructoare, care după ce a trecut cu propriu său trup prin orice destrăbălare, stă [acum] în fața tinerelor ca învățătoare pentru unele asemănătoare. Pentru ea în ziua judecății ți se va întâmpla un rău îndoit: pentru cele pe care tu însuți le faci în mod rușinos și pentru cele cu care înstrăinezi de Dumnezeu sufletul nefericit prin învățături rele.

Apoi [ea] vine cu lira și își petrece mâinile în sunete [melodioase]; brațul este gol, fața nerușinată. Întregul banchet se întoarce și ochii tuturor se îndreaptă acolo și urechile ascultă în liniște acordurile. Atunci zgomotul se potolește, încetează râsul și întrecerea vorbelor necuviincioase. Se liniștesc toți din casă fermecați de melodia nestăpânită. Cel care tace acolo nu se liniștește în Biserica lui Dumnezeu, nici nu ascultă în liniște glasul Evangheliei. Firește! Pentru că vrăjmașul care acolo poruncește liniște, aici [în Biserică] el sugerează zgomot. Este o privelişte jalnică pentru ochii înțelepți ca o femeie să nu țeasă, ci să cânte la liră, să nu fie cunoscută de propriul bărbat, ci să fie privită de toți, să fie [o femeie] comună [tuturor], să nu intoneze un psalm de mărturisire [a păcatelor], ci cântece de desfrânată; să nu-L roage stăruitor pe Dumnezeu, ci să fi condusă spre gheenă; să nu se grăbească spre Biserica lui Dumnezeu, ci să alunge cu sine și pe alții. Câlții de lână sunt detestați de aceasta; nici nu știe, nici nu vrea să așeze urzeala, nici să întoarcă firul [în suveică]. Fiind împreună cu beţivii, se îndeletnicește cu ale acelora.

De fapt, țes o pânză de păianjen, își petrec mâinile pe corzile întinse ca pe niște urzeli, purtându-și pana [de cântat] ca pe o suveică încoace și încolo, [dar] nu arată niciun final al lucrării. Căci țelul artelor care sunt de trebuință pentru viață este expus ochilor, precum în tâmplărie tribuna, în arhitectură casa, în construcția de corăbii barca, în țesătorie haina, în fierărie sabia, dar al artelor zadarnice, precum cântatul la chitară, dansul, cântatul la fluier sau alte asemenea, când încetează lucrarea, dispare și obiectul lucrat. Și cu adevărat, după glasul apostolic, sfârșitul lui este pieirea[880].

[880] *Filip*. III, 19.

Trebuie să cercetăm acestea pentru cei care din multă relaxare pentru lux se folosesc la cină, fie în permanență, fie în momente considerate de bucurie, nunți sau petreceri, de fluiere și chitare și coruri, încât, învățând acuzația din cuvântul dumnezeiesc pentru asemenea îndeletniciri, de frica [amenințărilor] cumplite care atârnă deasupra, în continuare să vă schimbați obiceiul cel rău al vieții într-unul mai bun. Dacă cercetăm sensul celor spuse după altă interpretare, putem găsi și altceva folositor pentru sufletele noastre.

159. «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră*»[881].

Adică imediat ce întunericul cel din necunoaștere este dezlegat pentru ei prin introducerea în cunoașterea de Dumnezeu, când le răsare Soarele dreptății, fiind numiți credincioși în Dumnezeu în loc de nelegiuiți și necredincioși ca mai înainte și fiind integrați în Biserica lui Dumnezeu, tot așa fiind supuși de patimile trupului, încât își ies din minți și sunt răvășiți, sunt la fel cu cei întunecați de beție. De aceea, Scriptura îi nefericește pe unii ca aceștia, care [imediat] după învățătura lui Dumnezeu se dedau la beția patimilor. Căci îi știe pe cei care adesea se îmbată și fără vin Cel care spune: «*Vai de cei care se îmbată fără vin*»[882].

După cum vinul, turnat mai mult decât este trebuința sau puterea celui care bea, se întâmplă să aducă întunecare rațiunii, la fel și patimile dorinței, sau necazului, sau mâniei, punând stăpânire pe minte, îi face nebuni pe cei cuprinși de ele. Deci, foarte nefericiți[883] sunt cei care se cufundă în beție când viața începe, dar și cei care rămân până seara, adică cei care până la apusul vieții se predau patimilor. După un mod [de interpretare], lumina care vine în inimi din cunoașterea lui Dumnezeu se numește „dimineață", iar după altul începem viața rațională, când cuvântul (rațiunea) se desăvârșește. După amândouă, întunecimea și noaptea sunt viața de dinainte, fie pentru că rațiunea (cuvântul) nu era desăvârșită, fie pentru că

---

[881] *Is*. V, 11.
[882] *Is*. XXVIII, 1.
[883] lit. „nefericiți și de trei ori nefericiți".

sufletul era cufundat în iraţionalitate, fie pentru că, din cauza înstrăinării de Dumnezeu, sufletul era acoperit de întuneric adânc.

160. «*Vai de cei care se scoală de dimineaţă*», adică cei care imediat ce au lăsat deoparte nechibzuinţa tinereţii, în loc să răstoarne cu hotărâre patimile prin puterea raţiunii (cuvântului), sunt răsturnaţi de ele şi urmează îndeaproape patimile ca o beţie. Căci cei mai nefericiţi sunt cei care, [fie] că viaţa începe sau încetează, nu se dezbară de această beţie. Sunt multe feluri de beţivi. Unii imediat după zori se opresc din beţie, alţii încetează cu puţin înainte să plece, iar alţii se întind şi mai mult. De aceea, este bine ca imediat ce ne sculăm, să căutăm să trăim fără băutură şi preoţeşte, ca să fim vrednici de intrarea în cele sfinte, fără să bem vin şi sicheră. Căci s-a scris: «*Şi a grăit Domnul către Aaron, zicând: Vin şi sicheră să nu beţi, nici tu nici fii tăi împreună cu tine, de câte ori intraţi în cortul mărturiei*»[884]. Dar pentru că este dificil să te ridici cu firea omului la nepăcătuire, a doua cale, spune, este ca imediat de dimineaţă să te scoli din beţie. Dar petrecând în vinuri şi căutând unde sunt petreceri, gândirea este preocupată cu cercetarea acestora, încât nu pot căuta la lucrurile Domnului, nici socoti lucrurile mâinilor Lui. Ci chitara şi psalterionul le prelungesc beţia, invenţiile lui Iubal, cel care vine din genealogia lui Cain. Căci, spune, «*Lameh şi-a luat două femei: numele uneia era Ada, şi numele celei de-a doua, Sela. Şi a născut Ada pe Iobel. Acesta era tatăl celor care locuiesc în corturi [şi] cresc vite. Şi numele fratelui său era Iubal. Acesta era cel care a descoperit psaltirionul şi chitara*»[885]. Laban era obişnuit cu o asemenea chitară şi muzică şi dorea cu acestea să-l însoţească pe Iacob. «*Dacă m-ai fi anunţat, te-aş fi trimis cu bucurie şi timpane muzicale şi chitare*»[886]. Dar patriarhul a fugit [de ele] ca fiind oprelişte în a căuta spre lucrurile Domnului şi a socoti lucrurile mâinilor Lui.

161. Dar şi în timpul lui Nabucodonosor, la inaugurarea chipului [turnat], când răsunau împreună trompeta, flautul, chitara, sambuca, acordul psaltirionului şi orice fel de muzică, popoarele şi

---

[884] *Lev*. X, 9.
[885] *Fac*. IV, 19-21.
[886] *Fac*. XXXI, 27.

seminţiile şi limbile cădeau la pământ. Dar cei care de dinainte nu suportau să bea vinul babilonian şi detestau luxul mesei împărăteşti nu s-au închinat căzând, au dispreţuit orice putere omenească şi au stins chiar şi puterea focului[887]. Iar dacă este păcat să nu vezi lucrurile Domnului şi lucrurile mâinilor Lui să nu le socoteşti, să ne înălţăm ochii cugetului nostru şi să vedem raţiunile creatoare[888] ale faptelor Domnului, şi [plecând] de la măreţia frumuseţii creaturilor, să-L observăm pe Făcătorul făpturilor în acord cu cele create[889]. Şi dacă «*cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd, înţelegându-se din cele făcute, de la crearea lumii*»[890], observarea sensibilă a făpturilor se numeşte probabil „vedere", iar percepţia duhovnicească[891] a celor mai presus de ceruri se numeşte „contemplare"[892]. De aceea, «*spre lucrurile Domnului nu caută*», adică nu privesc spre cele sensibile cu ochii, «*şi lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*», adică prin lucrarea minţii nu caută percepţia celor nevăzute.

Pentru ca termenul „dimineaţă" să ni se clarifice încă şi mai mult, ca revenire de la întuneric, fie de la iraţionalitatea din tinereţe, fie de la necunoaşterea lui Dumnezeu care este în suflete, intrarea de dinainte în adevăr se numeşte „dimineaţă". Adună din multe locuri de la profeţi cele despre „dimineaţă" sau despre „zori", pentru ca problema să fie expusă prin alăturarea mai multora, precum: «*Trimiteam profeţii în zori*»[893], şi: «*Dimineaţa vei auzi glasul meu*»[894], şi: «*Dimineaţa voi sta înaintea Ta şi voi privi*»[895], şi: «*Din noapte sculând în zori duhul meu către Tine, Dumnezeule*»[896], şi: «*Dumnezeule, Dumnezeul meu, la Tine mă scol în zori*»[897], şi: «*În*

---

[887] *Dan*. III, 7 ş.u.
[888] δημιουργικοὶ λόγοι.
[889] *Înţ. Sol*. XIII, 5.
[890] *Rom*. I, 20.
[891] νοητός.
[892] νόησις.
[893] *Ier*. XXV, 4.
[894] *Ps*. V, 3 (Septuaginta v. 4).
[895] *Ps*. V, 3 (Septuaginta v. 5).
[896] *Is*. XXVI, 9.
[897] *Ps*. LXII, 1 (Septuaginta v. 2).

dimineți i-am ucis pe toți păcătoșii pământului»[898], și: «*Seara plânsul se va culca, și dimineața veselia*»[899].

Cum deci, fiind devotați binefacerii lui Dumnezeu făcute pentru oameni, profeții au fost trimiși dimineața? Pentru că orice cuvânt care vine de la Dumnezeu, vine la noi, care putem să ascultăm de voința dumnezeiască, adresându-se nu celor care se află în nechibzuință copilărească, ci celor care își au deja gândurile naturale către discernerea și a binelui și a răului. Despre acestea este Scriptura, căci imediat ce aceștia se îndreaptă spre contemplație[900] și, ca să zicem așa, își ridică ochii sufletului de la această necunoaștere și primesc o strălucire în ochii inimii, cuvântul lui Dumnezeu li se grăbește alături, distingând cele ce trebuie făcute și cele de cinste. [Aceasta] are același sens cu [textul] *Psalmului*: «*Dimineața vei auzi glasul meu, dimineața voi sta înaintea Ta*»[901].

162. Căci cât timp este noapte în jurul sufletului nostru și răsare încă soarele, nu putem fi ascultați de Dumnezeu, dar de câte ori sufletul curățit de necunoașterea de Dumnezeu aduce rugăciuni, fiind în strălucirea zilei raționale și duhovnicești, Îl are pe Dumnezeu ascultător al glasului său. De aceea spune: «*Dimineața voi sta înaintea Ta și voi privi*»[902]. Dacă urmează să stai în fața lui Dumnezeu, să nu stai cu niciun lucru rău, ci fă cele poruncite lui Moise[903]: tu, însă, stai înaintea Mea ferm, neclintit și nestrămutat, înfățișându-te înaintea Mea cu credință, ca să fii vrednic să vezi privelиștile adevărului.

«*Voi sta,* spune, *înaintea Ta și voi privi*». Căci cât timp cineva este contemplator al frumuseții arătate în cele văzute, este numit „firesc”[904] și „vorbitor despre cele firești”[905], dar când cineva, depășind acestea, stă înaintea lui Dumnezeu Însuși, după ce a cunoscut

---

[898] *Ps*. C, 10 (Septuaginta v. 8).
[899] *Ps*. XXIX, 5 (Septuaginta v. 6).
[900] νόησις.
[901] *Ps*. V, 4-5.
[902] *Ps*. V, 5.
[903] *Ieș*. XXXIII, 21.
[904] φυσικός.
[905] φυσιολόγος.

în ce fel sunt toate foarte bune şi urcând de la frumuseţea acestora către ceea ce este cu adevărat frumos şi plăcut, a cărui vedere se întâmplă să se arate doar sufletelor curate, atunci continuând cu cele mai presus de fizică, numite de unii „metafizică", poate să fie un văzător[906]. „Deci, spune [acesta], când voi sta înaintea Ta şi mă voi apropia prin minte de contemplarea Ta, atunci voi primi lucrarea văzătoare prin luminarea din cunoaştere". Ceea ce s-a zis: «*Cerurile spun slava lui Dumnezeu*»[907] este în acord cu aceasta, nu pentru că [ele] scot un glas perceptibil de auzul nostru, ci pentru că cel care se exersează în raţiunile (cuvintele) alcătuirii lumii şi cunoaşte rânduiala tuturor din cer va fi învăţat prin acestea care scot ca un fel de glas mărirea slavei Celui care le-a făcut pe ele. La aceasta ne ridică şi profetul, spunând: «*Priviţi cu ochii voştri şi vedeţi Cine le-a făcut cunoscute pe toate acestea*»[908]. Căci „a privi" este a contempla în mod înalt şi a fi condus prin cele văzute spre cugetarea Celui care le-a făcut. Iar „din noapte sculându-se de dimineaţă către Dumnezeu" este aceasta: când noaptea a trecut, iar ziua se apropie, să începem să umblăm cuviincios ca ziua, lepădând lucrurile întunericului, ospeţe şi beţii, desfrânări şi necuviinţe[909], ca atunci să putem spune: «*Din noapte sculând în zori duhul meu către Tine, Dumnezeule*»[910]. Apoi şi arată prin ceea ce este adăugat ce înseamnă „a face în sine dimineaţă". «*Căci,* spune, *lumină sunt poruncile Tale pe pământ*»[911]. Poruncile sunt lumină, risipind întunericul necunoştinţei. De aceea, şi «*porunca Domnului este strălucitoare, luminând ochii*»[912].

163. Cât despre ceea ce se spune în *Psalmul C*: «*În dimineţi i-am ucis pe toţi păcătoşii pământului*», este clar oricui că se vorbeşte în enigmă, în mod acoperit. Nu [spune] că în fiecare început de zi îmi mânjesc mâinile cu sângele oamenilor; nu aceasta spune Scriptura. Căci aceasta mai este şi greu de crezut, pe lângă [faptul că este

---

[906] ἐποπτικός, având şi sensul de „iniţiat".
[907] *Ps*. XVIII, 1 (Septuaginta v. 2).
[908] *Is*. XL, 26.
[909] *Rom*. XIII, 12-13.
[910] *Is*. XXVI, 9.
[911] *Is*. XXVI, 6.
[912] *Ps*. XVIII, 9.

un lucru] blestemat. Cum putea fi în fiecare dimineaţă ucigaşul tuturor păcătoşilor pământului? Fiindcă nu poate unul singur să le fie superior tuturor, mulţi fiind păcătoşi, după cum se pare. Şi chiar dacă i-ar birui pe toţi în război, nu ar fi în fiecare dimineaţă ucigaşul lor. De aceea, ce este: «*În dimineţi i-am ucis pe toţi păcătoşii pământului, nimicindu-i din cetatea Domnului pe toţi cei care lucrează nedreptatea*»? Să ascultăm mai chibzuit cele spuse, ca să nu acuzăm cuvintele profetice, ceea ce nu este drept. Cetate a Domnului este alcătuirea trupului omenesc. Păcătoşii pământului nu sunt alţii decât cei despre care Mântuitorul spune că dinăuntru, «*din inimă ies gândurile rele, invidiile, uciderile, adulterele, furturile, mărturiile mincinoase şi cele asemenea lor*»[913]. Cel care se curăţă pe sine îi nimiceşte din propria alcătuire pe aceşti păcătoşi ai pământului, care ies din trupul pământesc prin fiecare gând despre Dumnezeu. De aceea „dimineaţa" şi „zorile" se fac în suflet la fiecare răsărire a învăţăturii mântuitoare; în ele trebuie distruse toate gândurile care lucrează nedreptatea. Căci, dacă primele mişcări către rău ale sufletului nu sunt tăiate, concepţiile înaintează în mod necesar spre faptă. Un asemenea păcătos al pământului este gândul care sugerează adulterul, să priveşti femeia poftind-o[914]. Deci, dacă nu este ucis din suflet, ca şi cu o sabie – cuvântul care taie şi nimiceşte patimile –, şi aceasta dimineaţa, adică la ieşirea la iveală, [altfel] după [aceea] adulterul din inimă îl va duce pe om la un păcat şi mai mare decât acesta, chemându-l la lucrarea prin trup.

164. Considerăm că ceea ce a fost spus de către Ieremia este în acord cu aceasta: «*Blestemat este cel care face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă şi ce-l care-şi opreşte sabia lui de la sânge*»[915]. Căci cel care urmează să fugă de greutatea blestemului trebuie ca niciodată să nu-şi oprească sabia de la sângele unor asemenea păcătoşi. Asemenea este şi ceea ce se spune acum despre dimineaţă. Vai celui care, [ieşind] din întunericul şi din necunoaşterea nopţii, după

[913] *Mt*. XV, 19.
[914] *Mt*. V, 28.
[915] *Ier*. XLVIII, 10.

prima vârstă, când raţiunea (cuvântul) răsare în el, caută sicheră deopotrivă cu scularea din somn.

Iar dintre cei biruiţi de patimi, unii au rămas în beţia patimilor, dar alţii curăţindu-şi mintea caută la lumea celor văzute şi socotesc ipostazele şi firile[916] celor raţionale. Căci cele văzute au nevoie de o privire atentă, de aceea „caută spre" (privesc). Iar cele raţionale au nevoie de o raţiune (cuvânt) detaliată, de aceea „socotesc". Doar că trebuie mai întâi să cauţi spre lucrările Domnului şi atunci [abia] înaintezi spre contemplarea lor. Asemenea era şi Cel care spune despre Sine: «*El Mi-a dat cunoştinţa cea adevărată despre cele ce sunt, ca să ştiu întocmirea lumii şi lucrarea stihiilor, începutul şi sfârşitul şi mijlocul vremurilor, întoarcerile solstiţiilor şi schimbările timpurilor, cursurile anotimpurilor şi rânduiala astrelor, firile animalelor şi pornirile fiarelor, forţa duhurilor şi gândurile oamenilor, feluritele neamuri şi puterile rădăcinilor*»[917].

165. «*De aceea poporul Meu a ajuns robit, pentru că nu L-au cunoscut pe Domnul, şi a ajuns o mulţime de morţi din cauza foamei de pâine şi a setei de apă*»[918].

Acestea, după istorie, pot corespunde cu relatarea momentelor ultimului asediu al iudeilor, când unii au fost luaţi în robie, iar alţii au pierit de foame şi sete[919]. Şi cauza, pentru care au suferit acestea, este clară: că nu L-au cunoscut pe Domnul, Care venea la ei. Încât şi nouă ni se potriveşte îndemnul din cuvântare. Spunem acestea, pentru că cei care urmăresc băutura şi beau vinul cu muzică neîngăduită şi îşi ocupă privirile cu vederi necuviincioase şi nu suportă să caute la lucrurile Domnului, pentru că sunt mai degrabă iubitori de plăceri decât de Dumnezeu, [aceştia] devin înrobiţi şi supuşi vrăjmaşilor.

Dar s-au întâmplat şi o mulţime de morţi între ei din cauza foamei şi a lipsei de apă. Căci cei care nu acceptă hrana cuvenită su-

---

[916] Cele două concepte cheie din învăţătura ortodoxă: ὑπόστασις „ipostasul" şi οὐσία „firea".
[917] *Înţ. Sol.* VII, 17-20.
[918] *Is.* V, 13.
[919] Distrugerea Ierusalimului în urma celui de-al doilea război dintre iudei şi romani, când răscoala lui Bar Kochba a fost înfrântă.

fletelor se fac morți greșelilor. Și cei care nu sunt crescuți cu apa odihnei[920], nici nu caută să bea din acea apă, despre care Domnul a spus samaritencei: «*Cel care bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac*»[921], aceștia se fac morți. Căci, auzi, s-au întâmplat o mulțime de morți nu numai din cauza foamei, ci și din cauza setei de apă. Pentru că ei beau din acea apă, din care [bea] și samariteanca. Căci, spune, oricine bea din apa aceea, va înseta iarăși[922]. Nu beau din apa curgătoare spre viața veșnică[923]. Iar aceasta este un îndemn spre cunoaștere. Căci dacă necunoscându-L pe Domnul ajung robi, trebuie să ne străduim pentru harisma cunoașterii. Dar poate că adevărata moarte nu din cauza foamei de pâine, nici a setei de apa aceasta sensibilă, ci din cauza foamei de a asculta cuvântul Domnului[924] li se întâmplă sufletelor care nu ascultă. Căci: «*Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu*»[925]. De aceea «*Domnul nu lasă să moară de foame sufletele drepților*»[926], și: «*Mai tânăr am fost și am îmbătrânit și nu l-am văzut pe cel drept părăsit și nici semința lui cerând pâini*»[927]. Și: «*Fiii cămării de nuntă, cât timp mirele este cu ei, nu pot posti*»[928]. Dar oriunde este foame și sete, acolo este și moarte. Deci, ca să nu murim de foame, să căutăm pâinea cerească și ca să nu fim pârjoliți de sete, să căutăm apa, despre care Domnul a spus: «*Dacă bea cineva din apa pe care i-o voi da Eu, nu va mai înseta în veac*»[929].

166. «*Iar iadul și-a lărgit sufletul și și-a deschis gura sa fără încetare. Și se vor coborî cei slăviți și cei mari și cei bogați și cei netrebnici ai lui și cel care se bucură de el. Și omul se va smeri și bărbatul se va necinsti și ochii semeți se vor smeri*»[930].

---

[920] *Ps*. XXII, 2.
[921] *In*. IV, 14.
[922] *In*. IV, 13.
[923] *In*. IV, 14.
[924] *Am*. VIII, 11.
[925] *Mt*. IV, 4.
[926] *Pr*. X, 3.
[927] *Ps*. XXXVI, 25.
[928] *Mc*. II, 19.
[929] *In*. IV, 14.
[930] *Is*. V, 14-15.

Pentru ca Scriptura să ne înfățișeze mulțimea celor pierduți, spune că iadul și-a lărgit gura. Ca la animale, [care] din multa nevoie sfâșie cu furie hrana și își lărgesc gura cuprinzând hrana, la fel și iadul se spune că și-a făcut gura mai încăpătoare. Dar poate că Scriptura ne arată că locașul iadului este un loc obișnuit în cele mai de jos ale pământului, umbrit din toate părțile și neluminat și [că există] o intrare care duce spre caverne, prin care se face coborârea sufletelor osândite pentru rău, care din cauza mulțimii celor pierduți spune că a devenit mai încăpătoare, ca să-i primească pe toți. Căci iadul nu este vreo ființă, nici vreo putere impusă celor care au murit, după mitologia[931] celor din afară[932].

De aceea, cei care pentru că nu-L cunosc pe Domnul ajung robi și se topesc de foamea și de setea hranei duhovnicești, se coboară în iad împreună cu cei slăviți, cu cei mari, cu bogații și netrebnicii. Trei sunt amenințările pentru păcătoși: robia, moartea și coborârea în iad. Căci robia este căderea de la viața de dinainte, prin vicleșugul vrăjmașului, care ne-a scos afară din fericirea din rai, moartea este înstrăinarea de porunca făcătoare de viață, iar coborârea la iad este îndepărtarea de Dumnezeu prin multa răspândire a păcatului și prin dispoziția contrară binelui. După cum dreptul a înviat deja împreună cu Hristos și a șezut împreună în ceruri, la fel nedreptul este numit deja rob și mort și coborât în iad din cauza păcatelor de moarte.

Scriptura enumeră diferite tagme ale celor care coboară în iad. Mai întâi cei slăviți; aceștia ar fi cei cu o reputație dreaptă care nu au deloc mărturia corespunzătoare din partea vieții pentru aparența afișată; apoi cei mari, care printr-o putere și autoritate oarecare îi depășesc pe cei mulți; și bogații, care s-au înconjurat în mod nedrept de o mare mulțime de averi sau cei care au o dorință nepotolită de mai mult; iar cei netrebnici ai lui, cei care, ca o boală nimicitoare răspândită prin contagiere, îi strică pe cei care vin la ei fie prin învățătura netrebnică, fie prin provocarea la păcat, fiind numiți pe

---

[931] μυθοποιία „scornirea de mituri".
[932] Păgânii.

drept „plăgi”[933]. Unii ca aceştia coboară în iad. «*Şi cel care se bucură,* spune, *de el*». Acesta ar fi un iudeu după trup, care se bucură de Ierusalimul pământesc, dar care nu caută spre fericirea păstrată sfinţilor lui Dumnezeu. Observă însă că «*de el*» se spune după uzul limbii vorbite, după cum este obiceiul despre casele particulare ca acestea să fie numite mărite datorită locuitorilor [din ele]. Asemenea este şi: «*temeliile lui [Sionului] în munţii cei sfinţi*»[934]. Şi cel care se bucură de aceea de el[935] se va coborî în iad.

167. «*Şi omul se va smeri, spune, şi bărbatul se va necinsti*»[936].

Nu trebuie să sufere umilinţa într-un loc, ci în voia [interioară]. Căci dreptul este ridicat prin dorinţa cerească, dar cel neevlavios este umilit prin afinitatea cu cele de jos. Omul obişnuit, ridicat doar prin foloasele comune din fire, care nu trăieşte după puterea prezentă în el de la prima alcătuire, va fi umilit. Dar cel care se află în urcuş şi este deja vrednic să fie numit „bărbat”, dacă devenind slab se predă patimilor, va fi necinstit. De aceea, «*omul se va smeri şi bărbatul se va necinsti*», pentru că unul nu şi-a păzit ceea ce este comun, iar celălalt a pierdut şi bunul dobândit de el din exerciţiu (asceză) prin întoarcerea către ceea ce este mai rău.

«*Căci omul se va smeri*». «*Căci ochii Domnului sunt înalţi, iar omul este smerit*»[937]. Bărbatul va fi necinstit, nesocotindu-L pe Dumnezeu prin încălcarea poruncilor. Căci cei care Îl nesocotesc vor fi necinstiţi, după cum Îl auzim pe Domnul în *Prima [carte] a Regilor*, spunând: «*Pe cei ce Mă slăvesc îi slăvesc, iar pe cei ce Mă nesocotesc îi necinstesc*»[938]. Deci, bărbatul va fi necinstit de propriul păcat, căci păcatul face necinste. «*Căci,* spune, *vor învia unii spre viaţa veşnică, iar alţii spre ocară şi ruşine veşnică*»[939]. Dacă cinstea este acordarea întâietăţii, iar întâietatea este răsplata virtuţii, sfinţilor

---

[933] Λοιμός înseamnă „plagă”, „boală”, dar metaforic are şi sensul de „netrebnic”.
[934] *Ps*. LXXXVI, 1.
[935] De Ierusalim.
[936] *Is*. V, 15.
[937] *Is*. II, 11.
[938] *I Reg*. II, 30.
[939] *Dan*. XII, 2. După cum observă N. Lipatov, Sf. Vasile combină aici Septuaginta cu Theodotion – cf. St. Basil the Great, *Commentary on the Prophet Isaiah*, trad. N.A. Lipatov, p. 193, n. 7.

li se acordă şi cinste şi întâietate, iar celor neevlavioşi cele opuse. Dumnezeu îi cinsteşte pe cei vrednici. Căci El însuşi este Cel cu adevărat cinstit şi care îndeamnă la cinstire. De aceea, cel ce s-a necinstit nu îşi poate dobândi cinstea. Pe fiecare îl necinstesc patimile de ruşine, descoperite întregii creaţii.

«*Şi ochii semeţi,* spune, *se vor smeri*»[940]. Cei care îşi ridică spre înălţime cugetul Îl văd pe Cel care le descoperă pe toate acestea, aceştia având ochii semeţi pentru că şi-au condus cugetul mai presus de toate trupurile; apoi, din cauza concepţiei greşite şi a ataşamentului puternic faţă de cele materiale, nu se mai ţin de vederea celor măreţe, ci ajungând plini de desfătarea trupească, se spune pe drept că vor fi umiliţi.

168. «*Şi Domnul Savaot Se va înălţa în judecată*»[941].

Adică după răsplătirea dreaptă la cele spuse mai înainte, Domnul Dumnezeu Se va înălţa la judecată, fiindcă una dintre cele care îndeamnă spre slava lui Dumnezeu este judecata făcută de judecător asupra celor necuvioşi după vrednicia faptelor, încât şi în judecată să fie contemplată înălţimea priceperii şi puterii lui Dumnezeu. Căci după cum cei care contemplă înţelepciunea orânduirii celor cereşti, conform poziţiei astrelor, mişcării şi relaţiei pe care o au între ele, socotesc măreţia priceperii Lui, încât pot să spună că: «*nu este număr priceperii Lui*»[942], tot aşa cei care văd raţiunile (cuvintele) judecăţii, nu se minunează mai puţin de înţelepciunea şi priceperea judecăţii şi de răsplătirea fiecăruia după vrednicie până la cele mai mici lucruri[943]. De aceea poate că Îl înălţăm pe Dumnezeu prin fiecare realizare, încât El este înălţat în cumpătarea noastră şi este înălţat în dreptatea noastră. Iar pentru că acestea sunt realizate prin conlucrarea lui Dumnezeu, când susţinându-ne ne îndreaptă iarăşi, sprijinindu-ne şi întărindu-ne prin conlucrarea Lui, atunci spunem: «*Te voi înălţa, Doamne, că m-ai ridicat*»[944].

---

[940] *Is*. V, 15.
[941] *Is*. V, 16.
[942] *Ps*. CXLVI, 5.
[943] *Mt*. XVI, 27.
[944] *Ps*. XXIX, 1 (Septuaginta v. 2).

Înălțările (preamăririle) lui Dumnezeu sunt multe: prin cunoaștere și pricepere, prin pomenirea mărețiilor Lui și contemplarea judecăților Lui. De aceea se spune despre cel drept: «*Laudele lui Dumnezeu [sunt] în gâtlejul lui*»[945]. Apoi, pentru că puterea lucrării este orânduită prin statornicia contemplării, spune: «*săbii cu două tăișuri în mâinile lor*»[946], adică sunt cuvintele sufletului care taie și dezrădăcinează patimile. Iar dacă Domnul Savaot înseamnă „Domnul oștirilor"[947], atunci oștirile care Îi slujesc la vremea judecății Îl vor înălța și Îl vor slăvi pentru judecata cea dreaptă și nesupusă greșelii. Asemenea considerăm că, judecându-Se Domnul cu oamenii, căci «*Domnul Însuși va veni la judecată cu poporul*»[948], doar Domnul va fi înălțat[949], nimeni nefiind îndreptățit înaintea Lui. Căci cine, cercetând binefacerile noastre de la Creator și iconomiile atât de feluritele care vin deopotrivă la întregul neam omenesc, va putea răsplăti cu unele la fel și vrednice cele venite la el din darul Domnului? De aceea sfinții sunt uimiți, spunând: «*Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie*»[950]?

169. «*Și Dumnezeu, Cel sfânt, va fi slăvit în dreptate*»[951].

Slăvirea Celui sfânt în dreptate urmează înălțării în judecată. Cei care L-au contemplat înălțat în judecăți, aceștia înțeleg slava dreptății Lui.

«*Și vor paște cei jefuiți ca taurii și mieii vor mânca pustiurile celor duși departe*»[952]. Poporul ajuns rob, din cauză că nu Îl cunoștea pe Domnul și pentru că a păcătuit cu băutura, va fi păscut ca o turmă. Aceștia sunt aceiași cu cei jefuiți, în vremea cât au fost înrobiți. Este clar că, de câte ori suntem slăbiți în război de puterile potrivnice, robiți de ele, suntem jefuiți ca o pradă după victorie. Iar jefuiți,

---

[945] *Ps*. CXLIX, 6.
[946] *Ps*. CXLIX, 6.
[947] În ebraică צְבָא *țava'* „oștire". Forma Iahve Țevaot (Savaot) înseamnă „Iahve (Domnul) oștirilor". Se referă în primul rând la oștirile îngerești, dar, prin extensie, și la oștirile lui Israel.
[948] *Is*. III, 14.
[949] *Is*. II, 11.
[950] *Ps*. CXV, 3.
[951] *Is*. V, 16.
[952] *Is*. V, 17.

nu mai primim cele proprii lucrurilor raționale spre hrană noastră, ci purtați la întâmplare de mișcările iraționale, petrecem în felul taurilor în pustiul acestei vieți. De aceea nu a spus „vaci", ci „tauri", căci vacile se adună în turmă, dar taurii din cauza părții pasionale [a sufletului] sunt irascibili unii cu alții, sunt păscuți risipiți unii de alții. Iar pentru că după robie multe [locuri] se pare că au fost pustiite, pentru că locuitorii au fost luați de dușmani, de aceea spune: «*și meii vor mânca pustiurile celor duși departe*». Căci după istorie cei ajunși refugiați din Iudeea în campania lui Nabucodonosor, au fost captivi, fiind duși în Babilonia[953]. De aceea, spune, mieii vor paște țara care aparținea celor duși și captivi din cauza războiului [și] care a ajuns pășune prin pustia multă, pentru că nu mai poartă nicio rămășiță a vechii populații, ci face să crească din pustia oamenilor iarbă înaltă și moale. Dar poate că Scriptura spune în enigmă profetic că fiind aruncați afară din petrecerea cu sfinții cei care au călcat poruncile divine, noi, cei cărora li s-a acordat prin căderea acestora cele pentru a fi mântuiți, numiți miei din cauză că suntem nou născuți în credință, suntem păscuți în locurile celor luați, bucurându-ne de hrana duhovnicească și rațională a cuvintelor lui Dumnezeu ca de o iarbă moale. Și Domnul i-a numit pe cei nou născuți după credință „miei", când i-a spus lui Petru: «*Simon Bar Iona, mă iubești? Paște mielușeii Mei*»[954].

170. «*Vai de cei care își trag păcatele ca și cu o funie mare și ca și cu o curea de jug a unei vițea nelegiuirile, de cei care spun: Să se apropie repede cele pe care le va face, ca să vedem și să vină voia Sfântului lui Israel, ca să cunoaștem*»[955].

Păcătuind ne pregătim lanțuri și funii, cu care suntem legați după măsura mulțimii sau mărimii păcatelor, împletindu-ne legături ale sufletelor fie mai mari, fie mai mici, cu care, după Ieremia[956], ajungem prinși. Deci cei stăpâniți de dorința trupului sunt cuprinși de lanțuri pământești, cu care, după hotărârea dreaptă a Judecătorului, fiind legați de mâini și de picioare, cei condamnați

---

[953] *II Par*. XXXVI, 20; *IV Reg*. XXV, 11.
[954] *In*. XXI, 15.
[955] *Is*. V, 18-19.
[956] *Plâng. Ier*. III, 34.

sunt aruncaţi în întunericul cel din afară[957]; de mâini, pentru că [sunt] cele care lucrează, iar de picioare, pentru că [sunt] cele care merg. Căci de fapt fiecare este legat cu frânghiile propriilor păcate, încât fiecare dintre mădularele care lucrează păcatul să fie legat fiind pedepsit cu propriul lanţ.

«*Vai,* spune, *de cei care îşi trag păcatele ca şi cu o funie mare*»[958], adică cei care leagă cu greşeala dintâi o a doua şi o a treia una după alta, necuviinţe şi nedreptăţi şi neînfrânări. Căci trebuie ca cei cuprinşi de păcate, în loc să acumuleze şi să adune la răutăţi altele, imediat după prima încolăcire a relelor să se lepede de păcate. Este imposibil ca firea umană să nu păcătuiască, pentru că nu este drept pe pământ care să facă binele şi să nu păcătuiască[959]. După păcătuirea din grabă sau din înşelarea celui care unelteşte împotriva noastră, este posibil ca schimbându-ne să ne pocăim şi să nu mai stivuim rele peste rele.

Căci după cum cei care împletesc rogojini, când [funia] răsucită urmează în scurt timp să se termine, introduc alta, lungind-o şi mărind-o, la fel şi cei care sunt scufundaţi în rele. Până să se termine primul păcat, îl încep pe al doilea, şi aceluia îi adaugă iarăşi un altul. Şi astfel întreaga viaţă care li se continuă cu păcate seamănă cu o funie mare împletită, având şi ceea ce este anterior împreună legat, dar şi ceea ce este mereu prezent este lipit în asemănarea cu ceea ce a fost adus înainte. De aceea, spune: «*Vai de cei care îşi trag păcatele ca şi cu o funie mare*»[960].

Să înţelegem ceea ce s-a spus şi dintr-un exemplu. Dacă ar fi cineva stimulat de păcatul nestăpânirii, priveşte prin câte mijloace îşi atrage păcatul necuviinţei. Mai întâi îşi aranjează într-un anume fel trupul, îşi tunde într-un anume fel părul, se îmbracă într-un anume fel cu veşmântul, şi acesta deloc întâmplător, ci meşteşugit ca împodobire, arătând o migală pentru iubirea de frumos faţă de el, până la [detalii precum] brâul [şi] sandalele. Apoi îşi procură averi ca să cumpere cu ele tinereţea celei iubite. Apoi îşi ticluieşte peţi-

---

[957] *Mt*. XXII, 13.
[958] *Is*. V, 18.
[959] *Ps*. XIII, 3.
[960] *Is*. V, 18.

toare care să îi aducă [femeia iubită], ţine cuvântări care provoacă pierzania, îşi pregăteşte ocazii pentru întâlniri întâmplătoare, petreceri şi banchete, întrevederi lungi. Prin atâtea mijloace aducându-şi răul desfrânării, acesta este cel care îşi trage păcatul ca şi cu o funie mare. Şi, pe scurt, orice rău împotriva aproapelui, săvârşit nu din întâmplare, ci săvârşit din voie şi cu premeditare cu multe pregătiri, este o funie mare, cu care oamenii îşi trag păcatele aflate chiar şi la depărtare. Aşa de mari fiind aceste funii, sunt greu de dezlegat, din cauza forţei păcătoşilor în rele şi pentru că ei îşi împletesc puternic şi strâns păcatele.

171. De aceea spune: «*şi ca şi cu o curea de jug a unei viţea*»[961].

Căci legăturile de la jug nu sunt rupte uşor nici de animalele de jug cele mai puternice şi care trag cu forţă greutăţile. Scriptura insistă pe forţă, spunând că este cureaua de la jugul unei viţele, adică de la animalul cel mai puternic, care nu este slăbit nici prin poveri, nici prin timp. Vai, deci, de cei care îşi fac pregătiri mari pentru a păcătui, şi acestea cu forţă şi putere. Totuşi este posibil ca cel ajuns captiv al păcatului să Îl urmeze pe Hristos, «*Cel care le spune celor prinşi: Ieşiţi, şi celor din întuneric: Descoperiţi-vă*»[962]. Cei prinşi ieşind din închisoare şi din întuneric, privind spre lumina adevărată, Îi urmează lui Hristos mărturisind, legaţi cu cătuşe, până când datorită schimbării pentru cele bune se fac vrednici să fie dezlegaţi de Acesta din lanţurile din care socoteau până atunci că nu se poate scăpa. Dar aceştia care îşi trag păcatele şi nesocotesc judecata dumnezeiască, grăbesc adesea prin cuvânt cele cu care au fost ameninţaţi, pentru că nu sunt convinşi de ele şi spun: «*Să se apropie repede cele pe care le va face, ca să vedem şi să vină voia Sfântului lui Israel, ca să cunoaştem*»[963].

Dar aceasta este funia mare care trage păcatul aflat departe. Căci este clar că spun unele ca acestea necrezând în veacul viitor şi disprețuind cele cu care sunt ameninţaţi. Cel înfricoşat de judecata (tribunalul) lui Hristos şi cel care îşi aduce în memorie păcatele din

---

[961] *Is*. V, 18.
[962] *Is*. XLIX, 9.
[963] *Is*. V, 19.

tinereţe nu va îndrăzni să grăbească judecata. Dimpotrivă, îşi caută o perioadă mai mare, ca să poată într-un timp mai mult să-şi cureţe sufletul său de murdăria păcatului. Exemple pentru graba fără raţiune către cele viitoare sunt Ahitofel[964] şi Iuda[965], care din cauza faptului că le-au considerat mai grele pe cele prezente decât pe cele de după acestea şi reproşul de la oameni [mai greu] decât pedeapsa gheenei, au preferat moartea prin spânzurare celei de la sine. Căci cei care cred în veacul viitor nu s-ar fi spânzurat, ci chiar dacă detestă viaţa, continuă în cele de aici, considerându-le pe cele viitoare mai înfricoşătoare decât cele prezente. Asemenea era Iov, care zicea: „De-aş avea un folos să mă omor sau să-l rog pe altul şi să facă aceasta pentru mine". Căci din acestea se arată cât de greu de suportat este nenorocirea şi că îşi păstra prudenţa în legătură cu planul împotriva lui însuşi.

Asupra acelora care se scapă pe ei înşişi cu violenţă (se sinucid) stă condamnarea de ucidere. Şi pentru că la Pavel am găsit ca fiind spus de către unii: «*Să facem rele, ca să vină cele bune*»[966], considerăm că şi acea îndeletnicire este o funie care duce la un păcat mare. Căci se spune că o asemenea părere la iudei s-a făcut din multa strâmbătate: „Dacă se aşteaptă să fie distrugerea din cauza mulţimii păcatului, haide să facem rele şi să săvârşim măsura ultimă a nedreptăţii, ca să vină schimbarea celor prezente şi toate să ajungă într-o stare mai bună".

172. «*Vai celor care spun răului bine şi binelui rău, celor care consideră întunericul lumină şi lumina întuneric, celor care consideră dulcele amar şi amarul dulce*»[967].

Dar cel desăvârşit care are prin deprindere simţurile antrenate, trebuie să poată discerne între firea cea bună şi cea rea[968]. Şi schimbătorul de bani destoinic trebuie să ţină binele şi să se ferească de orice fel de rău[969]. Dar cel care are discernământul sufletului

---

[964] *II Reg*. XVII, 23.
[965] *Mt*. XXVII, 5.
[966] *Rom*. III, 8.
[967] *Is*. V, 20.
[968] *Evr*. V, 14.
[969] *I Tes*. V, 22.

nimicit oferă mărturii schimbate despre orice valoare. Și se pare că este o multă indiferență în firea umană să ia în considerare [exact] opusul despre fiecare adevăr. Și, o, de ar ajunge acest dezacord doar la cei din afara credinței după Scripturi, care spun că toate raționamentele (cuvintele) despre fiecare lucru sunt echivalente și orice claritate, pe cât ține de ei, o transformă în ambiguitate, care spun că argintul este negru, din cauza otrăvii care iese din el, că soarele este negru pentru că înnegrește trupurile cu care este mai mult în contact! Și din unele ca acestea construiesc învățătura despre suspendarea judecății, fiindcă simțirea are înșelări și nu percepe ceea ce lucrurile sunt prin fire, ci ochii sunt înșelați de colorit, pe gâtul porumbelului observând alte culori în momente diferite schimbându-se vederea în funcție de răsucirile animalului și de pozițiile față de raze.

De aceea sprijinindu-se pe percepția cu ajutorul ochilor, nici nu sunt de acord [că este] zi, nici nu mărturisesc [că este] noapte. Drept urmare, cad și în necredința în Dumnezeu, concluzionând că nici toată [lumea] nu este administrată de pronia lui Dumnezeu, nici nu este purtată de la sine.

Dar ai putea vedea pe mulți și dintre cei care au crezut în scrierile legiuitoare și profetice, care se luptă cu convingere prin obiecție la fiecare [lucru] împotriva clarității, ca să slăbească și să tulbure adevărul din învățături. Unii mărturisesc că cred în Hristos Iisus, dar nu sunt aflați «*uniți în același cuget și în aceeași înțelegere*»[970], ci despărțiți în dezbinările cele mai mari. Unii din simplitate, dar nu puțini din setea de conducere și din vanitate, doresc, de aceea, să fie arătați multora ca fiind înțelepți și având cunoștință peste ceilalți.

Toate [locurile] s-au umplut de cei care se confruntă unii cu alții și se contrazic în învățătură, fiecare susținându-și certăreț propria învățătură și cu cea mai înverșunată încordare forțându-se să le răstoarne și să le respingă pe ale celuilalt. Dar cei care se laudă că au păzit învățătura apostolică și, prin succesiune de la aceia, că au primit predica Evangheliei, trebuie să arate prin consensul despre învățături că sunt părți ale Bisericii lui Hristos celei una.

---

[970] *I Cor*. I, 10.

173. Această tulburare ajunge nu numai la cunoștință, ci și la fapte. «*Sunt căi ale omului care par să fie drepte, dar capetele ei dau în fundul iadului*»[971]. Și: «*există drept care piere în dreptatea lui și necuvios care rămâne în răutatea lui*»[972].

Dacă este ceva greu de văzut, [atunci] și dreptatea adevărată aparține acestei categorii. De aceea și Solomon numără împreună acestea ca deopotrivă de cinstite, spunând: «*să înțelegi parabolele și cuvântul întunecat (tainic), spusele înțelepților și pildele*»[973]; «*să înțelegi dreptatea adevărată și faci dreaptă judecata*»[974]. De aceea, mulți aduc din grabă judecăți contradictorii, înainte de observația dobândită prin raționamentul (cuvântul) suficient și cercetat foarte amănunțit, din nesăbuință dându-și încuviințarea față de învățătura fiecăruia fără cercetare.

Disciplina dialectică este crezută mai degrabă că poate să le ofere pe acestea: să împartă distinct naturile lucrurilor, să le recunoască pe cele de același fel și să le separe pe cele opuse. De aceea, știindu-se pe sine că are dialectica dumnezeiască, a spus: «*Să-ți fie plăcută vorba mea*»[975], căci dialectica celor certăreți și a celor care tratează lucrurile în mod înverșunat nu este plăcută, ci este ceva revoltător. Dar fiind cele trei perechi, lumină și întuneric, bun și rău, amar și dulce, sunt ele o singură [problemă] în subiect sau se diferențiază între ele după gen? Deci după [sensul] mai simplu, este evident că răul este atribuit decăderii moravurilor, bunul (frumosul) este definit ca un bun lăudabil, întunericul ca aer lipsit de lumină, iar lumina este substanța[976] care destramă întunericul. Dulcele este delicateţea savoarei sau seva plăcută simțului gustului. Iar amarul este ceea ce, fiind gustat, se face aspru la gust. Deci, după sensul mai simplu, acestea se deosebesc foarte mult unele de altele.

Cine este deci atât de nebun încât, fiind în miezul nopții, să numească întunericul lumină, iar ochii fiindu-i în confuzie în întu-

---

[971] *Pr*. XVI, 25.
[972] *Eccl*. VII, 16.
[973] *Pr*. I, 6.
[974] *Pr*. I, 3.
[975] *Ps*. CIII, 35 (Septuaginta v. 34).
[976] οὐσία.

neric, să se poarte ca şi cum ar fi în lumină strălucitoare? Cine, fiind necăjit de gustul celor amare, se poartă ca faţă de plăcerea cea mai dulce? Cui dintre cei care au ochi binele (frumosul) sensibil nu este uşor de recunoscut? Căci în simetria dintre ele a părţilor, [binele] îi uneşte prin finețea arătată pe cei întâlniţi cu o atragere oarecum automată şi naturală, iar urâtul produce de la sine o aversiune celor care privesc.

174. Dar se pare că nu despre cele binecunoscute prin simţire este Scriptura, căci dacă «*porunca Domnului este strălucitoare, luminând ochii*»[977] şi «*sfeşnic pentru picioarele dreptului este cuvântul lui Dumnezeu*»[978], cel care nu trăieşte după virtute, ci este înfăşurat de patimile materiale, acela este cel care se bucură de o viaţă în răutate ca fiind vreo lumină, dar o evită pe cea după porunca Domnului ca fiind întuneric. Şi cel care evită din cauza greutăţii poruncilor cuvintele lui Dumnezeu dulci gâtlejului celui drept, fiind mai presus decât mierea[979] pentru gustul lui raţional, acesta spune amarului dulce şi dulcelui amar. Despre acestea trebuie gândit şi despre bine (frumos), căci frumosul cu adevărat din suflet este bine proporţionat prin virtutea deprinsă; căci virtutea este centrul şi simetria, iar cele care încalcă virtutea pe ambele părţi, excesele şi lipsurile, sunt disproporţia şi urâţenia. Asemenea, bărbăţia este centrul, excesul faţă de aceasta este cutezanţa, iar lipsa acesteia timiditatea. De aceea binele (frumosul) sufletului este bine proporţionat prin virtute, iar urâţenia [înseamnă] disproporţii venite din răutate. Scriptura îi fericeşte pe cei care aleg răul ca bine şi fug de virtute ca de ceva rău.

Dar trebuie cercetată şi cauza pentru care se zice despre bine (frumos) „cei care spun", iar despre lumină şi dulce nu „cei care spun, ci „cei care consideră (ţin)". «*Vai celor care spun răului bine şi binelui rău, celor care consideră întunericul lumină şi lumina întuneric, celor care consideră dulcele amar şi amarul dulce*»[980]. Poate că Scriptura arată că la primele alegeri ale vieţii greşim doar prin raţiune (cuvânt), dar ajunşi la fapte şi nedetaşaţi prin experienţă de rău,

---

[977] *Ps*. XVIII, 9.
[978] *Ps*. CXVIII, 105.
[979] *Ps*. CXVIII, 103.
[980] *Is*. V, 20.

ne punem, ca să zicem așa, hotarele faptelor, făcând lucrările răutății de neclintit. Căci cel care nu se schimbă de la nestăpânire și iubire de plăcere la cumpătare, își face amarul dulce. Și cel care fuge de viața după Evanghelie, dar alege viața de animal și irațională, își face întunericul lumină. Totuși cel care le apără pe acestea și vorbește obraznic despre fapte necuviincioase, acela este cel care spune binelui rău, după Apostol, care îi acuză nu numai pe cei care fac acestea, ci și pe cei care sunt de acord cei care fac[981]. Consideră (își face) întunericul lumină cel care pune lampa sub obroc sau o ascunde în vas și nu o pune pe sfeșnic[982]. Deci „a spune răului bine" este înțeles ca referindu-se la a dogmatiza, iar „a considera" întunericul lumină [ca] referindu-se la comportamentul din fapte.

175. «*Vai de cei care sunt înțelepți pentru ei și învățați în fața lor înșiși*»[983].

Acestea îi cuprind nu numai pe cei care cad în fapte, ci și pe cei care sunt ținuți de necredința și de necunoașterea față de Domnul nostru Iisus Hristos. Căci cel care nu crede în lumina cea adevărată[984], ci se face fiu al diavolului[985], acela spune întunericului lumină și luminii întuneric. După cum Domnul este lumină[986], tot așa este dulceață pentru cei care gustă din El cu înțelegere, aducând bucurie plăcută și plină de orice desfătare. De aceea cel care Îl gustă și ajunge la experiența bucuriei celei mai plăcute și delicate, spune: «*Gustați și vedeți că bun este Domnul*»[987]. De aceea, cel care nu crede în Domnul îi spune amarului dulce. Dar cel care nu crede în Domnul, nici nu înțelege firea frumuseții adevărate, nici nu primește vederea ei – căci nu în armonia membrelor, nici în vreo culoare care să strălucească pe trup se află plăcerea, ci doar în cugetul curățat cu prisosință este cunoscut cu siguranță binele (frumosul) din firea dumnezeiască, după *Psalmul*, care spune: «*În strălucirea și în*

---

[981] *Rom*. I, 32.
[982] *Mt*. V, 15.
[983] *Is*. V, 21.
[984] *In*. I, 9.
[985] *I In*. III, 10.
[986] *In*. VIII, 12.
[987] *Ps*. XXXIII, 8 (Septuaginta v. 9).

frumusețea Ta»[988] – deci cel care nu primește prin proprii ochi strălucirile frumuseții dumnezeiești, acela spune răului bine (frumos). Iar prin negarea acesteia, în mod clar este de acord cu opusul.

Caci dacă Domnul este lumină, cel opus Lui este desigur întuneric. Dacă firea adevărului este dulceață, minciuna este desigur amară. Deci prin negarea lui Dumnezeu se face confirmarea vrăjmașului. Dacă nu este părtășia dreptății cu nedreptatea, nici comuniunea luminii cu întunericul, nici armonie între Hristos și Veliar[989], acestea trebuie separate. Este nevoie de atenție mare și precisă ca să nu-l confundăm pe cel care se transformă în înger de lumină[990], considerându-l lumină, nici bucurându-ne de amăreala răutății, să atribuim vieții iubitoare de plăcere slava dulcții; nici înrobindu-ne sufletul față de frumusețea trupurilor, să considerăm că firea frumuseții adevărate este în aceasta.

176. Deci «*Vai de cei care sunt înțelegători pentru ei și învățați în fața lor înșiși*»[991].

Acestea se pot spune despre cei care cred despre ei înșiși că sunt înțelegători și învățați, deși nu sunt astfel. Dar se pot [spune] și despre cei care au într-adevăr harisma înțelegerii și a cunoașterii, dar nu o împărtășesc și celorlalți. «*Căci înțelepciune ascunsă și comoară nearătată, care este folosul din amândouă*»[992]? Deci unii ca aceștia sunt învățați în fața lor înșiși, dar nu și în fața celorlalți, ca și cel care și-a ascuns talantul la sine[993]. Nu este învățat nici înaintea lui Dumnezeu cel care nu s-a folosit de cunoaștere spre slava lui Dumnezeu.

Se pare că este și o a treia asemenea interpretare a „celor înțelegători" și a „celor învățați". Cei care sunt astfel de la Dumnezeu, care primesc darul de la El, dar care nu Îi atribuie lui Dumnezeu cauza înțelegerii, ci pun realizările pe seama lor, [aceștia] sunt înțelegători pentru ei și învățați în fața lor înșiși. Către ei este potrivit să

---

[988] *Ps*. XLIV, 5.
[989] *II Cor*. VI, 14-15.
[990] *II Cor*. II, 14.
[991] *Is*. V, 21.
[992] *Înț. Sir.* XX, 31 (Septuaginta v. 30).
[993] *Mt*. XXV, 25.

se spună: «*Ce ai pe care să nu fi primit? Iar dacă ai primit, de ce te lauzi, ca şi cum n-ai fi primit*»[994]? Şi: «*Dacă n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar trudi ziditorii*»[995].

De aceea se spune că înţelegerea este ca o disponibilitate a sufletului de a urmări, adunând imediat într-unul gândurile despre lucruri, [disponibilitate] care a fost formată prin desăvârşirea în noi a seminţelor raţionale[996]. Sau înţelegerea este capacitatea cugetului de a găsi cu perspicacitate ceea ce este propriu şi cuvenit fiecărui lucru. Iar cunoaşterea [este] deprinderea care are în sine ceea ce este statornic, nefiind schimbată de cuvânt (raţiune). Cel care cunoaşte este cel care îşi asumă contemplările necesare pentru fericire, care deja cuprinde în sine [aceasta] ca pe un obicei şi cu statornicie. Se spune că înţelepciunea este cunoaşterea lucrurilor dumnezeieşti şi omeneşti şi a cauzelor lor. Dar dacă înţelepciunea de la sine este Hristos[997], spunem că înţeleptul este cel desăvârşit prin participarea la Hristos, Care este înţelepciunea.

Cel înţelegător este considerat după desăvârşirea seminţelor de înţelegere din noi. Cel care cunoaşte [este considerat] după asumarea contemplărilor necesare pentru fericire, după ce deja a cuprins în sine [aceasta] ca pe un obicei şi cu statornicie. Am găsit în *Ieşire* un răspuns dumnezeiesc, care spune despre constructorii şefi: «*Îi voi umple de Duhul dumnezeiesc al înţelegerii şi al cunoştinţei*»[998]. De aceea, vai celui care nu Îi atribuie lui Dumnezeu cauza înţelegerii şi cunoaşterii lui. Nimeni să nu-şi asume unele ca acestea, spunând despre sine nici că este cunoscător, nici înţelegător, nici înţelept. Pentru că înţelepciunea este cunoaşterea lucrurilor dumnezeieşti şi omeneşti, să-i fie atribuită Duhului Sfânt cauza acestora! Căci «*un toiag va ieşi din rădăcina lui Iesei şi o floare din rădăcină se*

---

[994] *I Cor*. IV, 7.
[995] *Ps*. CXXVI, 1.
[996] Un concept de origine stoică, raţiunile seminale sunt reflecţii ale Minţii supreme, identificată în creştinism cu Mântuitorul Iisus Hristos, în natură. Prin contemplarea lor, omul poate ajunge la contemplarea Minţii supreme.
[997] *I Cor*. I, 24.
[998] *Ieş*. XXXI, 3.

va înălța. Și se va odihni pe el Duhul lui Dumnezeu, Duhul înțelepciunii și al înțelegerii...» și celelalte[999].

177. «*Vai de cei puternici ai voștri și de cei care beau vin și de cei tari care își amestecă sichera*»[1000].

Și preoților care intră la cele sfinte Legea le interzice să amestece vinul și sichera[1001], și celor numiți nazirei, după cum se spune în acest fel în *Numeri*: «*Căci Domnul a grăit către Moise, zicând: Grăiește fiilor lui Israel și spune-le: Bărbatul sau femeia care va jura cu mare jurământ*[1002] *să trăiască în curăție pentru Domnul, fără vin și sicheră*»[1003]. Și în *Pilde* Solomon spune: «*Cei puternici (principii) au fire mânioasă, așadar să nu bea vin, pentru ca nu cumva bând să uite de înțelepciune*»[1004]. Căci se cuvine celor care slujesc cuvântul dumnezeiesc și celor cărora li s-a încredințat grija față de oameni să se ferească deplin de cele care fac tulburare părții conducătoare (minții). De câte ori se bea mult [vin] neamestecat, [acesta], ca un tiran care urcă spre acropole, din cel mai înalt vârf aduce sufletului zgomote neîncetate, necruțând niciun dispoziție nelegiuită, ci supunând mai întâi chiar rațiunea, confundând și spărgând întreaga rânduire existentă din educație, stârnind râsete indecente, glas zgomotos, porniri decăzute, dorințe nestăpânite, frenezie și nebunie pentru orice plăcere nelegiuită.

De aceea cei tari să nu bea vin, nici cei încredințați cu vreo conducere și cu administrarea treburilor publice, nici cei care, fiind în floarea vârstei, sunt în putere trupească. Căci unii ca aceștia, aflându-se prin fire ușor de provocat către porniri, de câte ori primesc văpaia vinului, prin abundența din plin a materiei arzătoare stârnesc ca o flacără cu putere. Dar pentru că «*cel mai mic poate fi iertat de milă, dar cei puternici vor fi cercetați puternic*»[1005]. De aceea

---

[999] *Is*. XI, 1-2.
[1000] *Is*. V, 22.
[1001] *Lev*. X, 9.
[1002] Εὐχή înseamnă „rugăciune", dar și „jurământ". Cf. traducerea lui Mihai Moraru în *Septuaginta*, Ed. Polirom.
[1003] *Num*. VI, 1-3.
[1004] *Pr*. XXXI, 4-5.
[1005] *Înț. Sol*. VI, 6 (Septuaginta v. 7).

vai celor puternici din cauza vătămării de către vin și sicheră. Căci de la cel căruia i s-a dat mult, mai mult i se va cere[1006].

178. Deci dacă ți s-a încredințat administrarea Tainelor, cuvântul de înțelepciune, puterea cunoașterii, dar ai sufletul scufundat în vin, cum nu este drept să te jelească profetul? Căci având putere duhovnicească, o faci slabă prin nemăsurarea vinului. Și cel stăpânit vreodată de oricare patimă a sufletului, ca și cum ar fi dus în beție prin extazul născut în el de la patimă, se spune că bea vin și își amestecă sicheră, pe care o știm tâlcuită ca „băutură". Căci neputința de a urmări cu mintea îi apare sufletului la fel și din necaz, din teamă, din plăcere și din dorință, rațiunea fiind stăpânită de patimă. Încât noi, cei puternici, cei încredințați cu întâietatea în popor, chiar dacă am fi stăpâniți de patimă doar în mică măsură și am crede că amestecând-o cu rațiunea o strunim prin cuvânt și o ținem, nu suntem scutiți să [ne numim] nefericiți pentru acestea. O beție cumplită [sunt] setea de slavă și setea de putere, o băutură cumplită este invidia, cumplită este fățărnicia și bârfirea aproapelui, de care sufletul fiind îmbătat uită de înțelepciune.

Nimic nu tulbură contemplările din înțelepciune ca aceasta patima și [de altfel] orice păcat. Dar cum este mânios cel care are înțelepciunea? Căci nu spune încă „cel nepătimitor", ci vorbește despre cel moderat. Astfel și în alte [texte] spune: «*Smintitul își mărturisește imediat mânia*»[1007], dar «*înțeleptul o drămuiește cu măsură*»[1008]. De aceea zice că cel care își controlează patima prin rațiune își arată în mod drămuit mânia, după cum se spune: «*Mâniați-vă, dar nu păcătuiți*»[1009]. Dar Domnul poruncindu-le pe cele mai desăvârșite[1010] spune să tăiem complet patima, nu ne îndeamnă [doar] să o limităm.

179. «*Vai de cei care fac dreptate celor necuvioși pentru daruri și dreptatea dreptului o îndepărtează*»[1011].

[1006] *Lc*. XII, 48.
[1007] *Pr*. XII, 16.
[1008] *Pr*. XIX, 11.
[1009] *Ps*. IV, 4 (Septuaginta v. 5).
[1010] *Mt*. V, 29.
[1011] *Is*. V, 23.

Cuvântul este clar, condamnându-i pe cei care la judecată (în tribunale), din iubire față de mamona nimicesc dreptatea judecății, fiind dispuși la mituire[1012], numindu-l pe necuvios drept, iar pe drept condamnându-l pentru nedreptate. Căci rațiunea cuprinsă de iubirea de argint este o balanță care își înclină acul spre o greutate. Să fim atenți la noi înșine cu mai multă grijă, ca să nu dăm dreptate nici vreunui om, nici vreunui cuvânt necuvios, fiind determinați la încuviințarea acestora prin bunăvoința [arătată de ele] către noi, ca să nu cădem sub nefericirea adusă [prin acestea].

«*De aceea în ce fel va fi arsă trestia de tăciunele din foc și se va aprinde cuprinsă de flacără, rădăcina lor va fi ca țărâna, și floarea lor ca praful se va înălța. Căci nu au dorit Legea Domnului Savaot, ci cuvântul Sfântului lui Israel l-au mâniat*»[1013].

Scriptura amenință că rădăcinile păcătoșilor vor fi arse și fărâmițate în țărână și că floarea lor ca praful se va înălța. Să observăm cele adăugate ca urmare a celor redate înainte. Căci după ce discută în cele de dinainte despre cei care se folosesc nemăsurat de vin și îi blamează pe cei care primesc daruri în judecăți, acum spune că rădăcinile lor vor fi arse ca trestia de tăciunele din foc.

Trestia este o plantă, care și-a fixat rădăcina pe cele slabe, netedă la înfățișarea din afară, dar goală pe dinăuntru, neregulată în creștere, divizată de noduri dese, din cauza puterii slabe cu care crește, planta neputând să crească drept, ci având trebuință de câte o oprire în creștere. De aceea și nodul se constituie când i se oprește puterea. Căci de câte ori i se ivește puțin, se oprește apoi, și astfel prin zăbovirea prea multă se constituie nodul. Apoi iarăși folosindu-se de nod ca de un piedestal și de o temelie, puterea se ivește iarăși și astfel planta se formează, oprindu-se [însă] mereu. Asemenea sunt cei binecunoscuți din lucrurile acestei lumi, fixați pe o bază nesănătoasă, goi în omul dinăuntru, trăind în inconsistența lucrurilor lumii acesteia. De aceea în felul în care trestia va arde de cărbunele focului, la fel, spune, vor fi cuprinse rădăcinile lor de flacăra arzătoare.

[1012] *I Reg*. VIII, 3.
[1013] *Is*. V, 24.

180. Iar tăciunele (cărbunele) este foc pământean, rămas după trecerea flăcării în materia mai densă. Deci dacă cei care trăiesc împătimit își au ca propriu focul patimilor, după cum bogatul are înăuntru cauza care îl arde de sete, de aceea îi amenință pe cei care beau vin ca niște beţivi cu nimicirea prin ardere. Iar dacă din cauza darurilor [primite] încurcă ceea ce este drept, spune că și rădăcina lor va fi arsă de flacăra arzătoare, numind în mod clar „rădăcină" iubirea de argint, despre care și Apostolul declara: «*iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor*»[1014]. Ce fel de floare se poate ivi din asemenea rădăcină, dacă nu una asemănătoare prafului, cu o fire instabilă și împrăștiată în aer?! Sau poate, după cum praful împiedicând respirația ne dăunează vieții, la fel și florile iubirii de argint: lăcomiile, nedreptățile, minciuna, calomnia, celelalte asemenea care sunt vlăstare ale rădăcinii celei rele, sunt nimicitoare vieții noastre, împiedicând curăția duhului.

Cu foarte [multă] grijă nu a spus „și fructul lor", ci „și floarea lor". Căci vlăstarele răutății sunt nedesăvârșite, fiind nimicite chiar la înmugurire și la prima floare. Căci «*l-am văzut pe cel necredincios fălindu-se și am trecut și iată nu mai era*»[1015]. Deci dreptul este ca pomul sădit lângă izvoarele apelor[1016], udat continuu de un șuvoi de viață, dar rădăcina păcătoșilor va fi arsă. Și floarea se va înălța ca praful. De aceea nu au dorit Legea Domnului Savaot, ci au mâniat Cuvântul Sfântului lui Israel. Spune Lege și Cuvânt ca diferite denumiri ale Domnului. De aceea profetul vorbește despre Cuvânt ca fiind însuflețit: «*cuvântul Domnului l-au mâniat*». Căci Legea vie și Cuvântul lui Dumnezeu este Fiul Cel Unul-Născut, prin Care sunt toate[1017].

181. «*Și S-a aprins Domnul Savaot cu mânie asupra poporului Său și Și-a pus mâna Sa peste ei și i-a bătut. Și s-au mâniat munții și s-au făcut leșurile lor ca gunoiul în mijlocul drumului. Și în toate acestea, nu Și-a întors iuțimea Lui, ci mâna Lui este încă ridicată*»[1018].

[1014] *I Tim*. VI, 10.
[1015] *Ps*. XXXVI, 35-36.
[1016] *Ps*. I, 3.
[1017] *In*. I, 3.
[1018] *Is*. V, 25.

Păcatul celor puternici și tari a făcut cale mâniei mișcată de Dumnezeu împotriva poporului. De aceea mai întâi [spune]: «*Vai de cei puternici ai voștri și de cei tari*», apoi: «*Și S-a aprins Domnul cu mânie asupra poporului Său*», acesta însuși fiind în mod vădit în păcate, după imitarea întâistătătorilor, și fiind vrednic să pătimească cele de la iuțimea și mânia Domnului. Iuțimea este fierberea sângelui din jurul inimii, numită [așa] de la umflarea constituită în jurul inimii ca de la o evaporare a lichidelor, iar mânia este dorința de răzbunare. Încât una are mișcare patimii acută, iar cealaltă prezintă o umplere cu supărare mai puternică și mai mare.

Totuși despre Dumnezeu niciuna dintre ele nu este cuviincios să se afirme că sunt spuse exact, ci sunt exprimări alegorice. Căci nu [există] patima lui Dumnezeu, nici ceva pe potriva Lui în firea însăși, ci asemenea lucrări față de noi sunt denumite „iuțime". Și poate mânia este o disciplinare istovitoare, iar iuțimea denumește o mustrare care produce cugetelor noastre tulburare. Căci Dumnezeu tulbură prin iuțime, fără să-i învrednicească însă de niciun cuvânt pe cei pe care Se aprinde, după cum este spus că: «*În iuțimea Sa îi va tulbura pe ei*»[1019], dar cei pedepsiți se învrednicesc în mânie de învățătură, după cum este spus: «*Atunci va grăi cu ei în mânia Lui*»[1020]. Căci cel mustrat pentru păcate nu a fost încă pedepsit. Dar cel pedepsit arată deja o apropiere de cunoaștere. Dacă mânia disciplinează, iar iuțimea mustră, mânia este mai eficientă decât iuțimea. De aceea și Ieremia [spune]: «*Pedepsește-ne, Doamne, dar în judecată și nu în iuțime*»[1021]. Căci nu a spus „nu în mânie", fiindcă doar pedeapsa (disciplinarea) din judecată este mai bună decât cea din iuțime și din mânie. Căci cel pedepsit în judecată, luminat de cuvânt, se va folosi de judecățile lui Dumnezeu ca să nu lucreze nimic confuz, ci să le săvârșească pe toate cu judecată sănătoasă, ca să aibă chiar și gândurile încercate, după cum s-a spus: «*Gândurile drepților [sunt] judecăți*»[1022].

[1019] *Ps*. II, 5.
[1020] *Ps*. II, 5.
[1021] *Ier*. X, 24.
[1022] *Pr*. XII, 5.

Într-adevăr, după timpul judecății, când Își pune mâna Sa peste popor, se spune că și munții s-au mâniat, Scriptura arătând că întreaga creație ajută la impunerea răzbunării față de cei păcătoși[1023]. Căci, după cum la plăgile egiptene, războiul le-a fost de peste tot, din aer, de pe pământ, din apă, la fel și acum când Domnul Își pune mâna Sa peste popor ca să-l bată. Și munții se mânie, iar leșurile poporului, ca gunoiul așezat cu necinste în mijlocul drumului, vor fi călcate în picioare. Observă-mi pe cei ajunși în păcate rămânând în treburile vieții acesteia și călcați în picioare de puterile potrivnice, față de care din cauza inimii nepocăite Scriptura Domnului spune că iuțimea nu va fi întoarsă, ci rămâne încă mâna ridicată, adică înălțată pentru răzbunare, numind „mână" puterea pedepsitoare, după Iov: «*Căci mâna Domnului este cea care s-a atins de mine*»[1024]. Și în această [carte] vorbește despre mâna diavolului în timpul pedepsei: «*Dar nu, ci întinde-Ți mâna și atinge-te de oasele lui*»[1025].

182. «*De aceea va ridica semn între neamurile de departe și de aproape și îi va fluiera de la capătul pământului. Și iată, ei vin degrabă [și] ușor*»[1026].

După ceea ce s-a spus, se pare că Scriptura profețește puterea romană care a venit asupra Ierusalimului în ultimul asediu. Căci în acela listele militare erau pline de neamuri de departe dar și de aproape, din Siria și Arabia, și alte neamuri, care fiind așezate lângă Iudeea au fost recrutate de romani. De aceea semnul a fost ridicat între neamuri, adică semnul crucii arătate. Și neamurile au fost chemate la credință, dar Ierusalimul a fost predat distrugerii. Iar astfel au venit degrabă și ușor, având o asemenea dorință să se războiască încât au uitat și de hrană, nici n-au așteptat solda, nici n-au avut trebuință de odihnă, nici nu și-au scos echipamentul de militari. Aceștia au fost socotiți ca stânca tare și carele lor ca uraganele, [erau] asemenea leilor în forță și puilor de lei în atac, al căror muget [era] ca al mării agitate, când nimic altceva nu vedea poporul atacat în război decât întuneric beznă pe pământ.

[1023] *Înț. Sol.* V, 20 ș.u.
[1024] *Iov*. XIX, 21.
[1025] *Iov* II, 5.
[1026] *Is*. V, 26.

CAPITOLUL VI

182'. «*Și a fost în anul când a murit Ozia regele, L-am văzut pe Domnul. Și a fost trimis către mine unul dintre serafimi*»[1027].

Întotdeauna de la zidirea și întemeierea lumii puterile dumnezeiești au fost trimise către sfinți, pentru a îndrepta iarăși nesănătatea firii omenești. Acum a fost trimis și la Isaia, pentru a-i îndepărta păcatele și a-l curăța. A fost trimis când l-a auzit jelindu-și propriile suferințe și mărturisindu-și păcatul din gândurile lui. Căci a spus: «O*, ticălosul de mine! că sunt străpuns de durere, căci om fiind și având buze necurate, locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*»[1028]. Și Pavel spunea acestea: «*Om nenorocit ce sunt, cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia*»[1029]? Și apoi el însuși, ca și cum ar fi întâlnit o descoperire dumnezeiască, adaugă: «*Îi mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos*»[1030].

Dar a spus: «*O, ticălosul de mine!*», ajungând cu vederea limpede la cugetarea împărăției lui Dumnezeu, Care era așezat pe tronul înalt și măreț și umplea cu slava Lui lumea atât de mare. Căci înainte să-L înțeleagă pe Dumnezeu, nu mărturisea spunând: «*O, ticălosul de mine!*» Pentru că și Avraam, când Dumnezeu i s-a arătat, atunci s-a scris că a spus: «*Dar eu sunt pământ și cenușă*»[1031]. La fel și Moise, crescut fiind în toată înțelepciunea egiptenilor[1032] și, după cum se pare, depășindu-i pe toți aceștia în bunătate și în înțelegere, nu a simțit despre sine că este cu vocea slabă și greoaie, dar când L-

---

[1027] *Is*. VI, 1, 6.
[1028] *Is.* VI, 5.
[1029] *Rom*. VII, 24.
[1030] *Rom*. VII, 25.
[1031] *Fac*. XVIII, 27.
[1032] *Fap*. VII, 22.

a auzit pe Cel care îi vestea, atunci a simțit lipsa graiului și greutatea limbii[1033].

183. «*Și în mâna lui avea un cărbune, pe care l-a luat cu cleștele de pe altar și s-a atins de gura mea*»[1034].

Cel care interpretează iudaic ceea ce s-a zis, va spune că, după cât se pare, Domnul a fost văzut într-un loc din Ierusalim, așezat pe tron înalt și măreț și serafimii stând de jur împrejurul Lui. Și focul luat de serafim de pe jertfelnicul arderilor de tot a fost pus pe gura profetului, spre curățarea buzelor lui. Dar noi, care am crezut că cele după Lege sunt un exemplu și umbră al celor cerești, numim „casă" întreaga alcătuire a creației raționale și sensibile, iar „tron înalt" conducerea și stăpânirea lui Dumnezeu peste toți, iar „serafim" puterile mai presus de lume. Căci dacă, după cum și-au închipui unii, [serafimul înseamnă] cele două emisfere ale cerului, care se arată pe rând deasupra pământului, cu câte șase părți ale fiecăreia ca niște aripi întrebuințate pentru mișcarea rapidă, cum a fost trimis unul dintre ele sau cum a fost rupt de celălalt, când natura cerului este legată laolaltă? Dar, după cum am spus, [reprezintă] puterile mai presus de lume, învrednicite cu așezarea cea mai apropiată datorită culmii lor în sfințenie, dintre care una a venit la profet. Căci după cum Dumnezeu Cel peste toți nu disprețuiește să Se uite din cer pentru grija față de oameni, nici puterile individuale nu neagă slujirea pentru binefacerea oamenilor.

Deci Serafimul a luat de pe altar cu cleștele. Cugetă cât de mare este altarul, cât de inaccesibil, încât serafimul nu îndrăznește să se atingă cu mâna de el, ci ia în mână focul cu cleștele. Și a luat un cărbune. Ia focul în mână. De unde este acest foc, care curăță păcatul? Sau poate este înrudit cu acela, despre care s-a spus: «*Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc*»[1035]. De vreme ce cărbunele este foc, rămas în materia deja mai densă și mai pământeană, căci după ce izbucnirea flăcării a trecut, sunt numiți „cărbuni" asocierea focului cu materia densă, de aceea poate semnifica venirea Domnului în

[1033] *Ieș*. IV, 10.
[1034] *Is*. VI, 6-7.
[1035] *Mt*. III, 11.

trup. Căci spune: «*Cuvântul trup (carne) S-a făcut*»[1036], iar carnea primind luminarea de la dumnezeire, [este] sensibilă după partea trupească, dar după unirea cu Dumnezeu [este] transparentă și strălucitoare. Iar acest trup a ridicat păcatele lumii[1037] și a curățit nelegiuirile noastre[1038]; pe aceasta profeția ne-o înfățișează prin pildă. Căci Nadab și Abiud au fost arși complet, folosindu-se de foc străin[1039]. Dar serafimul a luat cărbunele din focul sfânt de pe altarul rațional al arderilor de tot adevărate, nu singur, ci cu cleștele. Ca să arate că focul ceresc nu arde, ci curățește, luându-l în mână, astfel l-a atins de buze. Cu acest foc era înrudit și cel din rug, pe care Moise l-a văzut aprins în plantă, dar nearzând rugul[1040]. Poate cleștele este capacitatea aflată în fiecare de a primi bunurile date de Dumnezeu, după măsura aproprierii găsită în fiecare a binelui (frumosului).

184. «*Și am auzit vocea Domnului, spunând: Pe cine voi trimite? Și cine va merge*[1041]»?

Pe Moise [Dumnezeu] nu îl întreabă, ci îi spune ca și cum ar fi pregătit: «*Și acum vino, te voi trimite la faraon, regele Egiptului*»[1042]. Dar către Isaia spune: «*Pe cine voi trimite? Și cine va merge*»? Care este cauza? Pentru că acolo Moise a fost trimis spre binele și binefacerea poporului, aici însă este expusă slujirea pentru unele lucruri dureroase. De aceea era o poruncă pentru acela, dar pentru acesta misiunea este lăsată în puterea lui, pentru că [noi] oamenii suntem făcuți să le primim pe cele pe care le alegem de bună voie, chiar dacă sunt chinuitoare. De aceea, Domnul îl vrea să primească de bună voie trimiterea. Și a arătat că este nevoie de trimitere, dar vrea ca persoana potrivită pentru slujire să se prezinte din proprie inițiativă.

Moise fiind chemat la mărirea vieții [sale] și întâietatea asupra unui asemenea popor, se ruga: «*Cine sunt ca să merg la faraon, rege-*

[1036] *In*. I, 14.
[1037] *In*. I, 29.
[1038] *Evr*. I, 3.
[1039] *Lev*. X, 2.
[1040] *Ieș*. III, 2.
[1041] *Is*. VI, 8.
[1042] *Ieș*. III, 10.

le Egiptului și să scot poporul din Egipt?»[1043], și iarăși: «*Rogu-te, Doamne, nu am fost pregătit nici alaltăieri, nici în urmă cu trei zile, nici de când ai început să vorbești slujitorului Tău*»[1044], și iarăși: «*Rogu-te, Doamne, alege pe altul destoinic, pe care să-l trimiți*»[1045]. Dar Isaia, neascultând nimic asemenea, ci învățând doar nevoia de trimitere, s-a oferit pe sine de bună voie și a intrat din preaplinul iubirii în mijlocul [lucrurilor] cumplite, fără să se gândească la niciunul din cele care vor fi aduse asupra lui de către popor.

Observă acrivia și precauția profetului. Căci la două cuvinte a dat un singur răspuns. «*Pe cine voi trimite? Și cine va merge*». «*Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»[1046]! Nu a adăugat: „și voi merge". Căci [ține] de noi să acceptăm trimiterea, dar a fi puternic pentru parcurs, de Cel care dă harul de la Cel care face puternic, Dumnezeu. De aceea spune la ceea ține de alegere: «*Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»! Dar ce ține de har, i-a lăsat Domnului. Căci nu a făgăduit că va merge, din cauza observării propriei slăbiciuni. Și cel căruia nu i se transmite prin auzul trupesc[1047] ascultă vocea Domnului, pentru că celor cărora Dumnezeu a dorit să le manifeste voința [Sa] le este imprimată de Dumnezeu partea conducătoare (mintea). Închipuindu-și în minte printr-o putere nespusă, cei care sunt neabătuți și curați au cuvântul lui Dumnezeu ca și cum ar răsuna în ei înșiși, deși aerul nu primește lovituri, nici nu trimite [ceva] auzului. Căci ca într-o carte Dumnezeu Își scrie voia Sa în sufletul profetului și se spune că cel care primește în suflet sensurile dumnezeiești „ascultă". De aceea profetul, spunând «*Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»!, trece sub tăcere ceea ce este după. Nu a spus „eu voi merge", pentru că făgăduința este mai mare și mai presus de el. Ceea ce nu a luat asupra sa, aceasta i-a dăruit Domnul. Căci i-a spus: «*Mergi și spune acestui popor*»[1048]. Totuși spunând: «*Iată, eu sunt*», este deja

---

[1043] *Ieș*. III, 11.
[1044] *Ieș*. IV, 10.
[1045] *Ieș*. IV, 13.
[1046] *Is*. VI, 8.
[1047] lit. „cel care nu este atins (lovit) în auzul trupesc".
[1048] *Is*. VI, 9.

cu îndrăzneală, ca și cum fiind părtaș la Cel ce este[1049], îndrăznește să se numere pe sine cu cei care sunt. Aceasta, însă, spune după ce buzele lui i-au fost curățite.

Dar cel care se găsește în nelegiuiri și nu s-a învrednicit de cunoașterea Celui care este, nu poate mărturisi despre sine: «*Iată, eu sunt*». Pentru că Dumnezeu a pus mai întâi apostoli, în al doilea rând profeți[1050], de aceea și Isaia primește mai întâi harisma trimiterii (apostoliei). Și Moise este dintre cei trimiși (apostoli). Căci, spune: «*Vino, te voi trimite la faraon, regele Egiptului*»[1051]. Și Ieremia aude că: «*La toți, la care te voi trimite, te vei duce*»[1052].

185. «*Mergi și zi poporului acestuia: Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege și uitându-vă vă veți uita și nu veți vedea. Căci s-a îngroșat inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca să nu vadă cu ochii și cu urechile să nu audă și cu inima să nu înțeleagă și să se întoarcă și să-i vindec*»[1053].

Luca scrie în *Fapte* acest cuvânt[1054].

«*Și a fost trimis către mine unul dintre serafimi*»[1055]. Cele scrise înfățișează serafimul că este o putere mai presus de lume ce curățește nelegiuirile, fiind încredințată cu slujirea. Deci aceste duhuri slujitoare ne sunt trimise nouă, celor ce vom fi chemați la mântuire[1056]. Dar nu vin cu autoritate, nici cu putere proprie să ne cerceteze. Căci viața lor este condusă potrivit firii mai întâi pentru a contempla binele (frumosul) lui Dumnezeu și a-L slăvi neîncetat, iar întoarcerea și grija către noi oamenii este [pentru ei] o lucrare ocazională. De aceea, spune: «*a fost trimis către mine unul dintre serafimi*».

Se pare că profetul, când a văzut lucrarea serafimilor, care nu fac nimic altceva decât să-L sfințească pe Dumnezeu, a ajuns atunci

---

[1049] *Ieș*. III, 14.
[1050] *I Cor*. XII, 28.
[1051] *Ieș*. III, 10.
[1052] *Ier*. I, 7.
[1053] *Is*. VI, 9-10.
[1054] *Fap*. XXVIII, 26-27.
[1055] *Is*. VI, 6.
[1056] *Evr*. I, 14.

la înțelegerea necurăției din propriile lui buze, [anume] că vorbește și [lucruri] omenești și adesea își mânjește limba cu cuvinte despre deșertăciunea lumii. De aceea fiind străpuns de comparația cu aceia, fiindcă aceia nu vorbesc altceva decât proclamă sfințenia Dumnezeirii, dar el are glasul său ocupat mai mult de lucrurile omenești, de aceea spune: «*O, ticălosul de mine! că sunt străpuns de durere, căci om fiind și având buze necurate, locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*»[1057]. La fel și Moise pentru un timp nu a simțit despre sine că este cu vocea slabă și greoaie, fiind crescut în toată înțelepciunea egiptenilor și i-a depășit pe toți aceștia în bunătate și în înțelegere[1058], dar când L-a auzit pe Cel care îi vestea, atunci și-a văzut slăbiciunea[1059]. Și Avraam, când Dumnezeu i s-a arătat, atunci s-a numit pe sine pământ și cenușă[1060]. Deci asemănător acestora, și Isaia, după ce L-a văzut [pe Dumnezeu] așezat pe tron înalt și măreț și a contemplat slava care umplea întreaga casă a lumii și serafimii din jurul Lui care înălțau aceea voce cu frică, atunci s-a numit pe sine nenorocit, atunci și-a recunoscut necurăția din buzele sale, pentru care s-a și învrednicit de curăția prin serafimi. Observă dar, că greșelile lui nu erau răspândite la întreaga făptuire și lucrare, ci se găseau restrânse doar la buze și cuvinte.

186. «*Și în mâna lui avea un cărbune, pe care l-a luat cu cleștele de pe altar și s-a atins de gura mea*»[1061].

Se pare că după ceea ce s-a spus, Scriptura este despre altarul din templu, de unde serafimul a luat în mână de pe altarul arderilor de tot un cărbune. Dar după adevăr, pentru că slujirea cultică iudaică slujește ca exemplu și umbră ale celor cerești, trebuie să înțelegem altarul cel ceresc, adică locul de curățire a sufletelor, de unde focul curățitor este trimis puterilor sfințite. De un asemenea foc ardea inima lui Cleopa și Simon[1062], când Domnul le-a deschis Scriptu-

---

[1057] *Is*. VI, 5.
[1058] *Fap*. VII, 22.
[1059] *Ieș*. IV, 10.
[1060] *Fac*. XVIII, 27.
[1061] *Is*. VI, 6-7.
[1062] Tradiția ortodoxă îl identifică pe celălalt ucenic cu Luca, aducând argumentul descrierii drumului spre Emaus specific Evangheliei lui Luca.

rile[1063]. Cu un asemenea foc își încălzesc inima cei fierbinți cu duhul. Un asemenea foc a primit Ieremia, pentru care a și spus: «*Și a fost un foc în măruntaiele mele și am slăbit din toate părțile*»[1064].

Serafimul arată o mare cinste și evlavie față de altar, neîndrăznind să se atingă cu propria mână, ci se folosește de cleşte ca de un instrument. Deci să înțelegem prin „cărbune" cuvântul adevărat, care curăță arzător și mustrător minciuna în cei în care este adus de la puterea activă. Căci mâna serafimului trebuie să o înțelegem ca lucrarea practică a celor bune.

«*Și a spus: Iată, acesta s-a atins de buzele tale și îți va îndepărta nelegiuirile tale și îți va curăța păcatele tale*»[1065].

Trebuie să se înțeleagă că a fost spus nu numai către Isaia, ci și către toți de care cuvântul arzător și adevărat se atinge, îndepărtând cele săvârșite în afara Legii dumnezeiești și curățind de cele făcute în chip păcătos. Să primim, dar, și noi venirea Cuvântului dumnezeiesc, încât, așezându-Se, ca să zicem așa, pe buzele noastre și nelăsând niciun loc minciunii, să ne curățească buzele și să ne îndepărteze păcatele. Nu este de neconceput că [tocmai] tăciunele (cărbunele) va fi considerat drept firea Cuvântului, după mărturia *Psalmului* care spune: «*Cuvântul Tău s-a aprins foarte și robul Tău l-a iubit*»[1066].

187. «*Și am auzit vocea Domnului, spunând: Pe cine voi trimite? Și cine va merge? Și am spus: Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»[1067]!

Merită să se cerceteze de ce pe atunci Moise trimis fiind refuză și se împotrivește foarte, refuzând trimiterea, dar Isaia se oferă atât de repede. Moise nu este întrebat „Pe cine să trimit?", ci însuși primește porunca în față: «*Și acum, spune, vino; te trimit la faraon în Egipt și îl vei scoate pe poporul Meu, pe fiii lui Israel, din Egipt*»[1068]. Dar Isaia se supune, când cuvântul căuta nehotărât pe cel de care să se slujească la trimitere. Ce spunem deci? Stările sfinților nu se îm-

---

[1063] *Lc*. XXIV, 32.
[1064] *Ier*. XX, 9.
[1065] *Is*. VI, 7.
[1066] *Ps*. CXVIII, 140.
[1067] *Is*. VI, 8.
[1068] *Ieș*. III, 10.

potrivesc, atunci când sunt opuse una alteia față de același lucru. Pentru că Moise știa intenția pentru care a fost trimis, de aceea ezita, uitându-se la învârtoșarea inimii lui faraon și la [firea] greu de convins și de condus a poporului. Avea experiența nesocotinței iudeilor, căci deși li s-a făcut bine, l-au surghiunit. De aceea, nesuportând răutatea lor, s-a retras pentru liniștea[1069] din deșert, sub pretextul păstoririi, fugind de zgomotele cetăților și ale oamenilor mulți. De aceea, spune: «*Cine sunt eu ca să merg la faraon și să scot poporul din Egipt?*»[1070]. Căci nici faraon nu trimite poporul fără mari rele și nici poporul nu se conduce ușor, mergând mereu împotriva celor care se îngrijeau de izbăvirea lui.

Dar și următoarele arată gândul lui Moise. Căci după facerea vițelului, dându-i Dumnezeu slujitorului Său har pentru iertarea păcatului poporului, i-a spus în sfârșit: «*Mergi și călăuzește poporul acesta și Îl voi trimite pe Îngerul Meu în fața ta*»[1071]. Iar Moise ce [a zis]? «*Te rog, Doamne, dacă nu mergi Tu Însuți în fața noastră, nu ne trimite de aici*»[1072]. Deci, care este gândul omului? Că poporul este păcătos și are nevoie de Cel care iartă păcatul, ceea ce este imposibil îngerilor. Îngerii sunt răzbunătorii păcatelor, dar nu sunt nicidecum iertătorii greșelilor greșite. De aceea, caută să vină El Însuși, adică Cel despre care spune acum: «*Alege pe Altul, pe care Îl vei trimite*»[1073], adică să vină adevăratul Legiuitor, Mântuitorul cel puternic, Care singur are puterea să ierte păcatele[1074]. Dar pentru că nu a venit încă plinirea vremii[1075] și trebuia ca omenirea să fie pregătită în tipuri[1076], de aceea nu a fost ascultată cererea profetului.

Totuși, Isaia, după ce păcatele lui au fost iertate, pentru că a spus: «*Locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*», a auzit apoi: «*Cine va merge la poporul acesta*»? Socotind că cel trimis

---

[1069] ἡσυχία. Prin aceasta, Moise poate fi privit din perspectiva învățăturii ortodoxe un precursor al isihasmului.
[1070] *Ieș*. III, 11.
[1071] *Ieș*. XXXII, 34.
[1072] *Ieș*. XXXIII, 15.
[1073] *Ieș*. IV, 13.
[1074] *Mc*. II, 7.
[1075] *Gal*. IV, 4.
[1076] *I Cor*. X, 11.

este căutat ca și aceia să aibă binefacerea de unele asemănătoare, s-a supus cu bucurie mare, ca și acelora să li se ierte păcatele. «*Iată-mă,* spune, *trimite-mă pe mine*». Încât este binecuvântat și refuzul aceluia și zelul acestuia. Totuși, răspunsul sfântului este ferm, fiind ajutat deja de curățirea [făcută] prin cărbuni. Căci când Domnul a spus: «*Pe cine să trimit*» și «*Cine va merge*», la «*să trimit*» [a răspuns]: «*iată-mă*», dar la «*cine va merge*», nu a mai spus și „voi merge", căci știa că este nevoie de Dumnezeu să conlucreze pentru lucrare. A oferit, deci, ceea ce ținea de liberul arbitru, dar a tăcut în legătură cu ceea ce avea nevoie de cineva desăvârșit.

Cât despre cum [anume] aude glasul Domnului, s-a spus adesea că partea conducătoare (mintea) a celui învrednicit de un asemenea har își închipuie printr-o putere nespusă cuvântul lui Dumnezeu, puterea dumnezeiască răsunând în sfinți nu prin auzul trupesc, ci întipărind chiar partea conducătoare a celor curățiți cu gândul [respectiv] și scriindu-le, ca să zicem așa, în tăcere sensurile, ceea ce nouă auzul, fiind lovit de glasul sensibil, ne transmite spre percepția sufletului. Deci, a auzit un glas duhovnicesc[1077] apărut în inimă, ceea ce se întâmplă să fie și în vise. Căci [și în vis] se pare că auzim, deși nu vorbește nimeni, și nici ceva sensibil nu este dus prin aer în porii (căile de trecere ale) auzului. Astfel vorbește Dumnezeu și astfel aud sfinții.

188. «*Mergi,* zice, *și spune poporului acestuia: Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege și uitându-vă vă veți uita și nu veți vedea. Căci s-a îngroșat inima poporului acestuia și cu urechile lor greu au auzit și ochii lor i-au închis, ca să nu vadă cu ochii, să audă cu urechile, să înțeleagă cu inima, să se întoarcă și să-i vindec*»[1078].

Fericitul Pavel a spus acest cuvânt în *Fapte*, discutând cu iudeii din Roma, referindu-se clar și fără tăgadă la timpurile venirii Domnului. «*Bine a spus Duhul Sfânt prin Isaia profetul către părinții voștri, zicând: Mergi și spune poporului acestuia*»[1079] și următoarele. Și profetul pregătește acest cuvânt ca fiind rostit de Dumnezeu,

---

[1077] νοητός.
[1078] *Is*. VI, 9-10.
[1079] *Fap*. XXVIII, 25-26.

pentru că poporul a auzit cuvântul lui Iisus, nu l-a înțeles și uitându-se la [lucrurile] minunate făcute de El, nu le vedea. Referindu-se la timpul viitor, cuvântul arată aplicarea celor profețite la timpurile din urmă și prin aceasta la dreptatea judecății lui Dumnezeu. Spunând Isaia: «*Am buze necurate*» și, adăugând și pentru popor: «*Locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*», i s-a dat harul iertării și curățirea printr-unul dintre serafimi, dar nu și poporului, pentru că profetul și poporul nu au o stare asemănătoare. Căci [profetul] L-a văzut pe Domnul Savaot, așezat pe tron, și a crezut celor pe care le vedea, dar ei văzându-L pe Domnul venind, nu [L-]au crezut. El ascultându-i pe serafimi le-a înțeles doxologia, dar ei ascultând cuvintele Mântuitorului, nu le-au primit. Inima lui fiind străpunsă, și-a înțeles propriul păcat, pentru care spune: «*O, ticălosul de mine! că sunt străpuns de durere*», dar inima lor s-a îngroșat, încât n-au căpătat niciun gând despre cele ce au păcătuit și nici nu au venit la Cel care putea să le ierte păcatele. De aceea el a fost curățit, dar ei au fost lăsați în păcate, după cum și Domnul le-a spus: «*Veți muri în păcatele voastre*»[1080].

189. Poate că cineva se va opune cuvântului vostru, pentru că s-a spus: «*Spune poporului acestuia*», neacceptând că acestea au fost profețite pentru timpurile Mântuitorului. Căci dacă „acestuia" este demonstrativ, dar nimeni din poporul arătat nu urma să-L audă pe Mântuitorul, nici să-I vadă minunile, cum se potrivește [sintagma] «*poporului acestuia*» cu cei născuți atât de mult după profet? Dar să concepem din alte cuvinte profetice o dezlegare simplă pentru problemă. Căci se spune la unul dintre Cei doisprezece[1081]: «*Poporul Meu, ce ți-am făcut? Sau cu ce te-am supărat? Sau cu te te-am tulburat? Răspunde-Mi. Te-am scos din pământul Egiptului și te-am răscumpărat din casa robiei și i-am trimis înaintea ta pe Moise și pe Aaron și pe Miriam*»[1082]. Căci după cum pe atunci poporul din vremea profetului nu a văzut Egiptul, nici nu a fost călăuzit de cei numiți înainte, totuși este însuși acuzat ca nerecunoscând aceste fapte, la

[1080] *In*. VIII, 21.
[1081] Cei doisprezece profeți mici formau în Scriptură un corpus literar aparte (*dodekapropheton*).
[1082] *Mih*. VI, 3-4.

fel și acum este arătată comunitatea poporului cea din timpul profetului, dar cele profețite se vor întâmpla în timpul generației de la arătarea Domnului.

Și limba vorbită se întâmplă să se folosească de asemenea cuvânt, pe care unii obișnuiesc să-l numească „schimbat". Să ne imaginăm același cor, alcătuit din atâția oameni; plecând apoi unul și altul luându-i locul, corul se spune că a rămas același. Și dacă un al doilea și un al treilea ar pleca, deși ar însemna aceasta foarte mult, și altul s-ar introduce în locul fiecăruia, corul înlocuindu-se puțin câte puțin și aceia fiind schimbați unul câte unul, totuși denumirea corului s-a păstrat aceeași. Astfel și cetatea se spune că este aceeași și legiunea aceeași, nu pentru că fiecare a rămas, ci pentru că s-a păstrat aceeași denumire a comunității. Astfel, nimic nu împiedică și aici ca poporul considerat în mod manifest în timpul lui Isaia să fie același cu cel din timpul Domnului, nu pentru că fiecare a rămas, ci prin numirea comună a neamului.

190. «*Și am spus: Până când, Doamne? Și a zis: Până când vor fi pustiite orașele pentru că nu mai sunt locuite și casele pentru că nu mai sunt oameni și pământul va fi lăsat pustiu. Și după aceasta Domnul va îndepărta oamenii și cei rămași se vor înmulți pe pământ. Și va fi zeciuială și pe acesta. Și va fi iarăși spre pradă, ca terebintul și ca ghinda când cade din găoacea ei. Sământă sfântă este stâlpul lor*»[1083].

Pentru că cele descrise de Domnul erau dureroase, considerând judecata inevitabilă, [profetul] a socotit vrednic să fie învățat cât durează timpul în care pedeapsa aceasta le este impusă. În chip limpede acestea se referă apoi la timpurile dominației romane. După ce nu au ascultat de cuvintele Domnului și nu au dorit să se uite cu ochi recunoscători la minunile Lui cele mai presus de om, au fost pustiite cetățile pentru că n-au mai fost locuite și casele pentru că nu mai erau oameni și pământul a fost lăsat pustiu, locuitorii murind din cauza foamei, a refugierilor și a robiei.

[1083] *Is*. VI, 11-13. Ultima parte, «sământă sfântă este stâlpul lor» nu se regăsește în Septuaginta, ci în Aquila, Symmachus și Theodotion – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 442.

Iar adaosul: «*Și după aceasta Domnul va îndepărta oamenii*», mi se pare că se referă la înstrăinarea iudeilor de Dumnezeu, «*cărora s-a făcut împietrire în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor*»[1084]. Dar «*și cei rămași,* spune, *se vor înmulți*». Cine sunt aceştia? Sunt cei despre care Apostolul a spus: «*a fost o rămășiță aleasă prin har*»[1085], care «*se vor înmulți pe pământ*», când cei învățați în Evanghelia lui Hristos sunt apoi pe tot pământul. Și nu tot Israelul a dobândit ceea ce căuta, ci doar cei aleşi au dobândit[1086], despre care Ilie spune: «*Mi-au rămas șapte mii de bărbați, care nu și-au plecat genunchiul lui Baal*»[1087]. Deci aceştia sunt cei despre care se spune: «*Și va fi zeciuială și pe acesta*».

Iar [textul]: «*Și va fi iarăși spre pradă, ca terebintul și ca ghinda când cade din găoacea ei*»[1088], mi se pare că arată o schimbare puțin câte puțin de la obiceiurile iudaice la conducerea după Evanghelie. Căci iarăși, aceştia sunt adunați spre pradă cum se adună rodul terebintului și ca ghinda care este deja crescută pentru cules. Căci atunci se desprinde de legătura găoacei, fiind deja coaptă în timpul [ei] și desăvârșită. Poate și pentru că au fost izgoniți din țara iudeilor și au ajuns în diaspora se aseamănă cu o ghindă căzută din găoacea ei.

«*Sămânță sfântă este stâlpul lor*», negăsindu-se la cei Șaptezeci, este adăugat de la Theodotion[1089], având un sens important în continuitate față de cele redate înainte. Aceştia sunt adunați ca terebintul și ca ghinda pentru a fi sămânță sfântă în starea și statornicia lor. Iar ca urmare a [unor texte] găsite în Scriptură în multe locuri și de aici se arată scopul bun pentru cei pedepsiți pentru binefacerea [lor]. Căci, spune: «*voi lovi și tot Eu voi vindeca*»[1090]. El face să simtă durerea și ridică iarăși. Deci, cei care mai întâi auzind cu auzul și neînțelegând și făcând celelalte, până într-atât încât cetățile

---

[1084] *Rom*. XI, 25.
[1085] *Rom*. XI, 5.
[1086] *Rom*. XI, 7.
[1087] *Rom*. XI, 4; *III Reg*. XIX, 18.
[1088] *Is*. VI, 13.
[1089] Și Ieronim notează că lecțiunea a fost luată după Theodotion.
[1090] *Deut*. XXXII, 39.

nu mai erau locuite şi ei au ajuns în diasporă, încât abia o zecime din popor a fost salvată, aceştia iarăşi se vor înmulţi şi iarăşi vor fi roditori, asemenea terebintului şi ghindei, având sămânţă sfântă, puternici în stăruinţă şi neschimbaţi şi înrădăcinaţi în iubire.

CAPITOLUL VII

191. «*Şi a fost în zilele lui Ahaz [fiul] lui Ioatam, fiul lui Ozia, regele Iudei, că s-au sculat Reţin, regele Aramului şi Pecah fiul lui Remalia, regele Israelului, asupra Ierusalimului ca să se războiască împotriva lui şi nu au putut să-l cucerească. Şi a fost vestit în casa lui David, spunând: S-a aliat Aram cu Efraim. Şi s-a înspăimântat sufletul lui şi sufletul poporului lui, cum se clatină copacul din pădure de vânt*»[1091].

Sensul textului este acesta: Doi regi, unul al Siriei şi altul al Israelului, s-au ridicat împotriva Ierusalimului cu război şi nu au putut să-l cucerească. Numele regelui Siriei era Reţin şi al regelui Israelului, Pecah. Au venit [apoi] soli, făcând cunoscut casei regale alianţa regilor Siriei şi Israelului[1092]. Siria se cheamă Aram în dialectul evreilor. Iar Israel se numeşte Efraim, pentru că din tribul acela s-a ivit Ieroboam, cel care a făcut de la început apostazie[1093]. Deci, atât regele cât şi întregul popor erau îngroziţi de veste şi astfel s-au cutremurat şi s-au tulburat, încât se asemăna tulburarea lor cu copacul din pădure, care se clatină de bătaia cea mai mare a vânturilor.

Aceasta este, deci, relatarea simplă a celor spuse. Dacă cineva ar cerceta ceea ce s-a spus, ar găsi o legătură cu noi şi cu zidirea Bisericii din cele istorisite. Deci, să cercetăm după putere cine sunt regii care s-au aliat unul cu celălalt. Cred că raţiunea (cuvântul) ridicată prin înţelepciunea veacului acestuia împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu este arătată prin Aram. Căci Aram se tâlcuieşte „semeţit”[1094]. Astfel este raţiunea (cuvântul) celor care conduc veacul aces-

---

[1091] *Is*. VII, 1-2.
[1092] *IV Reg*. XIV, 5 ş.u.
[1093] *III Reg*. X, 26; *III Reg*. XII, 20.
[1094] Joc de cuvinte între cuvintele ebraice אֲרָם *'aram* „Aram”, „Siria” şi רָם *ram* „înalt”.

ta, luând aminte la astronomie, la mișcările astrelor, la conjuncții și la alcătuiri, spunând că motivele lucrărilor omenești depind de acestea. Este „semeț” și din cauza părerii [de sine] și înălțării sale lăudăroase, pe care doar [omul] sfânt știe să o curățească prin cuvintele adevărului și prin puterea Duhului, surpând toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[1095].

Iar [cunoașterea] întocmită prin acceptarea Sfintelor Scripturi, [dar] întoarsă de la ceea ce este drept și numită în mod fals cunoaștere, socotim că se numește Efraim[1096]. Pentru că din ea s-a ivit Ieroboam, care primul rupând cele zece triburi de la sămânța lui David[1097] și ajungând cândva un fugar al lui Solomon, a mers în Egipt și a luat în căsătorie pe sora lui Tafnes, femeia faraonului[1098]. Acesta a făcut și viteii de aur și a stabilit sărbători după inima lui[1099]. Deci, când rațiunea neamurilor, care se socotește mare prin raționamentele dialectice, se împletește cu cea eretică și pervertită, se spune că Aram se aliază cu Efraim, având dorința să distrugă sălașurile lui David și să jefuiască locul adevăratului cult.

Dar nu și-a atins scopul. Căci nu a putut să cucerească [cetatea] datorită Domnului, Care a păzit-o. Dar poate că nu ar fi putut aceia să se alieze, dacă nu s-ar fi înmulțit păcatul nostru, de vreme ce aliindu-se după istorie în zilele lui Ahaz, și-au arătat alianța unul față de celălalt din cauza păcatului lui Ahaz, care nu a făcut ce era drept înaintea Domnului, ci și-a trecut fiul prin foc și a tămâiat pe înălțimi[1100]. Totuși, atacul regilor celor răi împotriva bisericilor a tulburat casa lui David și a înspăimântat sufletul poporului, încât s-au asemănat copacului neroditor prin agitația iscată de tulburare. Și totuși, Dumnezeu cel iubitor de oameni, îngrijindu-le tulburarea, trimite cuvântul profetic, care alungă teama din inimile poporului,

---

[1095] *II Cor*. X, 5.
[1096] *III Reg*. XI, 26.
[1097] *III Reg*. XII, 20; *III Reg*. XI, 4.
[1098] *III Reg*. XI, 19 (după Septuaginta, femeia faraonului se numea Thekemina).
[1099] *III Reg*. XII, 28.
[1100] *IV Reg*. XVI, 2.

pentru că spune: «*Nu te teme, nici sufletul tău să nu slăbească din cauza acestor două lemne fumegânde*»[1101].

192. Uită-te, dar, dacă poți din tâlcuirea numelor să dobândești mijloace pentru a vedea încă și mai clar locul. Căci Ahaz se tâlcuiește „posesie", Ioatam „desăvârșirea lui Iahve", Ozia „puterea lui Iahve", iar Aram, după cum am spus mai înainte, „semețit", Pecah „deschidere", iar Remalia „semețit de circumcidere"[1102]. Deci, rațiunea (cuvântul) semețită și rațiunea (cuvântul) proclamată că este interpretă a dumnezeiești lor Scripturi se aliază. Căci aceasta arată Pecah, tâlcuit „deschidere", ca și cum își asumă explicarea mărturiilor închise ale Scripturii. Faptul că alianța împotriva Ierusalimului a celor doi regi, unul încrezându-se în înțelepciunea lumii și altul vestind că le deschide pe cele ascunse din Scriptură, s-a făcut prin învățături și cuvinte potrivnice, urmărind ca cei învățați ai Bisericii să fie dobândiți ca supuși, se arată din cele următoare.

«*Au sfătuit sfat rău Aram și fiul lui Remalia, spunând: Să ne suim în Iudeea și vorbind cu ei să-i întoarcem către noi*»[1103]. Căci cuvântul arată limpede că sperau să întoarcă la ei prin convingerea prin dialog casa lui David. Au vestit că vor așeza rege pe fiul lui Tabeel, iar Tabeel se tâlcuiește „Dumnezeu este bun"[1104]. Este însă propriu celor care atacă Biserica să-și atribuie că predau cele despre Fiul lui Dumnezeu și printr-o asemenea vorbire frumoasă să-i înșele pe cei nevinovați. Că acestea sunt pilde (enigme) care se referă prin istorie la starea de acum a bisericilor o dezvăluie în mod clar Scriptura continuând [și] spunând: «*Dacă nu veți crede, nu veți înțelege*»[1105].

[1101] *Is*. VII, 4.

[1102] Doar un cunoscător de ebraică poate face asemenea jocuri de cuvinte, care nu sunt toate etimologii științifice, ci și populare. Ahaz este prescurtare de la Ahazia sau Ioahaz, cu sensul de „Iahve mă ține". Însă ca rădăcină se leagă și de אֲחֻזָּה *'ahuzza* „deținere", „posesie (de pământ)". Ioatam, în ebraică de fapt Iotam, înseamnă, într-adevăr, „Iahve este desăvârșit". Ozia, în ebraică Uzzia, înseamnă „puterea lui Iahve". Pecah înseamnă, într-adevăr, „deschidere". Remalia este asociat ca joc de cuvinte cu רָם *ram* „înalt" și מִילָה *mila* „tăiere împrejur" (un termen care nu apare însă în Scriptura ebraică).

[1103] *Is*. VII, 5-6.

[1104] În ebraică Tabeel este compus din טוֹב *tov* „bun" și אֵל *'el* „Dumnezeu".

[1105] *Is*. VII, 9.

193. «*Și a zis Domnul către Isaia: Ieși în întâmpinarea lui Ahaz, tu și cel rămas, Iașuv, fiul tău, la fântâna drumului de sus a țarinii nălbitorului și să-i spui: Păzește-te să fii liniștit*[1106] *și nu te teme, nici să slăbească sufletul tău pentru aceste două lemne arse care fumegă. Căci când va fi întărâtarea mâniei Mele, iar voi tămădui. Și fiul lui Aram și fiul lui Remalia, pentru că au sfătuit sfat rău împotriva ta, spunând: Să ne suim în Iudeea și vorbind cu ei să-i întoarcem către noi și să-l punem rege peste ea pe fiul lui Tabeel. Acestea zice Domnul: Nu va rămâne sfatul acesta, nici nu va fi. Ci capul Aramului este Damascul, și capul Damascului este Rețin. Dar încă șaizeci și cinci de ani și va înceta regatul lui Efraim de [a fi] popor. Și capul lui Efraim este Somoron și capul Samariei este fiul lui Remalia. Și dacă nu veți crede, nu veți înțelege*»[1107].

De aceea, cred că profeții au perceput cuvântul lui Dumnezeu nu cu auzul sensibil prin aerul lovit, ci pentru că sufletul rațional (înțelegător)[1108] are urechi, înțelesurile au venit la acelea lipsite de glas. Și aceasta li s-a întâmplat când strălucirea luminii adevărate le-a ajuns profeților la partea conducătoare (rațiune) și a servit la luminare. De acest glas au avut parte cei care au ajuns dincolo de simțurile pieritoare și cei care se grăbeau pentru ieșirea din trup. Căci când sufletul devine [pregătit] pentru contemplarea celor dumnezeiești, dezlegându-se de unirea cu trupul, se spune că iese. Dar când este [aplecat] către cele omenești fie din nevoia pentru slujirea trupului, fie neputând să se întindă și mai mult către cele deosebite, vine, ca să zicem așa, din afară către cele interioare, întorcându-se spre atracția față de trup ca într-o casă oarecare sau într-o cetate.

Deci, pentru că trebuia ca profetul să audă cuvintele lui Dumnezeu, de aceea înainte de toate i se spune: «*Ieși tu și fiul tău*»[1109]. Dar ceva asemenea este și cum i s-a spus în *Facere* lui Avraam la prima vestire dumnezeiască: «*Ieși din pământul tău și din neamul tău și din casa tatălui tău*»[1110]. Căci ieșirea cea mai desăvârșită este

---

[1106] Sau „să taci”.
[1107] *Is*. VII, 3-9.
[1108] νοητός.
[1109] *Is*. VII, 3.
[1110] *Fac*. XII, 1.

ridicarea din toate cele trupești, care sunt numite „pământ", și fuga de cele sensibile, care sunt numite „neam" și întoarcerea de la viața vinovată, în care a locuit mai înainte în îndeletnicirile potrivnice[1111], care sunt numite „casa tatălui". Și, după puțin, despre același Avraam s-a scris: «*L-a scos pe el Dumnezeu afară*»[1112]. Căci dacă i-a văzut zelul de a ieși, Însuși l-a condus de mână către desăvârșirea lucrării, căci singur nu era atât de puternic să facă. De aceea și la prima poruncă, dacă iese afară, primește și făgăduința bucuriei. Iar când Dumnezeu l-a scos afară, l-a învățat să le caute pe cele de sus, unde este Hristos.

194. Și Moise, când era în afara celor omenești, odihnindu-se cu mintea pentru contemplarea celor rostite, și-a înfipt cortul în afara taberei departe[1113]. De aceea oricine Îl căuta pe Domnul, mergea afară la cort. Cel care trece cu mult de cele omenești își va fixa cortul în afara lui, ca viața să-i rămână statornică și să-i fie așezată de nezdruncinat. De aceea, și acum Domnul dispune ca cel care urmează să profețească și să spună cele poruncite de Dumnezeu să iasă, nu numai el, ci și cel rămas, Iașuv, fiul lui. Se arată, însă, din Scriptură că i-a rămas un singur fiu din mulți și însuși cuvântul [lui Dumnezeu] a dorit ca el să nu părăsească deprinderea tatălui, ci să iasă împreună cu tatăl la ceea ce Dumnezeu îl chema. Dar de vreme ce Iașuv se tâlcuiește „cel care se întoarce", Scriptura ne arată nouă tuturor, celor care dorim prin pocăință să ieșim din patimile trupului, că putem, fiind împreună cu profetul, să ne împlinim ieșirea.

Îi poruncește să se urce pe drumul de sus, care este spre fântâna țarinii nălbitorului. Acest loc este cunoscut și din istorie, căci s-a scris[1114] că regele asirienilor l-a trimis pe rabșache[1115] din Lachiș în Ierusalim cu putere multă și a stat la apeductul fântânii de sus, pe

---

[1111] După *Ios*. XXIV, 2 părinții lui Avraam slujeau altor dumnezei. Tema aceasta este reluată și în literatura intertestamentară: *Testamentul lui Avraam* și *Apocalipsa lui Avraam*.

[1112] *Fac*. XV, 5.

[1113] *Ieș*. XXXIII, 1.

[1114] *IV Reg*. XVIII, 17.

[1115] Rabșache nu este nume, ci titlul unui înalt oficiu din Imperiu asirian: „mare paharnic". La fel sunt și tartan și rabsaris, menționate în Scriptură.

drumul ţarinii nălbitorului. Dar poate că Scriptura are şi ceva de învăţat pentru disciplinarea moravurilor, că trebuie să ne depărtăm de cele de jos şi care stau pe pământ şi să ne înălţăm la cele de sus. Cei care ajung acolo vor găsi apă pentru curăţire şi ţarina Nălbitorului Care curăţeşte murdăria, ceea ce ne este de folos după preceptul *Ecclesiastului*, care spune: «*În orice vreme să-ţi fie hainele strălucitoare*»[1116].

Şi Cel care i-a vestit lui Moise i-a poruncit ca cel care urmează să-L audă pe Dumnezeu să-şi spele hainele. «*Coborând, mărturiseşte poporului şi curăţeşte-l astăzi şi mâine şi să-şi spele hainele lor şi să fie pregătiţi în ziua a treia*»[1117]. Cel care vine acolo va avea pregătit veşmântul de nuntă, pentru a nu fi aruncat din cămara de nuntă în întunericul de afară legat de mâini şi de picioare[1118]. Deci, zice: «*Spune lui Ahaz: Păzeşte-te să fii liniştit*»[1119]. Aceasta este folositor şi pentru noi pentru a ne veghea inima noastră cu toată paza[1120]. «*Căci dacă cel puternic îşi păzeşte curtea cu atenţie, toate care se află la el sunt în pace*»[1121] şi el este liniştit, scuturându-se de mulţime şi de zgomot şi neînfricoşându-se cu teamă pătimaşă, nici slăbind cu sufletul, ci fiind înarmat cu duhul puterii.

195. «*Nu te teme de aceste două lemne arse fumegânde*»[1122].

Este o poruncă pentru noi, să nu ne temem de [puterea] de convingere a elinilor, nici de calomniile eterodocşilor, care sunt două lemne, mai degrabă doi [tăciuni] arşi, care şi-au pierdut vigoarea plantei şi puterea lemnului, dar nu au nici lumina focului, ci sunt tăciuni fumegânzi, care îi înnegresc şi îi murdăresc pe cei care îi ating şi provoacă lăcrimare pentru ochii celor care se apropie. Dar dacă vrei să înţelegi vătămarea tăciunilor fumegânzi, făcută de fumul din ei, aminteşte-ţi de Solomon, care spune: «*Precum sunt strugurii acri pentru dinţi şi fumul pentru ochi, aşa este încălcarea*

[1116] *Eccl*. IX, 8.
[1117] *Ieş*. XIX, 10-11.
[1118] *Mt*. XXII, 13.
[1119] *Is*. VII, 4.
[1120] *Pr*. IV, 23.
[1121] *Lc*. XI, 21.
[1122] *Is*. VII, 4.

legii celor care se folosesc de ea»[1123]. Căci cred că spune „struguri acri" la păcatul faptelor de răutate, iar „fum" la vătămarea cunoașterii false, care aduce tulburare vederii bune a sufletului nostru.

«*Când va fi,* spune, *întărâtarea mâniei Mele, iar voi tămădui*»[1124], adică după loviturile pedepsitoare, când am văzut că îndreptarea este suficientă, nu îi voi lăsa în tristeți, după cum ar spune și un doctor celor bolnavi: „când tai și când cauterizez, nu voi lăsa neîngrijite nici tăietura, nici rănile de la cauterizare". Când a avut efect aceasta, pentru care au fost administrate [doctoriile] chinuitoare, atunci voi restabili sănătatea, adăugând tratamentul rămas.

196. «*Și fiul lui Aram și fiul lui Remalia, pentru că au sfătuit sfat rău, spunând: Să ne suim în Iudeea și vorbind cu ei să-i întoarcem către noi și să-l punem rege peste ea pe fiul lui Tabeel. Acestea zice Domnul Savaot: Nu va rămâne sfatul acesta, nici nu va fi*»[1125].

Deci pentru că două rațiuni (cuvinte), care sunt în afara adevărului, se aliază împotriva Bisericii, când fiul lui Aram, rațiunea semeață, care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[1126], și fiul lui Remalia, rațiunea din semeția tăierii împrejur, care sub pretextul cunoașterii și prin arătarea învățăturii despre cele înalte îndepărtează de la adevărul din Biserica lui Dumnezeu, de aceea, aceștia au sfătuit sfat rău: Vorbind cu cei din Iudeea, adică din sufletul mărturisitor – căci Iudeea este de altfel numită „mărturisirea lui Dumnezeu"[1127] –, pe care să o întoarcem către noi prin convingerea din dialectică, vestindu-le că nu le vom da alt rege decât pe fiul lui Tabeel, adică al Bunului Dumnezeu. Ei spun Fiul lui Dumnezeu celui Bun, dar pe El nu-L numesc bun, folosindu-se de glasul Evangheliei pentru insultă: «*Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu*»[1128]. Deci, când îi vezi pe eterodocși promițând cunoaștere, incluzând înțelepciunea de la neamuri, luptând

---

[1123] *Pr*. X, 26.
[1124] *Is*. VII, 4.
[1125] *Is*. VII, 5-7.
[1126] *II Cor*. X, 5.
[1127] Joc de cuvinte: יְהוּדָה *yehuda* înseamnă laudă, dar este apropiat de יָהּ *Iah* „Iahve" și הוֹדַע *hoda* „a face cunoscut".
[1128] *Lc*. XVIII, 19.

împotriva Bisericii lui Dumnezeu, gândește-te că și acum fiul lui Aram și fiul lui Remalia sfătuiesc sfat rău.

Dar pentru sfatul rău, după cum am zis, al fiului lui Aram și al fiului lui Remalia, acestea zice Domnul: sfatul lui Dumnezeu a stat și rămâne, dar al celor care se luptă împotriva adevărului nu va sta, ci va fi căzut și răsturnat. «*De aceea,* spune, *capul Aramului este Damascul, și capul Damascului este Rețin*»[1129], adică cineva blestemat și plin de sânge este capul celor semețiți, de vreme ce Damasc se tâlcuiește „sângele sacului [de umilință]"[1130]. Sacul este simbolul pocăinței, dar mânjit cu sânge nu este curat. De aceea poate fi luat drept pretinsă pocăință, nefiind pocăință adevărată, pentru că nu se află în învățăturile sănătoase. Și iarăși, capul Damascului, al pocăinței care nu este curată, ci mânjită în păcate de moarte, este numit Rețin, el însuși fiind simbol al învățăturii care nu este deloc sănătoasă, nici curată.

197. «*Dar încă șaizeci și cinci de ani, spune, și va înceta regatul lui Efraim de [a fi] popor. Și capul lui Efraim este Somoron și capul Samariei este fiul lui Remalia*»[1131].

Regatul lui Efraim este stăpânirea eterodocșilor, pentru că din asemenea trib a fost cel care l-a despărțit pe Israel de Iuda[1132]. Capul lui Efraim este Somoron[1133], adică Samaria. Și Samaria este țara dușmanilor, care disprețuiesc cuvântul sănătos, pentru că samaritenii au căzut de la iudaism. După cum capul Siriei este Damascul, iar capul Damascului este Rețin, la fel Samaria este capul lui Efraim, iar capul Samariei este fiul lui Remalia. Răspândirile și excesele relelor ne sunt vestite prin Scriptură, încât nu este posibil să învingi alianța unora ca aceștia, nici să ai vreo putere împotriva celor pe care ei se străduiesc să le sfătuiască.

[1129] *Is*. VII, 8.

[1130] Joc de cuvinte. Damasc, דַּמֶּשֶׂק *dammeșeq* în ebraică este un vechi nume topografic. Este însă pus în legătură cu דָּם *dam* „sânge" și שַׂק *saq* „sac de umilință".

[1131] *Is*. VII, 8-9.

[1132] *III Reg*. XI, 26; *III Reg*. XII, 20.

[1133] Somoron reprezintă forma din Septuaginta.

«*Și dacă nu veți crede, nu veți înțelege*»[1134]. Trebuie, într-adevăr, să avem credință în Scripturi, ca unele care conțin sensul[1135] dumnezeiesc și astfel să pornim la înțelegerea celor scrise în ele. Căci trebuie să depășim tipurile și astfel să înțelegem adevărul celor arătate nouă. Căci mai întâi trebuie să crezi cu o credință simplă în Scripturi, că sunt insuflate de Dumnezeu și folositoare[1136], apoi să urmărești detaliat și critic sensul[1137] aflat în ele.

198. «*Și Domnul a continuat să îi vorbească lui Ahaz, spunând: Cere-ți un semn de la Domnul în adânc sau în înălțime*»[1138].

În cele dinainte Ahaz a fost învățat prin Isaia cele ce trebuie să facă, să se păzească să fie liniștit și să nu se teamă de cei doi tăciuni care fumegă. Dar acum, pentru că a primit cu supușenie învățătura prin profet, el însuși se învrednicește de vestirea dumnezeiască. Căci Domnul a continuat să îi vorbească lui Ahaz. Învățăm, poate, că cel care este instruit printr-un slujitor în voia dumnezeiască în cele din urmă înaintând va putea și el însuși să primească vestirile Domnului. Într-adevăr, sunt unii care, fiind învățați mai întâi de Dumnezeu și nu prin oameni, au putut de la început ca unii care erau curați să primească arătările Duhului. Asemenea erau Avraam, Moise, Ilie, Ieremia și cei asemenea acelora.

«*Și Domnul a continuat să vorbească*»[1139]. Continuarea leagă cuvântul de cele precedente. Și urmarea este că după profeția despre abandonarea lui Efraim, adică a Israelului care apostaziază, atunci se profețește în ce fel va veni Emanuel din Fecioara neprihănită. Ce este, deci, ceea ce îi poruncește cuvântul lui Ahaz?

«*Cere-ți un semn,* spune, *de la Domnul Dumnezeul tău în adânc sau în înălțime*»[1140]. Semnul este, deci, un lucru vizibil, care are în el arătarea a ceva ascuns și nevăzut, după cum semnul lui Iona le înfățișează celor care pot să primească sensul mistic al celor

---

[1134] *Is*. VII, 9.
[1135] νοῦς.
[1136] *II Tim*. III, 16.
[1137] νοῦς.
[1138] *Is*. VII, 10-11.
[1139] *Is*. VII, 10.
[1140] *Is*. VII, 11.

petrecute, coborârea în iad şi înălţarea iarăşi din morţi[1141]. Trebuie, însă, ca semnul să fie mereu prezent şi să fie văzut în vremea de faţă, dar lucrul arătat prin el este adesea împărţit în trei [perioade] de timp. Căci sunt unele semne prezente ale unor [lucruri] prezente, precum fumul care iese dintr-o casă [este semn] al focului care arde înăuntru. Sunt însă şi [semne] prezente ale celor viitoare, precum o adunare văzută de nori [este semn] al ploii care va fi pe pământ. Sunt încă şi [semne] ale celor trecute, precum resturile de jăratic [sunt semn] al rugului care a ars acolo.

Totuşi, Scriptura le numeşte semne pe cele paradoxale şi care arată un sens mistic. Dar ce este mai paradoxal sau mai dumnezeiesc decât vestea sau vederea naşterii Dumnezeului nostru din Fecioara? De aceea: Cere-ţi un semn de la Domnul Dumnezeul tău, pentru că nimeni altul nu îl poate da, în adânc sau în înălţime. Acum în alcătuirea lumii, pământul este cel care a dobândit regiunea de jos, iar cerul [partea] mai presus de toate cele văzute. Deci, pentru că trup S-a făcut Cuvântul, profeţia se referă prin «*în adânc*» la pământ şi la carnea (trupul) luată din ea, iar prin «*în înălţime*» [se referă la] Cuvântul mai presus de ceruri, Care este dincolo de orice stăpânire şi putere, Cuvântul Care era la început la Tatăl şi Care era Dumnezeu[1142]. Sau poate adâncul semnifică cele mai de jos ale iadului, iar înălţimea regiunea cea mai presus de ceruri, după cum ne înfăţişează Apostolul, zicând: «*Să nu zici în inima ta: Cine se va sui în cer?, ca adică să-l coboare pe Hristos, sau: Cine se va coborî întru adânc?, ca adică să ridice pe Hristos din morţi*»[1143]. Pentru că «*Cel caree S-a pogorât este Acelaşi cu Cel care S-a suit*»[1144], semnul în adânc şi în înălţime ar fi spus despre coborârea Domnului. «*Şi Cel ce S-a suit este mai presus de toate cele ale cerului*»[1145].

199. «*Şi Ahaz a spus: Nu voi cere, nici nu voi ispiti pe Domnul*»[1146].

[1141] *Mt*. XII, 40.
[1142] *In*. I, 1.
[1143] *Rom*. X, 6-7.
[1144] *Ef*. IV, 10.
[1145] *Ef*. IV, 10.
[1146] *Is*. VII, 12.

Darul lui Dumnezeu este mare și bogat și abundent. Dar Ahaz, nefiind încă învățat să ceară [lucruri] mari și mai presus de ceruri, refuză să caute semn, fiindcă acestea sunt mai mari decât firea omenească sau fiindcă a urmat să facă după porunca [lui Dumnezeu] care zice: «*Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău*»[1147]. Trebuia ca asemenea cuvinte să ajungă la regele care cârmuia atunci, ca prin el cele profețite să fie relatate către toți. Căci Isaia oarecum nu era crezut, fie din invidia oamenilor împotriva lui, fie din cauza umilinței rămase în legătură cu viața [sa], [pentru că se socotea] că nu a primit mesajul venirii lui Emanuel de la Domnul, ci ar fi plăsmuit cuvântul din propria sa inimă.

Dar Ahaz a primit profeția despre cele viitoare ca și Laban[1148], Abimelec[1149], Nabucodonosor[1150], faraon[1151], Caiafa[1152], în cele din urmă, nu datorită vredniciei vieții, cât datorită credibilității atribuite lui datorită demnității. Căci nu din evlavie a refuzat Ahaz cererea semnului. Dacă nu era vreun folos, Dumnezeu nu l-ar fi impus de la început. De aceea și ceea ce este adăugat conține un reproș adresat lui Ahaz, căci întorcând cuvântul către David, spune: «*Ascultați dar, casa lui David. Oare nu puțin lucru vă este vouă să dați oamenilor [prilej de] luptă? Și cum dați [aceasta] Domnului?*»[1153]. Căci prin acestea se pare că [Dumnezeu] este dezgustat de necredința lui Ahaz. Oarecum mai clar arată această înțelegere o altă versiune, care spune: «*Oare nu puțin vă este că supărați bărbați, pentru că Îl supărați și pe Dumnezeu*»? Dar cum aduce omul lui Dumnezeu [prilej de] luptă, dacă frământarea[1154] este teama de nereușită? Aceasta nu spune despre Dumnezeu [că are] vreo patimă, ci înfățișează prin denumirea de „luptă" starea potrivnică a celor care sunt contra poruncilor Lui.

[1147] *Deut*. VI, 16.
[1148] *Fac*. XXXI, 24.
[1149] *Fac*. XX, 3.
[1150] *Dan*. II, 1.
[1151] *Fac*. XL, 1.
[1152] *In*. XI, 51.
[1153] *Is*. VII, 13.
[1154] Referire la termeni cu același radical: ἀγών „luptă" și ἀγωνία „frământare".

200. «*De aceea, Domnul însuși vă va da semn*»[1155].

Chiar dacă nu cereți, spune că [vă] va da. Chiar dacă nu îl găsește vrednic de primire, totuși, prin iconomia hotărâtă dinainte a nașterii Domnului prin trup, Însuși Domnul Dumnezeu, spune, va da semn. Căci trebuia ca Ahaz să înțeleagă că nu este admisă o altă îndreptare pentru cele omenești, decât numai cea prin venirea lui Dumnezeu Cuvântul la oameni, și [el trebuia] să ceară un semn în adânc sau în înălțime. Dar pentru că se socotea pe sine nevrednic, nefiind învățat cu cererea unor semne mari și cerești, de aceea spune: «*Domnul Însuși vă va da semn*», nu dă printr-o slugă, slujitor și dregător, ci prin Sine Însuși, ca din aceasta să se arate măreția [semnului] dat. Căci Legea a poruncit-o prin îngeri, prin mâna unui mijlocitor, Moise[1156], dar semnul l-a dat El Însuși casei lui David. Nu a fost dat lui Ahaz, ci întregii case a lui David, pentru că Domnul este după trup din sămânța lui David[1157]. De aceea, a răspândit Evanghelia despre venirea lui Hristos întregului neam al lui David.

201. «*Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vei chema numele Lui Emanuel*»[1158].

Iudeii se împotrivesc versiunii celor Șaptezeci, spunând că în ebraică nu este „fecioara", ci „tânăra"[1159], putând fi numită o tânără în floarea vârstei, dar nu o femeie nemăritată. Pentru aceștia răspunsul este ușor și de la sine. Căci dacă semnul este arătarea a ceva uimitor și diferit de cunoașterea obișnuită a oamenilor, ce era minunat că una dintre multe femei, stând împreună cu un bărbat, să devină mama unui copil? Dar cum s-ar mai putea numi Emanuel cel născut din dorința trupului? De aceea, dacă cel dat este un semn, [atunci] și nașterea [trebuie] să fie paradoxală. Dacă felul nașterii copilului este obișnuit, să nu i se spună semn, nici să nu fie numit

---

[1155] *Is*. VII, 14.
[1156] *Gal*. III, 19.
[1157] *Rom*. I, 3.
[1158] *Is*. VII, 14.
[1159] În textul ebraic este, într-adevăr, עַלְמָה *'alma* „fată". Deși într-un context termenul se referă la o fecioară (*Fac*. XXIV, 43), totuși în general înseamnă la modul general „fată". În *Cânt*. VI, 8 se referă chiar la fete din haremul regal. Aquila și Symmachus traduc chiar prin ἡ νεᾶνις „fata", „tânăra" (cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 443).

Emanuel. Iar dacă nu este fecioară cea care naşte, cum să fie acesta semn? Şi dacă naşterea nu este mai dumnezeiască decât la mulţi, cum [să fie aceasta] venirea lui Emanuel? Totuşi [faptul] că este numită „tânăra" şi referitor la fecioare, este arătat din cele spuse astfel în *Deuteronom*: «*Dacă însă o găseşte în câmp pe copila logodită şi cu sila se împreunează cu ea, să-l ucideţi doar pe om, iar tinerei să nu-i faceţi nimic, căci tânăra nu are păcat de moarte. Căci lucrul acesta este ca şi cum un om s-ar năpusti asupra aproapelui său şi l-ar omorî. A găsit-o pe câmp; tânăra a strigat şi nu a fost [nimeni] care să o ajute*»[1160]. Într-adevăr, cea care striga înainte de întinare era în mod clar fecioară. Deci, se poate deopotrivă spune: „fecioara a strigat" şi „tânăra a strigat". Iar în [*Cartea*] *a treia a Regilor*, sunamiteanca ce l-a încălzit pe David, fiind fecioară şi neavând legătură cu vreun bărbat, este numită „tânără". Căci «*au găsit-o,* spune, *pe Abişag şi au adus-o la rege. Şi tânăra era foarte frumoasă şi îl slujea pe rege şi regele nu a cunoscut-o*»[1161].

De aceea, Emanuel [S-a născut] din Sfânta Fecioară, care a spus: «*Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat*»[1162]? Îngerul [a răspuns] către ea: «*Duhul Domnului Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri*»[1163]. Ea nu este supusă legii despre curăţire. Căci s-a scris în *Deuteronom*: «*Femeia care este însărcinată*[1164] *şi naşte băiat, va fi necurată şapte zile*»[1165]. Dar de vreme ce aceasta a devenit mama lui Emanuel fără să fie însărcinată [cu sămânţă], este curată, sfântă şi neprihănită, rămânând încă fecioară şi după ce a devenit mamă. Căci de vreme ce primul Adam a venit la existenţă nu prin împreunarea bărbatului cu femeia, ci a fost plăsmuit din pământ[1166], şi Adam cel de pe urmă, Care restaurează stricăciunea aceluia[1167], Şi-a luat trupul plăsmuit în pântecele feciorel-

---

[1160] *Deut*. XXII, 25-27.
[1161] *III Reg*. I, 3-4.
[1162] *Lc*. I, 34.
[1163] *Lc*. I, 35.
[1164] σπερματισθῇ – lit. „a fost impregnată", „însămânţată".
[1165] *Lev*. XII, 2. Este a doua greşeală de atribuire a unui citat. Sf. Vasile îl atribuie *Deuteronomului*, dar aparţine în realitate cărţii *Levitic*.
[1166] *Fac*. II, 7.
[1167] *I Cor*. XV, 47.

nic, pentru a fi în asemănarea păcatului prin trup[1168]. Dar pentru ca naşterea aceasta paradoxală să nu fie în întregime de necrezut pentru cei care sunt dispuşi la scepticism faţă de iconomia dumnezeiască, Ziditorul a creat una dintre vieţuitoare care poate doar din femelă să odrăslească, fără unirea cu masculii. Căci unele ca acestea povestesc despre vulturi cei care se ocupă cu animalele[1169].

202. «*Unt şi miere va mânca. Înainte să cunoască sau să le prefere pe cele rele, va alege binele*»[1170].

În trup, Emanuel Se foloseşte de hrană de copil, unt şi miere. Şi totuşi, aflându-Se în starea de prunc, prin puterea bunătăţii care sălăşluia în El înainte de împlinirea vârstei, va respinge răutăţile şi va alege binele. Pentru că firea noastră are deopotrivă înclinaţia către amândouă şi se pleacă uneori către rău, iar alteori către bine, ca la o balanţă, acum sufletul coborând la patimi, acum iarăşi fiind tras de raţiune (cuvânt) la [ceva] mai bun. Dar Domnul nu este aşa, ci obişnuinţa Lui către bine se arată imediat chiar de la naştere. Căci ce s-a scris? «*Înainte să cunoască sau să le prefere pe cele rele, va alege binele*»[1171]. Mergând înapoi la cele scrise în *Facere* despre cunoaşterea binelui şi a răului[1172], vei găsi acolo că starea lui Adam înainte de păcat era asemănătoare celei descrise acum, pentru că era în necunoaşterea răului din experienţă. De aceea şi Domnul în starea de copil o imita pe cea a lui Adam, încă nevinovată şi nevătămată, iar respingând răul, va îndrepta încălcarea legii din neascultare.

203. «*Dar va aduce Dumnezeu,* spune, *peste tine şi peste poporul tău şi peste casa tatălui tău zile cum n-au mai venit de când a luat Efraim de la Iuda pe regele asirienilor*»[1173].

Se pare că Scriptura vorbeşte în enigmă despre zilele cele de pe urmă, după patima Domnului, când asediul romanilor a venit

---

[1168] *Rom*. VIII, 3.
[1169] Într-adevăr, biologia oferă exemple de partenogeneză la unele specii de peşti, moluşte şi insecte. Totuşi exemplul vulturului nu este, ştiinţific vorbind, corect. Sf. Vasile reia ideea în *Omilii la Hexaemeron*, VIII, 6 şi *Omilia despre pronie (nr. XXII)*.
[1170] *Is*. VII, 15.
[1171] *Is*. VII, 16.
[1172] *Fac*. II, 17; *Fac*. III, 2 ş.u.
[1173] *Is*. VII, 17.

asupra Ierusalimului. Căci după venirea lui Emanuel, Domnul va aduce asupra lui Ahaz şi a poporului său şi a casei tatălui său zile cum n-au mai venit de când s-a separat [Efraim] de Iuda, fiind robit şi dus de regele asirienilor. Efraim s-a despărţit de Iuda în zilele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care l-a dus în păcat pe Israel, care primul a început apostazia, spunând: «*Nu avem noi parte cu David, nici moştenire cu fiul lui Iesei*»[1174]. De aceea, Efraim l-a luat pe regele asirienilor din Iuda [şi l-a adus] asupra sa, umblând şi nepermiţând ca [acesta] să stea cu înverşunare la asediul Ierusalimului.

«*Şi va fi în ziua aceea, că Domnul va şuiera muştelor, care domnesc peste părţi din râul Egiptului, şi albinei, care este în ţara asirienilor. Şi vor veni şi se vor aşeza toate în văile ţării şi în grotele stâncilor şi în peşteri şi în orice râpă şi în orice lemn*»[1175]. „Poporul Meu, spune, va coborî în Egipt să locuiască acolo[1176]. Şi au fost aduşi cu sila în Asiria”[1177]. De aceea, profeţeşte că la naşterea lui Emanuel, dacă cineva din popor este fie în Egipt, fie în Asiria, vor ieşi şi ajungând în ţara Iudeei se vor odihni în ascunzişurile naturale şi neocupate.

Într-adevăr, spune că muştele domnesc peste părţi din râul Egiptului şi albinele sunt în ţara asirienilor, arătând că puterile potrivnice sunt mărunte. Căci musca este o vieţuitoare care îşi are existenţa din excremente, fiind un neam neplăcut şi dezgustător pentru oameni; şi viaţa lor este neplăcută, [dar] şi moartea respingătoare. Pe atunci stăpâneau peste părţi din râul Egiptului. Căci Nilul, începând din amonte, de la etiopieni, este populat în Egipt pe o parte mică a lui, la vărsarea în mare. În locul acesta toate patrupedele, fiarele, reptilele şi zburătoarele, fiind zeificate, sunt adorate. Deci şi pe aceste muşte, [adică] slăbiciunea puterii potrivnice, Domnul le va distruge prin şuierătura de la El, adică le va distruge prin Duhul gurii Lui[1178]. «*Şi albinei din ţara asirienilor*»[1179]. Albina este o vietate

---

[1174] *III Reg*. XII, 16.
[1175] *Is*. VII, 18-19.
[1176] *Fac*. XLVI, 6.
[1177] *IV Reg*. XV, 29; *IV Reg*. XVII, 6.
[1178] *II Tes*. II, 8.
[1179] *Is*. VII, 18.

mică și slabă, care moare atunci când se răzbună. Căci îndată ce introduce acul, moare din cauza loviturii. Și pe cel afectat îl vatămă puțin, dar pe sine se lipsește de viață. Asemenea este firea oamenilor iuți și care luptă cu Duhul[1180], care își fac rău mai mult lor înșiși prin răutate, decât celor care se întâmplă să fie sub pornirea lor.

204. «*Și în ziua aceea, Domnul va rade cu briciul închiriat de dincolo de râul regelui asirienilor capul și perii picioarelor și barba o va lua*»[1181].

După nașterea lui Hristos, fiind împrăștiată cu Duhul gurii Domnului orice putere potrivnică precum musca și albina, fiii lui Israel se vor aduna și se vor odihni în adăposturile naturale, văi și câmpuri și râpe și unele ca acestea. Iar [în textul]: «*Domnul va rade cu briciul închiriat de dincolo de râul regelui asirienilor capul și perii picioarelor și barba o va lua*», Scriptura pare să vorbească în enigmă prin briciul închiriat despre o putere de mercenari, care urmează să arate goală Asiria, le va îndepărta și pe cele slăvite ale ei, adică perii capului ei, și va distruge poporul mult și obișnuit, pe care Scriptura îi redă în mod figurat (tropic) prin „părul picioarelor". Apoi, totuși, amenință că vor fi îndepărtate de briciul închiriat chiar și simbolurile cele mai cinstite ale bărbăției, pe care le numește „barbă". Și probabil că cei care sunt atenți la istorie vor găsi acestea făcute de către puterea romană față de asirieni[1182], și acestea s-au petrecut la nașterea lui Emanuel.

«*Și va fi în ziua aceea, [că] omul va hrăni o junincă a vitelor și două oi și va face mult lapte, va mânca unt și miere tot cel rămas pe pământ*»[1183]. Când ar fi odihnă pentru Israelul scăpat de robie, iar regele care uneltea împotriva lui va fi necinstit, fiind dezgolit de briciul închiriat, atunci, spune, va fi o asemenea prosperitate în țară, încât o junincă și două oi vor procura lapte din belșug proprietaru-

---

[1180] πνευματομάχοι. Poate că acesta este un argument că scrierea trebuie să aparțină perioadei din preajma Sinodului II ecumenic, deci un argument în plus că ar aparține Sf. Vasile cel Mare.

[1181] *Is*. VII, 20.

[1182] De fapt, Imperiul neo-asirian a fost cucerit prin forțele unite ale babilonienilor și mezilor.

[1183] *Is*. VII, 21-22.

lui, încât el va avea abundență de unt, [și] pentru că toți locuitorii se vor hrăni cu untul și mierea pământului. Dar poate că este mai potrivit să primim cu cugete mai înalte învățăturile despre animale. Căci în loc să spună că fiecare își va hrăni partea silitoare și cultivatoare a sufletului, a spus „junincă", un animal care cultivă și lucrează împreună cu noi. Și în loc de obiceiul blând, potrivit și generos o denumește în chip figurat (tropic) „oaie". De aceea, după cum de la animalul acesta avem materia pentru acoperământ, la fel se întâmplă ca viața celor sârguitori să fie împodobită cu acoperământul cel după virtute. Deci, pentru că [omul] este hrănit și împodobit duhovnicește, de aceea va hrăni o junincă și două oi.

Numește „unt" și „miere" lecțiile introductive în învățătura dumnezeiască. De aceea mai întâi hrana omului este socotită a fi unt și miere. Dar când a fost hrănit suficient cu ele, după ce s-a deprins cu cele elementare, atunci, depășindu-le pe cele de pe pământ, va avea parte de hrană mai tare și mai mare potrivită bărbaților, dedicându-se învățăturilor duhovnicești.

205. «*Și va fi în ziua aceea, tot locul, în care sunt o mie de vițe [de vie] de o mie de sicli, va deveni uscat și [cu] spini. Cu săgeți și cu arc vor intra acolo, că uscat și [cu] spini va fi tot pământul și tot muntele de arat va fi arat. Și nu va veni acolo frică. Căci va fi din [pământ] uscat și [cu] spini pășune oilor și loc de călcat boului*»[1184].

În locurile greu de înțeles credem că se găsește o relatare nu cu totul disonantă. Uită-te, totuși, dacă se poate să deducem o asemenea cugetare despre cele spuse, fiindcă, pe cât se pare, cele o mie de vițe de o mie de sicli erau cei din tăierea împrejur. Căci a luat cu Sine o vie din Egipt și, lepădând neamurile, a plantat-o[1185]. Aceasta mai întâi a înflorit, [dar] în cele din urmă a fost neîngrijită pentru că s-a transformat în aguridă[1186] și i-a fost îndepărtat gardul și s-a făcut spre pradă celor care treceau[1187]. Într-adevăr, acele vițe rodnice s-au făcut uscate și cu spini, când o oaste războinică a venit la ei cu mii de săgeți și arcuri, aducând pustiire.

[1184] *Is*. VII, 23-25.
[1185] *Ps*. LXXIX, 9.
[1186] *Ier*. II, 21.
[1187] *Ps*. LXXIX, 13; *Is*. V, 5.

Iar munţii araţi sunt sufletele care au crezut în Hristos. Mai întâi au fost pustii şi necultivate, de aceea erau uscaţi şi produceau spini înainte de venirea lui Hristos. Dar dacă [Mântuitorul] a venit spre căderea şi ridicarea multora[1188] şi le-a chemat pe cele care nu sunt ca să le desfiinţeze pe cele ce sunt[1189], de aceea cei din tăierea împrejur, pierzând înflorirea şi rodirea, s-au schimbat în uscăciune, pe când comunitatea [celor] dintre neamuri, care a fost numită „munte arat", este arată, fiind scăpată de orice laşitate şi de orice frică de la vrăjmaşi. Deci „munte" este sufletul înălţat prin învăţătura lui Hristos. De aceea, când a venit Hristos, Israelul a fost destrămat, dar neamurile au fost sădite[1190], ca prin căderea acelora să fie dăruită tuturor izbăvirea, iar oile şi boii păscând fără frică în aceşti munţi să-şi dobândească de la sine un folos din plin. În mod limpede oile îi reprezintă pe cei mai buni ca moravuri, iar boii sunt cei mai silitori pentru lucrarea celor de trebuinţă.

[1188] *Lc*. II, 34.
[1189] *I Cor*. I, 28.
[1190] *Rom*. XI, 17.

CAPITOLUL VIII

206. «*Și a zis Domnul către mine: Ia-ți un sul nou [și] mare și scrie în el cu condei de om: degrabă la jaf, să faci pradă, căci a sosit. Și să-Mi faci martori oameni credincioși, pe Urie și pe Zaharia, fiul lui Berechia. Și m-am apropiat de proorociță și a luat în pântece și a născut un fiu. Și mi-a spus Domnul: Cheamă numele lui: degrabă pradă, curând jefuiește. Pentru că înainte să știe pruncul să spună tată și mamă, va lua puterea Damascului și prăzile Samariei [și le va duce] înaintea regelui asirienilor*»[1191].

Se pare că profetul, poruncindu-i-se ceva, a făcut altceva. Căci ce are comun «*ia-ți un sul nou mare*»[1192] cu ceea ce este adăugat: «*Și m-am apropiat de proorociță și a luat în pântece*»[1193]? Ar spune cineva că adaosul nu este răspunsul la [pasajul] anterior, ci este redat începutul propriu [al altui pasaj], celălalt fiind încheiat. Căci chiar dacă nu s-a adăugat că a luat un sul nou și mare, [profetul] a ascultat însă și a făcut ceea ce a fost poruncit. De aceea, se consideră că «*Și m-am apropiat de proorociță și a luat în pântece*» este începutul unui alt [pasaj].

Căci dacă profetul ar fi contrazis ceea ce a fost poruncit, s-ar fi scris împotrivirea [lui], ca la Iezechiel, căruia i s-a poruncit să mănânce pâinea coaptă pe excremente omenești. Acolo a refuzat, spunând: «*Nicidecum, Doamne, Dumnezeule al cerului, sufletul meu nu a fost întinat cu necurății, nici nu a intrat în gura mea vreo carne spurcată*»[1194]. De aceea i s-a permis să-și facă pâinile în bălegar de vite[1195]. Totuși, aici, pentru că nu există o respingere, tăcerea arată clar aprobarea, deși nu se mărturisește că a făcut ceea ce i s-a poruncit.

[1191] *Is*. VIII, 1-4.
[1192] *Is*. VIII, 1.
[1193] *Is*. VIII, 3.
[1194] *Iez*. IV, 14.
[1195] *Iez*. IV, 15.

Ca și Osea: «*Mergi dar,* spune, *ia-ți o femeie desfrânată și copii de desfrânare*»[1196]. Apoi Scriptura mărturisind despre el că a făcut ceea ce i s-a poruncit, adaugă: «*Și a mers și a luat-o pe Gomer, fiica lui Diblaim*»[1197]. Dar în altă parte găsim poruncile rostite, dar lucrarea nu este mărturisită că s-a petrecut, fiind înțeleasă de către noi, prin supunerea celor cărora s-a poruncit, ca la Iezechiel: «*Și tu culcă-te pe latura stângă*»[1198], și iarăși: «*Culcă-te pe latura dreaptă*»[1199]. Nu s-a adăugat că s-a culcat pe partea dreaptă sau pe partea stângă, ci s-a trecut sub tăcere, dar de către noi este înțeleasă supunerea profetului.

De aceea și aici se poate răspunde la ceea ce a fost întrebat de către noi, că poruncindu-i-se ceva nu a făcut altceva, ci terminând aceea, ni se relatează [ca] de la un alt început cele despre proorociță.

207. Poate că sulul nou și mare este un tip al Testamentului celui Nou și Mare, scris cu condei omenesc, pentru că vorbele Evangheliei au fost scrise în limbă omenească și care poate fi auzită de către mulți. În ea a fost scris că a făcut pradă degrabă la jaf, pentru că învățătura Evangheliei s-a făcut repede și mai iute decât orice fulger, ajungând până la marginile lumii și jefuindu-l pe stăpânul veacului acestuia, strămutându-i la ascultarea de Hristos pe cei robiți. Iar jaful este împărțirea prăzii, pe care Dumnezeu a dat-o îngerilor care se îngrijesc de neamul omenesc, spre păzire și izbăvire. De aceea s-a scris, «*degrabă la jaf să facă pradă*»[1200]. Căci Evanghelia a sosit. Ceea ce era așteptat din vechime din cer, aceasta venind ni se binevestește nouă.

Iar martori ai celor scrise în Evanghelie, spune, să fie Urie și Zaharia. Urie este preot, reprezentând simbolic Legea dată prin Moise, iar Zaharia este profet. Evanghelia este alcătuită fiind mărturisită de Lege și de Profeți. Urie se tâlcuiește „lumina lui Dumne-

---

[1196] *Os*. I, 2.
[1197] *Os*. I, 4.
[1198] *Iez*. IV, 4.
[1199] *Iez*. IV, 6.
[1200] *Is*. VIII, 1.

zeu”[1201], iar Zaharia „pomenirea lui Dumnezeu”[1202], iar [ca] fiu al lui Berechia, „binecuvântarea lui Dumnezeu”[1203]. Deci, cine se cuvenea să fie oamenii credincioși [și] martori? Cel care este luminat de Dumnezeu și are pomenirea neîncetată a lui Dumnezeu.

208. Deci, ce este: «*Și m-am apropiat de proorociță*»? Adică „M-am apropiat de proorociță în duh și prin cunoașterea dinainte a celor ce vor fi. Căci am înțeles și, ca să zic așa, am venit aproape de contemplarea profetică și am văzut zămislirea de către ea de departe, uitându-mă dinainte prin harisma profeției, că a născut Fiu, despre care Domnul a spus că: Cheamă numele lui: Degrabă pradă, curând jefuiește. L-a prădat degrabă pe cel puternic, care își păzea averile, pe cei vânduți prin păcat[1204] și ținuți în lanțurile morții. L-a prădat pe acela, l-a jefuit cu propriile puteri, dându-i pe cei credincioși în paza și în grija sfinților îngeri, despre care și El a spus: «*Îngerii voștri întotdeauna văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri*»[1205]. Căci Acesta este și Cel ce jefuiește curând, despre Care s-a scris: «*Suindu-Se la înălțime, a robit robime și a luat daruri în oameni*»[1206].

Și nimeni nu va contrazice că proorocița, la care a venit Isaia cu apropierea prin cunoaștere, este [Fecioara] Maria, amintindu-și de vorbele ei, pe care le-a rostit profetic. Căci ce a spus? «*Mărește sufletul meu pe Domnul și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale. Căci, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile*»[1207]. Și fiind atent la toate cuvintele ei, nu vei ezita să o numești proorociță. Căci Duhul lui Dumnezeu a venit asupra ei și puterea Celui Preaînalt a umbrit-o[1208].

Deci, ceea ce i s-a poruncit să scrie în sulul acesta, [profetul Isaia] a văzut întâmplat când s-a apropiat de proorociță. Acolo se

---

[1201] Uriahu (forma scurtă Uria) înseamnă într-adevăr „lumina lui Iahve”, de la אוֹר *'or* „lumină”.
[1202] Zechariahu (Zecharia) provine de la זֵכֶר *zeher* „pomenire”, „amintire” și numele divin.
[1203] Berachiahu (Berachia) vine de la בְּרָכָה *beraha* „binecuvântare”.
[1204] *Rom*. VII, 14.
[1205] *Mt*. XVIII, 10.
[1206] *Ef*. IV, 8.
[1207] *Lc*. I, 46-48.
[1208] *Lc*. I, 35.

spune: «*scrie cu condei de om, degrabă la jaf, să faci pradă*»[1209], iar aici, după ce a spus: «*A luat în pântece și a născut fiu*», a fost scris: «*Și mi-a spus Domnul: Cheamă numele lui: Degrabă pradă, curând jefuiește*»[1210]. Încât se spune același [lucru] prin cuvinte și noțiuni diferite și în: «*Ia-ți un sul*» și în: «*M-am apropiat de proorociță*». Adaosul nu are nimic nepotrivit cu ceea ce este anterior.

Iar Acesta, născut din proorociță, «*a luat puterea Damascului și prăzile Samariei*»[1211]. «*Puterea Damascului*» sunt cei care cred dintre neamuri, iar «*prăzile Samariei*», cei care au crezut din tăierea împrejur. Căci Damascul este metropola Siriei, iar Samaria este a Israelului[1212]. Doar că poruncile și faptele de bărbăție ale celui Născut din proorociță îi sunt puse de Domnul în loc de nume, pentru că și numele Iisus[1213] I-a fost pus de Domnul pentru mântuirea pe care ne-a dat-o de la Dumnezeu. «*Căci, spune, vei chema numele Lui Iisus, căci Acesta va izbăvi poporul Său de păcatele lor*»[1214].

209. «*Și a continuat Domnul să-mi vorbească încă: Pentru că poporul acesta nu vrea apa Siloamului, care curge în liniște, ci vrea să îi aibă pe Rețin și pe fiul lui Remalia rege peste voi, de aceea, iată, Domnul va aduce peste voi apa râului cea tare și multă, pe regele asirienilor și slava lui. Și se va sui în toată valea voastră și va umbla peste tot zidul vostru și va lua din Iudeea pe omul care va putea să ridice capul sau va putea să săvârșească ceva. Și va fi tabăra lui ca să umple latul țării tale*»[1215].

Ce sens are ca Dumnezeul tuturor să amenințe poporul cu acestea pentru apa din Siloam? Cum de nu vrea poporul apa din Siloam, despre care se relatează că nici nu aducea boală, nici vreo vătămare nu producea celor care o foloseau? Apoi, ce urmare are [faptul] că cel care nu dorește apa Siloamului îi vrea pe Rețin și pe

---

[1209] *Is*. VIII, 1.
[1210] *Is*. VIII, 3.
[1211] *Is*. VIII, 4.
[1212] *Is*. VII, 8-9.
[1213] Iisus, în ebraică יְהוֹשֻׁעַ *Yehoșua* sau *Yeșua* înseamnă „Iahve este mântuitor” sau „Iahve izbăvește”.
[1214] *Mt*. I, 21.
[1215] *Is*. VIII, 5-8.

fiul lui Remalia? Ce are în comun apa neînsufleţită cu regele care stăpâneşte şi îi conduce pe supuşi?

Dar trebuie să auzim în mod figurat (tropic) Siloamul, care se tâlcuieşte după învăţătura Evangheliei „trimis”[1216]. Căci aşa este tâlcuit în *Evanghelia după Ioan*: «*Mergi de te scaldă în Siloam, care este „trimis”*»[1217]. Deci, cine este cel trimis şi care curge fără zgomot, dacă nu Cel despre care se spune: «*Domnul M-a trimis şi Duhul Lui*»[1218]? Şi iarăşi: «*Nu Se va certa, nici nu va striga, nici nu va fi auzit glasul Lui în pieţe*»[1219]. Într-adevăr, cei care nu-L primesc pe Cel trimis din ceruri, dispreţuindu-I blândeţea, i-au atras pentru ei pe fiul lui Remalia, adică raţiunea (cuvântul) care conţine învăţătura falsă[1220], dar care vesteşte că este produsă după dumnezeieştile Scripturi, şi pe Reţin, care se tâlcuieşte „semeţit”, care îl semeţeşte pe ascultătorul [său] în afara credinţei cea după Sfintele Scripturi şi îl îngâmfă şi îl îndepărtează de la temelia după credinţă. Căci Aram se tâlcuieşte „semeţie”. Deci, pe cei care au dispreţ faţă de cele pentru raţiunea statornică şi nu acceptă ceea ce este temeinic, liniştit şi blând, ci le împletesc pe cele din afara credinţei cu neînţelegerile din Scripturi, Scriptura îi ameninţă că va aduce apa cea tare şi multă, pe regele asirienilor, adică pe stăpânitorul veacului acestuia.

Că Scriptura îl ia adesea pe vrăjmaş drept asirian, se arată în următoarele, din acelaşi profet: «*Şi va fi,* spune, *când va împlini Domnul făcând toate în muntele Sionului şi în Ierusalim, va căuta spre mintea cea mare, conducătorul asirienilor şi spre înălţimea slavei ochilor lui. Căci a zis: Cu tărie voi face şi cu înţelepciunea înţelegerii voi lua hotarele neamurilor şi puterea lor o voi prăda şi voi zgudui cetăţile locuite şi lumea întreagă o voi lua cu mâna, ca pe un cuib şi ca pe nişte ouă lăsate le voi ridica. Şi nu este cine să scape de mine sau să-mi grăiască împotrivă*»[1221].

[1216] Siloam, în ebraică שִׁלֹחַ *Şiloah* este pus în legătură cu שָׁלוּחַ *şaluah* „trimis”.
[1217] *In*. IX, 7.
[1218] *Is*. XLVIII, 16.
[1219] *Is*. XLII, 2; *Mt*. XII, 19.
[1220] ψευδοδοξία.
[1221] *Is*. X, 12-14.

210. Deci, se pare că și acum îl numește pe conducătorul asirienilor apă multă în chipul unui șuvoi, care îi mătură cu putere și furie pe cei care-l întâlnesc. Cei care se învrednicesc să treacă fără vătămare prin ispitirile lui, spun: «*Prin șuvoi a trecut sufletul nostru, apă nestăvilită*»[1222]. Și Evanghelia pomenește în parabolă aceeași apă, comparându-l pe cel care ascultă cuvintele și nu le face cu omul care și-a zidit fără temelie casa. Dar venind, spune, șuvoiul, nu a rezistat, ci a căzut casa și a fost mare ruina casei aceleia[1223]. Această «*apă multă se va sui,* zice, *în toată valea voastră*»[1224]. Văile sunt cavități ale pământului. Deci, cum se spune că apa nu coboară, ci urcă? Pentru că orice smerire (înjosire) a oamenilor pentru păcat este mai înaltă decât izvoarele de început, ca să zicem așa, [adică] începuturile răutății. Într-adevăr, de câte ori sunt predați puterilor potrivnice, [acestea] vor umbla pe orice zid al celor care apostaziază, adică pe toate învățăturile sigure și pe toate cele care păreau că sunt [locurile] lor sigure.

Din cauza apostaziei de la Siloam și înclinării către [faptele] nimicitoare ale regilor, Scriptura amenință că «*va fi luat din Iudeea orice om care va putea să ridice capul sau va putea să săvârșească ceva*»[1225], adică pe cel care este semeț cu contemplarea minții și care le săvârșește cu fermitate pe cele care i se par lui conforme cu virtutea practică, dar și-a întins tabăra în latul țării celor care nu au primit Siloamul. Căci pentru că se dedau la drumul lat și larg, devin vrednici să fie tabăra puterii potrivnice, nefiind condamnați de nevoie, ci alegându-și chiar ei partea mai rea. Căci «*precum n-au încercat să-L aibă pe Dumnezeu în cunoștință, Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine*»[1226].

211. «*Cu noi este Dumnezeu! Înțelegeți, neamuri, și vă plecați! Auziți până la marginile pământului*»[1227].

[1222] *Ps*. CXXIII, 4-5.
[1223] *Lc*. VI, 49.
[1224] *Is*. VIII, 7.
[1225] *Is*. VIII, 8.
[1226] *Rom*. I, 28.
[1227] *Is*. VIII, 8-9.

Într-adevăr, «*Cu noi este Dumnezeu*»[1228] se referă la Mântuitorul. Căci așa se numea mai înainte Cel născut din Fecioara, în limba ebraică Emanuel[1229], care se traduce: «*Cu noi este Dumnezeu*»[1230]. «*Înțelegeți, neamuri, și vă plecați*»[1231]. Mi se pare că glasul se ridică din marea bucurie a celor care recunosc venirea lui Hristos, care înțeleg puterea Crucii, care este înfricoșătoare pentru neamuri. De aceea, «*înțelegeți,* spune, *neamuri, și vă plecați*», pentru ca supuși printr-o înfrângere [a inimii] bună și folositoare vouă, să fiți robiți în ascultarea lui Hristos și, prin robia față de Hristos, să deveniți liberi de legea păcatului. Cum se supun neamurile? Dacă Îl recunosc pe Dumnezeu. Căci întunericul este înfrânt prin sosirea luminii și boala este învinsă prin venirea sănătății. Deci doar să cunoașteți adevărul, neamuri, și imediat veți fi supuse înfrângerii izbăvitoare pentru voi.

«*Auziți până la marginile pământului*»[1232]. Pe cine să asculte? Pe cei care vestesc Evanghelia. Căci, spune: «*În tot pământul a ieșit vestirea lor și până la marginile lumii cuvintele lor*»[1233]. «*Cei puternici, plecați-vă*»[1234], lăsați puterea trupului, luați slăbiciunea cărnii (trupului), ca puterea lui Dumnezeu să se desăvârșească în slăbiciune[1235]. «*Căci de vă veți întări iarăși, iarăși veți fi supuși*»[1236]. Dacă vreodată dorința cărnii (trupului) se ridică iarăși în tine, sârguiește-te să o înrobești, să o dobori și să o supui duhului. «*Și orice sfat veți sfătui, îl va risipi Domnul, și cuvântul pe care îl veți grăi nu va rămâne între voi, căci cu noi este Dumnezeu*»[1237]. Pentru că nimicește în-

---

[1228] *Is*. VIII, 9 (Septuaginta v. 8).
[1229] În ebraică, עִמָּנוּ אֵל *Immanuel* înseamnă „cu noi" (עִמָּנוּ *'immanu*) este Dumnezeu (אֵל *'el*). Pronunția corectă ebraică este deci cu *i* la început. În greacă însă a fost transliterat Ἐμμανουήλ.
[1230] *Mt*. I, 23.
[1231] *Is*. VIII, 9.
[1232] *Is*. VIII, 9.
[1233] *Ps*. XVIII, 4 (Septuaginta v. 5).
[1234] *Is*. VIII, 9.
[1235] *II Cor*. XII, 9.
[1236] *Is*. VIII, 9.
[1237] *Is*. VIII, 10.

ţelepciunea celor înţelepţi şi leapădă priceperea celor pricepuţi[1238]. Deci, Îngerul de mare sfat[1239] desfiinţează sfatul omenesc şi Dumnezeu Cuvântul leapădă cuvântul omenesc, din care «*nimic,* spune, *nu vă va rămâne, căci cu noi este Dumnezeu*». Este bine în timp de persecuţie să spunem cu curaj neamurilor: «*Căci de vă veţi întări iarăşi, iarăşi veţi fi supuşi*». Căci năpustindu-se în dăţi repetate asupra Bisericii lui Hristos, [tot] în dăţi repetate vor cădea. După cum cei care prin adaosul de materie combustibilă ridică şi mai mare văpaia, la fel cei care se sârguiesc mereu să distrugă Biserica o aduc prin persecuţii la şi mai multă slavă şi putere.

212. «*Aşa zice Domnul: Nu s-au supus mâinii celei tari şi cursului căii poporului acestuia, spunând: Să nu zică greu, căci tot ce zice poporul acesta este greu. Dar de frica lui să nu vă temeţi, nici să vă tulburaţi. Pe Domnul Însuşi sfinţiţi-L şi El să-ţi fie teama. Şi de vei te vei supune Lui, îţi va fi spre sfinţire. Şi nu vă veţi apropia ca de piatra de poticnire şi nici ca de piatra de cădere*»[1240].

După ce s-a binevestit cuvântul despre venirea lui Emanuel şi ca la o victorie împotriva neamurilor a ieşit acel glas: «*Înţelegeţi, neamuri, şi vă plecaţi. Cu noi este Dumnezeu*», Scriptura adaugă aceasta, condamnându-le pe neamuri: «*Nu s-au supus mâinii celei tari*»[1241]. Iar mâna cea tare este puterea creatoare a celor care sunt, prin care a fost aşezată toată zidirea celor văzute şi a celor mai presus de cele văzute.

Căci sunt două moduri în care putem fi aduşi la cunoaşterea lui Dumnezeu şi la grija de noi înşine. Fie ridicându-ne prin cele văzute de la noţiunile fireşti la Făcătorul, fie prin învăţătura dată nouă de Lege. Dar aceştia se arată nesupuşi mâinii celei tari, adică nu sunt conduşi din cele create către înţelegerea Celui care le-a făcut[1242]; [dar] şi cursului, căii adică. Iar Calea este de fapt Domnul, Care spune: «*Eu sunt calea*»[1243]. El Însuşi este Mâna lui Dumnezeu şi

---

[1238] *Is*. XXIX, 14; *I Cor*. I, 19.
[1239] *Is*. IX, 6.
[1240] *Is.* VIII, 11-14.
[1241] *Is*. VIII, 11.
[1242] *Rom*. I, 20.
[1243] *In*. XIV, 6.

dreapta. Căci, spune, «*dreapta Ta, Doamne, s-a preaslăvit întru tărie*»[1244], și: «*Eu cu mâna mea am întărit cerul*»[1245]. De aceea, sunt condamnați cei care nu cred în Domnul. Sau numește acum curs calea vieții acesteia, rânduită nouă după Lege. Că învățătura se cheamă cale este cunoscut din multe locuri, Domnul numindu-i pe învățătorii Legii călăuze oarbe[1246]. Și: «*În calea mărturiilor Tale m-am desfătat*»[1247], și: «*În calea Ta voi trăi*»[1248], și: «*Fericiți cei fără de prihană în cale*»[1249]. Pe scurt, Scriptura este plină [de locuri în care] urcușul prin Lege al sufletului către desăvârșire este numit „călătorie". Adaugă și cauza nesupunerii. Nu acceptă, spune, poruncile căii, pe care le proclamă Scriptura și nu li se supun, nepurtând greutatea celor poruncite.

213. Precum și în Evanghelie iudeii neținând învățăturile Domnului, spuneau: «*Greu este cuvântul acesta. Cine îl poate asculta*»[1250]? Este greu pentru desfrânat să fie cumpătat, este greu pentru bețiv să se abțină, este greu pentru cel care ocărăște să binecuvânteze. Și în general, oricărui grumaz care dorește să fie liber jugul Legii i se pare greu, de aceea, sunt mulți cei duși la pierzare prin calea cea netedă și largă, dar sunt puțini cei [duși] în împărăție, [cei mulți] neputând purta greul și chinul vieții după virtute. Căci răutatea momește prin netezimea plăcerii, pe când virtutea face dificilă prin antrenamente aspre și chinuri viața celor exersați[1251]. «*Pentru cuvintele buzelor tale eu am păzit căi aspre*»[1252]. „Căi aspre" numește poruncile date nouă pentru desăvârșirea sufletelor noastre. Ce este mai greu decât, primind o lovitură peste obraz, să îl întorci și pe celălalt[1253]; fiind jefuit, să nu ceri înapoi[1254]; târât în tribunal, să-ți dez-

---

[1244] *Ieș*. XV, 6.
[1245] *Is*. XLVIII, 13.
[1246] *Mt*. XV, 14.
[1247] *Ps*. CXVIII, 14.
[1248] *Ps*. CXVIII, 37.
[1249] *Ps*. I, 1.
[1250] *In*. VI, 61.
[1251] Sau „practică asceza".
[1252] *Ps*. XVI, 4.
[1253] *Mt*. V, 39.
[1254] *Lc*. VI, 30.

braci și haina[1255]; fiind ocărât, să binecuvântezi[1256]; fiind defăimat, să rogi; să nu urăști pe nimeni; să te rogi pentru cei care te prigonesc[1257]? Dar aceste [lucruri] grele ne pregătesc pentru odihna din sânul plăcut al tatălui nostru, Avraam. Pentru că «*fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, căci aceia se vor sătura*»[1258]. Și aproape orice suferință de aici este pregătitoare pentru bunurile veșnice. De aceea, «*Mergând, mergeau și plângeau, aruncând semințele lor*»[1259]. Căci necazurile de aici întâmplate datorită Legii lui Dumnezeu vor fi sămânță pentru bunurile viitoare. «*Venind, au venit cu bucurie, ridicându-și snopii*»[1260]. Deci neamurile nu s-au supus cursului poporului, spunând: «*Nu mai spuneți greu. Căci tot ce zice poporul acesta este greu*». De aceea, cercetează-i pe cei care ascultă de idoli, din ce cauză nu se apropie de învățătura propovăduirii. Fiindcă cei mai oneşti recunosc că nu suportă asprimea [Evangheliei].

214. Apoi continuă: «*Dar de frica lui să nu vă temeți*»[1261].

Dar aceasta se înțelege în două feluri. Spune neamurilor: „Nu vă temeți de teama de care vă temeți acum în chip neînvățat, nedându-vă exercițiului celor mai bune", ca și cum ar spune: „Nu te teme de cumpătare, nu te teme de bărbăție, nu te teme de dreapta credință, nu fi înfricoșat de niciuna dintre virtuți". Sunt blânde, ușor accesibile, aducătoare de bucurii, pregătitoare de viață. Sau, schimbând cuvântul, se referă la popor: „Aceia susțin acestea despre voi, neprimind unirea cu voi prin parcursul Legii. Dar voi nu vă temeți de uneltirile împotriva voastră a neamurilor, ci cugetați la Hristos, pe El sfințiți-L și El să-ți fie teama". Cel mai mare [lucru] pentru desăvârșire este să vă temeți în chip învățat și să nu vă înfricoșați de toate, îngrozindu-vă de cele care nu trebuie. Căci *Psalmul* condamnă unele ca acestea, spunând: «*S-au temut cu teamă acolo unde nu*

[1255] *Mt*. V, 40.
[1256] *Lc*. VI, 28.
[1257] *Mt*. V, 44.
[1258] *Mt*. V, 5-6.
[1259] *Ps*. CXXV, 6.
[1260] *Ps*. CXXV, 6.
[1261] *Is*. VIII, 12.

era teamă»[1262]. Deci, sfinţeşte-L pe Domnul şi El să-ţi fie teama. Aşteaptă venirea Aceluia, teme-te de judecata Aceluia. Este înfricoşător Cel care dă fiecăruia după faptele lui[1263]. Este înfricoşător Cel care la glasul trâmbiţei va veni din cer cu sfinţii îngeri[1264]. Este înfricoşător Cel a cărui hotărâre este pedeapsa veşnică[1265]. Deci, de te vei supune Lui, nu te vei apropia de El ca de piatra de poticnire şi nici ca de piatra de cădere.

Scriptura cheamă limpede la credinţa în Domnul nostru Iisus. Căci se spune despre aceasta: «*Iată pun în Sion o piatră de poticnire şi o piatră de sminteală*»[1266]. Cei orbi şi care nu pot vedea [obiectele] de lângă picioare se lovesc de pietre. Şi cei care nu sunt siguri pe paşi alunecă pe pietre. Într-adevăr, cel care nu s-a îngrijit de [partea] văzătoare a sufletului, nici nu recunoaşte venirea Domnului prin învăţătura Scripturilor se împiedică de predica Evangheliei. Iar cel care este uşor de răsturnat în credinţă se sminteşte de Piatra Care este Hristos[1267]. Dar, se spune, tu, poporule, de eşti supus şi sprijinit cu o credinţă deplină pe Domnul, nu te vei întâlni cu cuvântul Lui ca şi cu o piatră de poticnire, nici nu te vei clătina pe el, ca pe piatră de cădere. Dar poate că nebunia propovăduirii este o poticnire pentru elini, care caută înţelepciunea, şi o piatră de sminteală pentru iudei, care cer semne. De aceea spune Pavel că propovăduirea este iudeilor sminteală, iar neamurilor nebunie[1268]. Dar celor care se supun Domnului şi nu subjugă argumentelor logice simplitatea propovăduirii, nici nu ispitesc adevărul prin semne, Hristos le este putere a lui Dumnezeu şi înţelepciune a lui Dumnezeu.

215. «*Atunci se vor vădi cei ce pecetluiesc legea, ca să nu înveţe. Şi va zice: Îl voi aştepta pe Dumnezeu, Cel care Şi-a întors faţa de la casa lui Iacob şi voi fi supus Lui*»[1269].

[1262] *Ps*. XIII, 5.
[1263] *Mt*. XVI, 27.
[1264] *Mt*. XXIV, 31.
[1265] *Mt*. XXV, 46.
[1266] *Rom*. IX, 33.
[1267] *I Cor*. X, 4.
[1268] *I Cor*. I, 23.
[1269] *Is*. VIII, 16-17. Biblia sinodală are altă variantă, urmând textului ebraic, unde este vorba de predarea către ucenici a profeţiei pecetluite.

Cuvântul este legat în continuarea celor precedente. «*Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor numi numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu*»[1270]. Și apoi, urmând, spune: «*Cu noi este Dumnezeu. Înțelegeți, neamuri, și vă plecați*». Apoi Scriptura se referă la cei care nu primesc ceea ce este vestit prin Emanuel, ci resping greutatea celor poruncite de El. «*Atunci, spune, se vor vădi cei ce pecetluiesc legea, ca să nu învețe*»[1271]. Căci cuvântul învățăturii fiind însămânțat în toți, ei își îndreaptă inimile pentru primirea învățăturilor. Și sunt ca un pământ roditor cei care primesc cuvântul și îl înrădăcinează în adânc și nu îl înăbușă cu spini, nici nu-l lasă nepăzit, ca să fie ușor de jefuit de către diavol, ci aduc roadă treizeci, șaizeci și o sută[1272]. Dar sunt și unii care își închid deplin sufletul față de primirea cuvântului și, ca să zicem așa, se leagă și sunt pecetluiți, ca să nu intre cuvântul adevărului. Se spune, dar, că sunt pecetluiți cei care se aseamănă formei vrăjmașului și nu primesc ca Hristos să Se formeze în ei[1273], cei care deformează chipul Celui mai presus de ceruri și se bucură doar de chipul celui pământesc[1274].

Dar Legea este pecetluită de neclaritate și pentru că nu este ușor de înțeles celor care o întâlnesc, [chiar și] prin antrenamentul necesar de cercetare a Legii. Cel care nu se dedică exercițiului [duhovnicesc][1275], nici nu dorește să-și dezlege lanțul necunoștinței se spune că pecetluiește Legea, [dar] acesta se va vădi în ziua revelației. Căci «*se vor vădi cei ce pecetluiesc legea, ca să nu învețe*». Deci, cum pecetluiesc iudeii Legea, despre care se spune: Luați cheile, dar voi nu intrați, iar pe cei care pot să intre îi opriți[1276]? Pecetluiește ca să nu învețe cel care, sub pretextul păzirii a ceea ce este după literă, nu revelează tainele din adânc. La ce spune, uită-te dacă nu sunt pe față vorbe iudaice. «*Îl voi aștepta pe Dumnezeu, Cel care Și-a întors*

[1270] *Is*. VII, 14; *Mt*. I, 23.
[1271] *Is*. VIII, 16.
[1272] *Mc*. IV, 8.
[1273] *Gal*. IV, 19.
[1274] *I Cor*. XV, 49.
[1275] μελέτη.
[1276] *Lc*. XI, 52.

fața de la casa lui Iacob»[1277]. Acestea spun iudeii: „Nu cred în Dumnezeu, nu Îl primesc pe Emanuel. Deși acum sunt părăsit, voi aștepta cândva venirea lui Dumnezeu, Care Și-a întors fața de la casa lui Iacob".

216. «*Iată eu și pruncii, pe care mi i-a dat Dumnezeu. Și vor fi semne și minuni în casa lui Iacob de la Domnul Savaot, Cel ce locuiește în muntele Sionului*»[1278].

După ce nesupușii sunt blamați, Însuși Domnul vorbește apoi din partea Sa. Deci, aceia, spune, nu se supun mâinii celei tari și cursului căii poporului acestuia și pretind că Îl așteaptă pe Domnul, Care Și-a întors fața de la casa lui Iacob. Dar Eu pe cei care au crezut în Mine, care tocmai au fost renăscuți, dezbrăcându-se de omul cel vechi și îmbrăcându-se în cel nou[1279], ca niște copii nou-născuți[1280], blânzi în purtare și care nu au experimentat răutatea, înțărcați apoi de la cuvintele introductive și avansați la hrana mai desăvârșită a tainelor; pe aceștia luându-i și încălzindu-i la sânul îndurării [Mele], îi aduc la Tatăl. Căci prin Mine este calea cunoașterii către El. Nimeni dintre cei care își amintesc de *Epistola către Evrei* nu va nega că din partea lui Hristos sunt cuvintele: «C*ăci ducând pe mulți fii la slavă, I se cădea Aceluia pentru Care sunt toate și prin care sunt toate, să desăvârșească prin pătimire pe Începătorul mântuirii lor. Pentru că și cel ce sfințește, spune, și cei ce se sfințesc, dintr-Unul sunt toți. Din această cauză, nu se rușinează să-i numească pe ei frați, zicând: Voi vesti fraților Mei numele Tău. Și iarăși: Iată eu și pruncii pe care Mi i-a dat Dumnezeu*»[1281].

217. «*Și vor fi,* spune, *semne și minuni în casa lui Iacob*»[1282].

Semne și minuni puternice vor fi săvârșite în casa lui Iacob de către acești copii renăscuți de către Hristos. Copii erau Apostolii, fiind prunci în răutate[1283], care vorbind mai întâi în limbi, deși erau

---

[1277] *Is*. VIII, 17.
[1278] *Is*. VIII, 18.
[1279] *Col*. III, 9.
[1280] *I Pt*. II, 2.
[1281] *Evr*. II, 10-13; *Ps*. XXI, 24 (Septuaginta v. 23); *Is*. VIII, 18.
[1282] *Is*. VIII, 18.
[1283] *I Cor*. XIV, 20.

oameni obișnuiți și galileeni, au făcut văzută tuturor venirea Duhului și distribuirea harismelor făcută lor și împărțirea limbilor[1284]. Apoi semnul cunoscut, ologul care ședea la Poarta Frumoasă s-a făcut zdravăn pe picioare prin chemarea numelui lui Hristos de către Petru și Ioan, pașii săi fiindu-i întăriți[1285]. Cu aceasta s-a împlinit și vechea profeție, că: «*Atunci ologul va sări ca cerbul*»[1286]. Semn era și Dorcas (Tavita), ridicată din morți[1287]. Semn erau și porțile de fier ale închisorii, care s-au deschis de la sine pentru ieșirea lui Petru[1288], cu lanțurile dezlegate și alte asemenea care s-au petrecut prin apostoli pentru arătarea dumnezeirii Celui Unul-Născut. Toate aceste semne și minuni sunt de la Dumnezeu Savaot, Care locuiește în muntele Sion. Este potrivit să înțelegi Dumnezeu Savaot ca Dumnezeul oștirilor.

Dar cine altcineva este Domnul oștirilor decât Cel numit arhistrategul puterii lui Dumnezeu[1289], de la Care semnele au fost date copiilor? [Faptul] că cei care au crezut în Hristos sunt copii este arătat din ceea ce a răspuns Domnul către iudeii care I-au spus: Nu auzi ce Îți spun aceștia? – cei care Îl lăudau și ziceau: Osana întru cei de sus –, [anume] că: «*Din gura pruncilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă*»[1290]. Aici a spus „prunci" celor care tăiau ramurile palmierilor și întindeau hainele pe drum, celor care Îl strigau și Îl slăveau[1291]. Dar și într-alt loc: «*Îți mărturisesc Ție, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor*»[1292], numind „prunci" pe cei învățați în cuvânt și care se învredniciseră prin Duhul de revelarea tainelor.

[1284] *Fap.* II, 4 ș.u.
[1285] *Fap.* III, 2 ș.u.
[1286] *Is.* XXXV, 5.
[1287] *Fap.* IX, 40.
[1288] *Fap.* XII, 10.
[1289] *Ios.* V, 14.
[1290] *Mt.* XXI, 15-16.
[1291] *Mt.* XXI, 8.
[1292] *Mt.* XI, 25.

Deci, «*iată eu și pruncii*»[1293] îi arată pe aleșii Lui, pentru că «*Dumnezeu Și-a ales pe cele nebune ale lumii ca să îi rușineze pe cei înțelepți*»[1294]. Oricine se dezbracă de omul cel vechi, stricat prin poftele amăgirii[1295], și se îmbracă în cel nou, înnoit după chipul Creatorului[1296], este un prunc după taina lui Hristos.

218. «*Și de vor zice către voi: întrebați pe vrăjitorii ventriloci și pe cei ce vorbesc din pământ, pe cei ce grăiesc deșertăciuni, care grăiesc din pântece. Nu întreabă un popor pe Dumnezeul său? De ce să întrebe pe cei morți despre cei vii? Căci a dat Legea spre ajutor ca să [nu] zică, precum este cuvântul acesta, pentru care nu mai sunt daruri de dat. Și va veni asupra voastră foamete grea și va fi că, dacă veți flămânzi, vă veți mâhni și îi veți vorbi de rău pe conducător și pe cele părintești. Și vor căuta la cer sus și pe pământ jos vor privi. Și, iată, lipsă strânsă și întuneric, nevoie și strâmtorare și întuneric, ca să nu vadă. Și nu va fi lipsit cel care este în lipsă până la un timp*»[1297].

Cei care nu primesc cuvântul Evangheliei, cei care disprețuiesc propovăduirea ca pe o nebunie[1298] și care se smintesc de Cruce, când îi sfătuim să se întoarcă la cunoaștere, ne propun în schimb îndemnuri din propria rătăcire, spunând: „Nu-L căutați pe Domnul, ci pe vrăjitorii ventriloci, pe cei ce vorbesc din pământ, pe cei ce grăiesc deșertăciuni”!

Și experiența este martoră a acestui [lucru]. Căci cei care se țin strâns de idoli și țin la vise, semne și ghicirea demonilor disprețuiesc ei înșiși adevărul și pe noi ne sfătuiesc să căutăm unele ca acestea. De aceea, lucrările rătăcirii sunt făcute de către demoni pentru pieirea celor ispitiți. Acum îi învăluie în somn cu viziuni care fie dau sfat despre vreo suferință trupească, fie prevestesc viitorul. Demonii pot să vadă deodată unele ca acestea despre suferințele trupului, pentru că văd mai clar proprietățile substanțelor și percep calitățile plantelor și pe cele potrivite din ele pentru suferințe.

[1293] *Is*. VIII, 18.
[1294] *I Cor*. I, 27.
[1295] *Ef*. IV, 22.
[1296] *Col*. III, 10.
[1297] *Is*. VIII, 19-23.
[1298] *I Cor*. I, 23.

Cât despre cele viitoare, [demonii] adesea prevestesc cele ce deja s-au petrecut, dar ne sunt nouă necunoscute, [iar ei] ni le vestesc drept viitoare. Ca atunci când cineva dintre noi, care auzind de venirea cuiva, ar anunța-o drept viitoare celui care o așteaptă, vânând [însă] slavă prin înșelăciune din faptul că pare a fi profet, la fel și demonii, făcând cunoscute cele decise, hotărârile lui Dumnezeu, dau adesea de știre celor ușor de dus în înșelare. La fel și vrăjitoarea ventrilocă i-a vestit lui Saul prin demoni înfrângerea viitoare[1299]. Căci erau demoni cei care s-au prefăcut în chipul lui Samuel, care pentru că au auzit condamnarea asupra lui Saul, au relatat ca proprie hotărârea anunțată de Dumnezeu.

De aceea, neamurile ne îndeamnă adesea la înșelările de la demoni, spunând: „Cercetați-i pe vrăjitorii ventriloci, pe cei care vorbesc din pământ"! Nu îndrăznesc să spună că vorbele lor sunt din ceruri. După cum și în *[cartea] Regilor* aceea vorbind cu Saul i-a zis: «*Văd dumnezei ridicându-se din pământ*»[1300]. Astfel este concepția ventrilocilor: promit să ridice sufletele celor morți pentru arătarea celor căutate. Apoi [Isaia] adaugă propria părere pe care o are despre asemenea concepții și îi declară vorbitori în deșert, spunând: «*cei ce grăiesc deșertăciuni, care grăiesc din pântece*»[1301] sau de fapt care vorbesc din propria voință. Căci nu vorbește învățat din altă parte, ci plăsmuind minciuna în inima lui, ignorând voința celor care privesc, spune cele de folos lui spre înșelarea celor necunoscători.

219. Sau poate vorbesc din pântece cei «*al căror dumnezeu le este pântecele*»[1302], care lucrează orice pentru plăcerea mâncatului și băutului. De aceea, n-ar greși cineva numind „ventriloci" și vorbitori din pântece pe cei care își aranjează învățătura pentru a-și umple stomacul și se înconjoară cu o aparență de cucernicie; cei care nu rostesc cuvintele din rânduială, aceștia grăiesc deșertăciuni. [Așa mi] se pare. Căci cel care nu face, și învață, este nedemn de crezare pentru folos. «*Nu întreabă un neam pe dumnezeul său*»[1303], adică fie-

---

[1299] *I Reg*. XXVIII, 19.
[1300] *I Reg*. XXVIII, 13.
[1301] *Is*. VIII, 19.
[1302] *Filip*. III, 19.
[1303] *Is*. VIII, 19.

care neam aduce dumnezeului său cererea de a învăța despre ceea ce dorește. Trebuie ca citirea să fie formulată interogativ[1304] pentru claritatea cuvântului: «*Oare nu întreabă un neam pe dumnezeul său?*», pentru ca cei care sunt în afara cultului nostru să-și prezinte întrebările urmând dumnezeilor, pe care îi consideră a fi dumnezei. Căci considerându-i pe cei morți dumnezei, pe aceștia îi întreabă despre cei vii. [Isaia] îi numește morți fie pe idolii neînsuflețiți, [care sunt] pietre și lemne, bronz și aur, fie îi numește morți pe cei care au lepădat prin apostazie viața cea adevărată. Sau poate întreaga problemă a celor numiți vrăjitori ventriloci se referă la morminte și de acolo își au puterea de înșelare. Apoi, indignată din cauza nechibzuinței idolatrilor, Scriptura spune: „De ce să întrebe pe cei morți despre cei vii? De ce tu, care ai suflet, te închini unei pietre? De ce tu, care ai rațiune, întrebi un [obiect] mut? Rogi, oare, pentru copilul viu un [lucru] care nu are viață, care este lipsit de viață, fără duh? Dacă mergi la un oracol și născocești purificări, [prin aceasta] mergi la cei morți care și-au pierdut viața și care urmează să-ți producă și ție moartea din cauza neascultării".

220. «*Căci a dat Legea spre ajutor ca să [nu] zică, precum este cuvântul acesta, că pentru el nu mai sunt daruri de dat*»[1305].

Nu te îngrijora de viitor, ci orânduiește-ți spre folos cele prezente. Ce folos este din faptul că primești dinainte cunoașterea? Dacă viitorul va fi bun, va veni și dacă nu este știut dinainte, iar dacă este trist, care îți este câștigul să te obosești dinainte cu tristețea? Ai primit Legea pentru ajutor. O mare deschidere către bine îți era sădită și din fire, dar pe aceasta Dumnezeu desăvârșind-o ți-a adăugat și călăuzirea de la Lege. Vrei să ai încredere în cele viitoare? Fă cele poruncite de Lege și așteaptă bucuria de cele bune. «*Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta ca să-ți fie bine și să fii mult timp pe pământul pe care Domnul Dumnezeul tău ți-l dă*»[1306]. Îți dorești cele bune? Fă cele poruncite. Nu întreba un ghicitor despre sănătatea ta, ci încrede-te în doctor, care îți propune cele pentru sănătate, cărora tu în-

[1304] În antichitate lipseau semnele de punctuație în manuscrise, ele trebuind deduse.
[1305] *Is*. VIII, 20.
[1306] *Ieș*. XX, 12.

suți ești stăpân. De ce să înveți de la altul? Niciun ghicitor nu oferă nemurire, niciunul nu te duce la cer, niciunul nu te duce cu îndrăzneală la Judecător, ci Legea și păzirea strictă a acesteia, pe care dacă o păzești, nu te îngrijorezi de viitor, ci aștepți răsplata.

«*Căci a dat Legea spre ajutor ca să [nu] zică, precum este cuvântul acesta, că pentru el nu mai sunt daruri de dat*»[1307]. Această Lege nu este precum cuvântul vreunui vrăjitor ventriloc, pentru că nu a fost inventată pentru înșelare ca aceea, ci este învățătoare a adevărului. Aceia ghicesc pentru bani, deși este ridicol ca cei înșelați să le mai plătească și bani ca preț al minciunii. Dar acest cuvânt, adică al Legii, nu este așa, încât să dai daruri pentru el. Nimeni nu plătește harul lui Dumnezeu. Fiindcă, spune: «*în dar ați luat, în dar să dați*»[1308]. Vezi cum s-a mâniat Petru pe Simon, care îi aducea bani pentru harul Duhului. Căci spune: «*Banii tăi să fie cu tine spre pierzare, căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se agonisește cu bani*»[1309]. De aceea, cuvântul Evangheliei nu este ca vorbele vândute de vrăjitorii ventriloci. Ce ar da cineva la schimb vrednic de acestea? Ascultă-l pe David care era în lipsă și zicea: «*Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie*»[1310]? De aceea, nu sunt daruri la fel de valoroase pe care să le dai pentru harul Lui. Un singur dar este vrednic, păzirea a ceea ce a fost dăruit. Cel care ți-a dat comoara nu cere prețul a ceea ce a fost dat, ci păstrarea vrednică a ceea ce este dat.

221. «*Și va veni asupra voastră foamete grea,* spune, *și va fi că, dacă veți flămânzi, vă veți mâhni și îi veți vorbi de rău pe conducător și pe cele părintești*»[1311].

Cel care administrează toate pentru mântuire, Domnul, aduce uneori și foamete spre folosul celor care sunt instruiți. Căci, spune: Te-am pedepsit și te-am înfometat[1312], ca să îți fac bine. Acum numește această foamete de neîmpăcat și de neconceput „grea". Căci

---

[1307] *Is*. VIII, 20.
[1308] *Mt*. X, 8.
[1309] *Fap*. VIII, 20.
[1310] *Ps*. CXV, 3.
[1311] *Is*. VIII, 21.
[1312] *Deut*. VIII, 3.

[stările] de foamete sunt diferite. Unele sunt doar prin lipsa grâului, altele prin lipsa celorlalte trebuitoare hranei. Aceasta este o foamete grea, cea pe care Scriptura o vestește, încât prin nevoie aduce mâhnire, care poate aduce mântuirea cea fără părere de rău. Iar când se vor întrista după Dumnezeu[1313], atunci vor vorbi de rău pe conducător și pe cele părintești.

Cine este acest conducător, blamat de cei care sunt întristați într-un mod bun? În mod clar [este] conducătorul lumii acesteia[1314], pe care îl vorbesc de rău din pocăință, când ajung la simțirea vătămării de la el[1315]. Dar le blamează și pe cele părintești. Cele părintești ale celor care trăiesc în păcat sunt treburile vieții, în care toți iubitorii de slavă se amestecă. Cele părintești sunt pentru păcătos faptele trupului, adulterul, desfrânarea, necurăția, necuviința, idolatria, patima, dorința rea. Cele părintești sunt viclenia și minciuna, uneltirile, înșelăciunile și fățărniciile. Totuși, cel care se trezește[1316], ca după o beție, din lucrurile lumii, îl va vorbi de rău pe conducătorul lui, care l-a condus la lucrările pierzaniei. Dar va vorbi de rău și pe cele părintești, în care viețuind, nu primeau Legea dată nouă de Dumnezeu spre ajutor. Nu poți fi sub împăratul adevărat, dacă nu vorbești de rău pe conducător. De aceea Biserica te-a învățat să spui: „Mă lepăd de tine, Satană”[1317]. Aceasta este vorbirea de rău a conducătorului.

Dar ce este [vorbirea de rău] a celor părintești? „Mă lepăd și de lucrările tale”. Acestea sunt cele părintești, lucrările diavolului. Fericit cel ce îl vorbește de rău pe conducător în mod real. Pentru că se apropie apoi de cel adevărat și se luminează. Fericit cel care le blamează pe cele pământești de demult, căci își va găsi patria, Ierusalimul cele de sus[1318], care este mamă a celor care se aseamănă fericitului Pavel. Cele părintești sunt și obiceiurile rele transmise nouă

[1313] *II Cor*. VII, 10.
[1314] *In*. XVI, 11.
[1315] Este vorba de diavol.
[1316] Sau „dobândește trezvia”.
[1317] Formulă de exorcizare rostită de cel care se botează sau de naș la slujba Tainei Sfântului Botez.
[1318] *Gal*. IV, 26.

de la părinți. Tatăl ți-a lăsat averile [dobândite] din lăcomie? Întoarce-le celui nedreptățit, nu avea pretenții ca fiind ale tale proprii. Sunt moștenirea păcatului. Înrobind nedrept, tatăl tău ți-a lăsat un rob? Tu dă-i libertatea, îi vei face și aceluia (tatălui) chinul mai ușor și ție îți vei pregăti adevărata libertate. Apoi ce spune?

222. «*Și vor căuta la cer sus și pe pământ jos vor privi. Și, iată, lipsă strânsă și întuneric, nevoie și strâmtorare și întuneric, ca să nu vadă. Și nu va fi lipsit cel care este în lipsă până la un timp*»[1319].

Vorbește despre aceștia, aduși la pocăință prin strâmtorare, pentru că vor privi la cer sus. Cei care mai înainte erau încovoiați și nu puteau să caute la cele înalte ale contemplărilor dumnezeiești, aceștia, dezlegați ca de un lanț de aplecarea către cele pământești, își rotesc privirea liberă către cer, contemplând firea celor nevăzute și raționale[1320] și observând bine locul unde va trebui să-și depună comoara. Apoi «*și pe pământ jos vor privi*». Cei până acum semețiți și care cugetau măreț despre sine își vor recunoaște micimea firii lor din înrudirea cu pământul.

Minunează-te cu câtă grijă se folosește Scriptura de acești termeni, închipuind un sens potrivit cu fiecare lucru. Căci cerul și pământul sunt scoase înainte pentru contemplație. De aceea, despre cer spune: «*vor căuta*[1321] *la cer sus*», iar despre pământ «*vor privi*[1322] *jos pe pământ*». Apoi, după minunea priceperii unora ca acestea, [oamenii] sunt uimiți și strâmtorați și întunecați în cuget, frica față de cele înțelese producându-le această mare tulburare. Căci, spune, «*când va sfârși [ceva] omul, atunci [de fapt abia] începe și când se va opri, atunci va fi descumpănit*»[1323]. Nimeni nu știe câte nu știe, dacă nu gustă din cunoaștere. În plus, Stăpânul cel bun le promite [lucruri] mai bune. Căci, spune, «*nu va fi lipsit cel care este în lipsă până la un timp*». Această neștiință nu va cuprinde pentru totdeauna neamul oamenilor, dar cel care acum caută adevărul acesteia, și se

---

[1319] *Is*. VIII, 22-23.
[1320] νοητός.
[1321] ἀναβλέπω „a privi sus”.
[1322] ἐμβλέπω „a privi în”.
[1323] *Înț. Sir*. XVIII, 6.

zbate pentru găsirea acesteia, va vedea atunci față către față[1324] și va primi desăvârșirea cunoașterii, când va veni timpul restaurării tuturor[1325]. Căci aceasta este «*până la un timp*»[1326].

[1324] *I Cor*. XIII, 12.
[1325] ἡ τῶν ὅλων ἀποκατάστασις. Totuși nu trebuie spus că prin aceasta scrierea reține doctrina eretică a apocatastazei. De altfel expresia apare și în *Fap*. III, 21. Este vorba de fapt de redobândirea de către creație a curăției ei de la început.
[1326] *Is*. VIII, 23.

CAPITOLUL IX

223. «*Bea*[1327] *aceasta întâi, fă-o repede, țara lui Zabulon, pământul lui Neftali și ceilalți, de lângă mare și dincolo de Iordan, Galileea neamurilor. Popor care umblați în întuneric, vedeți lumină mare. Cei ce locuiți în pământul și în umbra morții, lumină va străluci peste voi. Mulțimea poporului ai scos-o întru veselia Ta și se vor veseli înaintea Ta ca cei ce se veselesc la seceriș și ca cei ce împart prăzile. Fiindcă se va lua jugul cel pus peste ei și toiagul cel pus peste grumazul lor, a înlăturat toiagul celor care cereau [taxele], ca în ziua [de biruință] asupra Madianului. Vor întoarce cu dobândă orice haină și îmbrăcămintea luată cu vicleșug și vor dori să fie arși cu foc. Căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu, și S-a dat nouă, a Cărui stăpânire este pe umărul Lui și se cheamă numele Lui Înger de mare sfat. Voi aduce pace asupra conducătorilor, pace și sănătate Lui. Mare este stăpânirea Lui și păcii Lui nu este hotar, pe tronul lui David și împărăția lui o așază și [o] ține în judecată și dreptate de acum și până în veac. Râvna Domnului Savaot va face acestea*»[1328].

Urmând să binevestească cele despre Întruparea[1329] Domnului, oferind, ca să zicem așa, o arvună pentru bucuria duhovnicească, Îl salută astfel pe cel Binevestit. «*Bea aceasta întâi*»[1330]. Cel care bea întâi primește în el băutura, acceptând-o cu plăcere. Mai ales atunci este transmisă plăcerea din ea, când nefiind amețit, nici scuipând-o, ci din uscarea extremă [omul] tânjește după potolirea setei și se umezește cu lichidele băute. De aceea și acum, binevestind harul așteptat poporului [care era] ca însetat, spune: «*Bea aceasta întâi*». Primește bucuria în suflet, așază învățătura mântuirii! Nu o consi-

---

[1327] Alte versiuni ale Septuagintei au ποίε „fă". Sf. Vasile citește începutul πίε „bea".
[1328] *Is*. VIII, 23 - IX, 1-6.
[1329] ἐνανθρώπησις „înomenire".
[1330] *Is*. VIII, 23.

dera neînsemnată față de alta, nici nu socoti altceva mai prețios decât aceasta. Este înaintea tuturor. Nu se poate gândi de către tine ceva înaintea Creatorului tău, nici prin fire ceva mai de cinste decât Cel mai întâi Născut decât toată creația[1331]. «*Bea întâi*», învață că la început era Cuvântul[1332]. Nimic nu era înaintea începutului, nimic înaintea Celui dintru început. Să nu bei (accepți) mai întâi nici vreun eon, nici vreun interval, nici vreun loc gol de existența Fiului, nici vreo perioadă, nici vreun timp, nimic din cele zadarnice după imaginație care pot apărea în suflet. «*Bea aceasta întâi, fă-o repede*»[1333].

Să nu mergi nici cu zăbavă, nici cu lenevire, nici fără râvnă, nici cu delăsare în primirea lucrării, ci cu temeinicie și cu sârguință. Unul ca acesta era Pavel. De îndată a băut (a acceptat) credința, nu a amânat niciun timp pentru propovăduire. Acela nu a întrebat trup și sânge[1334], ci imediat, ca un alergător, s-a grăbit spre final, urmărind ținta pentru răsplata chemării de sus[1335].

224. «*Pământul lui Zabulon*»[1336].

Profetul se adresează acelora la care a mers și Domnul, cei care mai înainte umblau în întunericul necunoașterii, dar au văzut lumină mare în răsăritul luminii adevărate, care «*luminează pe tot omul care vine în lume*»[1337]. Și nimeni să nu creadă că cele de la Matei sunt în dezacord față de cuvântul profetic, pentru că [acesta] spune: «*Poporul care stătea în întuneric*»[1338], pe când Isaia se arată că a spus: «*Care umblă în întuneric*»[1339]. Căci înseamnă la fel și „a umbla în întuneric" și „a ședea", pentru că amândouă sunt deopotrivă lipsite de finalitatea care le revine: unul nemișcându-se, iar celălalt umblând la întâmplare. Cel care merge fără scop nu înaintează nicăieri, iar cel care este înlănțuit de nelucrare nu ajunge la țel.

[1331] *Col*. I, 15.
[1332] *In*. I, 1.
[1333] *Is*. VIII, 23.
[1334] *Gal*. I, 16.
[1335] *Filip*. III, 14.
[1336] *Is*. VIII, 23.
[1337] *In*. I, 9.
[1338] *Mt*. IV, 16.
[1339] *Is*. IX, 1.

De aceea, acest popor întunecat de necunoașterea neamurilor a văzut lumină, nu ca una de la foc, nici ca una de la stele sau lună, nici ca cea de la soare sau fulger, ci lumină mare, care strălucește și în cele rațională, și în cele sensibile, care este cu Tatăl și îi luminează pe oameni, îi face strălucitori pe îngeri, le ajută tuturor și are razele din sine întinse încă și mai mult. Și în ce țară locuia poporul dintre neamuri? În cea umbrită de moarte. Căci ca un nor gros îi acoperă, din cauza idolatriei, până când lumina venind a străpuns ceața și s-a răspândit peste ei strălucirea adevărului.

Apoi cuvântul se mută chiar la Persoana[1340] Domnului. Ce spune? «*Mulțimea poporului ai scos-o întru veselia Ta*»[1341]. Nu toți au primit cuvântul, dar cei mai mulți I-au urmat Celui care i-a chemat la bucuria veșnică [și] se vor veseli înaintea lui Dumnezeu, «*ca cei care se bucură la seceriș*». Căci ce seamănă fiecare, aceea și seceră[1342]. De aceea, în ziua răsplătirii, cei care au primit cuvântul și au rodit după măsura celor așezate în ei mai înainte, cărora li s-au încredințat răsplătirile de către dreptul Judecător, se vor veseli «*ca cei care se veselesc la seceriș și ca cei ce împart prăzile*»[1343].

Cei care se veselesc la seceriș, au motive de bucurie din propriile lor strădanii, iar cei care se îmbogățesc din prăzi, primesc deodată un mijloc de bogăție. De aceea le menționează pe amândouă, și bunurile din răsplătire, și pe cele care urmează să fie date prin har de către Cel Mult-Dăruitor. Căci jugul pus pe neamuri a fost ridicat, [neamurile] au scuturat jugul greu al celui care i-a înjugat prin robia păcatului și le-a aplecat grumazul cu toiagul, astfel încât așezându-și în suflet predicarea apostolică, să nu se supună sub robia păcatului.

225. «*Căci a înlăturat toiagul celor care cereau [taxele], ca în ziua [de biruință] asupra Madianului*»[1344].

Un colector de taxe groaznic stă asupra vieții omenești, bătând cu toiagul și cerând [să-i fie făcute] voile: vrăjmașul nostru

---

[1340] Sf. Vasile folosește aici termenul πρόσωπον pentru „persoană”.
[1341] *Is.* IX, 2.
[1342] *Gal.* VI, 8.
[1343] *Is.* IX, 2.
[1344] *Is.* IX, 3.

comun. Vrei să cunoşti loviturile acestui toiag? Ascultă-l pe cel ce spune: «*Împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele*»[1345]. Toiagul cel rău produce celui lovit răni urât mirositoare. Gândeşte-te la cineva cuprins de felurite dorinţe şi ţinut strașnic în desfătarea plăcerilor. Cât se aseamănă celui lovit cu toiagul şi celui purtat spre păcat! Dorinţa nu conteneşte să producă celui nestăpânit înţepături şi dureri, până când îi face sufletului o rană din cauza păcatului, care degajă duhoare la amintirea celor de ruşine. De aceea, [omul] înlătură acest toiag când înlătură conducerea şi stăpânirea madianiţilor, a căror istorie cred că vi-o amintiţi, fie cea după *Numeri*, fie cea după *Judecători*. Căci spune în *Numeri*: «*S-au ridicat împotriva Madianului, după cele ce a poruncit Domnul lui Moise şi i-au ucis pe toţi de parte bărbătească şi pe regii Madianului i-au ucis deopotrivă cu răniţii lor*»[1346]. Iar în *Judecători*: «*Ghedeon s-a întors la tabăra lui Israel şi a zis: Sculaţi-vă, căci Domnul a dat în mâinile noastre tabăra Madianului*»[1347].

Ce înseamnă «*vor întoarce cu dobândă orice haină şi îmbrăcămintea luată cu vicleşug*»[1348]? Cred că se spune că cei care punând jugul greu al păcatului şi lovind cu toiagul au silit la păcat, aceştia vor întoarce cu dobândă haina şi îmbrăcămintea luată cu vicleşug. Cei care i-au furat de haine pe oameni şi prin vicleşug i-au lăsat goi de acoperăminte, [le] vor întoarce cu dobândă. Căci de câte ori vrăjmaşul nostru comun ne ia sub stăpânirea sa, ne scoate hainele, care pun frumuseţe în jurul urâţeniilor noastre. Iar haina creştinilor, care acoperă urâţenia păcatului nostru, este credinţa în Hristos. «*Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat*»[1349]. Dar chiar înainte ca vrăjmaşul nostru să dezbrace urâţenia omenească, a dezvelit gândurile noastre cu care ne era înfrumuseţată viaţa şi ne-a arătat public goliciunea.

De aceea, pentru că a dezbrăcat cu planuri viclene, va întoarce cu dobândă orice haină şi orice îmbrăcăminte luată cu vicleşug. Căci nu numai că primim cele de care am fost deposedaţi, ci ne facem

---

[1345] *Ps*. XXXVII, 5 (Septuaginta v. 6).
[1346] *Num*. XXXI, 7-8.
[1347] *Jud*. VII, 15.
[1348] *Is*. IX, 4.
[1349] *Gal*. III, 27.

mai buni prin adăugarea cunoştinţei despre Hristos. Fiindcă spune: «*m-a îmbrăcat cu haina mântuirii şi cu veşmântul veseliei*»[1350]. De aceea, «*orice haină luată cu vicleşug*», adică furată în ascuns, «*o vor întoarce cu dobândă şi vor dori să fie arşi cu foc, căci Prunc S-a născut nouă*»[1351]. După venirea Domnului, puterile cele rele au strigat: «*Ce este noi şi Ţie, Fiule al lui Dumnezeu? Ai venit înainte de vreme să ne chinuieşti*»[1352]? Atunci vor prefera să fie arşi cu foc mai degrabă, decât să fie condamnaţi de arătarea în trup a lui Hristos.

226. «*Căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu, şi S-a dat nouă, a Cărui stăpânire s-a făcut peste umărul Lui şi se cheamă numele Lui Înger de mare sfat*»[1353].

Am ascultat mai sus câte nume ale Domnului am învăţat deja. «*Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte un Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel*»[1354]. Aici numele Lui se cheamă Înger de mare sfat. Acesta este Cel care a făcut cunoscut sfatul mare cel de veacuri ascuns şi nearătat celorlalte generaţii[1355]. Acesta este Cel care a vestit şi a arătat între neamuri bogăţia Sa cea de nepătruns, pentru ca neamurile să fie împreună-moştenitoare şi un sigur trup[1356] al Celui a cărui stăpânire este pe umărul Său, adică împărăţia şi puterea din Cruce. Căci pe Cruce fiind înălţat, pe toţi i-a tras la El[1357].

«*Voi aduce pace peste conducători, pace şi sănătate Lui. Mare este stăpânirea Lui şi păcii Lui nu este hotar*»[1358].

Prin aceasta se înfăţişează că cele spuse sunt despre Persoana Tatălui[1359]. Pentru că a făcut pace prin sângele Crucii Sale, atât cu

---

[1350] *Is*. LXI, 10.
[1351] *Is*. IX, 4-5.
[1352] *Mt*. VIII, 29.
[1353] *Is*. IX, 5.
[1354] *Is*. VII, 14.
[1355] *Col*. I, 26.
[1356] *Ef*. III, 6.
[1357] *In*. XII, 32.
[1358] *Is*. IX, 5-6. Biblia sinodală urmează aici Septuagintei. Textul ebraic este puţin diferit: „sfetnic, minune, Dumnezeu puternic, părinte al veşniciei, prinţ al păcii". În textul ebraic lipseşte aşadar referirea la „îngerul de mare (sfat)".
[1359] Cel care aduce „sănătatea" este Dumnezeu Tatăl, pentru că în limbajul Noului Testament, Hristos este viu prin puterea lui Dumnezeu (Tatăl).

cele de pe pământ, cât şi cu cele din cer[1360], se spune: «*Voi aduce pace peste conducători şi sănătate Lui*»[1361]. Cred că prin aceasta se arată taina Învierii. Căci «*a fost răstignit din slăbiciune, dar este viu prin puterea lui Dumnezeu*»[1362], de aceea se spune că i-a fost adusă sănătatea în locul slăbiciunii trupului pe care l-a luat pentru noi.

«*Şi păcii Lui nu este hotar*»[1363]. [El] spune: «*Pace vă dau vouă. Nu cum dă lumea vă dau Eu vouă*»[1364]. De aceea nu este hotar păcii Lui, pentru că este un dar mai presus de lume. Căci dacă ar fi fost din lume, s-ar fi terminat împreună cu alcătuirea lumii. Dar acum cel care primeşte pacea Lui şi [o] păstrează va trăi până în veac cu bunătăţile păcii. Pacea lui Solomon[1365] s-a limitat la anii scrişi[1366], dar pacea de la Domnul se va întinde pe tot veacul, fiind nelimitată şi nemărginită. Când toate I se vor supune Lui[1367] şi vor cunoaşte stăpânirea Lui, când Dumnezeu va fi toate în toate şi când se vor linişti cei tulburaţi de apostazii, Îl vor lăuda pe Dumnezeu în înţelegere şi pace.

«*Pe scaunul lui David şi întru împărăţia lui ca să o îndrepteze*»[1368]. Pentru că se spune: «*Nu va lipsi conducător din Iuda şi stăpânitor din coapsele lui, până ce vor veni cele păstrate Lui*»[1369], toţi anunţând aproape unanim că Domnul este din sămânţa lui David după trup. Deci «*va şedea pe tronul lui David şi în împărăţia lui ca să o îndrepteze şi să o ţină în judecată şi în dreptate*»[1370]. Spune: «*Judecăţile Tale sunt adânc mare*», şi: «*Dreptatea Ta ca munţii lui*

[1360] *Col*. I, 20.
[1361] *Is*. IX, 5.
[1362] *II Cor*. XIII, 4.
[1363] *Is*. IX, 6.
[1364] *In*. XIV, 27.
[1365] Chiar numele Solomon שְׁלֹמֹה *şelomo* este legat în limba ebraică de שָׁלוֹם *şalom* „pace”.
[1366] *III Reg*. IV, 24.
[1367] *I Cor*. XV, 28.
[1368] *Is*. IX, 6.
[1369] *Fac*. XLIX, 10. Versiunea aparţine aici Septuagintei. În textul ebraic în loc de „cele păstrate Lui”, apare שִׁילֹה *şilo*, un cuvânt greu de interpretat, care însă ar putea fi vocalizat שֶׁלּוֹ „(ale) Lui”. Biblia sinodală traduce „Împăciuitorul”, considerând că *şilo* derivă de la verbul שלה „a fi în pace”.
[1370] *Is*. IX, 6.

Dumnezeu»[1371]. De aceea, nici judecăţile nu sunt înţelese, nici dreptatea nu e contemplată după vrednicia înălţimii.

«*Şi râvna Domnului Savaot va face aceasta*»[1372]. Fiind zelos pentru noi, cei pierduţi prin neştiinţă, Şi-a asumat iconomia între oameni pentru a-i păstra în împărăţia Lui. De aceea, râvna Domnului Savaot, Dumnezeul oştirilor, Căruia I s-a supus orice putere, va face acestea.

227. «*Cuvânt a trimis Domnul peste Iacob şi a venit peste Israel. Şi va cunoaşte tot poporul lui Efraim şi cei aşezaţi în Samaria cu semeţie şi inimă înaltă zicând: Cărămizile au căzut, ci veniţi să cioplim pietre şi să tăiem sicomori şi cedri, şi să ne zidim nouă turn*»[1373].

Scriptura pare că sugereze prin denumirea de Iacob şi Israel înţelesul a două lucruri: iniţierea celor nedesăvârşiţi şi desăvârşirea la culme a virtuţii. Aceasta ne sugerează felul schimbării de nume a patriarhului. La naştere, pentru că s-a ţinut de călcâiul fratelui[1374], se numeşte Iacob, iar după luptă, în loc de răsplată i s-a dat ca unui învingător denumirea: «*Căci nu se va mai chema numele tău Iacob, ci Israel va fi numele tău*»[1375]. Acum a fost trimis cuvânt către Iacob şi a venit peste Israel. Căci Cuvântul coboară întâi din milă pentru cei mai slabi, dar cei mai înţelegători (văzători), sesizând folosul de la Acesta, L-au răpit oarecum, depăşind trândăvia celor către care a fost trimis.

«*Căci Cuvânt*[1376] *a trimis Domnul în Iacob*». Ştii Cuvântul, Care era la început [şi] Care era la Dumnezeu[1377]? Pe Acesta L-a trimis Tatăl în Iacob. Dar pe Acesta L-a cunoscut Israelul adevărat, sufletele cele mai înţelegătoare (văzătoare). «*Şi a cunoscut tot poporul lui Efraim, care mai înainte şedea în Samaria, cu semeţie şi cu inimă*

[1371] *Ps*. XXXV, 6 (Septuaginta v. 7).
[1372] *Is*. IX, 6.
[1373] *Is*. IX, 7-9.
[1374] *Fac*. XXV, 25.
[1375] *Fac*. XXXII, 28.
[1376] Septuaginta are „moarte", iar textul masoretic „cuvânt". Probabil Septuaginta a vocalizat דָּבָר *davar* diferit, דֶּבֶר *dever* „ciumă", „plagă". Sf. Vasile nu urmează aici Septuagintei.
[1377] *In*. I, 1.

înaltă»[1378]. Acesta este Efraim, din care a răsărit apostatul Ieroboam, care le-a despărțit pentru sine pe cele zece triburi și a turnat juniincile[1379] de aur, a convins poporul să se îndepărteze de la slujirea lui Dumnezeu și să le slujească idolilor egiptenilor[1380]. De aceea, cei așezați în Samaria cu semeție și inimă înaltă, fiind în cunoștința adevărului, au primit Cuvântul, precum relatează și *Faptele*, că Apostolii au auzit cum Samaria a primit cuvântul[1381].

Apoi profetul descrie câtă le era semeția și trufia. Căci disprețuind partea lui David ca având un regat ușor de cucerit, spuneau în glumă: «*Cărămizile au căzut, dar veniți să cioplim pietre*»[1382]. Numeau „cărămizi" zidirea împărăției fiilor lui David, iar tărie a pietrelor, îmbinate unele într-altele, denumeau puterea lor și înțelegerea problemelor vieții.

228. «*Și să tăiem,* spune, *sicomori și cedri și să ne zidim nouă turn*»[1383], în loc de Templul pe care l-a ridicat lui Iuda Solomon[1384]. Unele ca acestea erau gândite și de cei ce prin pregătirea turnului înalt încercau să aibă la îndemână cerul. Căci aceia spuneau: «*Haideți să ne facem cărămizi și să le ardem în foc*»[1385], și iarăși: «*Haideți să ne zidim cetate și turn, al cărui vârf să fie până la cer*»[1386]. Iar sicomorul este un arbore care face foarte multe roade, care [însă] nu aduc nicio întrebuințare, decât dacă cineva, zgâriindu-le cu grijă, le extrage sucul care produce multă plăcere gustului[1387]. De unde credem că este un simbol al adunării neamurilor, care este numeroasă, dar care s-a făcut netrebnică, din cauza obișnuinței din îndeletnici-

---

[1378] *III Reg*. XI, 26.
[1379] De fapt, viței.
[1380] *III Reg*. XIII, 20, 28.
[1381] *Fap*. VIII, 14.
[1382] *Is*. IX, 9.
[1383] *Is*. IX, 9.
[1384] *III Reg*. VI, 1 ș.u.
[1385] *Fac*. XI, 3.
[1386] *Fac*. XI, 4.
[1387] Sicomorul (*ficus sycomorus*) este un arbore înrudit cu smochinul, dar are o alcătuire mai robustă (atinge 10-15 m în înălțime). Fructele sale nu sunt atât de dulci ca smochinele, în antichitate fiind folosite în special de oamenii săraci. Pentru a face fructul comestibil, înainte de a se maturiza era incizat cu un cuțit. Cf. Michael Zohary, *Plants of the Bible*, Cambridge University Press, Cambridge, 1982, pp. 68-69.

rile neamurilor, pe care dacă cineva poate să o taie prin cuvânt, o transformă în folositoare, fiind îndulcită prin transformare.

Cedrii sunt luaţi câteodată drept chip al sufletelor mari şi care au o înălţime remarcabilă, pentru că se ridică prin voinţă şi au cetăţenie în ceruri, după cum suntem învăţaţi în *Psalmi*, David folosindu-i acum pentru lauda Domnului şi spunând: «*Pomii cei roditori şi toţi cedrii*»[1388], şi iarăşi: «*Se vor sătura copacii câmpului, cedrii Libanului, pe care i-a sădit*»[1389]. Am cunoscut deja că firile tari şi neaplecate, ridicate împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu[1390], sunt numite cedri. De aceea, «*Domnul loveşte cedrii Libanului*»[1391]. Şi cei înălţaţi pe cunoaşterea falsă şi care îşi închipuie că au cuprins tainele lui Dumnezeu Celui mai presus [de ei] sunt numiţi cedri. Fiindcă «*i-am văzut pe cei necredincioşi semeţiţi şi înălţaţi ca cedrii Libanului*»[1392], a căror distrugere este grabnică. «*Căci am trecut şi, iată, nu mai sunt*»[1393]. De aceea, pe aceşti cedri i-au luat la pregătirea turnului cei care, înainte de venirea Cuvântului, şedeau în Samaria cu semeţie, batjocorind credinţa în Dumnezeu a lui Iuda şi numind cărămizi căzute zidirile de învăţături ale acelora.

229. «*Şi va lovi Domnul pe cei ce se ridică asupra muntelui Sion*[1394] *şi îi va risipi pe vrăjmaşii lui, Siria de la răsăritul soarelui şi grecii de la apusul soarelui*[1395]*, care îl mănâncă pe Israel cu întreaga gură*»[1396].

Deci se anunţă că îi va lovi şi îi va răsturna pe toţi care se ridică asupra muntelui Sion şi va risipi unirea lor necuviincioasă împotriva adevărului. Vrăjmaşii sunt sirienii şi grecii, unii aşezaţi la răsăritul soarelui, iar ceilalţi la apus. De aceea vor fi risipiţi, pentru că îl mănâncă pe Israel cu toată gura. Căci numeşte acum „gură" puterea

---

[1388] *Ps*. CXLVIII, 9.
[1389] *Ps*. CIII, 18 (Septuaginta v. 16).
[1390] *II Cor*. X, 5.
[1391] *Ps*. XXVIII, 5.
[1392] *Ps*. XXXVI, 35.
[1393] *Ps*. XXXVI, 36.
[1394] Textul masoretic spune că Domnul va ridica vrăjmaşi din partea lui Reţin, regele Aramului.
[1395] Textul masoretic are Aram şi filistenii în loc de Siria şi grecii.
[1396] *Is*. IX, 10-11.

sofistică[1397] a cuvântului, pe care au folosit-o în întregime ca uneltire împotriva celor care au crezut cu simplitate în Dumnezeu.

«*Pentru toate acestea mânia nu a fost întoarsă, ci mâna este încă înaltă. Și poporul nu s-a întors până când a fost lovit și nu L-au căutat pe Domnul puterilor*»[1398]. Pentru toate acestea, pentru că vrăjmașii lui Dumnezeu, fiind biciuiți, încă nu sunt străpunși [de părerea de rău], mânia nu a fost întoarsă, ci mâna, puterea pedepsitoare, este ridicată asupra celor care nu se pocăiesc pentru răutatea și nelegiuirea pe care au făcut-o. Deci, de vreme ce acest popor se vindecă nu prin cuvânt, ci prin lovitură, s-a scris: «*Și poporul nu s-a întors până când a fost lovit*». Loviturile sunt necesare unora ca aceștia. Nimeni să nu se îngrijoreze despre cauzele [întâmplărilor] mai dureroase: de ce sunt secetele, de ce sunt ploile mari, de ce sunt trăsnetele, de ce grindinele. Din cauza noastră, care avem inima nepocăită și nu ne întoarcem, până ce nu suntem loviți.

«*Și va lua Domnul din Israel capul și coada, pe mare și pe mic, într-o zi*»[1399]. După ce vine la ei Cuvântul trimis, spune că va fi amestecată orânduiala lor cea rea și vor fi îndepărtați conducătorii și cei ce îi urmează, cei care se semețesc cu stăpânire mare și cei subordonați. Va fi necinstită întâietatea bătrânilor și a celor ce judecă [pricinile] cu părtinire. Iar cei care neavând nicio rânduială în popor, fiind hirotoniți de ei înșiși și luându-și în mod fals harisma profetică, pe care nu au primit-o de la Duhul, și învață cele nelegiuite – unul ca acesta era, în timpul lui Ieremia, Anania[1400] și în timpul lui Miheia[1401] [erau] profeții falși, în care s-a făcut un duh mincinos[1402], care să-l înșele pe Ahab, îndemnându-l la război împotriva sirienilor – și aceștia, care sunt ca o ariergardă[1403] a poporului, vor fi luați.

[1397] Sofiștii greci erau renumiți că pot argumenta orice, chiar și teze opuse. Cuvântul sofistic desemnează aici speculațiile filozofice sau teologice, alcătuite pentru susținerea ereziilor și atragerea oamenilor simpli.
[1398] *Is*. IX, 11-12.
[1399] *Is*. IX, 13.
[1400] *Ier*. XXVIII, 15.
[1401] Este vorba de Miheia fiul lui Imla, nu de profetul scriitor.
[1402] *III Reg*. XXII, 22.
[1403] Se face un joc de cuvinte între οὐρά „coadă" și οὐραγία „partea din spate", „ariergardă".

230. Dar și cei care fericesc acest popor și îl fac să rătăcească și îi culeg roadele prin înșelare. De aceea Domnul nu Se va bucura nici de cei tineri și de cei aflați în floarea vârstei dintre ei și nu Se va milostivi nici dacă este vreun orfan într-un asemenea popor, nici dacă este vreo văduvă.

Căci ce este slab și neajutorat este vrednic de milă, dar ce este puternic în răutate și în nelegiuire [este vrednic] de respingere și ură. Apoi, adaugă, mânia nu este întoarsă, ci mâna Lui stă încă înaltă, din cauza celor care îi fac să rătăcească în popor și a celor rătăciți, dintre care toți sunt nelegiuiți, răi și vorbesc nedreptăți. Dar amenințarea are și o înfățișare binefăcătoare, căci «*va arde ca focul fărădelegea*»[1404]. Fiindcă este rânduit de către Stăpânul binelui ca materia pregătită din nelegiuire să fie dată nimicirii spre binefacerea oamenilor. «*Și după cum,* spune, *iarba uscată este consumată de foc și este arsă în desișurile pădurii*»[1405].

Cât timp sufletul este îngropat în patimile pământești, patimile lui răsărind ca iarba din dorința trupului se răspândesc, avându-și existența unele prin altele și apărând una peste alta. După cum iarba este cea mai prolifică dintre plante și niciodată creșterea ei nu încetează, ci întotdeauna sfârșitul primei existențe se face începutul celei următoare, asemenea este și firea păcatelor: urmează unul altuia. Desfrânarea naște desfrânare, obișnuința în minciună se face mama minciunii, iar cel care se îndeletnicește cu hoțiile îndrăznește ușor spre nedreptate. Păcatul de dinainte se face ocazie de păcat. De aceea, dacă ne dezgolim păcatul prin mărturisire, l-am făcut iarbă uscată, vrednică să fie consumată de focul curățitor.

Iar aceasta «*este arsă în desișurile pădurii*». Observă câte se spun despre păduri în *prima [carte] a Regilor*: poporul care se războia a intrat în pădure și era slăbit neavând ce să mănânce[1406]. Dar și Abesalom războindu-se a intrat în pădure[1407]. Deci, dacă păcatul nostru nu se face ca iarba uscată, nu va fi consumat de foc, nici nu va fi ars. Și numește «*desișuri ale pădurii*» pe cei fățarnici și pe cei

---

[1404] *Is*. IX, 17.
[1405] *Is*. IX, 17.
[1406] *I Reg*. XIV, 26.
[1407] *II Reg*. XVIII, 6-9.

întunecați în cuget, cei care în ascunsul inimii își păstrează multe răutăți.

231. Apoi adaugă: «*de iuțimea mâniei Domnului a ars tot pământul*»[1408].

Arată că cele pământești sunt predate focului pedepsitor spre binefacerea sufletului, după cum arată și Domnul, spunând: «*Foc am venit să arunc pe pământ și vroiam să văd dacă deja e aprins*»[1409]. «*Și va fi poporul ca un om ars de foc*»[1410]. Nu amenință cu distrugerea, ci arată curățirea, după ceea ce este spus de către Apostol: «*Dacă lucrul cuiva se va arde, va fi păgubit; el însă se va mântui, dar ca prin foc*»[1411]. Apoi descrie răutatea din popor și revolta deja neîncetată de la ei, care înainta cu totul spre nevindecare. Căci spune: «*Nici un om nu se va milostivi de fratele său*», ci pe cel care se apropie de el ca să găsească ajutor îl «*va apleca spre dreapta*», adică se va purta strâmb (stângaci) [cu acela][1412], fiindcă «*va flămânzi și va mânca din cele strâmbe (cele de-a stânga)*»[1413]. Cel care nu lucrează cele drepte și vrednice de primire, acela se va sătura din cele strâmbe (de-a stânga) și neîngăduite. De aceea, se tâlcuiește ce înseamnă «*va mânca din cele de-a stânga*».

«*Și nu se va sătura,* spune, *omul, mâncând carnea brațului său*»[1414]. Arată starea animalică a sufletului, descriind devorarea reciprocă a fraților, sărind cu cruzime unul asupra celuilalt. Căci: «*Manase va mânca din Efraim și Efraim din Manase*»[1415]. Răutatea îi sălbăticește și îi face să se asemene fiarelor care mănâncă crud, nesăturându-se să mănânce din carnea brațului celuilalt, iar scopul lor este distrugerea completă, după ceea ce a fost spus de către

---

[1408] *Is*. IX, 18.
[1409] *Lc*. XII, 49.
[1410] *Is*. IX, 18.
[1411] *I Cor*. III, 15.
[1412] Joc de cuvinte între ἀδέξιος „stângaci", „strâmb" și δεξιά „dreapta". Este interesant că dreapta este asociată cu lucrurile bune, pe când stânga cu cele negative. Această concepție se observă și în limba română, pentru că „drept" înseamnă și „direct", „fără ocolișuri", „corect", iar „sinistru", „sinistrat" provin din denumirea latină pentru „stâng".
[1413] *Is*. IX, 19.
[1414] *Is*. IX, 19.
[1415] *Is*. IX, 20.

Apostol, că «*dacă vă mușcați unul pe altul și vă mâncați, vedeți să nu vă nimiciți voi între voi*»[1416]. Astfel, purtându-se dușmănos unii față de alții, totuși sunt uniți în planul împotriva aproapelui. Căci spune: «*împreună îl vor asedia pe Iuda*», adică pe cei care se mărturisesc lui Dumnezeu și rămân în slujirea Lui. Căci „Iuda" se tâlcuiește „mărturisire"[1417]. Pe lângă faptul că răutatea este nearmonioasă cu ea însăși, prin lupta împotriva virtuții arată o oarecare armonie. Asemenea, cutezanța și lașitatea sunt opuse una alteia, una fiind exagerare, iar cealaltă lipsă, dar deopotrivă se luptă cu bărbăția, care se află la mijloc, ca și cum ar asedia-o fiecare din partea sa. De aceea se spune că Efraim și Manase își mănâncă unul altuia carnea, dar împreună au ajuns să-l asedieze pe Iuda.

[1416] *Gal*. V, 15.

[1417] Iuda יְהוּדָה *Yehuda* este pus în legătură cu rădăcina ידה la hifil (הוֹדָה „a lăuda"), fiind explicat prin etimologia populară ca însemnând „(mărturisire) de laudă" (cf. *Fac*. XLIX, 8).

CAPITOLUL X

232. «*Vai celor ce scriu răutate. Căci când scriu, scriu răutate, abătând judecata celor săraci, răpind hotărârea [în favoarea] sărmanilor poporului Meu, ca văduva să le fie spre pradă și orfanul spre jaf. Și ce vor face în ziua cercetării? Căci necazul vostru va veni de departe și la cine veți fugi ca să [vă] ajute? Și unde veți lăsa slava voastră, ca să nu cădeți în exil? Și sub cei uciși vor cădea. Și cu toate acestea nu s-a întors mânia, ci mâna este încă înaltă*»[1418].

Sunt unii care, socotind nevrednic să urmeze Părinților și învățăturilor predate de ei, doresc să înceapă ei înșiși erezii. De aceea, scornesc inovații față de cuvântul drept, scriind răutate și necuviință. La aceștia ajung vai-urile, la părinții cunoașterii mincinoase și la scriitorii de învățături nedumnezeiești.

Unii ca aceștia îi apucă pe cei săraci în credință și stăpânesc asupra sufletelor văduvite de adevăratul mire, Cuvântul lui Dumnezeu. Căci chiar dacă văd pe cineva rămas orfan față de Dumnezeu din pricina păcatului, și-l fac pe acesta pradă, promițându-le [celor prinși] lipsă deplină de teamă și așternându-le înainte o viață în plăcere, doar dacă ar accepta să se alăture învățăturilor lipsite de Dumnezeu.

Una ca aceasta este erezia răsărită acum a anomeilor, care își arogă iertarea păcatelor pentru cei desfrânați, adulteri, sodomiți, negustători de sclavi, sperjuri și mincinoși, doar dacă îi află pe aceștia că li se alătură în blasfemia împotriva Unului-Născut. Către aceștia Scriptura spune: «*Ce vor face în ziua cercetării*»? Numește „zi" arătarea Domnului nostru Iisus Hristos din ceruri, în care va veni în lume, răsplătind fiecăruia după faptele lui, când, scriind răutate, vor primi necazul venit asupra lor de sus. «*La cine veți fugi să [vă] aju-*

[1418] *Is.* X, 1-4.

te»? „Căci ați scris împotriva lui Dumnezeu, Judecătorul viitor și al morților. Scrierile voastre vor fi acuzarea voastră".

233. Apoi spune: «*Unde veți lăsa slava voastră*»[1419]?

Cei care vă făliți și țineți la slava omenească și doriți să conduceți erezii ca să dobândiți nume și prin aceasta grăiți nedreptate către înălțime[1420], unde veți lăsa slava voastră în ziua judecății? Dar unii ca aceștia, spune, «*vor cădea sub cei uciși*». Acum ești conducător al celor înșelați și ești admirat de către ei, [tu] care porți nume de învățător și profesor, slăvit și fericit de ei. Dar atunci vei fi mai de necinste decât aceștia, care au fost uciși de tine. Căci primirea învățăturii false este ucidere a sufletului. De aceea, vei fi căzut sub aceștia, și greutatea celor uciși de tine se va așeza asupra ta.

Iar de vreme ce fiecare dintre noi scriem de-a lungul vieții un manuscris al nostru, imprimând în memoria noastră impresia lucrurilor, poate că și pe unii ca aceștia îi blamează Scriptura, ca pe unii care scriu răutate. Căci inima celor drepți este scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu[1421], dar inima celor nedrepți [nu este scrisă] de Duhul lui Dumnezeu celui viu, ci cu cerneala înrudită cu întunericul și vrăjmașă a luminii. Încât fiecare scrie fie în favoarea lui, făcând [fapte] bune, fie, făcând un manuscris împotriva lui, adună răutăți. Deci, este un manuscris împotriva noastră[1422], scris de mâinile noastre, când facem rele și este un manuscris în favoarea noastră, când facem [fapte] bune.

Dar sunt deja unii care corup scrisori în contracte și falsifică caracterele (literele) scrisorilor în [actele] de cumpărare a țarinilor, în testamente, gajuri și în diverse tranzacții, scriind atâtea care au susținere prin dovada scrisorilor. Și unii ca aceștia scriu răutate, întorcând judecata dreaptă de la săraci și apucând cele ale sărmanilor poporului, ca să le fie văduva spre pradă și orfanul spre câștig. Tot astfel se întâmplă cuceritorilor la prăzile din războaie, cărora Scriptura le amintește: «*Ce vor face în ziua cercetării*»?

[1419] *Is*. X, 3.
[1420] *Ps*. LXXII, 8.
[1421] *II Cor*. III, 3.
[1422] *Col*. II, 14.

Numește „zi a cercetării" ziua judecății și a răsplătirii fiecăruia după vrednicia greșelilor, cu care îi amenință pe aceștia, că: «*Necazul vostru va veni de departe*»[1423].

Să observăm de ce spune astfel «*de departe*». Mântuirea noastră nu este de departe, ci aproape de noi. Căci Dumnezeu spune: «*Eu sunt aproape*»[1424], și: «*Sunt mai aproape de ei decât haina față de pielea lor*»[1425], și iarăși, spune: «*Porunca pe care o poruncesc astăzi nu este peste putere, nici nu e departe de tine. Nu este sus în cer, ca să spui: Cine se va sui în cer și ne-o va aduce? Nici nu este dincolo de mare, ca să zici: Cine va străbate pentru noi până dincolo de mare ca să ne-o aducă și auzind-o să o împlinim? Aproape de tine este cuvântul, în gura ta și în inima ta*»[1426]. Și Domnul nostru spune: «*Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru*»[1427]. De aceea, cele mai bune [lucruri], prin care este și mântuirea, sunt aproape de noi și înlăuntrul [nostru], iar cele potrivnice vin de departe de noi, fiind din afara noastră. Căci păcatul nu există deja în alcătuirea noastră, ci apare ulterior. De aceea. se amenință prin profet că și strâmtorarea care este adusă din cauza greșelilor va veni din afară.

234. «*Vai asirienilor. Toiagul mâniei Mele și urgia este în mâinile lor. Voi trimite urgia Mea asupra neamului fără de lege și poporului Meu îi voi porunci să facă prăzi și jefuire și să calce cetățile și să le facă pulbere. Dar el n-a cugetat așa și cu sufletul n-a socotit așa, ci a respins gândul (mintea) său ca să distrugă nu puține neamuri. Și de îi vor zice: Tu singur ești conducător, va spune: Nu am luat țara de deasupra Babilonului și Calne, unde s-a zidit turnul. Și am luat Arabia și Damascul și Samaria. În felul în care le-am luat pe acestea, voi lua toate stăpânirile*»[1428].

[1423] *Is*. X, 3.
[1424] *Ier*. XXIII, 23.
[1425] Este un citat din Apocriful lui Iezechiel, fragm. e, 1, v15, cf. A.M. Denis (ed.), *Fragmenta pseudepigraphorum quae supersunt Graece*, Pseudepigrapha Veteris Testamenti Graece, 3, Brill, Leiden, 1970, pp. 121-128. Citarea acestui text mai apare și în Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 9, 84, 3 și Origen, *Omilia XVIII la Ieremia*, 9.
[1426] *Deut*. XXX, 11-14.
[1427] *Lc*. XVII, 21.
[1428] *Is*. X, 5-10.

Din cauza mulţimii nelegiuirilor poporului, sunt aduși asupra lor asirienii, nu datorită dreptăţii acestora, ci din cauza nelegiuirii covârșitoare a poporului[1429]. Dar, deopotrivă și aceștia pentru că s-au trufit și nu au socotit că au fost daţi ca bici pedepsitor împotriva poporului care călca legile dumnezeiești, ci că datorită lor înșiși ca fiind înzestraţi cu vreo putere [s-a făcut aceasta], [de aceea] sunt blamaţi de Scriptură: „Vai vouă, asirienilor, care sunteţi toiagul mâniei Mele, [care] sunteţi unealta pedepsitoare, nu faceţi [aceasta] prin puterea proprie, ci sunteţi aduși prin lucrarea Celui care vă mișcă asupra celor vrednici să fie loviţi".

«*Și urgia, spune, este în mâinile lor*»[1430]. Aici numește clar pedeapsa „urgie", ca și Psalmistul: «*Nu în urgia Ta să mă pedepsești*»[1431]. Deci, pedeapsa lui Israel este în mâinile asirienilor. «*Urgia Mea o voi trimite asupra neamului fără de lege*»[1432]. Voi aduce pedeapsă poporului care nu ține să trăiască după legea care i-a fost poruncită. «*Și poporului Meu îi voi porunci să facă prăzi*»[1433]. Din iubirea [Sa] de oameni Bunul Dumnezeu îl numește încă al Său pe poporul care este fără de lege. Căci trimite urgia pentru că au păcătuit, dar pentru că l-a luat odată prin alegerea părinţilor, nu respinge lucrarea acestuia. De aceea, spune: «*[îi] voi porunci să facă prăzi și jefuire și să calce cetăţile și să le facă pulbere*», ca să știm că toate [împrejurările] triste pe care le suferim, le suportăm din porunca dumnezeiască.

[Dumnezeu] nu permite să fim lăsaţi puterilor rele și pedepsitoare, ci Însuși împarte măsura pedepselor, ţinând cont de puterea celor îngrijiţi. Prăzile sunt cele care se află în jurul celor morţi, căzuţi în război, fie arme, fie veșminte, fie vreo altă podoabă, iar jefuirea [este] împărţirea prăzii, împărţită după vrednicia învingătorilor. De aceea, asirienii sunt îndemnaţi să îl prade pe Israel și să-l jefuiască, să calce cetăţile lui și să le facă pulbere.

[1429] *IV Reg*. XVIII, 6.
[1430] *Is*. X, 5.
[1431] *Ps*. VI, 1 (Septuaginta v. 2).
[1432] *Is*. X, 6.
[1433] *Is*. X, 6.

235. «*Dar el n-a cugetat așa și cu sufletul n-a socotit așa*»[1434], ci s-a fălit în cuget, nu ca și când poporul ar fi lăsat lui din cauza păcatului, ci semețit în cuget și îndepărtându-și din propria minte rațiunea (cuvântul) adevărată, crede că este [suficient de] puternic să nimicească nu puține neamuri[1435]. Și pentru că supușii lui, flatându-l și lingușindu-l, îi spun: «*Tu singur ești conducător*», spune către ei ca și cum ar vorbi ironic: «*Nu am luat țara de deasupra Babilonului și Calne*»[1436]; zice: „încă nu m-am făcut stăpânul tuturor", au scăpat de împărăția mea țara de deasupra Babilonului și Calne, «*unde s-a zidit turnul*». Pomenește de turnul acela vechi, pe care l-au zidit în câmpia Șenaar, zicând: «*Veniți să ne zidim cetate și turn, înainte să ne despărțim unii de alții, al cărui vârf să fie până la cer*»[1437]. Numele de Calne nu este obișnuit în întrebuințarea Scripturii[1438]. Considerăm că se află undeva în Babilonia, pentru că este supranumit Babilon după confuzia limbilor, pe care le-a amestecat Domnul, rupând simfonia cea spre rău. Căci spune Scriptura: «*s-a chemat numele locului aceluia amestec, iar în ebraică Babel*»[1439].

Dar, spune, «*am luat Arabia și Damascul și Samaria. În felul în care le-am luat pe acestea, voi lua toate stăpânirile*»[1440]. De aceea, pentru că și-a asumat că poate să supună toate cetățile și nu a cugetat că nu i-a cucerit pe oameni prin puterea proprie, ci le-a fost superior prin iconomia lui Dumnezeu Cel care îi disciplinează pe cei care păcătuiesc, de aceea cuvântul profetic îl arată vrednic de plâns.

[1434] *Is*. X, 7.
[1435] *IV Reg*. XVIII, 24.
[1436] *Is*. X, 9.
[1437] *Fac*. XI, 4.
[1438] Pe lângă *Is*. X, 10 și *Fac*. XI, 4 se mai găsește și în *Am*. VI, 2, însă doar în textul ebraic. Cetatea Calne nu a fost identificată încă (posibile candidate sunt Kullan Köy sau Tell Taʿyinat). A fost cucerită de regele asirian Tiglat Pileser III în 738.
[1439] *Fac*. XI, 9. De fapt, numele cetății Babilon vine din akkadiană, *bab ilāni* „poarta zeilor", însă textul biblic oferă ceea ce se cheamă o etimologie populară, un joc de cuvinte, cu semnificație teologică: *Babel*, ebraicul pentru Babilon, este pus în legătură cu verbul ebraic בָּלַל *balal* „a amesteca". Amestecul limbilor era sugerat de caracterul cosmopolit al cetății Babilon. Turnul Babilon (sau Babel) este o referire teologizată la marele zigurat din Babilon dedicat zeului Marduk, numit Esagila.
[1440] *Is*. X, 9.

236. «*Țipați, [idoli] ciopliți din Ierusalim și din Samaria. Căci cum am făcut Samariei și [statuilor] făcute de mână ale ei, așa voi face și Ierusalimului și idolilor lui*»[1441].

Cum vor țipa [idolii] ciopliți, care sunt făcuți din lemn și din piatră, sau din orice altă materie, când meșteșugul i-a format în imagini de oameni sau de animale cu patru picioare sau de păsări sau chiar târâtoare, cum sunt statuile egiptenilor?! Iar țipătul este un glas de durere, care redă durerea inimii printr-un sunet fără sens. Deci, cum vor țipa [idolii] ciopliți? Pentru că în lemnele modelate de mâini omenești, sau pietrele, sau chiar și aurul și argintul, sau fildeșul, sau altele asemenea din materie de cinste sau de necinste din care sunt [făcuți] idolii adorați de neamuri, în acestea stau în chip nevăzut demoni[1442] care zboară într-acolo, desfătându-se de plăcerea miresmelor [de jertfă]. După cum câțeii lacomi hălăduiesc prin locurile piețelor, unde se află sânge[1443], la fel și demonii lacomi, prinși de desfătarea din sânge și fumul jertfelor, se strâng în jurul soclurilor și statuilor care le sunt dedicate.

Probabil sunt hrănite oarecum corpurile lor de aer sau chiar de foc, sau din ambele elemente amestecate[1444]. Fiindcă și istoria Regilor arată că puterea demonilor stă lângă statuile dedicate lor. «*Căci au luat, spune, cei de alt neam*[1445] *chivotul lui Dumnezeu și l-au introdus în cele avute de Dagon. Și s-au sculat cei din Azot a doua zi, și iată Dagon era căzut pe față la pământ*»[1446]. Desigur, Dagon era statuia văzută, iar cel care a căzut pe față [era] demonul, învins de slava din jurul chivotului lui Dumnezeu. Când acesta a căzut pe față, a tras jos cu sine și [idolul] făcut de mână.

[1441] *Is*. X, 10-11.

[1442] Origen îi identifică pe zeii păgâni cu demonii (*Exortație la martiriu* 45, trad. pr. C. Galeriu, în: Origen, *Scrieri alese. Partea a treia*, EIBMBOR, București, 1982, *PSB* 8, p. 390).

[1443] Pe lângă „sânge", este folosi și termenul ἰχώρ „sângele zeilor".

[1444] Sf. Vasile consideră aici că demonii posedă totuși niște corpuri, compuse din elementele foc și aer. Anticii credeau că orice obiect este format din compunerea celor patru elemente de bază (foc, aer, apă și pământ). Cf. Platon, *Timaios* 32b-d.

[1445] ἀλλόφυλοι, „cei de alt neam". Septuaginta traduce numele etnic „filisteni" prin „cei de alt neam".

[1446] *I Reg*. V, 2-3.

De aceea, despre cei care mănâncă cele jertfite idolilor se spune că sunt părtași la masa demonilor[1447]. După ce victima este oferită idolului, ceva este împărțit și demonului care stă lângă, demonul luând o oarecare parte din sângele evaporat și din grăsimea fumegândă și din celelalte ale arderilor de tot. Și cel care bea din cupa din care [s-a vărsat] libația bea din cupa demonilor[1448]. De aceea, [idolii] ciopliți vor țipa, adică demonii [care au] același nume cu [idolii] ciopliți.

Și când spune că Domnul va veni în Egipt și [idolii] făcuți de mână ai Egiptului se vor cutremura și inima lor va fi înfrântă[1449], interpretăm același sens. Căci demonii, care stau în spațiul din jurul pământului, se vor cutremura și vor fugi și vor fi izgoniți în locul propriu lor din adânc, la venirea Domnului. De aceea, «*blestemat tot cel care își va face [idol] cioplit și turnat, lucru al mâinilor meșterului, și îl va așeza în ascuns*»[1450], pentru că își adună o comoară rea prin [idolul] cioplit, demonul care îi urmează și atrage [ca] asociat blestemul prin demon.

237. «*Și va fi, când va împlini Domnul [și] va face toate în muntele Sion și în Ierusalim, că va căuta spre mintea cea mare spre conducătorul asirienilor și spre înălțimea slavei ochilor lor*»[1451].

După ce poruncește [idolilor] ciopliți din Ierusalim și din Samaria țipăt și prin amenințarea împotriva lor, ca și cum Ierusalimul este apoi curățit și eliberat de necurăția idolilor și disciplinat prin loviturile pedepsitoare, pe care le-a îndurat prin [faptul] că a fost lăsat asirienilor, apoi Scriptura[1452] amenință că mută lovitura asupra conducătorului asirienilor. Pentru că s-a semețit în cugetul lui și nu a înțeles că păcatul acelora a fost cauza unor asemenea rele, ci a considerat că a putut prin propriul gând și [propria] putere [să se ridice] împotriva Ierusalimului, din cauza acestei aroganțe și trufii

---

[1447] *I Cor*. X, 21.
[1448] *I Cor*. X, 20.
[1449] *Is*. XIX, 1.
[1450] *Deut*. XXVII, 15.
[1451] *Is*. X, 12.
[1452] *IV Reg*. XVIII, 19 ș.u.

iraționale a ridicării minții, «*va căuta,* spune, *spre mintea cea mare, spre conducătorul asirienilor și spre înălțimea slavei ochilor lor*»[1453].

Unul este mare după firea sa, altul după [propria] sa părere și după mulțimea [lucrurilor] care nu-i aparțin deloc. Iar mintea este mare cu adevărat [dacă] le contemplă pe cele mărețe, [dacă] poate să cerceteze rațiunile zidirii[1454] și din acestea să înțeleagă frumusețea înțelepciunii Meșterului tuturor. Este mare cel care se poate îndeletnici cu iconomia celor făcute de Dumnezeu și cu pronia care ajunge până la cele mai neînsemnate [lucruri] și cel care vede de aici judecățile Lui cele drepte. Este mare mintea care prin îngeri și puteri și toată slava de dincolo de ceruri Îl înțelege pe Împăratul slavei și pe Domnul puterilor[1455]. Cel care, totuși, se fericește pe sine și se semețește s-ar numi, pe bună dreptate, înțelept închipuit și slab de minte, mai degrabă decât mare potrivit minții.

Pe lângă aceasta, pentru că este o obișnuit Scripturii să urmeze opiniei celor mulți în denumire, a spus „minte mare", fără să afirme măreția potrivit firii, ci chemând-o cu o denumire potrivit opiniei [generale]. De aceea, Domnul, pedepsind semeția și umilind trufia lui, spune adresându-se minții celei mari a asirienilor. Respingând părerea nevolnică despre mărire, spune că va aduce pedeapsa slavei ochilor lui. Căci unii definesc „slava", care este un cuvânt cu multe sensuri, după unul dintre înțelesuri [drept] „părere slabă"[1456].

238. Dar se poate ca mintea cea mare și pricepută să fie luată și drept vicleană. Precum «*șarpele era cel mai priceput dintre fiarele de pe pământ*»[1457] și iconomul cel nedrept a lucrat cu pricepere și «*fiii acestui veac sunt mai pricepuți în neamul lor decât fiii luminii*»[1458]. Iar Apostolul ne tâlcuiește sensul lui „priceput" în *[Epistola întâi] către corinteni,* spunând: «*Dar mă tem ca nu cumva precum șarpele*

[1453] *Is*. X, 12.
[1454] λόγοι δημιουργικοί.
[1455] *Ps*. XXIII, 8, 10.
[1456] δόξα vine de la verbul δοκέω „a se părea", deci înseamnă și „părere", care poate fi neadevărată.
[1457] *Fac*. III, 1.
[1458] *Lc*. XVI, 8.

a amăgit-o pe Eva în viclenia lui»[1459]. Căci a arătat că istoria îi atribuie o pricepere blamabilă șarpelui, înlocuind priceperea [adevărată] cu viclenia[1460]. Astfel și mintea mare nu [este înfățișată] drept ceva lăudabil, după cum rânduiesc cei care cercetează la elini sensurile, spunând că mintea este pricepere adunată, ci [apare] sub nume fals. Fie minunându-se de sine însuși, fie fiind chemat așa de lăudători, este numit acum [așa] de Scriptură.

Iar această minte mare, pentru că știe că ochii înțeleptului – celui cu adevărat înțelept – sunt în cap[1461], își slăvește ochii, ca una care nu privește în jos, nici la cele pământești, ci se ocupă de cele înalte și își duce traiul sus. Astfel sunt înțelepții elinilor, care își duc viața tăvălindu-se în patimile rușinoase ale trupului, dar cercetând cele despre cer și astre, fenomene eterice[1462] și aeriene, îmbrăcându-se cu vreo slavă oarecare în proprii lor ochi.

239. «*Căci a zis: Cu putere voi face și cu înțelepciunea priceperii voi lua hotarele neamurilor și voi prăda puterea lor. Și voi cutremura cetățile locuite și voi lua întreaga lume în mână ca pe un cuib și ca pe niște ouă părăsite o voi ridica. Și nu va fi cine să scape de mine și cine să grăiască împotriva mea*»[1463].

Acum tâlcuiește lămurit de ce îl numește „minte mare" și de ce amenință că aduce pedepse asupra înălțimii slavei ochilor lui și zdrobirea cuvintelor lui, de care se folosea împotriva celor mai slabi, cu toată iuțimea amenințându-i cu tot felul de distrugeri, spunând că puterea lui este de neînvins și de neoprit. Căci se lăuda că ar fi domn al [tuturor] după cum dorește și și-ar [putea] împlini cu totul [cele] după voie. „Fiindcă am multă putere în cai și în pedestrași și nimeni nu mi se ridică împotrivă, și pentru că dispun de înțelepciune neatinsă în cele strategice și de pricepere desăvârșită, de aceea, spune: «*voi lua hotarele neamurilor și voi prăda puterea lor*»[1464]. Căci silind toate neamurile să se plece sub jugul împărăției mele, voi face

---

[1459] *II Cor*. XI, 3.
[1460] Septuaginta are φρόνιμος, pe când Aquila și Symmachus πανοῦργος.
[1461] *Eccl*. II, 14.
[1462] Eterul era spațiul de dincolo de aer.
[1463] *Is*. X, 13-14.
[1464] *Is*. X, 13.

un singur hotar al tuturor, stăpânirea mea. Acum fiecare este separată de cealaltă prin granițele proprii. De aceea, luându-le hotarele, le voi sili pe toate să fie sub sceptrul împărăției mele".

«*Și voi prăda puterea lor*»[1465]. Se numește „pradă" împărțirea pentru învingători a celor capturate în războaie, când învingătorii își împart prin tragere la sorți fie persoanele[1466] captive, fie unul dintre animale, fie altceva pentru trai. Și fiecare este vrednic de o parte din pradă după rangul atribuit lui, astfel luând parte la [câștigurile] din război. „Și, spune, voi cutremura acum cetățile întemeiate neclintit, [le] voi tulbura prin puterea mea și voi lua întreaga lume în mână ca pe un cuib". Căci ce trudă este să iei în mână puii fără pene încălziți în cuib de păsările care îi hrănesc, care nu pot să se folosească la fugă nici de aripi, nici de picioare? Apoi, întinzându-și disprețul la oameni și mărindu-și puterea, spune că nu ia lumea ca pe un cuib, ci, ca pe niște ouă părăsite. «*Și nu va fi cine să scape de mine și cine să grăiască împotriva mea*»[1467].

240. În [sensul] după literă, conducătorul asirienilor spune acestea semețindu-se în cuget prin biruința împotriva Iudeii și Samariei și crezând că va cuceri într-o campanie toate neamurile și că nimeni nu îi va sta cu brațul împotrivă[1468], ci toate hotarele neamurilor vor fi desființate prin puterea lui și toată lumea va fi zguduită de frica venirii sale; iar cel care îi ajunge în mână este mai ușor de prins decât puii de pasăre, mai lesne de distrus prin puterea lui care cercetează toată lumea de sub soare decât atunci când cineva ar lua ouăle, lipsite [fiind acestea] de pasărea care le încălzește și le dă viață.

Dar, de vreme ce trufia [lui] părea să fie mai mare decât [cea] a oamenilor, unii socotesc că aceste cuvinte se potrivesc celui cu adevărat trufaș, care și-a înălțat gâtul împotriva Celui atotputernic, celui nesupus și apostat și care le-a atras în revoltă în propria sa răutate și pe duhurile rele care l-au urmat. Căci acela crede despre sine că este o minte mare și-și închipuie că ar contempla [lucruri] înalte

---

[1465] *Is*. X, 13.
[1466] lit. „trupurile".
[1467] *Is*. X, 14.
[1468] *IV Reg*. XVIII, 13 ș.u.

și amenință întreaga lume că și-o va face [supusă] sub el, cel care nici Domnului care îl întreba de unde vine, nu i-a cerut iertare, zicând: «*După ce am colindat prin cele de sub soare și am umblat prin cele de sub cer, am venit*»[1469]. Acesta a îndrăznit să-I arate [chiar] și Domnului întregii zidiri împărățiile pământului și să zică: «*Toate acestea sunt ale mele. Deci, acum, dacă Te pleci [și] Te închini mie, Ți le voi da*»[1470]. De aceea, probabil, Scriptura îl numește prin enigmă împărat al asirienilor pe stăpânul veacului acestuia. Căci și Domnul îl numește stăpânul acestui veac, spunând: «*Acum stăpânul acestui veac va fi aruncat afară*»[1471], și după puțin: «*Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine stăpânul acestei lumi și nu are nimic în Mine*»[1472].

Sunt mulți conducători, unii etnarhi, puși pentru păzirea și păstrarea fiecărui popor de sub ei, după cum spune Moise în cântare: «*Când Cel Preaînalt a împărțit neamurile, când i-a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu*»[1473]. Și iarăși, Apostolul spune: «*Propovăduim înțelepciunea, dar nu a acestui veac, nici a stăpânitorilor acestui veac, ci propovăduim înțelepciunea lui Dumnezeu, pe care nimeni dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o*»[1474]. Și iarăși în [cartea] *Daniel* sunt descriși conducătorul perșilor și conducătorul grecilor. Căci îngerul îi spune: «*Și eu am venit la cuvintele tale. Și cârmuitorul împărăției perșilor s-a pus să-mi stea împotrivă. Și, iată, Mihail, unii dintre cârmuitorii de frunte, a venit să mă ajute; și l-am lăsat acolo, cu cârmuitorul împărăției perșilor*»[1475], și după puțin: «*Iar eu,* spune, *plec și cârmuitorul grecilor vine*»[1476]. De aceea, poate, dacă acestea sunt spuse de persoana diavolului, trufia lui este nu împotriva oamenilor, ci împotriva puterilor spirituale[1477] sau împotriva altora.

[1469] *Iov* II, 2.
[1470] *Mt*. IV, 8.
[1471] *In*. XII, 31.
[1472] *In*. XIV, 30.
[1473] *Deut*. XXXII, 8. Este citată aici Septuaginta, textul ebraic făcând referire la „fiii lui Dumnezeu".
[1474] *I Cor*. II, 6-8.
[1475] *Dan*. X, 12-13.
[1476] *Dan*. X, 20. Sf. Vasile citează după Theodotion, nu după Septuaginta.
[1477] Gr. νοητός.

241. «*Se va slăvi oare securea fără cel ce taie cu ea? Sau se va făli ferăstrăul fără cel ce îl trage? La fel, cel ce ridică toiagul sau lemnul*»[1478].

Scriptura este critică față de semeția conducătorului asirienilor. Ce gândești despre tine, când tai neamurile și distrugi stăpânirea cetăților? Căci astfel și securea s-ar crede mare, când doboară pe [cei mai] masivi dintre copaci la pământ, și ferăstrăul, când pătrunde cele [mai] tari și trainice lemne. Dar nici securea nu taie fără mâini, nici ferăstrăul nu poate să taie fără cel care îl trage și doboară lemnele cu meșteșug pentru vreo trebuință.

De aceea, dacă este [cineva] lăudabil, [acesta este] cel care folosește securea și cel care trage cu dibăcie ferăstrăul. Astfel, nu lemnul care a fost transformat în sceptru trebuie să se bucure de vrednicia de a conduce, ci cel care ia acestea în mână ca simbol al stăpânirii ce îi revine.

„De aceea și eu te-am luat ca pedeapsă a poporului care a păcătuit, folosindu-te de cruzime ca de o secure și un ferăstrău pentru disciplinarea dreaptă a poporului și făcută spre folosul lui". După cum la tribunale călăii puși să pedepsească nu sunt stăpâni ai răzbunării, nici nu fac ceva din propria putere sau autoritate, ci pe cele care le sunt atribuite de la legi, la fel și [neamul] asirienilor nu este un neam puternic, nici nu poate face ceva de la sine, ci după măsura permisă lui de către Cel care Se îngrijește de cei care au păcătuit este folosit pentru lucrarea pedepsei.

242. «*Și nu așa, ci va trimite Domnul Savaot la cinstea ta necinste și la slava ta foc arzător se va aprinde. Și va fi lumina lui Israel foc și îl va sfinți în foc arzător și îl va consuma pădurea ca iarba*»[1479].

Aceasta este o răsplată a trufiei irațională. „Pentru că te-ai numit minte mare fălindu-te și te-ai bucurat de înălțimea slavei ochilor, va trimite Domnul la cinstea ta necinste și la slava ta foc. Pentru că ai amenințat că vei lua hotarele neamurilor, vei zgudui cetățile locuite și vei lua întreaga lume ca pe un cuib și ca pe niște ouă părăsite o vei ridica, fără să scape nimeni și fără să se împotri-

---

[1478] *Is*. X, 15.
[1479] *Is*. X, 16-17.

vească cineva, de aceea «*foc arzător se va aprinde și lumina lui Israel va fi foc*»[1480].

„Rânduiala lucrurilor, spune, se va întoarce și Israelul, care acum este umilit și lăsat [în voia] ta spre pedeapsă din cauza păcatului, va fi în strălucire. Și strălucirea aceluia îți va fi spre distrugere". Căci, spune, «*lumina lui Israel va fi foc*». Și pentru că sunt lucrări în legătură cu focul, luminarea și arderea, [partea] cea dulce și frumoasă a focului va rămâne lui Israel, luminându-l și strălucind asupra lui, iar [partea] cea amară și dureroasă va fi împărțită celui trufaș, arzându-l și lăsându-l [pradă] chinului nepotolit din cauza arderii.

«*Și îl va sfinți în foc arzător și îl va consuma pădurea ca iarba*». [Scriptura] arată firea focului, că este curățitoare. Căci îl va sfinți, ca printr-un foc arzător. Dar cum sfințește focul? De câte ori consumă pădurea ca iarba. Deci, dacă «*Dumnezeul nostru este foc mistuitor*»[1481], va mistui, desigur, materia[1482] și patimile care vin din materie sufletului care nu petrece în duh, ci în trup. Trebuie, dar, știut că cei care sunt exacți în sensuri deosebesc „slava" de „faimă" și spun că „slava" este lauda de la mulți, iar „faima" lauda de la cei buni. La fel [ei] diferențiază și „cinstea", spunând că [una] este o oarecare demnitate care revine celui serios, fiind vrednicie pentru dar, [fiindcă ei] consideră darul o răsplată a virtuții, iar [alta este] cinstea din partea celor de față [ca] răsplătire pentru [lucruri] care nu sunt deloc acceptabile[1483].

243. «*În ziua aceea se vor stinge munții și dealurile și pădurile și vor fi consumate de la suflet până la trup*»[1484].

După ce Domnul Savaot a trimis necinste la mărirea conducătorului asirienilor și la slava lui foc arzător, și după ce s-a făcut lumina lui Israel foc pentru asirian, încât cel nesfințit în strălucirea luminii să fie curățit prin arderea focului, care este făcut pentru cu-

---

[1480] *Is*. X, 17.
[1481] *Deut*. IV, 24.
[1482] ὕλη înseamnă atât „pădure", cât și „materie".
[1483] Altfel spus, există o cinste a celor serioși, care sunt demni să primească răsplătiri, dar și alta pentru lucruri josnice.
[1484] *Is*. X, 18.

rățire și care consumă ca pe iarbă materia păcatelor aflată [acolo], atunci mistuindu-se materia care aprindea flacăra pedepsitoare, se vor sfârși arși, spune, munții și dealurile și pădurile și va înceta focul incendiului care a consumat și a mistuit toate, începând de la suflet și ajungând până la trup. Nimănui nu-i este necunoscută practica Scripturii ca pe cei care se bucură de privilegii și care au în pregătire foarte mulți [oameni] să obișnuiască să-i numească „munți" și „dealuri" și ca pe cei neroditori și crescuți fără rost unii lângă alții, ca și cum ar avea viața automată și nedesăvârșită și nu sunt sădiți din răsadul adevăratului Cultivator, să-i numească „păduri".

Totuși, focul îi cuprinde pe toți, începând de la suflet și oprindu-se apoi la trupuri. Căci păcatele care se află până [la nivelul] cugetului, cum ar fi adulterul în propria inimă, sunt în suflet o materie vrednică să fie arsă de foc, dar cele care ajung până la fapte, păcatele fiind păstorite cu lucrările [făcute] prin trup și făptuire, acestea cred că sunt păcate [propriu-zise]. Începând de la suflet, dar ajungând în inimă, gândurile rele nu se mărginesc la aceasta, ci ies și aplecându-se, pătrund în trup și se arată pe dinafară. Dacă cineva se gândește să facă o ucidere, dar nu o înfăptuiește, uciderea nu i-a ieșit din inimă. Și cine a privit o femeie ca să o poftească[1485], dar nu a stricat templul lui Dumnezeu, nici nu a făcut din mădularele lui Hristos mădularele unei desfrânate[1486], [acela] își face inima sa ca un hotar al păcatului, căci gândul rău nu a ieșit din inima aceluia. Așa trebuie spus și despre hoție, despre idolatrie, despre vrăjitorie și celelalte feluri de păcate, de vreme ce nu sunt păstrate de trup, ci curgând ca dintr-un vas crăpat ajung afară.

244. «*Și cel ce va fugi va fi ca cel ce fuge de flacără arzătoare. Și cei ce vor rămâne din ei vor fi un număr [mic] și un copil îi va scrie*»[1487].

După arderea cu foc făcută munților, dealurilor și pădurilor, [Scriptura] spune că [numărul] celor scăpați va fi mic[1488]. Și astfel, spune, mulțimea lor se va schimba într-un număr mic, încât ei pot fi

---

[1485] *Mt*. V, 28.
[1486] *I Cor*. VI, 15.
[1487] *Is*. X, 19.
[1488] lit. „ușor de calculat".

înregistrați chiar și de un copil, care nu este deloc experimentat nici să numere, nici să scrie. Poate că cel care fuge de la incendiere fuge prin pocăință de viața cea rea și prin întoarcere[1489] scapă de trupul care îl pedepsește. Căci oricine, după ce se observă în păcate, simțindu-se că e vrednic de pocăința cea prin toiag și bici, fugind de păcat ca de materia pentru pedeapsă fuge ca de o flacără arzătoare. Și atunci cei rămași vor fi un număr [mic], nu numai pentru că sunt puțini[1490], după cum am arătat, ci și pentru că sunt apoi vrednici să fie primiți în număr.

După cum am aflat în cartea *Numeri*, copiii și femeile și bătrânii, care au vârsta necoaptă pentru războaie, și cel de neam amestecat, ca și străinul din Israel erau lăsați deoparte la recensământ[1491], dar erau numărați cei de la douăzeci de ani în sus, fiind capabili de război[1492]. Și toți cei întâi-născuți din Israel sunt numărați, de la o lună în sus[1493]. La fel erau numărați și leviții, de la o lună în sus, și preoții care slujeau până la cincizeci de ani[1494].

Dar ce copil – nu bărbat, nici bătrân – îi va scrie pe unii ca aceștia? Nimeni nu va contrazice că sunt întâistătătorii din Biserică, pentru că își duc viața în lipsă de răutate și pentru că le-au fost încredințate de către cei care au păcătuit secretele, la care nimeni nu a fost martor, ci doar Cel care le cercetează pe cele ascunse ale fiecăruia[1495]. Acesta îi va scrie pe unii ca aceia, ca și cum au fost șterși prin păcat, și îi înscrie iarăși pe cei care au fugit de incendiere și au primit prin pocăință curățirea ca un foc mistuitor al materiei răutăților care se găsește [în ei]. Pe unii ca aceștia îi scrie.

Sau poate, pentru că sunt scriși în cartea vieții și înscriși împreună cu drepții cei vrednici să fie numărați de dreapta Celui Prea-

---

[1489] Atât μετάνοια, cât și ἐπιστροφή înseamnă „pocăință”, una sugerând schimbarea minții, cealaltă întoarcerea din direcția de mers. Și în ebraică pocăința este numită „întoarcere” (תְּשׁוּבָה *teșuva*).

[1490] lit. „ușor de calculat”.

[1491] *Num*. I, 2-3; XXVI, 2.

[1492] *Num*. III, 40.

[1493] *Num*. III, 15.

[1494] *Num*. IV, 3.

[1495] Referire la Taina Sf. Spovedanii. După cum se poate observa, Sf. Vasile atestă practica mărturisirii private, nu cea publică, făcută în Biserica primară.

înalt, se cuvine să-L înțelegem pe Scribul celor mântuiți, Cel care [îi] primește împreună cu drepții și le pune în cartea cerurilor numele celor pocăiți de la faptele cele rele. Căci, spune, «*Bucurați-vă, că numele voastre sunt înscrise în ceruri*»[1496]. De aceea, ce copil poate să scrie în ceruri numele celor slăviți, dacă nu Acela despre Care s-a spus: «*Prunc S-a născut nouă, Fiu S-a dat nouă*»[1497]? Pruncul este Acela Căruia magii I s-au închinat, Acela care S-a coborât în Egipt și S-a urcat iarăși în pământul lui Israel[1498]. De aceea, dintre multe înțelesuri ale Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos cugetate despre El, unul este [acela de] Prunc Care îi va scrie pe cei ce vin prin pocăință la cunoașterea lui Dumnezeu.

245. «*Și va fi în ziua aceea că nu se va mai adăuga rămășița lui Israel și cei mântuiți ai lui Iacob nu vor mai nădăjdui spre cei care îi nedreptățeau, ci se vor încrede în Dumnezeu, Sfântul lui Israel, întru adevăr. Și va fi rămășița lui Iacob spre Dumnezeul cel puternic*»[1499].

Acestea fac referire în mod clar la cei care au renunțat la lucrarea rea și și-au mutat propria nădejde la Dumnezeul cel viu. Păcătuind, ne atașăm de cei potrivnici și ne încredem în cei care ne nedreptățesc. O armată rea de demoni [ne] înconjoară, răsturnând sufletele noastre prin momelile plăcerii. Ne atașăm de aceștia, ca niște copii fără minte de negustorii de sclavi, care adeseori arătându-le jucării de copii, îi înșală pe aceștia și îi duc departe de ochii părinților, printr-o puțină bucurie pregătindu-le robie amară. De aceea, aceștia se atașează de cei care îi nedreptățesc. Și noi, atașându-ne de momeala plăcerii, ne îndepărtăm de Dumnezeu și ne aruncăm în greaua tiranie a demonului neînduplecat, care, pentru că este condamnat la focul veșnic, se bucură să aibă pe mulți condamnați cu el.

De aceea, [Scriptura] spune despre cei care s-au pocăit, că cei rămași și mântuiți nu vor mai fi atașați de cei care îi nedreptățesc și nu vor mai nădăjdui în ei, ci se vor încrede în Dumnezeu, Sfântul lui Israel, cu adevărat. Fericit este cel care s-a lepădat de orice nădejde

---

[1496] *Lc*. X, 20.
[1497] *Is*. IX, 6.
[1498] *Mt*. II, 11 ș.u.
[1499] *Is*. X, 20-21.

în cele ale acestei lumi și Îl are ca nădejde a sa doar pe Dumnezeu. Căci după cum «*blestemat este omul care își are nădejdea în om*»[1500], tot așa binecuvântat este cel care se sprijină pe Domnul. Totuși, să nu treci rapid peste adaos: «*Căci,* spune, *se vor încrede în Dumnezeu, Sfântul lui Israel, cu adevărat*»[1501]. Nădejdea în Dumnezeu nu permite nehotărârea, nici Domnul nu primește să ofere ajutor Lui deplin celui care odată s-a încrezut în avere, slavă omenească și puterea lumii, și altă dată și-L pune pe El ca nădejde, ci trebuie [ca acela] să se lase cu adevărat în ajutorul de la Dumnezeu. «*Și va fi,* spune, *rămășița lui Iacob spre Dumnezeul cel puternic*»[1502]. Acestea fac referire în mod clar la «*rămășița aleasă prin har*»[1503] numită de Apostol, după cum arată următoarele.

246. «*Și de va fi poporul lui Israel ca nisipul mării, o rămășiță se va mântui. Căci cuvântul se încheie și se scurtează în dreptate, căci Domnul va face un cuvânt scurtat în toată lumea*»[1504].

Schimbând puține cuvinte, Apostolul se folosește de acest text în *Epistola către Romani*[1505]. Dacă ar cerceta cineva cauza pentru care Apostolul pe unele le omite, iar pe altele le schimbă, acela să știe, că fiind evreu, nu s-a slujit de traducerile[1506], de care noi ne-am folosit, ci tâlcuind textul cum i se prezintă, așa îl redă. Căci și ceilalți par să meargă în paralel mai degrabă cu relatarea apostolică. Într-adevăr, înțelesul cuvântului este acesta. S-a spus [mai] sus că și un copil îi va scrie pe cei mântuiți de la păcat. De aceea, spune, nimeni să nu se mire dacă numărul lui Israel se va limita la puțini. Nu lua seama la mulțimea celor numiți cuvioși, pentru că mulți au numele lui Hristos, dar mărturia faptelor confirmă pentru puțini denumirea. «*Și de va fi poporul lui Israel ca nisipul mării, o rămășiță se va mântui*»[1507].

[1500] *Ier.* XVII, 5.
[1501] *Is.* X, 20.
[1502] *Is.* X, 21.
[1503] *Rom.* XI, 5.
[1504] *Is.* X, 22-23.
[1505] *Rom.* IX, 27-28.
[1506] ἐκδόσεις „interpretări", se referă la diversele versiuni de traducere în limba greacă.
[1507] *Is.* X, 22.

S-a spus despre poporul de mai dinainte, că mântuirea nu este în mulțime, ci în rămășița mântuită aleasă prin har. Dar care este modul mântuirii? Căci «*cuvântul,* spune, *se încheie și se scurtează în dreptate*»[1508]. Cel care cuprinde întregul document legislativ și dispoziția profetică în concizia Evangheliei[1509] și înfăptuiește ceea ce i-a fost arătat de către Domnul, acela va fi mântuit. Pentru că «*să iubești pe Domnul Dumnezeul tău*», și «*să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți*»[1510], «*în aceste două porunci sunt cuprinse întreaga Lege și profeții*»[1511]. Cel care sfârșește cuvântul, cel care [îl] aduce în faptă și îl scurtează ca și cum ar rezuma lărgimea lui în porunci foarte scurte, acesta este rămășița mântuită. Fiindcă, spune, «*toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, și voi faceți-le lor asemenea, că aceasta este Legea și Profeții*»[1512]. Vezi că în acest înțeles natural[1513] cuvântul întreg este încheiat și scurtat în dreptate. «*Căci Domnul va face un cuvânt scurtat în toată lumea*». Totuși, Apostolul spune: «*Domnul va face pe pământ*»[1514]. Symmachus și Theodotion consună cu el: «*în mijlocul întregului pământ*».

Ceea ce este greu de respectat din Lege: «*Nu lua, nu gusta, nu te atinge*»[1515], poruncile despre sărbători, despre zile, despre arderile de tot, despre curățiri, despre ispășire, toate sunt scurtate într-un capitol scurt și ușor de respectat, încât nicio scuză să nu fie lăsată celor care nu viețuiesc după Evanghelie.

[1508] *Is*. X, 22.
[1509] Altfel spus, Legea lui Moise și Profeții sunt rezumați în Evanghelie.
[1510] *Mt*. XXII, 37.
[1511] *Mt.* XXII, 40.
[1512] *Mt*. VII, 12.
[1513] φυσικός, referire la înțelesul literal.
[1514] *Rom*. IX, 28.
[1515] *Col.* II, 21.

CAPITOLUL XI

247. «*Şi va fi în ziua aceea rădăcina lui Iesei şi cel se ridică să stăpânească neamurile*»[1516].

Scriptura ni-L binevesteşte pe Hristos Cel din sămânţa lui David. În ziua aceea, adică în timpurile hotărâte cu mult înainte şi în vremea dinainte stabilită, va fi rădăcina lui Iesei. În altă parte spune: «*va răsări toiag din rădăcina [lui Iesei] şi va ieşi floare din rădăcina lui Iesei*», considerând „toiag" ca stăpânire, iar „floare" ca venirea [Lui] cu dragoste şi bunătate pentru toţi. Şi pentru că a oferit harul Întrupării pe scurt, îşi reprezintă venirea rapidă şi oarecum în trecere. Dar aici spune că va fi o rădăcină a lui Iesei. Fii atent la «*va fi*». Nu spune „pare", nici „pare să fie", ci după adevăr: «*va fi*». Căci nu după închipuire, nici după o părere Şi-a luat trupul, ci chiar după adevăr[1517]. De aceea, va fi rădăcina lui Iesei, adică aluatul trupului din Iesei va fi după adevăr şi Se va ipostazia[1518]. Şi Cel ce Se ridică este şi rădăcină şi ridicat. «*Rădăcină a lui Iesei*», pentru că trupul purtător de Dumnezeu a fost luat din succesiunea regală.

«*Cel ce Se ridică să stăpânească neamurile*»[1519]. De aceea, neamurile au nădăjduit în El, după cum este arătat de Biserica lui Hristos dintre neamuri. Căci ridicându-Se din morţi[1520] a stăpânit neamurile, părăsind poporul ucigaş. Acelora le-a lăsat moartea, iar neamurilor le-a dăruit învierea. Pentru că unii au strigat: «*Să fie răstignit*»[1521], şi: «*Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor*

[1516] *Is*. XI, 10.

[1517] În Biserica primară, ereticii dochetişti (de la gr. δοκέω „a părea") contestau posibilitatea ca divinitatea să pătimească şi să intre în contact cu materia prin întrupare. De aceea spuneau că Hristos Şi-a asumat doar un trup aparent.

[1518] Gr. ὑφίστημι de unde vine şi cuvântul ὑπόστασις „ipostas", „persoană".

[1519] *Is*. XI, 10.

[1520] ἀνίστημι înseamnă atât „a se ridica", dar şi „a învia" (cf. ἀνάστασις „înviere").

[1521] *Mt*. XXVII, 23.

noștri»[1522], dar ceilalți L-au primit pe Cel răstignit și au fost răscumpărați prin sângele Lui de la moarte.

«*Și va fi, spune, odihna Lui cinste*»[1523]. Această odihnă a lui Hristos este cinstea celor care Îl cinstesc drept Cuvântul lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu și puterea[1524]. Cel care Îl odihnește pe Hristos mărturisește împreună-cinstirea Lui cu Cel care L-a născut, comuniunea de vrednicie, existența firii[1525] din veșnicie. Dar cei care se îngrijesc să găsească vorbe de necinste nu spun cele pentru odihna lui Hristos. Totuși, se poate ca odihna să fie înțeleasă nu doar ca cea cu care Se odihnește Hristos de la cei care Îl slăvesc, ci și ca cea cu care îi va odihni pe cei care Îl iubesc, după cum este scris: «*Eu îi slăvesc pe cei ce Mă iubesc*»[1526]. Odihna cu care îi odihnește Domnul este cinstea care după dreapta judecată a lui Dumnezeu va fi împărțită după vrednicia celor înfăptuite. Îi va cinsti pe unii cu cinstiri mai mari, iar pe alții cu [unele] mai modeste, de vreme ce o stea diferă de [altă] stea în slavă[1527]. Și pentru că sunt multe locașuri la Tatăl[1528], îi va odihni pe unii în stări mai sus-puse și mai înalte, iar pe alții în [unele] mai mici. Totuși, datorită cinstei toți vor avea odihnă.

248. «*Și va fi în ziua aceea că Domnul va continua să-Și arate mâna Sa*»[1529].

Mâna Domnului s-a arătat diferit la fiecare generație, prin cei care puteau să primească lucrarea minunilor. Mai întâi minunile s-au arătat în Egipt, apoi în pustiu, apoi în timpurile lui Iisus Navi[1530], apoi în [timpul] judecătorilor și al profeților care înfăptuiau [lucruri] mari. Dar acum spune că se arată mâna Domnului la venirea Mântuitorului nostru, Care vindecă toată boala și toată slăbiciunea

---

[1522] *Mt*. XXVII, 25.
[1523] *Is*. XI, 10.
[1524] *I Cor*. I, 24.
[1525] Aici Sf. Vasile înțelege prin φύσις, de fapt, persoana.
[1526] *II Reg*. II, 30.
[1527] *I Cor*. XV, 41.
[1528] *In*. XIV, 2.
[1529] *Is*. XI, 11.
[1530] Iosua. Iisus și Iosua sunt de fapt aceleași nume (în greacă nu se face diferența între ele, ci numele ebraic יְהוֹשֻׁעַ *Yehoșua* sau *Yeșua* este redat Ἰησοῦς *Iesous*, Iisus).

din popor și face toate cele propovăduite în Evanghelie. Căci Domnul a continuat să arate această putere, pentru că cele de dinainte nu au părut suficiente ca să-l aducă pe poporul cel necredincios la cunoașterea lui Dumnezeu.

«*Ca rămășița lăsată a poporului să fie zeloasă*»[1531]. De aceea, va continua să-[Și] arate mâna, ca să aducă la zel rămășița poporului, care spune că este rămasă în viață de la războaie. Și se înșiră mulțimea celor care s-au războit: Asiria, Egiptul, Babilonia, Etiopia, Elamul, cei de la răsăritul soarelui și Arabia. Istoria este plină, vorbind despre etiopieni: «*Și a ieșit asupra lui Zerah etiopianul cu oaste de o mie de mii și trei sute de care. Și Asa i-a ieșit în întâmpinare și a strigat către Domnul: Doamne, Ție nu Îți este cu neputință să izbăvești nici mulți, nici puțini. Întărește-ne, Doamne, Dumnezeul nostru, pentru că în Tine ne încredem și în numele Tău am pornit asupra acestei mari mulțimi. Doamne, Dumnezeul nostru, să nu se întărească asupra Ta vreun om!*»[1532]. Asirienii erau cei care i-au cucerit[1533] și egiptenii cei care i-au înrobit de la început[1534] și Nabucodonosor era din Babilonia[1535]. Elamiții sunt un neam al parților, care împreună cu cei din Mesopotamia [și] Siria a năvălit adesea în Israel[1536]. Arabii sunt un neam războinic, tot timpul războindu-se cu Israel[1537]. Deci, toți aceștia sunt cei care s-au războit cu sămânța nobilă, unii fiind învinși, alții învingându-i. Și pentru că i-au învins și s-au sârguit în multe cazne, primesc o asemenea răsplată, să vadă arătarea conti-

---

[1531] *Is*. XI, 11.
[1532] *II Par*. XIV, 9-11.
[1533] *IV Reg*. XV, 29; XVII, 6.
[1534] *Ieș*. I, 14.
[1535] *IV Reg*. XXIV, 14.
[1536] *Fac*. XIV, 1. Kedarlaomer era regele elamit. Totuși, istoric vorbind, elamiții nu erau neam part și nici nu au invadat Israelul, fiind la o distanță apreciabilă. De fapt, Imperiul persan continuă moștenirea elamită și a regatului Anșan, iar perșii, într-adevăr, în 539 îdHr. preiau stăpânirea Imperiului babilonian, deci inclusiv Israelul.
[1537] În istoria biblică, arabii nu au atacat regatele israelite, ci chiar s-au aliat în bătălia de la Qarqar din 853 îdHr. împotriva asirienilor cu regatul nordic condus de Ahab. Conflicte directe au fost în perioada romană, când nabateii, un popor arab, au intrat în conflict cu regii din dinastia lui Irod.

nuă a mâinii lui Dumnezeu. De aceea, după bravura şi chinurile [îndurate], vor fi zeloşi.

249. «*Şi va ridica,* spune, *un semn între neamuri şi îi va aduna pe cei pierduţi ai lui Israel şi pe cei risipiţi ai lui Iuda îi va strânge din cele patru colţuri ale pământului*»[1538].

De aceea Rădăcina lui Iesei, Cel ridicat (înviat) ca să stăpânească neamurile, va ridica un semn între neamuri ca să fie adunaţi cei risipiţi ai lui Israel. Căci «*Fiul Omului a venit ca să caute şi să mântuiască pe cel pierdut*»[1539].

Dar acesta este semnul pe care îl va ridica între neamuri, despre care se vorbeşte în Evanghelii: «*vor vedea semnul Fiului Omului*»[1540], despre care mărturiseşti că este Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită faţă de sfinţi şi ei faţă de lume[1541] şi în care [Scriptura] spune că [se află] puterea semnului.

De ce se împlineşte iconomia Întrupării prin Cruce? Ca din cele patru colţuri ale pământului să se adune cei mântuiţi. Căci părţile crucii se împart în patru, ca fiecare să se îndrepte spre cele patru părţi ale lumii. De aceea a fost preferată moartea prin cruce, fie ca toate părţile să fie rânduite pentru mântuire prin părţile crucii, fie pentru că înainte de crucea de lemn a fost răstignită una duhovnicească[1542] împreună cu întreaga lume, cele patru părţi ale întregului fiind unite la mijloc, ca puterea de la mijloc să fie împlinită în cele patru părţi.

De aceea, fiind acest semn ridicat, cei pierduţi ai lui Israel se vor aduna şi cei risipiţi ai lui Iuda se vor strânge din cele patru colţuri ale pământului. Fiind ridicat semnul – pentru că [Hristos] a avut putere de distrugere a stăpânirilor şi puterilor, pe care le-a biruit pe lemn, le-a dezbrăcat şi le-a aruncat veşmântul pe care noi îl aveam, ca să zicem aşa, ţesut de ele – a dezbrăcat stăpânirile şi puterile şi le-a dat de ocară în văzul tuturor, biruindu-le prin lemn[1543].

[1538] *Is*. XI, 12.
[1539] *Lc*. XIX, 10.
[1540] *Mt*. XXIV, 30.
[1541] *Gal*. VI, 14.
[1542] νοητός „raţional".
[1543] *Col*. II, 15.

De aceea Pavel, fiind între cei pierduți ai lui Israel și împrăștiați ai lui Iuda, înțelegând semnul ridicat de Iisus pentru neamuri, a alergat la cruce și a spus: «*Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos*»[1544]. După adunarea celor pierduți ai lui Israel, care au fost stăpâniți de Efraim, și a celor risipiți ai lui Iuda, care trăiau sub seminția lui David, urmează că nu mai este zelul lui Efraim împotriva lui Iuda, nici dușmanii lui Iuda nu mai izbândesc. După ce este ridicat semnul, după ce sunt adunați cei pierduți ai lui Israel, care se referă la Efraim, și după ce sunt adunați și cei risipiți ai lui Iuda, «*se va șterge zelul (gelozia) lui Efraim și dușmanii lui Iuda vor pieri*»[1545].

250. Observă însă că se spune că Israel s-a pierdut, iar Iuda s-a risipit. Doar că în buna înțelegere lui Hristos, Cel care le împacă pe cele de pe pământ și pe cele din cer și le recapitulează pe toate în El[1546], sunt îndepărtate patimile, care mai înainte conduceau viața prin ceartă și dezbinare. «*De aceea Efraim nu îl va pizmui pe Iuda și Iuda nu îl va necăji pe Efraim*»[1547], pentru că dușmănia dintre ei va pieri. Mai ales pizma (zelul) pare să fie ocazie de dușmănie pentru mulți. Iar pizma (zelul) este spus de Scriptură nu [ca] reprezentare a [lucrurilor] bune, ci [ca] gelozie pe bunăstarea [altora]. De aceea atunci, fiind în armonie, «*vor zbura în corăbiile celor de alt neam, vor prăda deopotrivă marea*»[1548]. Îi înfățișează pe cei care navighează cu repeziciune [foarte] frumos pe mare, asemănând cu aripa mișcarea [lor]. Când, cu pânza desfășurată, vântul bate măsurat la pupă, [corăbiile] sunt purtate pe mare.

«*Vor prăda marea*», învingând balaurul și pe cei ajunși sub el, pe care Apostolii lui Hristos, convertindu-i la cunoașterea adevărului, s-ar putea spune cu dreptate că pradă, făcându-i ca o pradă pe cei ținuți de [vrăjmașul] care îl ia captiv pe om. Trebuie înțeles aici prin mare un loc al oprimării, pe care în altă parte l-am învățat [ca

[1544] *Gal.* VI, 14.
[1545] *Is.* XI, 13.
[1546] *Col.* I, 20.
[1547] *Is.* XI, 13.
[1548] *Is.* XI, 14.

fiind] valea plângerii[1549]. Poate că trupurile noastre sunt numite «*corăbii ale celor de alt neam*»[1550], pentru că nu sunt înrudite cu constituția sufletului. Căci trupul nu se supune legii lui Dumnezeu[1551], ci voiește împotriva duhului[1552]. Dar se spune că aceștia pradă și Idumeea, adică stăpânesc peste lucrurile pământești, își pun mâinile pe Moab. Moab se tâlcuiește „din tată”[1553]. Deci, către aceștia a spus Domnul: «*Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul și doriți să faceți voia tatălui vostru*»[1554]. [Cei din rămășiță] pun mâinile pe aceștia ca prin lucrarea lor bună să-i facă supuși. Apoi «*fiii lui Amon se vor supune întâi*». Amon se tâlcuiește „poporul cu noi”[1555]. Probabil că întâi se supun cuvântului cei care au răutatea mai mică, înainte de cei care o au mai multă și revărsată mai mult.

251. Apoi adaugă: «*Și va pustii Domnul marea Egiptului*»[1556].

După cum Iezechiel spune că sunt râuri ale Egiptului pe care faraonul pretinde că le-a făcut[1557], la fel Isaia numește marea Egiptului pe care bunul Dumnezeu o va pustii. Căci este binefacere pustiirea lucrurilor netrebnice adusă la timp potrivit. După cum «*va pustii Domnul marea Egiptului și-Și va pune [mâna] peste râul cu vânt puternic*», la fel «*va lovi șapte văi ale Egiptului*»[1558]. Și atunci cineva [ar putea] să treacă încălțat râul Egiptului. Înseamnă puținătatea apei lăsate în râu. Căci va fi atât de puțină sau chiar va fi uscat complet, încât nu va mai rămâne umezeala din cauza căreia cineva să fie obligat să treacă râul dezlegându-și [sandala]. Sau poate, însă, de vreme ce lui Moise[1559] și lui Iosua[1560] li s-a spus să-și dezlege sandala

---

[1549] *Ps*. LXXXIII, 7.
[1550] Comparația sufletului cu o corabie era comună în filosofia antică.
[1551] *Rom*. VIII, 7.
[1552] *Gal*. V, 17.
[1553] Este de fapt un joc de cuvinte. מוֹאָב *moav* Μοαβ este pus în legătură cu מֵאָב *meav* „din tată”.
[1554] *In*. VIII, 14.
[1555] Iarăși un joc de cuvinte. עַמּוֹן *ammon* etnonimul este explicat prin עִם עִמָּנוּ *am imanu* „popor cu noi”.
[1556] *Is*. XI, 15.
[1557] *Iez*. XXIX, 3.
[1558] *Is*. XI, 15.
[1559] *Ieș*. III, 5.
[1560] *Ios*. V, 16.

din picior, pentru că pământul pe care stăteau era sfânt, iar Egiptul nu este astfel, ci este profan, li s-a poruncit să treacă râul încălțați și să nu-și scoată sandalele.

Este uscat fiind stăpânit de Duhul (vântul) puternic de la Dumnezeu. De aceea solul Egiptului este nevrednic să primească talpa goală a sfinților care treceau. De unde și celor care mâncau Paștile li s-a poruncit să aibă sandalele în picioare[1561]. Căci unde sunt șarpe mușcător și scorpion, sandalele [trebuie] să fie încălțate, apărând picioarele pe care le acoperă. Dar când cineva ajunge deja la locul sfânt, atunci să se descalțe, ca Apostolii lui Hristos, cărora li s-a spus să nu-și ia sandalele[1562].

«*Și va fi lui Israel ca în ziua când a ieșit din pământul Egiptului*»[1563]. Fiindcă și atunci au trecut Marea Roșie cu sandalele, după ce a certat-o Cel puternic și s-a uscat[1564]. Și Iordanul l-au trecut cu piciorul, păzindu-și talpa neudată, când toată umezeala a fugit la trecerea lor[1565].

[1561] *Ieș*. XII, 11.
[1562] *Lc*. X, 4.
[1563] *Is*. XI, 16.
[1564] *Ieș*. XIV, 21.
[1565] *Ios*. III, 17.

CAPITOLUL XII

252. Atunci poporul va spune: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine și Ți-ai întors mânia Ta și m-ai miluit*»[1566].

Adeseori cineva este părăsit și lăsat pentru că a fost odată târât înspre răutățile egiptene și s-a bucurat un oarecare timp de propria necugetare, ca să secere ce a semănat rău. Cel care, când nu este complet părăsit, ci are o binefacere, va spune: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine și Ți-ai întors mânia Ta și m-ai miluit*». Este asemănător acestuia [textul]: «*Voi îndura mânia Domnului, căci I-am greșit, până când El va judeca dreptatea mea*»[1567] și după aceasta va aduce judecata la sfârșit. Căci «*nu până în sfârșit Se va mânia, nici până în veac Se va iuți*»[1568]. Cel ce spune: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine și m-ai miluit*», înțelegând binefacerea lui Dumnezeu, se laudă cu ea și spune: «*Iată, Dumnezeul Meu, Mântuitorul meu, nădăjdui-voi spre El și nu mă voi teme, pentru că slava mea și lauda mea este Domnul*»[1569].

Nu vor spune acestea cei care fac milostenie înaintea oamenilor, nici cei care primesc slavă unii de la alții și nu caută slava doar de la Dumnezeu[1570] și, în general, cei care încalcă porunca ce spune: «*Nu fiți [iubitori] de slavă deșartă*»[1571]. Dar de vreme ce Domnul făgăduiește: «*Eu slăvesc pe cei care Mă slăvesc*»[1572], este clar că cel care Îl slăvește bine este slăvit de El. Astfel și fața lui Moise a fost slăvită[1573], pentru că a știut să-L slăvească bine pe Dumnezeu. Iar lauda

---

[1566] *Is*. XII, 1.
[1567] *Mih*. VII, 9.
[1568] *Ps*. CII, 9.
[1569] *Is*. XII, 2.
[1570] *In*. V, 44.
[1571] *Gal*. V, 26.
[1572] *I Reg.* II, 30.
[1573] *Ieș*. XXXIV, 29.

este în acord cu slava, încât cel care slăvește bine, și laudă potrivit. Și nimeni dintre cei care au despre Dumnezeu concepții răsturnate să nu creadă că laudele cu psalmodieri Îi sunt plăcute[1574]. Pentru că ține de aceeași inimă să slăvească cu izbândă și să laude potrivit. De aceea, pentru că a spus rămășiței poporului din Egipt: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine și Ți-ai întors mânia Ta și m-ai miluit*», aceștia, străbătând Egiptul, vor spune: «*Nu mă voi teme, pentru că slava mea și lauda mea este Domnul și îmi va fi spre mântuire*»[1575].

253. Amintește-ți și de cântarea pe care poporul lui Israel a cântat-o în pustiu, când Miriam a început și a zis: «*Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit*»[1576], ca să reînnoiască acum vechea laudă cei care spun: «*Slava mea și lauda mea este Domnul și îmi va fi spre mântuire*». Urmând după lauda Domnului, va scoate apă cu veselie din izvoarele Mântuitorului[1577] cel care I se închină bine. Dacă poporul idolatru este acuzat: «*M-au părăsit pe Mine, izvorul apei vii*»[1578], este clar că cel care crede în Dumnezeu și își adapă sufletul din credința în El prin dogmele mântuitoare, acela scoate apă cu veselie din izvoarele Mântuitorului. Iar cât de mare este veselia care le revine celor care s-au învrednicit să-și scoată apă de acolo, să înțelegi din imaginea folosită de David: «*Însetează sufletul meu de Dumnezeul cel puternic și viu*»[1579]. Căci preaplinul dorinței produce o veselie imensă celor care ajung la cele râvnite.

Și cel care se îngrijește de legea Domnului ziua și noaptea[1580], despre care se spune că «*Gura dreptului va deprinde înțelepciune*»[1581], care cercetează Scripturile și caută să-L găsească pe Domnul prin dreptate, care prin veselia din descoperire înțelege sensul duhovnicesc[1582] al Scripturilor, [unul ca acesta] va scoate apă cu veselie. De

---

[1574] Lauda adusă lui Dumnezeu trebuie să se întemeieze și pe o teologie corectă.
[1575] *Is*. XII, 2.
[1576] *Ieș*. XV, 1.
[1577] *Is*. XII, 3.
[1578] *Ier*. II, 13.
[1579] *Ps*. XLI, 2 (Septuaginta v. 3).
[1580] *Ps*. I, 2.
[1581] *Ps*. XXXVI, 30.
[1582] πνευματικὸς βούλημα.

aceea, când noi înşine ne umplem de băutura din izvoarele Mântuitorului, atunci îi luăm şi pe alţii, îndemnându-i şi spunând: «*Cântaţi Domnului, strigaţi numele Lui*»[1583]. Strigătul este un sunet care are forţă ce poate pătrunde până la cei de departe. De aceea, [Scritpura are] «*strigaţi*» în loc de: „Să nu cugetaţi despre Dumnezeu cele mărunte, ci cu cuget înalt să gândiţi cele despre El, astfel teologhisiţi, ca şi celor care se sunt departe de mântuire cuvântul vostru să poată fi ascultat prin claritatea învăţăturii".

Dar sensul acesta îl arată şi următoarele. Căci, spune, «*Vestiţi între neamuri măririle Lui*»[1584], spuneţi minunile Lui. Arătaţi celor necunoscători rânduiala lumii, ca să fie aduşi prin dragostea Celui care le-a zidit pe toate, Dumnezeu.

«*Cântaţi numelui Lui, că [lucruri] înalte a făcut*»[1585]. Istorisiţi fie cele despre minunile din lume, că sunt înalte şi necuprinse, fie cele despre puterile din ceruri, că El le-a făcut pe cele înalte de acolo, fie cele despre bunătatea cu noi, că îi înalţă pe cei smeriţi şi zdrobiţi cu inima. Căci Domnul îi înalţă pe cei drepţi[1586]. De aceea a făcut [un lucru] înalt, l-a preaînălţat cu propria slavă pe cel umilit de păcat.

[1583] *Is*. XII, 4.
[1584] *Is*. XII, 4.
[1585] *Is*. XII, 5.
[1586] *Ps*. LXXIV, 10 (Septuaginta v. 11).

CAPITOLUL XIII

254. «*Vedenie împotriva Babilonului, pe care a văzut-o Isaia, fiul lui Amos*»[1587].

Această vedenie nu este sensibilă, nici nu e contemplată prin ochii trupeşti, ci este priceputǎ cu mintea, Dumnezeu luminând-o şi dăruindu-i să Îl vadă. Ce este Babilonul şi cele care i se vor întâmpla? Este evident că profeţii nu vorbeau în extaz. Căci cei cuprinşi de duhuri rele, tulburaţi cu mintea, nu văd [în mod real] închipuirile induse lor de demoni, ci văd greşit, după cum cei demonizaţi văd râuri, munţi şi animale care nu sunt de faţă, par să li se înfăţişeze înainte culori şi să le apară vederi de oameni, prieteni sau necunoscuţi, a căror vedere nu este [însă] nimic [real], ci [doar] tulburare şi extaz al minţii răvăşite care şi-a pierdut propria funcţie.

Totuşi, nu este aşa în cazul sfinţilor. Însuşi Dumnezeu spune: «*Am înmulţit viziunile*»[1588]. Dăruind o viziune, Domnul nu orbeşte mintea, pe care o pregăteşte, ci o luminează şi o face mai transparentă prin venirea Duhului. Căci de aceea profeţii sunt numiţi „văzători”[1589], pentru că pătrunderea minţii le este sporită prin prezenţa Duhului Care îi luminează. «*Cine l-a făcut pe cel care vede şi pe orb*»[1590]? „Cel care vede” este în mod clar profetul, pentru că poate prin vederea bună a cugetului să prevadă viitorul, iar „orbul” este cel orbit de răutate, ca ochii profani să nu vadă arătările celor fericiţi. De aceea Domnul spune: «*Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi*»[1591].

255. Ce este Babilonul, împotriva căruia este văzută vedenia? După istorie pare că Babilon se cheamă locul unde a fost amestecată

[1587] *Is*. XIII, 1.
[1588] *Os*. XII, 10.
[1589] *I Reg.* IX, 19.
[1590] *Ieş*. IV, 11.
[1591] *In*. IX, 39.

limba celor care ziceau: «*Haideți să ne zidim cetate și turn, al cărui vârf să fie până la cer*»[1592]. Totuși, Dumnezeu, coborând acolo, le-a amestecat limbile; de aceea, s-a chemat numele ei „amestec"[1593]. Locul Babilonului este un loc al amestecului, nu numai al limbii, ci și al învățăturilor, ideilor și al minții care crede că le vede pe acestea.

Deci, vedenia împotriva Babilonului aduce ca o consolare pentru Israel, oprimat de babilonieni. Ca să nu fie descurajați, nici să deznădăjduiască față de pronia lui Dumnezeu, ca și cum [El] i-ar fi părăsit, Isaia, prevestind în profeție cele viitoare, relatează că Babilonului i se vor întâmpla [evenimente] triste, ca [iudeii] să nu fie copleșiți de tristețea celor prezente, ci să fie ușurați în așteptarea celor care se apropie. Căci nu mică mângâiere aduce celor apăsați răzbunarea așteptată după puțin [timp]. Iar numele tatălui lui Isaia este adăugat profeției, nu ca să-l știm în sine pe tatăl care a slujit la nașterea fericitului, ci pentru că i-a fost aceluia învățător pentru profeție, considerând ca el să întâlnească o educație și o disciplinare mai sfântă, mai curată și mai aleasă decât a altora. De aceea Amos este scris alături ca un însoțitor al profeției.

256. «*Pe muntele neted ridicați semn, înălțați glas către ei, chemați cu mâna. Deschideți, stăpânitori! Eu îi voi orândui și Eu îi voi conduce*»[1594].

Arată cum este distrus și ruinat Babilonul și este făcută captivă conducerea celor care produc „amestecul". De câte ori urcă cineva pe un munte care nu e abrupt, nici povârnit, ci neted și întins, [întâlnește un munte care] are înălțime prin înălțarea și ridicarea de la pământ spre cer, dar [care] dă și stabilitate celor care stau pe el prin netezimea [pantei]. Căci unul colțuros și rupt din toate părțile face nesigure pozițiile celor care îl urcă. De aceea, ca să cugetați cele înalte despre Dumnezeu și să le afirmați sigur (fără eroare), [atunci tu] să mergi pe munte datorită înălțimii, dar să rămâi neclintit datorită siguranței.

[1592] *Fac*. XI, 4.
[1593] *Fac*. XI, 9.
[1594] *Is*. XIII, 2-3.

«*Pe muntele neted ridicați semn, înălțați glas către ei, chemați cu mâna*»[1595]. Cel care predică despre cruce cu glas mare, acela este cel care ridică semn pe muntele neted. Cel care poate să slăvească sensul (cuvântul) Patimii, acela împlinește porunca profetică, nu petrecând în văi și vâlcele, ci urcându-se pe înălțimea Cuvântului și prin înțelepciunea însăși răsăândind predica (kerygma) celor vestite cu limpezime și claritate. Dar dacă după altă versiune am citit: «*pe munții înnorați*», este evident că înfățișează înălțimea printr-un alt cuvânt. Căci „înnorat" este numit [muntele] care are vârful mereu în nori, iar unul ca acesta este înalt și se ridică deasupra tuturor.

«*Înălțați glas*, spune, *către ei*», adică luați înălțimea glasului din voi înșivă; îndemnurile de doxologie către Dumnezeu care se află în voi, pe acestea luați-le din cugetările obișnuite. Să nu vă uitați în jos, nici să le cercetați pe cele pământești. Căci așa glasul celor care vorbesc de pe pământ, al vorbitorilor în deșert, se face umil. Cel care vorbește cu tristețe umilă și cu groază cumplită nu-și înalță vocea. Și cel stăpânit de poftele trupului în timp ce vestește cuvântul își are vocea umilă și neputincioasă să pătrundă sus. De aceea cum se înalță glasul? Dacă ești măreț, când te ridici împotriva patimilor și când nu te supui ispitelor chiar în momentele ispitirii, ci îți păstrezi voința sufletului înălțată, atunci îți înalți glasul. Cheamă cu mâna cel care prin fapte bune aduce mângâiere celor oprimați și împlinește milostenia cu bucurie. Dacă vezi pe cineva împovărat de sărăcie, cheamă-l pe sărac cu mână milostivă. Căci milostenia prin fapte poate să mângâie pe cel slăbit cu sufletul [mai mult] decât îndemnul prin cuvinte [ca acela] să suporte sărăcia cu demnitate și fără umilință.

257. «*Și deschideți*, spune, *stăpânitori*»[1596]!

După chemarea cu mâna urmează să deschidă mâna, ceea ce este obișnuit Scripturii să ia drept lucrarea de milostenie, când spune: «*Deschizând mâna Ta, toate se vor umple de bunătate*»[1597]. De aceea, deschideți casele voastre și deschideți străinilor și săracilor

---

[1595] *Is*. XIII, 2.
[1596] *Is*. XIII, 2.
[1597] *Ps*. CIII, 29 (Septuaginta v. 28).

tezaurele averii. Nu ţineţi la voi cele care vă sunt adăugate pentru mângâierea celor împovăraţi. Aceasta să faceţi mai întâi, [voi], stăpânitorilor, ca să convingeţi prin exemplu şi poporul.

Dar poate să se înţeleagă deschiderea Scripturilor şi arătarea celor încuiate, ca nimeni să nu fie vinovat la judecata [ce se va face] fariseilor şi cărturarilor, care având cheile împărăţiei, nici ei înşişi nu intră, iar pe cei care pot să intre îi opresc[1598]. De aceea se adresează stăpânitorilor care au cheile cunoştinţei. Ascultând de acest cuvânt, Pavel a spus: «*O, corintenilor, gura noastră s-a deschis către voi*»[1599].

258. «*Eu îi voi orândui şi Eu îi voi conduce*»[1600].

Noi trebuie să lucrăm ceea ce ne este cu putinţă. Dar Cel care îi conduce este Domnul, Care îl aşază pe fiecare în trupul Bisericii după vrednicia proprie.

«*Uriaşi vor veni să împlinească mânia Mea, bucurându-se şi dispreţuind deopotrivă*»[1601]. Scriptura ameninţă cu venirea unora răi şi răzvrătiţi împotriva lui Dumnezeu trimişi pentru răzbunarea împotriva celor care au păcătuit. De aceea, Cel care se îngrijeşte de cei ce se tem de El îi duce pe înălţimea tare a muntelui şi îi pune în siguranţă prin netezimea vârfului. Le dă un semn [ca] protecţie, sfătuindu-i ca prin fapte bune să-i cheme cu mâna pe cei oprimaţi, să deschidă gura pentru învăţătura celor care învaţă, ca să fugă de năvălirea uriaşilor.

Căci uriaşii, ca în multe [locuri], sunt luaţi drept [ceva] rău[1602]. Poate că pe uriaşii de aici *Psalmul* îi numeşte mai clar îngeri răi, spunând: «*Trimis-a peste ei urgia mâniei Sale, mânie şi urgie şi strâmtorare, trimise prin îngerii cei răi*»[1603]. De aceea, asemenea slujitori sunt meniţi celor care au făcut [fapte] vrednice de pedeapsă, de vreme ce din multa lor cruzime nu au faţă de cei pedepsiţi nicio compasiune şi nici nu pot să-şi asume milele îndurării, [ci] se bucu-

---

[1598] *Lc*. XI, 52.
[1599] *II Cor*. VI, 11.
[1600] *Is*. XIII, 3.
[1601] *Is*. XIII, 3.
[1602] *Fac*. VI, 4; *Înţ. Sol*. XIV, 6.
[1603] *Ps*. LXXVII, 59 (Septuaginta v. 49).

ră de oamenii biciuiți și îi batjocoresc, făcând propria plăcere din chinul, durerea și tristețea celor biciuiți.

259. «*Glasul multor neamuri pe munți asemenea multor neamuri, glasul regilor și al neamurilor adunate*»[1604].

Poate că glasul multor neamuri pe munți este glasul Bisericii. De aceea, ea a ales și muntele neted, ca să aibă loc liber pentru adunarea mulțimii celor care au urcat pe înălțimea cunoașterii lui Dumnezeu. A văzut în muntele neted mulțimea mare a celor adunați din multe locuri și a celor care scot un singur glas al credinței. Și Duhul Sfânt spune prin profet: «*Glasul multor neamuri pe munții*, pe care s-a înălțat semnul, *asemenea multor neamuri*». Iar glasul este unul, deși pare ca glasurile multor neamuri. Este unul, prin armonia credinței, dar pare ca multe glasuri, pentru că a fost împărțit în limbi de foc de către Duhul Sfânt peste fiecare dintre Apostolii care urmau să semene Evanghelia la neamurile lumii[1605].

«*Glasul regilor*, spune, *și al neamurilor adunate*». Poate că trebuie să înțelegem prin „neamuri" pe noi cei care venim de pretutindeni la chemare, iar prin „regi" pe cei aleși din Biserică, pe care Domnul îi numește «*fiii împărăției*»[1606]. Sau poate că arată mulțimea uriașilor, căci este glasul multor neamuri și glasul regilor. Pentru că bucurându-se și disprețuind [aceștia] aleargă spre împlinirea mâniei Domnului, rânduiți spre slujire, imită zgomotul multor neamuri și al unor regi semețiți în cuget, neștiind că sunt slujitori ai pedepsei, temnicieri ai păcătoșilor. Căci nu prin propria putere, nici prin demnitatea care le-ar aparține aduc [ei] acestea celor vrednici.

260. «*Domnul Savaot a poruncit neamului războinic, să vină dintr-un pământ îndepărtat; de la marginea temeliei cerului Domnul și cei înarmați ai Lui [vin] să distrugă întreaga lume*»[1607].

«*Domnul Savaot a poruncit neamului războinic*»[1608].

Nu te teme de cel care lovește, ci cheamă-L pe Cel care poruncește. Să învețe idolatri, cei care spun că aduc jertfe demonilor răi,

---

[1604] *Is*. XIII, 4.
[1605] *Fap*. II, 3.
[1606] *Mt*. XIII, 38.
[1607] *Is*. XIII, 4-5.
[1608] *Is*. XIII, 4.

împăcându-le răutatea. Domnul le-a poruncit. Şi dacă îi slujeşti, şi dacă nu, celui ce i s-a poruncit[1609] va face [aceasta] şi nu depăşeşte hotarul. Nici nu reduce din amar, nici nu adaugă de la sine, ci neîndoplecat se foloseşte de măsura permisă.

Deci «*Domnul Savaot a poruncit neamului războinic*»[1610]. Demonii cei răi au arme pregătite contra aşezării armelor celui drept. Căci dreptul are scutul credinţei, dar scutul celui rău este scutul necredinţei; acesta [are] sabia cuvântului, acela sabia lipsei de raţiune (de cuvânt); acesta este apărat de armura dreptăţii, acela se înconjoară cu armura nedreptăţii; în jurul capului acestuia este prins coiful mântuirii, pe acela îl cuprinde coiful nimicirii; acesta are picioarele pregătite pentru Evanghelia păcii[1611], picioarele aceluia aleargă pentru vestirea relelor. De aceea a poruncit Domnul unui neam războinic, înarmat cu aceste arme.

Iar aceştia sunt dintr-un pământ îndepărtat, ca să ştii că sunt străini de viaţa aceasta. Cei care trudesc cu noi cele pentru mântuire, tovarăşii şi vecinii noştri, cei care ne oferă ajutorul de aproape, [sunt] îngerii de pace. Dar cei folosiţi pentru pedeapsă sunt aduşi de departe, Dumnezeu cel iubitor de oameni folosindu-Se de cruzimea lor pentru vindecarea noastră, după cum medicul înţelept se foloseşte de veninul viperei pentru însănătoşirea celor bolnavi. Căci unora ca aceştia le este dat spre distrugere nu duhul, ci trupul, ca duhul să fie mântuit[1612]. Fighel şi Ermoghen[1613] au fost daţi satanei de către Pavel, nu spre pieire, ci ca să înveţe să nu hulească[1614]. Deci cum vine acest neam războinic din pământul de departe şi de la marginea cerului? Din pământ, pentru că şi-a luat locul din jurul pământului şi s-a amestecat cu patimile pământeşti, dar de la mar-

---

[1609] Demonul, căruia i s-a poruncit să aducă pedepse.
[1610] *Is*. XIII, 4.
[1611] *Ef*. VI, 15 ş.u.
[1612] *I Cor*. V, 5.
[1613] *II Tim*. I, 15.
[1614] *I Tim.* I, 20. Totuşi aici se spune că au fost daţi satanei Imeneu şi Alexandru, nu Fighel şi Ermoghen. N. Lipatov consideră că Sf. Vasile citând din memorie, confundă personajele (p. 321, n. 6).

ginea cerului, pentru că tocmai de acolo s-a petrecut căderea de la început[1615].

261. «*Strigați, căci aproape este ziua Domnului și sfărâmare va veni de la Domnul. De aceea, toată mâna va slăbi și tot sufletul omului se va înspăimânta*»[1616].

Pentru că este expusă amenințarea ca Domnul Însuși să vină cu războinicii Lui ca să distrugă întreaga lume, de aceea sunt poruncite țipătul și plânsul, ca Domnul să fie înduplecat să-Și întoarcă urgia adusă. Căci Domnul iubitor de oameni le face pe amândouă, și amenință cu [lucruri] înfricoșătoare, [dar] și celor pocăiți nu le aduce [pedepsele] promise. Jeliți și plângeți fiecare propriile păcate, ca să nu îndurați cele anunțate. Dacă Dumnezeu n-ar fi voit pocăința păcătosului, de ce ar fi fost anunțată distrugerea după trei zile în Ninive[1617]? Dar pentru că Cel milostiv le-a văzut frângerea [inimii], a abătut urgia și a împrăștiat-o ca pe un nor.

De aceea, sfărâmare va veni de la Domnul Însuși, Care în mod folositor le sfărâmă pe cele vrednice de distrugere, după cum îl sfărâmă pe satan sub picioarele dreptului, și sfărâmă războaiele. Căci «*Domnul care zdrobește războaiele, Domnul este numele Lui*»[1618] și: «*Domnul sfărâmă cedrii Libanului*»[1619], numindu-i „cedri ai Libanului”pe cei care se laudă, se prefac și se semețesc împotriva adevărului. De aceea, pentru că sfărâmarea vine de la Domnul, anticipând aceasta ei trebuie să-și sfărâme inima arogantă, ca smerirea ei să fie jertfă Domnului. Orice mână, chiar și cea mai activă și cea mai destoinică, va slăbi față de Dumnezeu și de faptele Lui. De aceea spune: «*Întăriți-vă, mâini slabe și genunchi slăbănogiți*»[1620]. Nimeni să nu se încreadă în putere pentru a se păzi de războinicii năvălitori, nimeni să nu nădăjduiască în iuțimea picioarelor, ca să poată fugi de ziua sfărâmării, care va veni să nimicească întreaga lume.

[1615] *Apoc*. XII, 9.
[1616] *Is*. XIII, 6-7.
[1617] *Iona* III, 5.
[1618] *Iudit* XVI, 2.
[1619] *Ps*. XXVIII, 5.
[1620] *Is*. XXXV, 3.

262. «*Tot sufletul omului se va înspăimânta*»[1621].

Bine adaugă [Scriptura]: „al omului", căci nici sufletul îngerilor nu se supune lașității, pentru că este mai presus de această patimă, nici cel al animalelor. Laşitatea nu le cuprinde pe animale, fiind o patimă a [părții] raționale și o lipsă a judecăților curajului. Căci animalele sunt supuse emoției, dar cei raționali, când îi cuprind cele care nu sunt vrednice de frică, împuținându-li-se rațiunea, care produce vigoarea în suflet față de cele temute, [atunci] sunt cuceriți de patima lașității.

Este însă mult timp, de când s-a spus că ziua Domnului se apropie, toți profeții afirmând apropierea ei, ca nimeni lâncezind să nu fie prins nepregătit pentru că ea întârzie. Acestea afirmă și Sofonie, spunând: «*Înfiorați-vă înaintea feței fricii Domnului, pentru că aproape este ziua Domnului*»[1622], și după puțin: «*Aproape este ziua Domnului cea mare, aproape și grabnică foarte. Glasul zilei Domnului este amarnic și aspru. Ziua aceea este zi de strâmtorare și de nevoie, zi de întunecare și de nimicire, zi de întuneric și de negură, zi de înnorare și de ceață, zi de trâmbiță și de strigare*»[1623]. Chiar dacă ziua comună a sfârșitului întregii lumi este departe, totuși cea proprie ieșirii fiecăruia, care este sfârșitul fiecărui om, se află aproape, pe care trebuie să o aibă înaintea ochilor, păzind ceea ce s-a spus de către Isaia: «*Strigați, căci aproape este ziua Domnului*»[1624]. Credeți Celui care spune: «*Fericiți cei blânzi*»[1625], și: «*Fericiți cei ce plâng*»[1626].

Mulți dezgustați de lucrurile vieții își grăbesc ieșirea și își cheamă moartea. Către ei are frumos spus Amos: «*Vai de cei care își doresc ziua Domnului. Și ea este întuneric, și nu lumină. Ca atunci când un om fuge de la fața leului și dă peste el ursoaica; și se năpustește în casă și-și sprijină mâinile de zid și îl mușcă șarpele. Oare nu este întuneric ziua Domnului, și nu lumină și negură care nu are fla-*

[1621] *Is*. XIII, 7.
[1622] *Sof*. I, 7.
[1623] *Sof*. I, 14-16.
[1624] *Is*. XIII, 6.
[1625] *Mt*. V, 5.
[1626] *Lc*. VI, 21.

cără»[1627]? De aceea, dacă cineva nu a pus la zidirea vieții sale lemne sau fân sau trestie, să-și dorească ziua Domnului, în care focul va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia[1628]. Dar dacă nimeni nu este curățit de faptele neîngăduite, să se teamă de ziua aceea. Căci, spune, «*dacă lucrul cuiva, pe care l-a zidit, rămâne, va lua plată. Dacă lucrul cuiva se va arde, el va fi păgubit. El, însă, se va mântui, dar așa ca prin foc*»[1629].

263. «*Se vor tulbura solii și dureri îi vor cuprinde, ca ale unei femei care naște. Și se vor plânge unul către celălalt și se vor înspăimânta. Și fața lor se va schimba ca flacăra*»[1630].

Cine sunt solii tulburați când îi surprinde ziua Domnului? Sunt, desigur, aceia despre care Domnul vorbește tipic prin pildele pe care le-a spus când era lângă Ierusalim către cei care credeau că împărăția Domnului urmează să se arate. Căci spune: «*Un om nobil a plecat într-o țară îndepărtată, ca să-și ia împărăție și să se întoarcă*»[1631]. Apoi, spunând despre cele zece mine, pe care le-a dat celor zece slujitori ca să facă negoț, a adăugat: «*Dar cetățenii lui îl urau și au trimis soli în urma lui, spunând: Nu voim ca acesta să domnească peste noi*»[1632]. Deci, omul nobil este Cel care nu are cu nimeni altcineva comuniune a neamului, decât cu Dumnezeu Cel ce este peste toți[1633]. După cum numim „nobili" pe cei din sânge domnesc, la fel cu adevărat nobil este Cel care Își are existența[1634] din ființa[1635] Tatălui. Căci se poate spune și despre Mântuitorul că este om nobil. Nu doar după dumnezeire este Domnul considerat nobil, posedând în Sine prin fire ceea ce este curat, pur și neamestecat, ci și deplin după omenitate, fiind neam din sămânța lui David după trup.

Deci, merge într-o țară îndepărtată, nu atât de departe prin loc, cât prin așezarea lucrurilor. Însuși Dumnezeu este și aproape de

---

[1627] *Am*. V, 18-20.
[1628] *I Cor*. III, 12-13.
[1629] *I Cor*. III, 14-15.
[1630] *Is*. XIII, 8.
[1631] *Lc*. XIX, 12.
[1632] *Lc*. XIX, 14.
[1633] *Rom*. IX, 5.
[1634] ὕπαρξις.
[1635] οὐσία.

fiecare dintre noi, când faptele bune ne oferă o apropiere de El, [dar] este și departe, când prin apropiere de pieire ne depărtăm de El. Acest nobil, privind lumea stăpânită de păcat și supusă tiraniei amare a dușmanului, milostivindu-Se din cauza anarhiei, a acceptat să domnească peste ei. «*Căci El trebuie să domnească până ce va pune pe toți dușmanii Săi sub picioarele Sale*»[1636]. De aceea, când a venit la locul acesta de pe pământ, țara care era îndepărtată de Dumnezeu, ca să ia împărăția peste neamuri, după ceea ce se spune în *Psalm*: «*Cere de la Mine și-Ți voi da neamurile moștenire*»[1637], cei supuși stăpânitorului veacului acestuia, nu numai oameni, ci și puterile adunate [în oști] sub El, nu i-au primit împărăția. Când El a dat poruncile și lucrarea lor și îndemnat să nu stea fără să le lucreze pe acestea, ci le-a certatat lucrarea, [ei] au trimis soli în urma Lui, refuzându-I împărăția.

264. Deci, cine erau solii, dacă nu cei care au înfăptuit moartea Mântuitorului? Cei care au considerat că prin cruce rup împărăția Acestuia peste lume, care îi spuneau lui Pilat: «*Nu scrie: Regele iudeilor, ci că Acela a zis: Eu sunt regele iudeilor*»[1638]. Dar deopotrivă răutatea celor care L-au oprit i-a judecat pe ei înșiși, iar [aceștia] nu au împiedicat iconomia. Căci stăpânind [iarăși] împărăția și împărțind robilor după vrednicia fiecăruia lucrarea lor, le-a poruncit ca aceia să fie chemați ca să știe cum au făcut negoț. Primului, care a câștigat zece mine, i-a dat stăpânire peste zece cetăți, iar celui de-al doilea, care a adăugat cinci mine, i-a spus: «*Fii peste cinci cetăți*»[1639]. Iar pe cel care a legat [mina] într-un ștergar fără nici un profit, a poruncit să-l înlăture.

Când a rânduit cele pentru iudei, «*căci vremea este ca să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu*»[1640], atunci a poruncit ca dușmanii, care I-au refuzat împărăția, să fie aduși în mijloc și uciși[1641]. Sunt mulți, bunăoară, care în viața aceasta nu vor ca Hris-

---

[1636] *I Cor*. XV, 25.
[1637] *Ps*. II, 8.
[1638] *In*. XIX, 21.
[1639] *Lc*. XIX, 15 ș.u.
[1640] *I Pt*. IV, 17.
[1641] *Lc*. XIX, 27.

tos să împărățească peste ei. Căci cei care supuși desfrânării, cei stăpâniți de mânie și cei înrobiți de lăcomie nu vor ca Domnul să împărățească peste ei, și, pe cât [ține] de voia lor, Îi refuză împărăția. Despre aceștia spune Isaia că: «*Se vor tulbura*». Căci când văd la a doua venire pe Domnul, cei care au trăit în păcate și au disprețuit modul evanghelic al împărăției desigur «*se vor tulbura solii și dureri îi vor cuprinde, ca ale unei femei care naște*». Înfățișează prin durere ascuțimea suferinței, care le înțeapă inima și le-o rănește prin conștiința păcatelor. Căci durerea ascuțită este suferința apărută în timpul nașterii în părțile vitale [femeilor] care nasc.

«*Și fața lor se va schimba ca flacăra*»[1642]. Este propriu celor rătăciți și celor căzuți într-un pericol neașteptat să își schimbe culoarea feței, înroșindu-se la înfățișare și indicând suferința sufletului prin schimbarea arătată.

265. «*Căci, iată, ziua Domnului vine cumplită*[1643]*, cu mânie și cu urgie, ca să facă lumea pustie și să îi piardă pe păcătoși din ea*»[1644].

Mai sus a zis: «*Ziua Domnului este aproape*», dar aici: «*ziua Domnului vine, ca să facă lumea pustie*». Cel care cercetează cu atenție cele redate, va afla că pasajele nu relatează amândouă despre aceeași zi. Cel de dinainte [vorbește] despre sfârșitul propriu fiecăruia, pe care îl înfățișează aproape, dar cel de față[1645] despre cel universal. Căci va face lumea aceasta pustie, pentru că adaugă: «*Și stelele cerului și Orion nu își vor da lumina*»[1646]. Poate că aceea este numită „zi" în sens propriu, datorită unității de stare; căci nu este întreruptă de noapte, nici seara nu o mărginește. Și pentru că în ea se arată cele ascunse ale întunericului, aceea este denumită în sens propriu „zi".

Iar noapte este viața aceasta, în care faptele rușinii sunt ascunse, de unde și spune: «*Noaptea a trecut, ziua s-a apropiat*»[1647]. Ziua aceea este numită și „cumplită" (nevindecată), fiind cu mânie și cu

---

[1642] *Is*. XIII, 8.
[1643] lit. „nevindecată".
[1644] *Is*. XIII, 9.
[1645] Sau „la îndemână", lit. „în mâini".
[1646] *Is*. XIII, 10.
[1647] *Rom*. XIII, 12.

urgie, în care nu se mai poate face ispășire, nici chinurile aduse cu ea nu mai pot fi vindecate. Deci, să nu ne păstrăm pentru acea zi mărturisirile[1648], ci să luăm în seamă iconomia Scripturii, care dorește să nască frica de Dumnezeu și să-i învețe pe cei care o citesc să lucreze până este zi. «*Vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze*»[1649]. Cel care umblă în lumina poruncilor lui Hristos, [acela] este în zi. Cel care este lăsat întunericului veșnic va fi în noapte. În acea noapte nu mai este faptă, nici mărturisire, ci mâinile și picioarele sunt legate cu lanțurile propriilor păcate. Căci «*legându-l de mâini și de picioare, aruncați-l în întunericul cel mai din afară*»[1650]! Iar limba nu va mai grăi nici mărturisire, nici lauda lui Dumnezeu, fiind ocupată cu geamătul făcut ei de chinuri. De aceea, va veni ziua aceea cumplită.

266. «*Căci stelele cerului și Orion și toată podoaba cerului nu își vor da lumina și se va întuneca soarele răsărind și luna nu își va da lumina ei. Și voi porunci întregii lumi răutăți și celor necredincioși păcatele lor*»[1651].

Evident profetul descrie sfârșitul și schimbarea tuturor. Atunci lumina solară vă păli și luna va fi un corp neluminos, și Orion, cel mai luminos dintre stele, nu va mai da lumină. «*Stelele cerului și Orion nu își vor da lumina*», nu pentru că s-au întunecat prin strălucirea răsăriturilor soarelui. Aceasta se întâmplă în ziua de azi și este mărturisit de toți cei care scrutează fenomenele din cer, că astrele care se află în emisfera de deasupra pământului nu se sting, ci sunt ascunse complet de razele solare printr-o luminare mai puternică, după cum se întâmplă și în nopțile cu lună plină, când strălucirea de la lună scânteiază în jurul stelelor și nu permite ca razele lor să lucească.

De aceea, nimic din aceste fenomene conform naturii nu înfățișează Scriptura, ci întunecarea completă a stelelor și preschimbarea tuturor. Este clar că Scriptura numește Orion constelația celor douăzeci și două de stele, pe care unii o numesc Plugarul; pe acestea

---

[1648] Referire la Tain Sf. Spovedeanii.
[1649] *In*. IX, 4.
[1650] *Mt*. XXII, 13.
[1651] *Is*. XIII, 10-11.

unii pricepuți în acestea le împart [în categorii] și spun că patru sunt de mărimea a treia, nouă dintre ele de [mărimea] a patra și celelalte nouă de [mărimea] a cincea[1652]. Iar această adunare de stele este situată în partea nordică, care este numită de către Scriptură, ca un singur corp, Orion. Acestea se numesc astre, iar nu stele, pentru că mulțimea astrelor indică o constelație, iar stea este numită fiecare în parte.

Scriptura amintește și de Ursa Mare (Arcturus)[1653], steaua pe care o vedem în mijlocul părților lui Orion, roșiatică. De asemenea, și Pleiadele sunt numite de Scriptură[1654], ca și de către cei din afară, care în mod clar de la evrei s-au preocupat de multe [lucruri] ascunse. Și în Pleiade se arată șapte stele strânse și înghesuite unele întraltele, iar nu șase, cum cred unii; [ele] sunt dispuse în formă triunghiulară.

După cum aici găsim numele lui Orion, tot așa și numele de Ursa Mare (Arcturus) și Hesperus (Raliţa) și Pleiadele în *Iov*, care spune: «*Cel ce face Pleiadele și Hesperus (Raliţa) și Ursa Mare (Arcturus) și cămările de miazăzi*»[1655]. «*Cel ce numără mulțimile stelelor și le dă tuturor numele*»[1656] și are numărul tuturor și denumirile. Puține sunt numirile de care și grecii se folosesc deopotrivă, iar celelalte sunt inventate de ei înșiși; cu mii de termeni numesc stelele, atât pe cele fixe, cât și pe cele rătăcitoare. Le împart în douăsprezece părți pe cele ale cercului zodiacal, prin care soarele își face cursul, iar pe cele fixate în partea nordică și sudică le numesc după cum vor.

267. «*Și voi pierde,* spune, *nesăbuința celor fărădelege și nesăbuința celor semeți o voi umili*»[1657].

[1652] Aceste informații se regăsesc și la Hesychius din Alexandria în *Lexiconul* său (litera Ω, nr. 531) din sec. V-VI dHr. – cf. M. Schmidt (ed.), *Hesychii Alexandrini lexicon*, Hakkert, Amsterdam, 1965 (reprint). Această posibilă citare ar confirma vechimea Comentariului la Isaia și ar proba paternitatea basiliană.
[1653] *Iov* IX, 9.
[1654] *Iov* IX, 9.
[1655] *Iov* IX, 9.
[1656] *Ps.* CXLVI, 4.
[1657] *Is.* XIII, 11.

Este lucrarea bunului Dumnezeu să le nimicească pe cele josnice, ca să restaureze creația Sa curățită de orice răutate și scăpată de orice boală, să o readucă la cele după fire. Căci se spune în altă parte: «*Voi pierde înțelepciunea celor înțelepți și priceperea celor pricepuți o voi nimici*»[1658], pentru că înțelepciunea lumii, înșelându-i pe cei care o primesc și fiind considerată adevărată, produce necunoașterea învățăturilor pentru mântuire. De aceea, înțelepciunea care răstoarnă de la adevăr este nimicită, sofismele și demonstrațiile ei fiind destrămate, ca cel cuprins mai înainte de ea să fie salvat de la înșelare și de la învățătura mincinoasă. După cum boala este nimicită de medic și întunericul este nimicit de soare, la fel este nimicită de către bunul Dumnezeu nesăbuința celor fără de lege și nesăbuința celor semeți este umilită.

De aceea și Iacob, binecuvântându-i pe fiii [săi] Simeon și Levi, spune: «*Blestemată să fie nesăbuința lor, pentru că este îngâmfată, și nebunia lor, pentru că s-a întărit*»[1659]. Distruge deprinderea rea a blestemului, pentru ca ceea ce a rămas în ei să fie vrednic de binecuvântarea patriarhului. Astfel și Noe, cunoscând ce i-a făcut fiul lui mai tânăr, a zis: «*Blestemat [să fie] Canaan*»[1660]. Deși Ham era cel care l-a mâhnit, totuși nu l-a blestemat pe acela, ci neamul lui și fapta lui, pe care simbolic o numește Canaan, căci Canaan se tâlcuiește „ca o zguduitură”[1661]. Pentru că deprinderea făcută în mișcare săvârșește patima, nu a blestemat starea, ci fapta care este din ea. Căci este greu să fie păstrată în firea umană curăția inimii.

Este clar că nimicind nesăbuința celor semeți, nu distruge doar unul dintre rele, ci prin extindere de la un păcat, ajunge să înțeleagă nesăbuința referitor la toate felurile de răutate. Cei fără de lege se poartă nesăbuit față de templu, se poartă nesăbuit față de aproapele, se poartă nesăbuit față de ceea ce este după chipul Ziditorului și prin chipul Ziditorului nesăbuința urcă la Ziditor. Căci după cum cel care batjocorește un chip împărătesc este judecat ca și

---

[1658] *Is*. XXIX, 14; *I Cor*. I, 19.
[1659] *Fac*. XLIX, 7.
[1660] *Fac*. IX, 25.
[1661] Joc de cuvinte între כְּנַעַן *kena'an* „Canaan”, nume propriu al țării, și כְּנוֹעַ *keno'a* „ca o mișcare” (verbul נוֹעַ „a se mișca”).

cum ar fi greşit împotriva împăratului însuşi, tot aşa în mod evident este tras la răspundere pentru păcat cel care îl batjocoreşte pe cel după chipul [Ziditorului]. Dar înaintea tuturor se poartă nesăbuit faţă de sine desfrânatul din cauza întinării, adulterul din cauza faptei de ruşine, hoţul din cauza lucrării josnice, ruşinoase şi ticăloase, mincinosul din cauza negării adevărului, sperjurul din cauza înstrăinării de Dumnezeu. Orice păcat este nesăbuinţă şi odraslă a nesăbuinţei, care îl cuprinde mai întâi pe nesăbuit.

Se va smeri nesăbuinţa celor semeţi, pentru că semeţia este sora fărădelegii. Căci cel nedrept este semeţ faţă de dreptate şi se trufeşte faţă de ea. Cel nestăpânit vorbeşte împotriva cumpătării, când îl disprețuieşte pe cel ce se cercetează cu acrivie în toate şi îşi disciplinează până şi mişcarea ochilor; iubitorul de lux pe cel moderat în trai; cel smintit râde de cei bogaţi în înţelepciune şi care şi-au adunat asiduu învăţăturile de pretutindeni. De aceea, Domnul, împotrivindu-Se celor semeţi[1662] şi smerindu-i pe păcătoşi până la pământ[1663], vesteşte smerirea nesăbuinţei celor semeţi. Cel care îi smereşte pe cei semeţi îi scapă de asemănarea cu diavolul, care este tatăl trufiei şi îi duce să înveţe de la Cel ce spune: «*Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*»[1664].

268. «*Şi vor fi cei rămaşi mai scumpi decât aurul nelămurit*[1665] *şi omul mai scump decât piatra din Sufir*»[1666].

După ce au fost aduse mari ispitiri şi au venit războinici care au distrus lumea, după ce a fost smerită toată semeţia, atunci oamenii aflaţi dintre mulţi, care nu şi-au vătămat cu nimic sufletul din părtăşia cu cei fără de lege, ci care au fost încercaţi prin miile de ispitiri şi încercări, care şi-au dat cu acrivie dovada intenţiei lor sunt mai de cinste decât aurul nelămurit şi decât orice piatră preţioasă, care pare să se găsească în Sufir. Se pare că numeşte Sufir[1667] o ţară din neamul indian, în care se află pietre preţioase. Iar aurul nelămu-

---

[1662] *Iacob* IV, 6.
[1663] *Ps*. CXLVI, 6.
[1664] *Mt*. XI, 29.
[1665] ἄπυρος „fără foc", „nelămurit în foc", care nu a fost topit în cuptor.
[1666] *Is*. XIII, 12.
[1667] În ebraică este Ofir, identificat de obicei cu Etiopia.

rit este cel care nu are în el niciun amestec cu o materie străină, ci când se arată deodată, convinge vederea ochilor că este încercat și neamestecat cu bronz sau cu vreun alt aliaj.

269. «*Căci cerul se va tulbura și pământul se va cutremura din temeliile lui, de la mânia urgiei Domnului Savaot, în ziua în care va veni mânia Lui*»[1668].

Întreaga zidire se mișcă împreună cu Stăpânul pentru răzbunare împotriva celor care au păcătuit față de El[1669]. Căci după cum cerul se miră și se cutremură față de încălcările legii neașteptate ale poporului, când l-au părăsit pe Domnul[1670], la fel, când sunt îndeplinite păcatele celor apostați și vine timpul răsplătirii, se spune că se mânie și se ridică împreună cu urgia lui Dumnezeu.

Mânia cerului trebuie înțeleasă ca [fenomenele] înfricoșătoare care se abat din el asupra celor pedepsiți, când se face întunecarea stelelor, soarele se va umbri și luna nu va mai fi luminată[1671], când trăsnete vor răzbate și tunete cumplite vor bubui, când aerul de deasupra capului va fi înnegurat, încât de pretutindeni va fi un chin nepotolit pentru cei lăsați pradă urgiei. Căci zidirea, slujind Făcătorului, se încordează pentru pedeapsa împotriva celor nedrepți, dar se domolește pentru binefacerea celor care au crezut în El[1672]. Iar acestea se întâmplă din cauza mâniei urgiei Domnului. Este obișnuit Scripturii să numească „mânia urgiei" fumegare și ca o aprindere a pedepsirii petrecute pentru răsplătirea faptelor rele[1673].

270. «*Pământul se va cutremura din temeliile lui*»[1674].

Arată că seismul nu va fi unul ușor, nici obișnuit, când zguduitura se produce la suprafață, ci va răsturna fundația lui și tulburarea îl va cuprinde cu totul. Temelia pământului nu este cunoscută firii omului, după cum învățăm în *Iov*, unde Domnul spune: «*Unde erai când Eu am întemeiat pământul? Vestește-Mi, dacă ai pricepere. Cine*

[1668] *Is*. XIII, 13.
[1669] *Înț. Sol.* V, 18.
[1670] *Ier*. II, 12.
[1671] *Mt*. XXIV, 29.
[1672] *Înț. Sol.* XVI, 24.
[1673] Sf. Vasile leagă θυμός „mânie" de ἀναθυμίασις „fumegare".
[1674] *Is*. XIII, 13.

i-a pus măsurile, dacă știi? Sau cine i-a pus deasupra sfoara [de măsurat]? Cine i-a fixat inelele? Cine este cel care a pus peste el piatra unghiulară»[1675]? Sau poate, după concepția celor din afară, Domnul a întemeiat pământul în centrul sferei care înconjoară lumea, ca el prin echilibru ținându-se departe din toate părțile în mod egal de cer, să stea fix și să fie susținut neclintit. Iar dacă pământul este întărit așa de ferm, în mod evident că, [odată] mișcat din temelie, se va muta de pe locul pe care se află.

De vreme ce a te mânia este propriu [ființelor] raționale și însufleţite, unii își închipuie deja că și cerul este însufleţit și se folosesc de termen, ca și cum [cerul] ar putea să se ridice împreună cu Stăpânul în mânie. Dar una ca aceasta este o născocire mitică. Fiindcă adesea [Scriptura] numește cer în mod metonimic ființele mai presus de ceruri, după cum este obiceiul și la noi să spunem: „întreaga cetate a ieșit" și „cetatea a cerut aceasta de la conducător", căci spunem „cetate" în loc de „locuitori". De aceea, și cerul se mânie, dacă puterile cerești sunt în acord cu urgia dreaptă a lui Dumnezeu. După cum se face bucurie în ceruri pentru un păcătos care se pocăiește[1676], tot așa și mânia și tristețea pentru cei apostați prin păcat de la Ziditor.

271. «*Și vor fi cei rămași ca o căprioară care fuge și ca o oaie care rătăcește, și nu va fi cel ce [le] adună ca omul să se întoarcă în poporul său și să alerge în țara sa. Căci cine va fi capturat, va fi învins. Și cei ce sunt adunați, vor cădea de sabie. Și pe copiii lor îi vor lovi în fața lor, casele lor le vor jefui și pe femeile lor le vor lua*»[1677].

La atacul dușmanilor, unii care vin față în față cad în linia de bătaie, dar alții scăpând, fug precum o căprioară. [Aceasta] este un animal sperios și fricos, care fuge mult prin iuțimea picioarelor și nu se oprește. «*Vor fi ca o căprioară și ca o oaie rătăcitoare*»[1678]. Căci oile nu au nicio pricepere proprie ca să pornească spre pășuni mănoase, să se așeze în locuri mai sigure sau să-și caute de băut, dacă nu este cineva păstor și conducător peste ele. De aceea, cei de atunci

[1675] *Iov* XXXVIII, 4-6.
[1676] *Lc*. XV, 10.
[1677] *Is*. XIII, 14-16.
[1678] *Is*. XIII, 14.

vor fi fugari ca și căprioarele, dar neajutorați ca și oile rătăcitoare, pentru că nu au conducător. «*Și nu va fi cel ce [le] adună*», ci cei fricoși vor fi risipiți de cei care îi urmăresc, iar cei rămași vor fi învinși de vrăjmași. Și de s-ar aduna ca să stea laolaltă și să facă un grup de ajutor, vor cădea de sabie. Apoi descrie suferințele jalnice ale celor înrobiți. Pe copiii lor îi vor lovi înaintea ochilor părinților și casele lor le vor jefui și pe femeile lor și le vor lua cu silnicie.

272. «*Iată voi ridica împotriva voastră pe mezi, care nu țin seama la argint, nici nu au trebuință de aur. Săgețile tinerilor le vor sfărâma și de copiii voștri nu le va fi milă, nici pe copiii tăi nu-i vor cruța ochii lor*»[1679].

Cu mult timp în urmă, după cum ne-a transmis istoria, mezii au atacat stăpânirea asirienilor și au ruinat Babilonul. Profeția lui Isaia este cu multe generații înainte de robia lui Israel. Iarăși, mulți ani după Israel s-au arătat mezii, pornind război cu asirienii. De aceea, este o consolare a celor luați prizonieri așteptarea răzbunării care îl va afecta după mult [timp] pe poporul care l-a oprimat pe Israel. «*Voi ridica*, spune, *împotriva voastră pe mezi*», care nu vor fi convinși nici de argint, nici de aur. Voi, babilonienilor, nu veți putea prin abundența de bogăție să-i cumpărați ca să nu suferiți. Căci nu sunt atrași de averi, pentru că ei înșiși sunt foarte bogați. De aceea, în războaie nu sunt abătuți la jefuirea morților, nici nu se ocupă de pradă și [li] se pare nedemn să ia de la cei captivi. Dar vor sfărâma arcurile tinerilor de la voi și nu vor avea nicio milă, nici cruțare pentru copii.

Iar numele mezilor tradus înseamnă „din cel suficient”[1680]. Desigur, Cel care este suficient în toate și care poate să aducă cele după vrednicie, Acela îi mișcă pe mezi. Sau poate pentru că Madai este fondatorul Mediei[1681], iar acesta se tâlcuiește „măsurătoare”[1682], se spune că mezii sunt aduși pentru pedepsirea după măsură a celor care au trăit în răutate, pentru ca după măsura cu care fiecare dintre

---

[1679] *Is*. XIII, 17-18.

[1680] Joc de cuvinte în limba ebraică între termenul pentru mezi מָדַי *madai* și מִדַּי *middai* „din cel suficient” (prepoziția מִן *min* însoțită de דַּי *dai* „suficient”).

[1681] *Fac*. X, 2.

[1682] Joc de cuvinte între מָדַי *madai* Media și verbul מָדַד *madad* „a măsura”.

noi a măsurat, fie realizând [fapte bune], fie păcătuind, după aceasta să fie primite fie cele de răsplătire, fie cele de pedeapsă[1683]. Astfel sunt mezii. Nu se vor milostivi de pruncii babilonienilor, nici nu vor accepta să-i păstreze pentru ei.

Poate că Scriptura spune acum „copii" la roadele și la odraslele sufletului babilonienilor. Asemenea cred că sunt și copiii celui fericit de *Psalm*, în care înțelepciunea este femeie, pe care Domnul căutând-o, Și-o ia mireasă și soție, fiind îndrăgostit de frumusețea ei[1684]. Cred că în *Psalmul CXXXVI* se vorbește despre copiii aceștia: «*Fiică ticăloasă a Babilonului, fericit cel care îți va răsplăti plata ta pentru ce ne-ai răsplătit nouă. Fericit cel care va apuca și va zdrobi pruncii tăi de stâncă*»[1685]. Căci [Scriptura] prevede ziua răsplătirii, în care mezii, cucerindu-i pe babilonieni, nu se vor milostivi, iar ochii lor nu-i vor cruța nici pe copiii acelora.

Observă că *Psalmul* nu îl fericește pe cel care îl ucide oricum pe copilul babilonian, ci vrea mai întâi ca pruncii lor nou-născuți să fie nimiciți, nelăsându-i să ajungă să crească, pentru ca să nu sporească mai mult în răutate. Iar în al doilea rând că nu în orice fel sunt uciși. Căci îl fericește pe cel care învinge și întrece cu înțelepciunea sa naşterea de prunci a minții amestecate, care se cheamă Babilon (amestecare), iar apoi îi izbește de stâncă. Iar Stânca, și în acest [pasaj], este Hristos. Cel care lovește învățăturile rele de cuvântul adevărului, acela este cel care zdrobește pruncii babilonieni de piatră. De aceea, dacă pruncii Babilonului sunt învățăturile eterodocșilor, care tulbură sufletul celui care [le] primește, copilul babilonian prins [trebuie] să fie [foarte] bine zdrobit de stâncă.

273. «*Și va fi Babilonul, care este numit slăvit de împăratul caldeilor, în ce fel a prăpădit Dumnezeu Sodoma și Gomora. Nu va fi locuit timp de veacuri, nici nu vor intra în el multe generații, nici arabii nu vor trece prin el, nici păstorii nu se vor odihni în el. Și se vor odihni acolo fiare, și se vor umple casele de ecou. Și se vor odihni aco-*

[1683] *Mc*. IV, 21.
[1684] *Ps*. XLIV, 13 (Septuaginta v. 12).
[1685] *Ps*. CXXXVI, 8-9.

lo sirene[1686] *și demoni vor dănțui acolo. Și onocentauri vor locui acolo și arici se vor cuibări în casele lor. Vine repede și nu întârzie și zilele ei nu zăbovesc*»[1687].

Prin acestea relatează umilirea Babilonului. Și pentru că amintirea slavei de dinainte de acesta face lucrarea mai cumplită, arată de la ce stare ajunge în asemenea schimbare. «*Și va fi*, spune, *Babilonul, care este numit slăvit*»[1688]. Aceasta a devenit ca propriul supranume și toți îl numeau cu adaosul: „Babilonul cel slăvit". Împăratul caldeilor îl făcea renumit, pentru că, prăpădindu-i pe mulți, a mutat în el oastea celor cuceriți și l-a înconjurat cu ziduri mari, a pregătit o forță militară mare și l-a ridicat prin construcții strălucitoare. Acesta va fi totuși prăpădit «*în ce fel a prăpădit Dumnezeu Sodoma și Gomora și nu va fi locuit timp de veacuri*»[1689]. Probabil că a delimitat prăpădul ei și pustiirea într-un timp anume, de aceea nu a spus „și va fi distrusă în veac", ci a adăugat: «*timp de veacuri*». Și următoarele arată că a prevestit pustiirea ei totală. «*Nu vor intra în el multe generații*»[1690], ca și cum pustiirea ar fi în multe generații, dar după acestea ar fi iarăși locuită.

274. «*Nici arabii nu vor trece prin el, nici păstorii nu se vor odihni în el*»[1691].

Scriptura prezintă trista pustiire, pentru că va fi un asemenea pustiu, încât nici păstorilor nu li se va găsi adăpost în el, nici arabilor, locuitori ai pustiului. Cei care jefuind și prădând toate scormonesc cetățile și satele, aceștia nu intră din cauza disperării lui că nici nu mai sunt locuitori, și nici nu se mai găsește ceva pentru trai. Ci spune că va fi bârlog al fiarelor, iar casele se vor umple de ecou.

[1686] Sirene sunt ființe mitologice locuitoare ale mărilor, jumătate femei, jumătate pești, care îi atrăgeau pe corăbieri cu cântecele lor. Este posibil ca de fapt Septuaginta să translitereze aici cuvântul ebraic *seirim* „țapi lânoși", care, însă, în textul ebraic corespunde ca poziție celui de-al doilea termen, tradus de Septuaginta „demoni".

[1687] *Is*. XIII, 19-22. Deja de la «*Vine repede...*» începe capitolul XIV. Textul «*Zilele ei nu zăbovesc*» nu se găsește în Septuaginta.

[1688] *Is*. XIII, 19.

[1689] *Is*. XIII, 19.

[1690] *Is*. XIII, 20.

[1691] *Is*. XIII, 20.

Ecoul înseamnă pustiirea extremă. Căci ecoul este un sunet care reverberează, venind iarăşi la cel care l-a emis din [lucrurile] tari şi rezistente. Acesta se întoarce răsunător în pustiuri, dar în cetăţile sau satele locuite, nu i se permite să meargă până la capăt, fiind dispersat fie de aerul despicat de obiectele puse în cale, fie de sunetul care se interpune pieziş. Totuşi, aici casele se vor umple de ecou. Ecoul este simbol al pustiirii.

«*Şi se vor odihni acolo sirene şi demoni vor dănţui acolo. Şi onocentauri vor locui acolo şi arici se vor cuibări în casele lor*»[1692]. Cuvântul din afară (păgân) transmite că sirenele sunt femei care cântă, dar aici pare să fie numele unor demoni. De aceea Aquila numeşte „sirenele" „struţi"[1693]. Este un animal iubitor de singurătate, care sălăşluieşte de cele mai multe ori în nisipurile cele mai neroditoare. De aceea Scriptura redă pustiul extrem prin sălăşluirea struţilor. Iar pe „onocentaurii", de care vorbesc cei Şaptezeci, Aquila îi numeşte „păroşi"[1694]. Pare să înfăţişeze un neam de demoni îmblăniţi şi întunecaţi la înfăţişare, a căror faptă este [să umble] neliniştiţi, să nu stea deloc cu picioarele şi nici să nu se folosească de cuget.

«*Şi onocentauri vor locui acolo*»[1695]. Scriptura pare să înfăţişeze şi alt fel de demoni, pe care ceilalţi[1696], transpunând însăşi pronunţia ebraică, îl numesc *siein*. Dar acolo, spune, şi aricii îşi vor face sălaşurile. Pasajul relatează că toate animalele singuratice vor locui Babilonul după pustiire.

275. «*Vine repede şi nu întârzie şi zilele ei nu zăbovesc*»[1697].

[1692] *Is*. XIII, 21.

[1693] În ebraică termenul este בְּנוֹת יַעֲנָה *benot ya'ana*, tradus de obicei prin „struţi" (lit. „fiicele struţului"). Aquila şi Symmachus traduc στρουθοκάμηλοι „struţi", iar Theodotion foarte apropiat de textul ebraic, θυγατέρες στρουθῶν. Cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 455.

[1694] Textul ebraic are אִיִּים *'iyyim* „şacali". După F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 455 de fapt Aquila traduce pe „demoni" cu τριχιῶντες.

[1695] *Is*. XIII, 22.

[1696] În loc de „onocentauri", alţii (nu se precizează cine anume) au ἰείν. Termenul de σιείν este de fapt o transliterare greşită şi mai apare la Eusebiu.

[1697] *Is*. XIII, 22.

Spune că prăpădul Babilonului este grabnic și că nu este nicio amânare a celor amenințate. De vreme ce se amenință că Babilonul va fi distrus ca Sodoma, trebuie să știm că sunt multe pustiuri cu numele Sodoma. Căci numele însuși se tâlcuiește și „orbire" și „pustiire", și „liniște adâncă" și „asemănare", „chemare" și „temeliile lor"[1698]. Iar Gomora se traduce prin „măsură" și „răzvrătire"[1699]. Dar nu cred că are nevoie de toate [acestea] cel care vrea să interpreteze cum Babilonul va fi distrus asemenea Sodomei. Căci se pare că Dumnezeu distruge, făcând bine celor distruși, după cum și doctorul [distruge] orbirea. Iar distrugerea orbirii este începutul vederii. Distruge pustiirea ca ridicând sterilitatea să le dăruiască odraslele faptelor dreptății. Și liniștea adâncă o distruge, ca să pună în inimi cuvântul pentru a-L slăvi pe Dumnezeu.

De aceea, distrugând și Gomora, pentru că Gomora se tâlcuiește deopotrivă „măsură" și „răzvrătire", nimicește răzvrătirea și tulburarea din ea, ca cei răzvrătiți și cei care sunt într-o dispoziție dușmănoasă păcii să se îmbuneze. Oricine acceptă chestiunile despre naștere și acordă întâietate necesității, sorții și destinului[1700] și, cât ține de el, prin susținerea acestora îi îndepărtează de credința în Dumnezeu și de la dreapta credință pe oameni, acela consideră slăvite lucrurile babilonienilor. Căci astrologia este o invenție a caldeilor, care spun că cele ce sunt depind de ele însele și nu de Dumnezeu și supunând lucrurile mișcării astrelor, resping pronia care administrează [nevoile] oamenilor, încât [după părerea lor] nici rugăciunea, nici dreapta credință nu [mai] pot fi de niciun [ajutor], și chiar dacă par să fie, și ele se supun rațiunii sorții.

[1698] Prin jocuri de cuvinte, סְדוֹם *sedom*, Sodoma, este apropiată de următoarele cuvinte: סוּמָא *suma'* „orb" (rădăcina nu apare în Vechiul Testament), שׁוֹד *șod* „pustiire", שָׂדֶה *sade* „câmp", „pustiu", דְּמִיָּה *dumiyya* „tăcere", דְּמוּת *demut* „asemănare", זִמּוּן *zimmun* „chemare", „întâlnire" (rădăcina apare în textul arameic al Vechiului Testament) și יְסוֹדָם *yesodam* „temelia lor".

[1699] Probabil este un joc de cuvinte între עֲמֹרָה *'amora* Gomora și גְּמַר *gemar* „sfârșit", „limită" și rădăcina עָמַר „a stivui".

[1700] Babilonienii practicau intens astrologia. Aici sunt combătuți toți cei care se încred în horoscop, zodii și influența destinului asupra vieții omenești.

276. Numeşte Babilonul ceva slăvit cel care slăveşte bogăţiile lumeşti, măririle, nobilimea după trup şi toate cele care sunt asemenea acestora. Căci toate acestea sunt confuze pentru gânduri şi sunt vrednice să fie numite la fel cu Babilonul. Domnul îl distruge şi îl face sălaş al demonilor sălbatici, fie dacă vrei să-l înţelegi ca cetate, fie ca suflet amestecat. Căci pustiit de locuirea lui Dumnezeu, trebuie să devină sălaş al duhurilor rele. Aici păstorul nu se odihneşte. Căci nu I se potriveşte bunului Păstor să aşeze sălaşul, în vreme ce turma încredinţată este nimicită. Ci, spune, [îşi fac sălaşul] sirene, demoni, onocentauri şi arici. De aceea, când vezi un suflet confuz, să ştii că acela s-a umplut de ecou, pentru că în el nu mai este nici cuvânt clar, nici distinct, ci un zgomot fără sens iscat de patimi cuprinde [partea] conducătoare[1701] a sufletului aceluia.

De aceea, pare că puterile rele prin chemarea cu glasul, producând plăcere sufletelor, pe care le încântă spre pieire, îi vânează pe cei care trec [prin viaţă]. Este necunoscut dacă prin glas [apare] plăcerea sau dacă într-alt fel provocările şi insinuările spre păcat se fac prin acei demoni, doar că cei fermecaţi de desfătare uită de ridicarea spre patria adevărată. Iar dacă vezi pe cineva care vatămă auzul şi îl întoarce de la adevăr, întorcându-l spre mituri[1702] şi neîncrezându-se în cuvântul cel puternic, nici în mustrare, nesuportând nici critica severă care îl duce pe ascultător la acrivie, dar fiind prieten cu cuvântul vestit pentru bucurie şi plăcere, să ştii că unul ca acesta este ţinut de sirene, fiind înşelat de vorbirea meşteşugită şi de laude.

Demonii, care produc în noi diverse păcate, se spune că dansează, pentru că dansul este o mişcare felurită a membrelor. Şi pentru că dansatorii preiau scena având în alte dăţi alte feţe[1703], tot aşa şi demonii, folosindu-se de noi ca de nişte măşti, acum dansează ca un furios, acum ca unul care doreşte şi este agitat de plăcerea trupului, altădată ca un mincinos. Şi astfel ne facem primitori ai lucrării felurite ale demonilor, schimbându-ne după dorinţa acelora inima

---

[1701] Raţiunea.
[1702] *II Tim*. IV, 3-4.
[1703] πρόσωπα „măşti".

noastră și mădularele trupului. Deci, când vezi pe cineva acum cuprins de râs nestăpânit, acum smerit de tristeţe, sfâșiat de urlete, plânsete și bocete, gândește că în el dansează cineva, schimbând alte și alte înfățișări. Și acum intră o scenă cu iubirea de arginţi, acum una cu slava deşartă, altă dată una cu trufia. Iar în general dispreţuiește neamul oamenilor cel care dănţuiește și saltă în sufletele ușoare, ușor de condus și ușor de mutat spre păcat.

Numele de „onocentauri" arată alcătuirea compusă și stranie a animalului[1704], doar dacă nu este și el un fel de demon, care acum ne face să dăm atenţie celor omenești, acum ne târăște spre patimile animalice. Iar „ariciul" este un animal care are în jur ţepi în loc de peri, greu de prins și viclean. Toate acestea vin repede peste sufletul confuz și nu este nicio întârziere a zilelor.

[1704] Onocentaur este un termen compus, format din ὄνος „măgar" și din κένταυρος „centaur" (numele vine de la κεντέω „a împunge", „a chinui").

CAPITOLUL XIV

277. «*Și va milui Domnul pe Iacob și va alege pe Israel*»[1705].

Cred că există un motiv pentru care [expresia] «*și va milui*» se referă la Iacob, nume pe care l-a purtat până la lupta lui Iacob[1706], iar [expresia] «*va alege*» la Israel, care a fost dat patriarhului ca plată la luptă[1707]. Cel miluit arată mai smerit, iar cel chemat mai distins. De aceea «*va milui Domnul pe Iacob și va alege pe Israel*» este sinonim cu: «*Iacob fiul Meu, îl voi sprijini, Israel, alesul Meu, sufletul Meu l-a primit*»[1708]. Căci Iacob este luat drept cel încă învățat [în lucruri elementare] și trupesc, dar Israel cel mai puternic și duhovnicesc. Dar în general Iacob și Israel «*se vor odihni în pământul lor*»[1709], acel pământ, despre care s-a spus: «*Fericiți cei blânzi, căci aceia vor moșteni pământul*»[1710], care nu este parte din pământul ajuns sub blestem, din care cel care îl lucrează mănâncă toate zilele vieții lui în necazuri[1711]. «*Dar și străinul se va lipi de Iacob și de Israel care se odihnește pe pământul lui*»[1712]. Unul care lucrează pământul, un prozelit, acesta este străinul. Probabil acesta este poporul dintre neamuri, care se lipește de Iacob, pe care Scriptura îl numește „străin”, fiind ca un conlocuitor și prozelit.

Este o binefacere pentru cei inferiori și care nu sunt puși să se conducă ei înșiși, să slujească celor care conduc cu pricepere. De aceea i se spune lui Isav în binecuvântări: «*Și îi vei sluji fratelui*

[1705] *Is*. XIV, 1.
[1706] *Fac*. XXXII, 28.
[1707] *Fac*. XXXII, 28.
[1708] *Is*. XLII, 1.
[1709] *Is*. XIV, 1.
[1710] *Mt*. V, 4.
[1711] *Fac*. III, 17.
[1712] *Is*. XIV, 1.

tău»[1713]. Aceasta este «*Și se vor înmulți în pământul lui Dumnezeu ca slujitori și slujitoare*»[1714]. Li se adaugă slujirea ca binefacere.

«*Și cei robiți vor fi cei care îi robesc pe ei*»[1715]. Unii i-au dus în mod tiranic în robie, supunându-i pe cei învinși slujirii diavolului, iar alții sunt duși în robie prin iubirea de oameni, fiind aduși de la tirania diavolului la slujirea lui Hristos.

Făgăduința este pentru Israel, eliberare de slujire cea aspră, cu care au slujit babilonienilor și îndemn la compasiune, ca să facă plângere pentru împăratul Babilonului și să nu se bucure de căderea lui, ci să-l plângă, ca pe unul care suferă [pedepse] vrednice de milă și îndurare.

278. «*În felul în care o haină mânjită cu sânge nu este curată, tot așa nici tu nu vei fi curat. Pentru că ai distrus pământul Meu și pe poporul Meu l-ai ucis; nu vei îndura timp de veacuri*»[1716].

[Acestea] sunt încă părți din plângerea pentru conducătorul Babilonului și cele ale aceluia. Căci de vreme ce Lucifer[1717] cel care a căzut din cer a spus în inima lui: «*Mă voi sui în cer și voi fi asemenea cu cel Preaînalt*»[1718], ca să arate cât departe de asemănarea cu Cel sfânt se ține cel întinat cu toată necurăția și uciderea, este comparat cu o haină, care prin natura ei era făcută spre podoaba omului, dar care prin mânjirea cu sânge nu mai poate fi primită spre folosul omenesc. Din aceasta este clar că cel rău nu are necurăția în alcătuire, ci pentru că s-a mânjit de sânge, distrugând pământul Domnului și ucigând poporul prin păcat. Deja și în altă parte am văzut că firea omenească este asemănată cu o haină de către același profet, care spune către cei învechiți în rele: «*Iată voi toți v-ați învechit ca o haină și molia vă mănâncă*»[1719].

[1713] *Fac*. XXVII, 40.
[1714] *Is*. XIV, 2.
[1715] *Is*. XIV, 2.
[1716] *Is*. XIV, 19-20.
[1717] Ἑωσφόρος „aducătorul zorilor", identificat cu planeta Venus, care poate fi văzută dimineața. În ebraică este הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר *Helal ben Șahar*, „Cel strălucitor, fiu al zorilor".
[1718] *Is*. XIV, 14.
[1719] *Is*. L, 9.

Dar amenințarea este înfricoșătoare, ca nici după aceea să nu fie curat. Căci cel care este mânjit în vreun păcat respinge curățenia de față, dar nu este lipsit de curățirea viitoare nădăjduită din pocăință. Dar aici hotărârea este definitivă să nu fie curat nici după aceea, pentru că s-a mânjit cu sângele poporului lui Dumnezeu, pe care l-a ucis prin neascultare, târându-l spre răutate.

279. Probabil înainte de a fi omul creat, i-a fost lăsat și diavolului loc de pocăință și dacă vanitatea, chiar dacă era o boală mai veche, ar fi fost totuși îngrijită, [iar el] s-ar fi vindecat prin pocăință, se putea ca el să fie repus la început. Dar de la pregătirea lumii, sădirea raiului și omul din el, porunca lui Dumnezeu, pizma diavolului și uciderea celui cinstit, i s-a închis și locul pocăinței. Căci dacă Isav nu a găsit loc de pocăință, când și-a vândut drepturile de întâinăscut, ce loc de pocăință s-ar lăsa celui care îl ucide pe omul întâicreat și prin acela a introdus moartea? Ei spun că pata făcută pe haină de la sângele uman nu poate fi scoasă în niciun chip, ci stricăciunea făcută prin înmuierea în sânge se învechește odată cu ea. De aceea, nu îi este posibil aceluia ca, îndepărtând pata de la sânge, să devină curat.

Observă dar textul care înfățișează viu murdăria de la ucidere. Căci nu spune: „cufundat în sânge", ci „mânjit", ca să-l arate înfășurat în uciderea celor nimiciți. Acesta a distrus pământul lui Dumnezeu și a nimicit poporul. De aceea Nabucodonosor a pustiit pământul, tăind plantele roditoare de pe el, dând satele distrugerii prin incendiere[1720]. El însuși pe poporul lui Israel, pe unii i-a ucis cu sabia, iar pe alții i-a dus captivi în Babilon. Dar deja este numit în mod mistic împărat al Babilonului stăpânitorul acestei lumi. Cineva ar numi potrivit Babilonul amestecul (confuzia) acestei lumi. Căci a făcut rob pe poporul lui Dumnezeu, mutându-l de la viață la moarte, și a pustiit pământul, nimicind trupul fiecăruia prin păcate, după cum s-a scris, că: «*Tot trupul și-a nimicit calea lui*»[1721].

280. «*Sămânță rea, gătește-ți fiii tăi ca să fie uciși pentru păcatele tatălui tău, ca să nu se scoale și să umple pământul de cetăți. Și*

[1720] *IV Reg*. XXV, 1 ș.u.; *Ier*. XXXIX, 1 ș.u.
[1721] *Fac*. VI, 12.

Mă voi scula asupra lor, zice Domnul Savaot, și voi pierde numele lor și rămășița și sămânța»[1722].

Nu numai el nu va fi curat, ci și urmașii celui rău vor fi distruși împreună cu el prin bunătatea iubitorului de oameni Dumnezeu, Care permite distrugerea copiilor, nu atât din naștere trupească de prunci, cât din cea a faptelor împlinite din deprinderea rea. «*Sămânță rea*». De vreme ce nu era tatăl răutății, ci a luat naștere de la altul care a început răutatea și a făcut după răutatea celui care l-a semănat, se spune „sămânță rea". «*Gătește-ți fiii tăi ca să fie uciși pentru păcatele tatălui tău*». Nu se spune deloc sămânță rea a cuiva [doar] la ce a apărut dintr-o însămânțare de dinainte, ci este denumită [așa] și sămânța care începe producerea unui alt [lucru].

După cum la facerea lumii cele care au înmugurit mai întâi au fost semințe pentru altele, dar ele nu au fost din altele, căci erau mai vechi decât cele produse prin sămânță, tot așa probabil și acum Scriptura pe cel care începe răutăți spre pildă altora și devine ca o sămânță prin imitare, îl numește „sămânță rea", nu ca și cum ar avea existența[1723] [rea] de la cei de dinainte, ci ca și cum ar da început celor născuți după [el]. Cineva ar putea fi prin el însuși „sămânță rea", aflându-se ca întemeietor al răutății. Și, iarăși, cel învățat de dascăli răi, este numit asemenea. Păcătosul acela a ascultat «*sămânța lui Canaan și nu a lui Iuda*»[1724] nu pentru că neamul după trup avea vreun bastard și era de neam amestecat din Canaan, ci se numește „sămânța lui Canaan" din cauza imitării lui Canaan. Deci, fiecare poate să fie prin alegerea sa fie sămânță sfântă, fie dimpotrivă. Ascultă-l pe Pavel, care zice: «*Căci v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos*»[1725], și: «*Și celor câți L-au primit, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu*»[1726], și: «*Cine săvârșește păcatul se naște din diavolul*»[1727].

[1722] *Is*. XIV, 21-22.
[1723] ὑπόστασις. A se observa că aici ipostază este folosit cu sensul de „fire".
[1724] *Ist. Sus.* 56..
[1725] *I Cor*. IV, 15.
[1726] *In*. I, 12.
[1727] *I In*. III, 8.

281. Ce dorește Scriptura poruncind seminței rele să-și pregătească pentru ucidere copiii pentru păcatele părintelui? Am observat în multe locuri că faptele fiecăruia și roadele sufletului sunt numite „copii". Căci, spune, «*se va mântui prin naștere de copii, dacă va stărui cu înțelepciune în credință, în iubire și în sfințenie*»[1728]. Sufletul este izbăvit ca femeia mirelui care nu este înșelat de câte ori face să rodească prin cuvânt copii, faptele bune, dacă rămâne în deprinderea cea bună și nu este întunecat de păcatele născute după aceea. La fel și noi, ascultăm prin legea duhovnicească și dumnezeiască de binecuvântarea care zice: «*Binecuvântați să fie roadele pântecelui tău*»[1729], pe care nu le considerăm că sunt altceva decât roadele sufletului. «*De frica Ta, Doamne, în pântece am luat și am ne-am chinuit și am născut duhul mântuirii, pe care am făcut-o pe pământ*»[1730].

De aceea, la distrugerea faptelor rele se spune „uciderea copiilor", făcută spre folosul părintelui care le-a născut. Deci, tropologia din acest pasaj are ascunsă iubirea de oameni, poruncind seminței rele, dacă se învoiește, să se ușureze de greutatea răutăților lor. Cei formați după cel rău și deveniți fii ai răutății sunt obligați să-și ucidă toatele roadele cu răutăți ale sufletului lor. Căci dacă nu murim păcatului, cum să trăim dreptății[1731]?

Căci, spune, «*ca să nu se scoale și să umple pământul de cetăți*». Răul este o ridicare a răutății. De aceea, trebuie să rămână mort și să se nu adune într-o alcătuire și să fie mulțime. Căci aceasta este cetatea. Se cuvine ca Domnul Savaot să distrugă numele, rămășița și sămânța răutății.

282. Fericită este starea sufletului și a stăpânirii omenești în care numele răutății nu este folosit, potrivit Apostolului, care zice: «*Dar desfrâu și necurăție și nerușinare să nu se pomenească între voi, precum se cuvine sfinților*»[1732]. În al doilea rând, nu mai este rămășița. Căci mulți, fiind întorși de la fapte rele, reținând însă ca niște amintiri ale vechilor fapte, reînnoiesc prin ele adeseori păcatul liniș-

[1728] *I Tim*. II, 15.
[1729] *Deut*. XXVIII, 4.
[1730] *Is*. XXVI, 18.
[1731] *I Pt*. II, 24.
[1732] *Ef*. V, 3.

tit. Deci, ca să nu fie nicio rămășiță, adică nici ultima sămânță a învățăturii rele să nu rămână în cele următoare din amintirea celor precedente, «*acestea zice Domnul: Voi face Babilonia pustie, ca să sălășluiască arici și va fi de nimic. Și o voi face o groapă de noroi spre pierzare*»[1733]. Domnul de oameni iubitor amenință că va face Babilonia pustiu.

Pustiirea locuirii rele și distrugerea vieții amestecate este un [lucru] bun râvnit pentru cei care înțeleg. Amenință cu o asemenea pustiire a Babiloniei, încât nu va mai locui niciun om babilonian, ci vor fi puși în loc arici. Acest animal este înconjurat cu țepi tari și ascuțiți, își strânge capul și picioarele când vrea și ia forma precisă a unei sfere, încât este greu de prins, având capul și picioarele strânse, iar înfățișarea din toate părțile cu țepi. Acesta este singurul animal care se păzește liniștit de uneltitori. Căci cel care își pune mâinile pe el se zgârie cumplit, și cu cât vrea să-l țină mai bine, cu atât se înțeapă mai dureros.

283. De aceea, probabil, vorbește în pilde despre moravurile celor care locuiesc în cetate în locul babilonienilor: fără comuniune, însinguraţi, bucurându-se de viețuirea aspră. Faptul că felurile animalelor sunt luate drept moravuri ale oamenilor, am învățat din vedenia lui Petru, când în vasul coborât din ceruri erau tot felul de animale, târâtoare și înaripate și patrupede[1734]. Căci Scriptura vorbea în pilde de cei care urmau să se întoarcă la credință de la felurite păcate, aceștia fiind asemenea patrupedelor prin animalitate, sau târâtoarelor prin venin, sau păsărilor prin ușurătate și instabilitate.

Și ariciul este, probabil, în Scriptură luat alegoric referitor la oameni, după cum șerpii [îi închipuie] pe saduchei și farisei[1735], vulpea pe Irod[1736], caii în rut pe cei iubitori de plăcere[1737], oile pe cei mai lipsiți de răutate dintre oameni[1738], iezii pe cei fără comuniune și zgârciți. Încât și aricii, fiind un animal care are nădejdea să nu se

---

[1733] *Is*. XIV, 23.
[1734] *Fap*. X, 11.
[1735] *Mt*. III, 7.
[1736] *Lc*. XIII, 32.
[1737] *Ier*. V, 8.
[1738] *Mt*. X, 16.

vatăme de proprii țepi, sunt comparați corect cu bogații veacului acestuia, despre care Domnul spune că sufocă prin proprii țepi cuvântul și îl fac neroditor[1739]. Iar Babilonul va fi nimic și ca o groapă de noroi. Cât despre [sensul] sensibil, Scriptura arată că râul Efrat, care îl străbate prin mijloc, ne mai urmând trecerea prin albie, băltind în el, îl distruge complet și arată o groapă, nu cu apă curată, ci cu mizerie. Căci asemenea este sfârșitul distrugerii celor care Îl mânie pe Domnul.

284. «*Acestea zice Domnul Savaot. Precum am zis, așa va fi și precum am voit, așa va rămâne, ca să pierd pe asirieni din pământul Meu și din munții Mei. Și vor fi spre călcare și voi ridica de la ei jugul lor și gloria lor de pe umerii lor*»[1740].

Israelul după trup susține că Scriptura [lăsată] prin profet este despre pământul considerat de ei că este al lui Dumnezeu și despre munții aceștia pământești ai Iudeii sensibile, și [făgăduința] că Israelul va lua Asiria captivă, punându-le jugul robiei. Dar noi, care ne-am ridicat împreună cu Hristos și ne rugăm să le căutăm pe cele de sus[1741], numim „țară" inima cea bună, după cele ce am învățat de la Domnul Însuși, Care spune: «*Iar ceea ce a fost semănat în pământ bun, este cel care aude și-l înțelege, care aduce rod și face unul o sută, altul șaizeci, altul treizeci*»[1742]. De aceea, munte al lui Dumnezeu, în care asirienii vor fi spre călcare, poate să fie numit cel care a crescut în fapte bune și s-a ridicat deasupra altora în cuvânt și în cunoștință. În acesta vor fi dușmanii [spre] călcare.

Și orice jug al asirienilor va fi îndepărtat de Dumnezeu. Căci au gândit semeț, când s-au suit pe umerii oamenilor din moștenirea lui Dumnezeu și i-a pus sub propriul lor jug pe cei rupți prin păcate de la slujirea lui Dumnezeu. De aceea, având nădejde, după cele spuse, că dușmanii noștri vor fi nimiciți din pământul lui Dumnezeu și pe munții Lui vor fi călcați în picioare și jugul lor va fi ridicat și gloria cu care lăudându-se, ca unii care ne-au cucerit și ne-au asaltat, va fi nimicită, să facem orice ca să scuturăm stăpânirea lor

---

[1739] *Mt*. XIII, 22.
[1740] *Is*. XIV, 24-25.
[1741] *Col*. III, 1.
[1742] *Mt*. XIII, 23.

pentru totdeauna. Căci dacă am devenit munţi ai lui Dumnezeu, temeliile Lui sunt în noi[1743], cuvântul adevărului fiind coborât în inimile noastre şi faptele bune fiind zidite cu credinţă. Dar trebuie să ne lepădăm în mod curat de păcat, ca să avem gâtul liber de jugul asirienilor şi să putem fi înjugaţi ai lui Hristos. Nu pot fi două juguri puse pe grumazul nostru, al lui Hristos şi al asirianului. Fiindcă ce părtăşie are dreptatea cu fărădelegea, sau ce comuniune are lumina cu întunericul[1744]?

285. «*Acesta este sfatul pe care Domnul l-a sfătuit asupra întregii lumi şi aceasta este mâna cea înaltă asupra tuturor neamurilor lumii. Căci cine le va împrăştia pe cele ce a sfătuit Dumnezeu cel Sfânt? Şi cine va întoarce mâna Lui cea înaltă*»[1745].

Arată în mod clar că acestea sunt spuse despre cei din întreaga lume şi din toate neamurile, nimeni neputând să împrăştie cele pe care le-a sfătuit Dumnezeu cel Sfânt şi nimeni [neputând] să întoarcă mâna războinică a lui Dumnezeu de la pământul şi de la munţii Lui. Dar observă deopotrivă că expresia, după cum am înfăţişat în alte locuri, nu semnifică doar ceva rar, precum: «*Cine este înţelept şi pricepe acestea?*»[1746], şi: «*Cine este iconomul credincios şi priceput?*»[1747]. Acum «*cine va împrăştia*» este deopotrivă cu „nimeni". Căci nu este cuvios să se cugete că este cineva care poate să împrăştie sfatul Domnului.

286. «*În anul în care a murit regele Ahaz, s-a făcut cuvântul acesta: Nu vă veseliţi, voi toţi cei de alt neam, că s-a sfărâmat jugul celui care vă lovea. Căci din sămânţa şerpilor vor ieşi pui de aspidă şi puii lor vor ieşi şerpi zburători. Şi se vor paşte cei săraci de către El, iar oamenii săraci în pace se vor odihni. Dar va ucide cu foametea sămânţa ta şi rămăşiţa ta o va ucide*»[1748].

Dacă toate cele scrise de profeţi sunt grăite de Duhul Sfânt, este clar că înscrierea timpului profeţiei nu este inclusă zadarnic.

[1743] *Ps*. LXXXVI, 1.
[1744] *II Cor*. VI, 14.
[1745] *Is*. XIV, 26-27.
[1746] *Os*. XIV, 10.
[1747] *Lc*. XII, 42.
[1748] *Is*. XIV, 28-30.

Care este folosul din a învăţa că acest cuvânt a fost către cei de alt neam în anul în care a murit Ahaz, regele Iudeii? Ne gândim că [este] după cum în [cartea] *Exodului* s-a scris: «*A murit regele Egiptului şi au suspinat fiii lui Israel de munca lor şi au ridicat strigăt şi Domnul a auzit suspinele lor*»[1749]. Cât trăia regele cel rău, nu puteau să suspine către Dumnezeu. Căci îi obliga la munci grele[1750], nepermiţându-le să se uite în sus la Dumnezeu. Iar când cel rău s-a dus, atunci trebuie să bată [din palme] şi să se bucure de căderea vrăjmaşului. Ei sunt descrişi că în mod paradoxal gem, Scriptura arătând că, atâta vreme cât stăpânea mintea iubitoare de trup, din nepricepere nu ştiau să jelească răul păcatului. Dar de vreme ce au luat odihna de patimi, şi-au început vindecarea prin a geme, fiind încărcaţi cu faptele materiei şi ale trupului. De aceea şi iubitorul de oameni Dumnezeu i-a auzit pe ei[1751].

Asemănător acestei relatări se arată şi mai înapoi în [cartea lui] *Isaia*: «*Şi a fost în anul când a murit Ozia regele, L-am văzut pe Domnul, stând pe un tron înalt şi măreţ*»[1752]. Uzia este transmis de istorie ca un rege rău, pentru că: «*s-a semeţit inima lui a pierzanie şi a greşit faţă de Domnul, Dumnezeul său şi a intrat el însuşi în templul Domnului să tămâieze pe altarul tămâierii şi s-a făcut lepros*»[1753]. Şi atunci, când conducătorul cel rău este răsturnat şi slujba cea după lege este eliberată de necurăţii, tainele teologiei i se arată profetului. Şi aici Scriptura descrie că Ahaz, un conducător care nu era zelos, a murit, ca să arate că la încetarea răului, se face cuvânt către cei de alt neam de la Dumnezeu cel Binefăcător.

Căci găsim în *[cartea] a patra a Regilor*[1754], că acest Ahaz nu a făcut ce este drept în ochii Domnului şi pe fiul lui l-a trecut prin foc[1755], după urâciunile neamurilor, a jertfit şi a tămâiat pe înălţimi.

[1749] *Ieş*. II, 23.
[1750] *Ieş*. I, 14.
[1751] *Ieş*. III, 7.
[1752] *Is*. VI, 1.
[1753] *II Par*. XXVI, 16 ş.u.
[1754] *IV Reg*. XVI, 2 ş.u.
[1755] Era un ritual dedicat zeului Moloh, care imita jertfirea chiar a celui întâi-născut. O asemenea jertfă avea o importanţă foarte mare în mentalitatea canaaniţilor: regele Me-

Acesta a trimis regelui asirian aur și argint din tezaurul casei Domnului, pentru care necuviința lui nu mică față de averile sfinte este condamnată. De aceea, căzând stăpânirea cea rea, se face cuvântul către cei de alt neam. Iar „cei de alt neam" li se spune filistenilor[1756], pe care greci îi numesc palestinieni.

287. Trebuie știut că și în viața fiecăruia dintre noi, când moare păcatul care împărățește în trupul nostru muritor, atunci se face cuvânt de la Domnul în noi. Poate că fiecare păcat are o oarecare analogie cu fiecare dintre regii condamnați în Scripturi și în general blamabili, ale căror nume sunt arătate în multe locuri în întreaga Scriptură. Că și acum, Ahaz se tâlcuiește „posesie"[1757], fiind un simbol al învățăturii rele care a primit înainte și a deținut sufletul nostru. Când aceasta moare, sufletul nostru, eliberat de cea care îl poseda, este capabil să contemple cuvântul împotriva celor de alt neam.

De aceea, sensul [textului] de față este acesta. «*Nu vă veseliți, voi toți cei de alt neam, că s-a sfărâmat jugul celui care vă lovea*» [înseamnă]: „Nu socotiți, o filistenilor, că murind Ahaz, ați devenit liberi de frica impusă vouă de Israel, încât nu vă veseliți de căderea regelui. Chiar dacă jugul este sfărâmat, adică robia impusă vouă de cei care vă calcă [în picioare] și vă biciuiesc prin stăpânire, din sămânța șerpilor vor ieși pui de aspidă. [Aceștia] înseamnă descendența lui Ahaz, căci dacă acesta are amărăciunea șarpelui și de aceea vă bucurați de moarte lui, se vor ridica asupra voastră puii de vipere din sămânța acestui șarpe și iarăși vor ieși și puii acelora".

Din aceasta Scriptura înfățișează amărăciunea descendenței celor care domnesc după aceea. Căci, spune, vor fi aspide zburătoare, având și veninul șerpilor și repeziciunea înaripatelor. Apoi, de vreme ce succesiunea genealogiei duce la Domnul, Scriptura între-

---

șa al Moabului l-a jertfit pe fiul său întâi-născut chiar pe zidul cetății, pentru a scăpa de asediul israeliților (*IV Reg*. III, 27).

[1756] Septuaginta traduce „filisteni" (ebr. פְּלִשְׁתִּים *Pelištim*) prin ἀλλόφυλοι „cei de alt neam". De la cuvântul „filistean" derivă denumirea țării în epoca romană, Palestina, care s-a păstrat.

[1757] Ahaz este prescurtare de numele Ahazia / Ahaziahu sau Ahaziel. Într-adevăr, verbul אָחַז *'ahaz* înseamnă „a ține", „a deține", iar אֲחֻזָּה *'ahuzza* „proprietate".

rupe șirul, schimbându-se către o veste bună. Căci, «*se vor paște*, spune, *cei săraci de către El*». Cine este Cel care îi paște pe săraci, dacă nu Păstorul oilor[1758]? Dar le spune „săraci" nu celor care au lipsă de averi, ci celor smeriți în cuget. Aceștia sunt săracii, cei fericiți de Domnul Însuși, căci, spune: «*cei săraci cu duhul*»[1759], «*în pace se vor odihni, dar va ucide cu foametea sămânța ta*». Sămânța celor de alt neam va fi distrusă prin foamete și rămășița lor va fi ucisă.

288. Cei hrăniți cu cuvinte rele sunt lăsați foametei spre folosul sufletelor. Fiindcă lipsa unui învățător care să le dea merinde rele devine ocazie pentru vigoarea sufletelor și pentru mântuire. Sensul cuvântului se poate înțelege astfel: „Nimeni să nu veselească sfărâmându-și jugul impus lui, așezat de cel care l-a lovit". Adeseori lovirea din cuvânt și mustrarea din el, biciuindu-i și pedepsindu-i pentru cele păcătuite conștiința celui căzut, devin motiv pentru cineva deja chemat la mântuirea prin Hristos să sfărâme jugul lui Hristos. Căci cel care nu suportă chinul de la mustrare și de la învinuire, devenit nărăvaș, asemenea calului și catârului, și eliberându-se de Dumnezeu, dar slujind păcatului, este nevrednic de bucuria în Dumnezeu.

De aceea, este cu mult mai bine să te încrezi în cuvântul de învățătură decât, fiind indignat, să sfărâmi jugul celui care te love-ște. Totuși, cei care nu l-au sfărâmat, ci au răbdat cercetarea de învățătură, cei care sunt numiți săraci datorită smereniei inimii, vor fi păscuți de către El. Căci scopul bunei instruiri este pășunea promisă, despre care vorbește Mântuitorul: «*și va intra, va ieși și pășune va afla*»[1760]. Dar și profetul spune: «*Îi voi paște în pășune grasă*»[1761]. Încât oamenii săraci se vor odihni în pace, când nu neglijează învățăturile Domnului, nici nu renunță când sunt mustrați de El. Dar sămânța celor de alt neam va fi ucisă prin foamete, suferind lipsa hranei din cauza jugului sfărâmat.

289. «*Țipați, porți ale cetăților. Să strige cetățile cele tulburate, toți cei de alt neam! Pentru că fum vine de la miazănoapte și nu mai*

[1758] *In*. X, 14.
[1759] *Mt*. V, 3.
[1760] *In*. X, 9.
[1761] *Iez*. XXXIV, 14.

poate să existe. Și ce vor răspunde regii neamurilor? Căci Domnul a întemeiat Sionul și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului»[1762].

Spune: «*Porți ale cetăților, țipați*»! Amenințarea este încă pentru cei de alt neam. «*Să strige cetățile cele tulburate*»! Să se umple de strigăt, spune, de la tulburarea făcută locuitorilor de frică. Porțile să țipe, din cauza asediului adus [asupra lor]. Cetățile să strige, adică cei care locuiesc în cetăți. Totuși, nici cei de alt neam care locuiesc la țară să nu se liniștească! Căci fumul din miazănoapte îi va cuprinde pe toți, cetăți și sate. Fumul vine de la miazănoapte. [Textul] înfățișează neputința celor de alt neam, căci nu suportă atacul fumului, cu atât mai mult sunt departe de a rezista la focul aprins de cei de alt neam.

«*Fum vine de la miazănoapte și nu mai poate să existe*»[1763]. Firea[1764] fumului, spune, nu este în propria lui subzistență[1765], nici nu este ca fire[1766] sau corp. Este un abur înțepător, înălțat de la [materialele] care mocnesc prin ridicarea focului. Dacă cei de alt neam sunt tulburați de fum, a cărui fire este fără subzistență[1767], ce vor spune regii neamurilor, care văd locul lui Israel în pace? Ce altceva, decât că «*Domnul a întemeiat Sionul și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului*»? El Însuși a pus temeliile neclătinate ale Sionului. Dumnezeu Însuși este meșterul și făcătorul cetății de sus[1768]. În ea se vor mântui nu cei bogați în averi, nici cei puternici cu trupul, nici cei ce se îndeletnicesc cu războiul, ci, spune, «*cei smeriți ai poporului*», pentru că Dumnezeu le-a ales pe cele slabe ale lumii, ca preaplinul puterii Lui să stea în ei[1769].

290. Totuși, ca să nu fim lipsiți complet de cercetarea cea după contemplare[1770], haide să încercăm, dacă este posibil, să luăm călăuzire de la explicarea numelor pentru înțelegerea celor spuse. Nume-

---

[1762] *Is*. XIV, 31-32.
[1763] *Is*. XIV, 31.
[1764] φύσις.
[1765] ὑπόστασις.
[1766] οὐσιώδης.
[1767] ἀνυπόστατος.
[1768] *Evr*. XI, 10.
[1769] *I Cor*. I, 27.
[1770] θεωρία „vederea duhovnicească”.

le „filistean" (*phylistiaios*) găsim că este tradus în limba greacă „cei căzuți de beție"[1771]. De aceea, vezi dacă se poate, [interpretând] alegoric, ca pe cei beți și adulteri, care și-au dat sufletul lor pentru cupe și potire și apoi umblă mai dezbrăcați decât un pisălog, conform proverbului[1772], pe aceștia îi numește „cei căzuți de beție", adică de excesul de băutură. Aceștia cad de beție pentru că nu pot să se ridice la înălțimea împărăției lui Dumnezeu, Pavel spunând în mod special: «*Bețivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*»[1773]. Sunt multe căderi și sunt diferite cauzele pentru care cădem de la înălțime și nu ajungem la răsplata chemării de sus[1774]. Dar una, și nu cea mai mică, este dorința și silința de a bea.

De aceea, porților acestor bețivi li se poruncește să țipe, porți prin care [vinul] neamestecat intrând, atrage cu sine o mulțime de rele. Scriptura poruncește ca tocmai căile prin care păcatul se înfăptuiește să se întoarcă spre țipăt, ca prin gură să suspine cel care săvârșește păcatul beției cu gura. Iar cetățile acestor porți sunt chiar [organele] de simț ale sufletului, în care alcătuirile gândurilor rele și mulțimea dorințelor și petrecerile și bețiile își au traiul. Acestea tulburate și agitate de închipuirile făcute lor de vin nu au pacea care covârșește orice minte[1775] , ci se află mereu în clătinare și agitație. De aceea au strigat.

[1771] Este desigur vorba de o etimologie populară, care dă o explicație negativă străinilor. Numele de filistean în grafia παλαιστινός (și nu φυλιστιαῖος cum spune Sf. Vasile) ar fi derivat, după părerea mea, prin această etimologie populară de la παλαισθείς „bătut", „căzut (în luptă)" (de la verbul παλαίω „a se lupta", la pasiv „a cădea în luptă"; cf. πάλαισμα „cădere în luptă) și substantivul οἶνος „vin". Filistenii erau, într-adevăr, renumiți în antichitate pentru producerea berii. Etimologia reală a numelui *filistean* este incertă. Ei făceau parte din așa-numitul grup al „oamenilor mării", care în sec. XII îdHr. au atacat Egiptul, fiind respinși și apoi colonizați în zona fâșiei Gaza de astăzi, unde au întemeiat cetăți unite într-o federație condusă de cinci dintre ele (pentarhie). În egipteană, filistenii apar ca *prṣt* (a se citi convențional *pereṣet*, adică *peleṣet*, pentru că egiptenii redau sunetul *l*, pe care nu îl aveau, prin *r*).

[1772] *Pr*. XXIII, 31 (Septuaginta). Biblia sinodală traduce versetul după textul ebraic, care este diferit. Probabil că proverbul este de origine elenistică, referindu-se la aspectul simplu, drept al pisălogului cu care se pisează în piuliță.

[1773] *I Cor*. VI, 10.

[1774] *Filip*. III, 14.

[1775] *Filip*. IV, 7.

Acestora vântul de la miazănoapte le aduce acum fum, despre care Solomon a spus: «*Vântul de miazănoapte e uscat, dar cu numele se cheamă cel prielnic*»[1776], adică vântul uscat. Cel care își înaltă gâtul mândru înaintea Celui Atotputernic și-și întărește inima, acela le aduce fum, prilej de lacrimi. Pe acesta unii îl numesc „prielnic". Dar cine sunt [aceștia], dacă nu cei care au judecata minții distrusă și cei care arată schimbat părerile despre lucruri? [Cine sunt] cei care spun amarului dulce și dulcelui amar, cei care consideră lumina întuneric și întunericul lumină[1777]? Aceștia, înșelați de cel care se transformă în înger de lumină, spun prielnic la cel ce este strâmb[1778] și respins. Că „miazănoaptea" este luată drept puterile potrivnice este clar din [textul]: «*Dinspre fața miazănoaptei vor arde relele*»[1779], care se spune în viziunea cazanului care clocotește. Unii ca aceștia cad de la a mai fi. De vreme ce nu este în ei Cel care este în mod real[1780], de aceea se spune: «*și nu mai poate să existe*».

291. «*Și ce vor răspunde regii neamurilor? Căci Domnul a întemeiat Sionul și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului*»[1781].

De aceea, pentru că nimeni dintre cei de alt neam nu poate să fie prin ei [înșiși], ci s-au făcut ca și cum n-ar fi, din cauza răutății lor – căci, spune, «*Să piară păcătoșii de pe pământ și cei fără de lege, ca să nu mai fie*»[1782], nu ca și cum ar fi mers la nimicire, ci ca și cum ar fi separați de paza lui Dumnezeu, Cel care cu adevărat este Cel ce este – ce vor spune regii lor, văzând o asemenea deosebire între neamuri și Sion? Sau, în mod clar, vor ajunge la înțelegerea că unii umblând potrivit neamurilor sunt în clătinare din cauza răutății lor, iar alții au mintea lor curățită. Aceasta (mintea) se numește „Sion", pentru că aici este un turn de pază al întregii firi. Căci ca de pe un vârf de munte se văd din înălțimea minții lumea și buna rânduială

[1776] *Pr*. XXIII, 16 (Septuaginta).
[1777] *Is*. V, 20.
[1778] Joc de cuvinte între ἐπιδέξιος, „prielnic", care înseamnă la bază „de dreapta" și σκαιός „strâmb", care înseamnă inițial „de stânga". Se sugerează că aceștia confundă stânga cu dreapta.
[1779] *Ier*. I, 14.
[1780] ὁ ὄντως ὤν „Cel care este fiind (în mod real)".
[1781] *Is*. XIV, 32.
[1782] *Ps*. CIII, 36 (Septuaginta v. 35).

din ea și prin acestea Dumnezeu. Se văd însă și lucrurile vieții și meschinăria din ele. De aceea, după cum mintea, scufundată[1783] în vin și în celelalte patimi, cade din cauza beției, la fel și cel curat Îl are întemeietor pe Dumnezeu. «*Și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului*». Fericiți cei săraci[1784] și vai celor bogați, că primesc mângâierea lor[1785].

[1783] βεβαπτισμένος înseamnă și „botezată". Sf. Vasile sugerează că și patimile își au propriul ritual de inițiere, care se opune însă total tainei Sf. Botez. Patima botează în vin.
[1784] *Mt*. V, 3.
[1785] *Lc*. VI, 24.

CAPITOLUL XV

292. «*Cuvântul Moabului*»[1786].

Adună laolaltă cele despre Moab, ca să poți înțelege sensul profeției împotriva lor. Din *Facere*, cele despre Lot, care l-a născut din fiica cea mare pe Moab, tatăl moabiților[1787]. Din [cartea] *Numeri*, cele după șarpele de aramă, căci «*s-au sculat fiii lui Israel și au tăbărât în Obot. Și sculându-se din Obot, au tăbărât în pustiul, care este în fața Moabului*»[1788]. [Sunt] încă cele despre Balac[1789], care era fiul lui Sefor, regele Moabului. Vrând ca prin blestem să-l distrugă pe Israel, a trimis la Valaam, fiul lui Beor din Petor, ghicitorul[1790], simbol al desfrâului și al idolatriei, prin care, spune, «*S-a pângărit poporul cu fiicele lui Moab și i-au chemat la jertfele idolilor lor*»[1791].

Cercetează și cele despre Rut[1792], cea din sămânța moabită care s-a lipit de Israel, și atât de mult a fost înnobilată, încât l-a născut din ea nu numai pe David, ci și pe Domnul nostru[1793]. Încearcă din toate părțile să găsești cuvântul Moabului, prin care Scriptura le arată pe unele amenințător, iar pe altele prin făgăduință. Dar toate sunt spuse cu ascundere, ca vălul lăsat pe citirea Vechiului Testament să fie ridicat de la noi, dacă ne întristăm cu adevărat întorcându-ne spre Domnul.

293. «*Noaptea va pieri Moabul, căci noaptea va pieri zidul Moabului*»[1794].

[1786] *Is*. XV, 1.
[1787] *Fac*. XIX, 37.
[1788] *Num*. XXI, 10-11.
[1789] *Num*. XXII, 2.
[1790] *Num*. XXII, 5-6.
[1791] *Num*. XXV, 1-2.
[1792] *Rut* I, 3.
[1793] *Mt*. I, 5.
[1794] *Is*. XV, 1.

Pedeapsa adusă noaptea este mai amară. Căci cel care suferă ziua ceva dintre cele neașteptate, are lumina însăși alinare a celor făcute. Dar noaptea este un lucru trist prin sine. Dacă se adaugă patimi și nenorociri, [acestea] fac [mai] mare creșterea durerilor. De aceea, închipuiește-mi atacul de noapte al vrăjmașilor, asaltul neașteptat, robia femeilor și copiilor, jefuirea averilor, uciderea celor care [le] cad în mâini, dărâmarea zidului, incendierea cetății. «*Noaptea va pieri zidul Moabului*». Căci lipsit de incinta zidurilor, în mod necesar și cei care aveau siguranța de la acestea pier deopotrivă.

«*De aceea*, spune, *întristați-vă pentru voi înșivă. Căci va pieri și Dibonul, unde este sanctuarul vostru. Acolo vă veți sui să plângeți. Întristați-vă pentru voi înșivă*»[1795]!

Fericit cel care își are sufletul curat și care nu are propriul motiv de tristețe. Dar pentru că iubirea nu caută ceea ce este al său[1796], când un mădular suferă, suferă împreună și acesta, se întristează și strigă, potrivit Apostolului[1797], care îi plângea pe mulți dintre cei care păcătuiseră mai înainte și nu se pocăiseră. Acesta spune iarăși: «*Căci are îmi este întristarea și necurmată durerea inimii mele pentru frații mei, cei de un neam cu mine după trup*»[1798]. Dacă cineva nu este așa, ci se tăvălește în propriile păcate, acesta să se tânguiască pentru sine, fiind învins de către vrăjmașul împotrivă căruia este lupta. Tristețea acestuia îl bucură pe cel care îl convinge pe el la simțire prin cuvinte de învățătură.

După cum medicamentele care ard și chinuiesc curăță bubele, duhoarea din puroi, rănile putrezite și face trupurile mai potrivite pentru cicatrizarea locului, mi se pare că un asemenea sens are [textul]: «*Întristați-vă pentru voi înșivă*», fiind spus către cei care se mândresc cu ceva înțelepciune. Unii ca aceștia sunt întâistătătorii ereziilor, cei pierduți noaptea, pentru că «*oricine face rele urăște lumina și nu vine la lumină*»[1799]. Și pentru că cei care sunt în noapte, noaptea [și] pier, [tot] noaptea piere și zidul lor, adică fortărețele lor

---

[1795] *Is*. XV, 2.
[1796] *I Cor*. XIII, 5.
[1797] *Rom*. XII, 15.
[1798] *Rom*. IX, 2-3.
[1799] *In*. III, 20.

sofistice, în care așezându-se credeau că au de la ele suficientă siguranță. Căci dialectica ține ereziile cunoașterii mincinoase, ca un zid, care [odată] căzut, sunt nevoiți cei cuceriți să țipe. De aceea, «*întristați-vă pentru voi înșivă*», de vreme ce au pierit.

294. Dar este vrednic de distrugere și Dibonul, unde a fost zidit templul vostru. Să observăm [cuvântul] Dibon, fiind atenți la tâlcuire. Dibon se tâlcuiește „curgerea lor”[1800]. De aceea după cum cuvântul adevărului este solid și statornic, întemeiat, iar nu mișcător, și cel înrădăcinat în credință este comparat cu omul, care pune temelie pe stâncă[1801]. Și mana se spune că era ca [un grăunte] de gheață a pământului[1802], cuvântul dumnezeiesc sugerând ceva strâns și puternic prin fixare[1803]. La fel învățăturile potrivnice și avocații lor convingători sunt schimbătoare și nestatornice, neputând să stea [în picioare]. Nici tatăl minciunii nu a stat în adevăr[1804]. De aceea, nestatornicia minciunii este numită „curgere”. Să se întristeze cei care zidesc unele ca acestea, cei care au cuvinte nestatornice și neîntemeiate despre Dumnezeu.

Acesta este jertfelnicul care a fost condamnat pentru pieirea Dibonului, al cărui sanctuar a fost zidit. Suiți-vă, deci, plângând, nu jertfind, ci pocăindu-vă pentru cele pentru care v-ați rugat vreodată în mod rău, pentru că rugăciunea vi s-a făcut păcat. Cine slujește creaturii în locul Creatorului[1805] și nu se închină Fiului, și nici prin Fiul Tatălui, ci își fixează propriile învățături și își aduce jertfa de laudă pe jertfelnice străine, unul ca acesta să strige, fiindcă tristețea cea după Dumnezeu îi dă mântuire fără părere de rău. Acestea sunt spuse nu doar celor care au ajuns în posesia unei păreri despre Dumnezeu din învățăturile eretice, dar sunt unii care acceptând lucruri nestatornice, au nădejdea în unele ca acestea, neascultându-l

---

[1800] Aluzie la rădăcina דוב „a curge”, plus sufixul aramaizant de persoana III pl. (ן).
[1801] *Mt*. VII, 24.
[1802] *Ieș*. XVI, 14.
[1803] Joc de cuvinte între πάγιος „solid”, πάγος „gheață, chiciură” și πῆξις „fixare, strângere”.
[1804] *In*. VIII, 44.
[1805] *Rom*. I, 25.

pe cel ce spune: «*Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima de ea*»[1806]. Dar fiind agitați de slava trupului, care este iarbă, și slava lor este ca floarea ierbii[1807]. Asemenea este și frumusețea din trup (carne) și sânge, de care se mândrește femeia răuvoitoare, comparată cu inelul din râtul unui porc[1808]. Și în general numele Dibon se potrivește cu toate cele căzute, încât cineva ar spune corect că cei căzuți fie în viețuire, fie în cuvânt au un jertfelnic pe Dibon. De aceea, strigând să se suie cei care vreodată s-au mândrit cu aceasta.

295. «*Pentru Nebo din Moab țipați. Pentru tot capul pleșuv, pentru toate brațele tăiate. În ulițele lui încingeți-vă cu sac și bățeți-vă [pieptul] pe casele lui și în străzile lui țipați toți cu plângere. Căci au strigat Heșbon și Eleale, până la Iahaț s-a auzit glasul lui (lor). De aceea coapsele Moabului strigă, sufletul lui va cunoaște. Inima Moabului strigă în sine până la Țoar. Căci este ca o junincă de trei ani, la urcarea Luhitului plângând către tine se vor sui pe calea din Horonaim. Strigă zdrobire și cutremur. Apa de la Nimrim va fi pustiu, căci nu va fi iarbă verde. Și așa se va mântui? Căci voi aduce peste vale arabi și o vor cuceri. Căci strigătul a ajuns la hotarul Moabului, la Eglaim țipătul lui. Iar apa Dibonului se va umple de sânge. Căci îi voi aduce peste Dibon pe arabi și voi pierde sămânța Moabului și a lui Ariel și voi trimite rămășița din Adama ca târâtoarele pe pământ*»[1809].

Îi îndeamnă la tristețea cea după Dumnezeu[1810] pe cei care au căzut din cauza gândurilor minții omenești și care nu s-au dedicat ajutorului Duhului, ca să strige pentru pământul învățătorilor nesănătoși. Căci mi se pare că Scriptura îi numește Nebo în enigmă pe aceștia, pentru că Nebo se tâlcuiește „ședere”[1811]. Căci sunt unii care șed cu sofisme viclene și prin cuvântările lor rele stau, stricând obi-

---

[1806] *Ps*. LXI, 10 (Septuaginta v. 11).
[1807] *Is*. XL, 6.
[1808] *Pr*. IX, 22.
[1809] *Is*. XV, 3-9. Sf. Vasile nu urmează întru totul textului Septuagintei. Interesant că nici împărțirea în capitole nu este urmată: ultimele cuvinte: „ca târâtoarele pe pământ” apar în *Is*. XVI, 1.
[1810] *II Cor*. VII, 10.
[1811] Joc de cuvinte în ebraică între נְבוֹ *nevo* Nebo, numele muntelui din Transiordania, și נָוֶה *nawe* „așezare pastorală”.

ceiurile bune[1812]. De aceea, trebuie să se pocăiască cei instruiţi în învăţăturile lor cele rele şi să strige din cauza învăţăturii, de care s-au mândrit.

Aceasta este «*pentru tot capul pleşuv*»: să-i înlăture pe învăţători şi să se facă goi de podoaba de la ei, să dărâme prin traiul bun sfaturile acelea ale învăţăturilor practice [mincinoase], şi să le taie, ca să zicem aşa, prin cuvântul sănătos, ca toate braţele să fie tăiate, adică sfaturile practice să fie aduse la mustrare de cuvântul sănătos prin separare (analiză) şi cercetare cu de-amănuntul a învăţăturilor rele. Iar pentru că au fost conduşi prin pieţe de cei răi, porunceşte ca aceştia care au ales viaţa încercată să-şi bată [pieptul] în pieţe, pocăindu-se de înşelarea celor care i-au condus spre plăcere, bătându-şi [pieptul] în piaţă şi căutând [calea] strâmtă şi îngustă, pentru ca pocăindu-se să se încingă cu sac şi să-şi asume o înfăţişare de jale, ca şi cum şi-ar face coapsele să strige prin cele văzute ale lor, în locurile în care au rătăcit lăsând urmele pocăinţei lor. Pe orice casă şi în toate străzile li se porunceşte să ţipe cu plângere. Căci a numit „case" cele înalte şi goale ale învăţăturilor, iar „străzi" ale Moabului cele [care erau] ca separări (analize) ale sensurilor.

296. De aceea, dacă este cineva fie semeţit pe înălţimi împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu[1813], fie într-o separare (analiză) dialectică a cuvintelor şi problemelor, care par să trateze în mod distinct despre fiecare dintre subiecte, [acela] să ţipe cu pocăinţă, ca să se împlinească ceea ce s-a scris, Scriptura poruncind să se strige în pieţe, pe case şi în toate străzile. Trebuie ca acestea să se întâmple şi pentru că Heşbon a strigat. Căci Heşbon se tâlcuieşte „gând"[1814], Eleale „suişul lui Dumnezeu"[1815], iar Iahaţ „poruncă ce a fost"[1816].

[1812] *I Cor*. XV, 33.

[1813] *II Cor*. X, 5.

[1814] În ebraică, într-adevăr, חֶשְׁבּוֹן *Heşvon* înseamnă „cugetare", „gând". Este un joc de cuvinte cu numele cetăţii, care foarte probabil are o altă etimologie.

[1815] Etimologic, toponimul אֶלְעָלֵה *El'ale* vine într-adevăr de la אֵל *el* „Dumnezeu" şi verbul עָלָה *'ala* „a urca". Foarte probabil se referea la o înălţime, un sanctuar, dedicat unei divinităţi locale identificate cu zeu suprem canaanit El.

[1816] Posibil să se sugereze o etimologie populară bazată pe paronimia între יַהַץ *Yahaţ*, numele localităţii (HALOT îl pune în legătură cu arabul *wahsat* „porţiune de pământ") şi יָעַץ *ya'aţ* „a sfătui" (de unde עֵצָה *'eţa* „sfat"). Este însă doar o supoziţie.

Deci, «*a strigat Heşbon*», adică mărturiseşte clar că învăţăturile moabiţilor sunt gânduri omeneşti, iar nu descoperiri ale tainelor dumnezeieşti. «*Şi Eleale*». Şi el strigă prin lucruri, că aceia care se dedau învăţăturilor [mincinoase] se poartă neruşinat împotriva lui Dumnezeu şi [I] se împotrivesc. Aceasta este „urcarea lui Dumnezeu", ridicarea semeţiei pe înălţimi. «*Şi Iahaţ*». Chiar dacă pare că este o poruncă ce a fost, nu este cu adevărat o poruncă, [ci] un comportament cu asprime faţă de viaţă, pentru convingerea şi primirea învăţăturilor rele insinuate de către cugetul rău. De aceea, mai înainte se spune: «*Toate braţele tăiate*», pentru ca dacă vreun învăţător rău înşală cu credinţele mincinoase sufletele celor care îl urmează şi pentru că ţine la o viaţă mai aspră, cei care s-au pocăit pentru că s-au dedicat unui asemenea învăţător îşi vor tăia braţele, adică felul de viaţă practic. Taie, ca să zicem aşa, pletele acestuia şi le înstrăinează de corpul lor, pentru că drept cap îi au [acum] pe întâi-stătătorii trupului Bisericilor. Şi totuşi, acum Iahaţ strigă, pentru că asprimea arătată în trai este o momeală pentru convingerea de adevăr. Deci, aceasta este cauza pentru care ţipă cu plângere, căci «*au strigat Heşbon şi Eleale până la Iahaţ*».

297. «*De aceea coapsa Moabului strigă*»[1817].

Coapsa este luată în multe locuri drept procreare. Căci «*era încă în coapsele tatălui său* – în mod clar Levi era [în coapsele] lui Avraam – *când l-a întâmpinat Melchisedec*»[1818], şi: «*să fie coapsele voastre încinse*»[1819]. Considerăm că se spune în enigmă să [ne] limităm dorinţele slujitoare pentru procreare[1820]. De aceea plângerea pusă pe Moab, făcându-se cauză a vieţii chibzuite, strigă pentru ţipătul din Heşbon, din Eleale şi din Iahaţ. «*Sufletul lui*, spune, *va cunoaşte*». Scriptura arată deja parcursul celor care au făcut cele spuse înainte pentru pocăinţă.

«*Inima Moabului strigă în sine până la Ţoar*»[1821].

[1817] *Is*. XV, 4.
[1818] *Evr*. VII, 10.
[1819] *Lc*. XII, 35.
[1820] Sf. Vasile consideră aici că dorinţa trupească trebuie folosită doar pentru naşterea de copii.
[1821] *Is*. XV, 5.

Ţoarul este acela unde Lot, plecând din Sodoma, a putut să ajungă. Îngerii doreau să urce în munte şi i-au zis: «*Mântuieşte-ţi sufletul. Nu te uita înapoi şi nu sta prin ţinuturile din preajmă. Mântuieşte-te în munte, ca să nu fii prins împreună [cu ceilalţi]. Iar el le-a zis: Te rog, Doamne, să nu mă cuprindă relele şi să mor. Iată cetatea aceasta este aproape, ca să fug în ea. Oare nu e mică? Şi sufletul meu va trăi*»[1822]. De aceea s-a chemat numele cetăţii Ţoar, adică „mică”[1823].

De aceea, inima Moabului strigă în sine până la Ţoar, care se află chiar în munţii Palestinei. Deci, indicând pocăinţa fermă şi puternică sau plângerea grea din cauza lovirii celor care au lucrat cu răutate, Scriptura ne arată distanţa până la care se face auzit strigătul Moabului. Pocăinţa cere ca mai întâi cineva să strige în sine şi să-şi zdrobească inima; apoi, să se facă şi un bun exemplu pentru alţii, pregătindu-se să fie auzit şi făcând cunoscut modul pocăinţei.

Este o junincă de trei ani, adică este desăvârşită ca vârstă. Căci juninca de trei ani are deja puterea să fete şi să-şi pună grumazul la jug. Deci, ca să arate că este propriu celor care se pot întoarce să fie desăvârşiţi după vârsta omului şi să aibă raţiunea capabilă să se supună sub jugul adevărului, a spus „junincă de trei ani”. De la cel care nu este încă desăvârşit între oameni după vârstă, şi nici nu are mintea împlinită, ci este încă necopt din cauza micimii (tinereţii), nu se cer faptele pocăinţei. De aceea şi în *Facere*, cerând Avraam semn de la Dumnezeu şi spunând: «*Stăpâne Doamne, după ce voi cunoaşte că voi moşteni pământul? Dumnezeu i-a zis: Ia-mi o junincă de trei ani şi un berbec de trei ani*»[1824], prin cei trei ani arătând desăvârşirea animalelor şi capacitatea de a făta. Turtureaua şi porumbelul nu sunt limitaţi la vârstă[1825], pentru că aceste animale încep să facă pui repede.

298. «*La urcarea Luhitului plângând se vor sui*»[1826].

[1822] *Fac*. XIX, 17-20.

[1823] Deja în textul masoretic, numele צֹעַר *Ţo'ar* este pus în legătură cu מִצְעַר *miţ'ar* „mic”, „mărunt”. Este însă vorba de o etimologie populară.

[1824] *Fap*. XV, 8-9.

[1825] *Fap*. XV, 9.

[1826] *Is*. XV, 5.

Începutul bucuriei este plângerea cea bună, iar al ridicării și al urcușului către cele de sus este tristețea cea după Dumnezeu. De aceea, și Apostolul se bucură de întristări, văzând că vorbele lui conduc spre simțire și lucrează în ei tristețea cea după Dumnezeu[1827], pocăința spre mântuire, fără părere de rău. Cei care plâng pentru faptele rele și gândurile lor rele nu vor mai coborî, nici nu vor intra în cele mai de jos ale pământului, ci se vor urca folosindu-se de tristețea cea către Dumnezeu ca de o călăuzire în înălțarea în sus.

«*Strigă zdrobire și cutremur*»[1828]. Mustrând și ocărând, Scriptura zdrobește dorința cea rea și produce ca un cutremur gândurilor crescute rău ca să fie dezrădăcinate, iar cuvintele sănătoase să fie puse în locul [lor]. De aceea, «*inima zdrobită și smerită Dumnezeu nu o urgisește*»[1829]. Căci fiind fixat obiceiul în a păcătui și fără să fie cutremurat, păcătoșii nu pot nici plânge, nici nu pot urca în sus. Dar fiind cutremurată starea netrebnică și sufletul suferind ca un cutremur și o agitație din cauza învățăturilor rele, strigătul se face auzit, spre folosul celor care îl aud.

299. «*Apa de la Nimrim va fi pustiu*»[1830].

Apa credinței mincinoase care înainte curgea din plin și mult spre vătămarea celor care o primeau va fi nimicită, spune, și va fi pustiu. Dar dacă ar fi să se știe puterea numelui, s-ar lua un imbold pentru a atinge mai bine cugetul minții profetice și cele arătate de nume s-ar potrivi cu faptele. Atât că apa aceasta este opusă apei odihnei[1831], cu care Domnul îi crește pe cei păstoriți de El, și apei din care Domnul dă celor care cred în El, din care cel învrednicit să bea are în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică[1832]. Dar așa de mizerabilă și de vrednică de nimic este apa aceasta, încât nu face să crească nimic, decât iarbă, dar și aceasta nu va mai fi. Adică suflete-

[1827] *II Cor*. VII, 9.
[1828] *Is*. XV, 5.
[1829] *Ps*. L, 18 (Septuaginta v. 19).
[1830] *Is*. XV, 6.
[1831] *Ps*. XXII, 2.
[1832] *In*. IV, 14.

le crescute în slava aceasta vremelnică și repede stinsă a lumii se vor ofili repede, cuvântul care, ca să zic așa, le adăpa fiind pustiit.

«*Și oare nu așa se va mântui*»[1833]? Scriptura arată că Moabul urmând să fie izbăvit va fi mântuit pe oarecare căi și metode, iar prin pedepse mai chinuitoare va fi condus spre mântuire. Căci «*Moabul va fi nimicit*» și «*Va pieri noaptea*» și altele câte s-au spus, fac referire la faptul că acestea se fac pentru a o mântui.

«*Căci voi aduce peste vale arabi*»[1834]. Cei dintâi vor fi mântuiți prin plângere, iar ceilalți, care au o inimă nepocăită, prin nenorocirea adusă de arabi. Arabii sunt „cei de seară"[1835]. Sau poate că puterile asemănătoare întunericului sunt numite aici „arabi", prin care sunt trimise loviturile pedepsitoare celor care au inima nepocăită.

«*Căci strigătul a ajuns la hotarul Moabului, la Eglaim țipătul lui*»[1836]. Hotarul Moabului se numește Eglaim. Oricum, se tâlcuiește „care aparține berbecilor"[1837], numit după animalul conducător și stăpânitor. Deoarece același poate fi și limită a țării și început, hotarul Moabului își ia aici denumirea de la început. Și țipătul lui le-a umplut pe toate.

300. Iarăși numește apă învățătura, care spune că este plină de sânge, pentru că cei care tâlcuiesc s-au făcut vinovați de moarte față de cei pe care îi învață. Se folosește atunci potrivit pentru cuvintele nimicitoare și care pierd sufletele de cuvântul profetic care spune: «*Iar apa Dibonului se va umple de sânge. Căci îi voi aduce peste Dibon pe arabi și voi pierde sămânța Moabului*»[1838], care nu trece la [fapte] mai bune, ci rămâne între cei care nu intră în Biserica Domnului.

«*Sămânța Moabului*». Nu vor intra moabiții în Biserica Domnului până la a zecea generație și până în veac. Scriptura amenință să îndepărteze ceea ce numește sămânța lui Ariel. Ariel se tâlcuiește

---

[1833] *Is*. XV, 7.
[1834] *Is*. XV, 7.
[1835] Joc de cuvinte între עֲרַב *'arav* „arab" și עֶרֶב *'erev* „seară".
[1836] *Is*. XV, 8.
[1837] Denumirea se referă mai degrabă la עֶגֶל „viței", nu la berbec.
[1838] *Is*. XV, 9.

„leu”[1839] la evrei. De aceea, despre cei ucigaşi şi Domnul spune că sunt de la diavolul în cele ce vorbeşte cu iudeii, văzându-le planul lor ucigaş împotriva Lui. Căci «*voi sunteţi din tatăl vostru diavolul*»[1840] şi faceţi lucrările tatălui vostru. Acela a fost ucigaş de oameni de la început. De aceea, sămânţa lui Moab sunt cei apostaţi de la Biserică, iar sămânţa lui Ariel sunt cei care respiră ucidere împotriva fraţilor şi prin cuvinte nimicitoare aduc moarte sufletelor acestora.

După acestea spune «*rămăşiţa din Adama* – care înseamnă „pământ virgin”[1841], din care a fost făcut trupul lui Adam – *voi trimite ca târâtoarele pe pământ*»[1842], adică rămăşiţa oamenilor care cugetă la cele pământeşti, de aceea se nasc târâtoare şi [şerpi] veninoşi din răutăţile lor. Târâtoare pentru că au căzut de la înălţimea pe care stăteau după starea cea dintâi, iar [şerpi] veninoşi din cauza nimicirii însoţitorilor. Scriptura spune că pe aceştia îi trimite. De aceea, după moabiţii dintâi, despre care se spun cele bune, dacă rămâne cineva pe pământ, se aseamănă şarpelui, despre care se spune: «*Vei mânca pământ toate zilele vieţii tale*»[1843]. Acesta este trimis ca târâtoare. Mănâncă pământ cel care seamănă în trup şi din trup (carne) seceră stricăciunea[1844].

[1839] În ebraică, într-adevăr, אֲרִיֵה *'arie* înseamnă „leu”. Ariel însă s-ar traduce mai exact „leul lui Dumnezeu”.
[1840] *In*. VIII, 44.
[1841] Numele אָדָם *Adam* „om” este pus în legătură cu אֲדָמָה *'adama* „pământ roşiatic”.
[1842] *Is*. XV, 9.
[1843] *Fac*. III, 14.
[1844] *Gal*. VI, 8.

CAPITOLUL XVI

301. «*Oare nu este stâncă pustie muntele fiicei Sionului? Căci vei fi ca puiul luat de la o pasăre care a zburat, fiică a Moabului. De aceea, Arnonule, mai multe sfătuiește. Faceți-i acoperământ pentru plângere tot [timpul]. În întunericul de miazăzi vor fugi; s-au tulburat. Să nu fi dus. Vor locui lângă tine fugarii din Moab. Vă vor fi scăpare de la fața celui care [vă] urmărește, pentru că a fost luată alianța ta și conducătorul, care călca pământul, a pierit. Și se va ridica un tron cu milă și va ședea pe el cu adevăr în cort David*[1845]*, judecând și căutând judecata și grăbind la dreptate*»[1846].

Cuvântul este încă pentru Moab. «*Oare nu este stâncă pustie muntele fiicei Sionului*»[1847]? Îl mustră pentru disprețul lui, cu care a disprețuit Sionul, insinuând că muntele este o stâncă pustie, pentru că nici nu are o mărime remarcabilă, nici nu poate permite foloasele din agricultură încât nu-i hrănește pe locuitori și nici pe cei care îl administrează.

Cel care susține acestea despre munte și îl bârfește, îngâmfându-se cu aroganță și pe sine semețindu-se cu obrăznicie și trufie, va fi asemenea unui pui părăsit de pasărea care îl încălzea, când zboară speriată din cuib, lăsându-l singur pe cel pe care l-a crescut. Una pleacă fugind, dar celălalt este ușor de prins de cel care îl vrea. Căci vulturul sau alta dintre păsările mari care pot să se înalțe cu mult de la pământ este în afara vătămării de la cei care încearcă [să îl prindă], dar tu vei fi ca un pui, care are nevoie de ajutor străin pentru hrană, care tocmai a ieșit din ou, [care] nu [are] corpul acoperit de pene groase, ci are încă nevoie de un acoperământ de la

---

[1845] Sf. Vasile înțelege că David însuși va sta pe tron. O altă lectură a textului este că cineva (viitorul rege) va ședea pe tron în cortul lui David.
[1846] *Is*. XVI, 1-5.
[1847] *Is*. XVI, 1.

alții ca să fie încălzit noaptea și să nu fie ars [de soare] ziua. Deci, mama fiind surghiunită, vei fi luat din cuib, fiind [prea] slab pentru apărare și neputincios pentru fugă. Dar același este și cel care te ia din cuib și cel care o urmărește pe mama care te acoperea.

Este clar că sufletele crescute de un duh rău și nestatornic, când întâlnesc pe cineva care le gonește în chip nobil prin fapte bune și prin chemarea numelui lui Hristos, fiind pustiite printr-o bună pustiire, sunt mai ușor de câștigat pentru creșterea în Hristos, care duce la desăvârșire. Vei fi, fiica Moabului, pentru că ai fost mustrată pentru slăbiciunea ta, o rămășiță. Ce vei fi, fiica Moabului? Ceea ce ești, aceea vei fi arătată. Ai uitat de nașterea ta modestă, căci te-ai născut dintr-un tată care a provenit dintr-o căsătorie luată prin furt, căci mama s-a folosit de noapte și de vin pentru furtul seminței paterne[1848].

302. «*De aceea, Arnonule, mai multe sfătuiește*»[1849].

De vreme ce sfaturile cele dintâi nu te-au ajutat cu nimic, Arnonule, nici să filosofezi multe despre învățăturile împletite după toată filosofia, continuă, dacă ți se pare, cu [alte] sfaturi. Se pare că Arnonul este chemat în glumă și ironic la sfaturi fără sens, pentru ca săturându-se de sfaturile lui zadarnice și învățând inutilitatea lor, să ajungă astfel la învățătura sănătoasă.

Arnonul este o localitate moabită și [plecând] de la unul Scriptura ne arată întregul loc al Arabiei. Dar numele Arnonului a fost preferat, datorită sensului tâlcuit din el. Căci Arnon se tâlcuiește „luminarea lor”[1850]. Pentru că mai ales cei care suferă de părerea marii [lor] înălțări în înțelepciune cred că mintea lor se află în lumină, fiind însă în adevăr întunecați cu cugetul și înstrăinați de Dumnezeu, se face cuvântul către cei care se cred în lumina cunoștinței.

[1848] *Fac*. XIX, 33-37.

[1849] *Is*. XVI, 2-3.

[1850] Toponimicul אַרְנוֹן Arnon, aplicat unui râu din Iordania, este explicat prin etimologia populară ca provenind de la אוֹר *'or* „lumină” și sufixul pronominal aramaizant de pesoana III pl. (ן), „a lor”. Numele i-ar proveni mai degrabă (cf. HALOT) de la אֹרֶן *'oren* „laur”, plantă care probabil creștea abundent pe mal.

303. Apoi îndeamnă: «*Faceți-i acoperământ pentru plângere tot [timpul]*»[1851].

Nadab și Abiud, aducând foc străin la jertfelnic, au fost arși[1852]. Și cei care nu primesc lumina adevărată, ci îl primesc pe cel care se schimbă în înger de lumină[1853], dacă își dau seama că sunt într-o iluzie a cunoașterii, fiind căzuți de la adevăr, în mod necesar vor jeli. De aceea, Scriptura transmite un îndemn către cei care poartă grijă de ei și spune: «*Faceți-i acoperământ pentru plângere tot [timpul]*»[1854]. Cei care produc tristețe celor care au păcătuit, fie în viață, fie în cunoaștere, ca unii să ajungă să plângă în mod fericit, aceștia fac acoperământ pentru plângere. Eu însumi i-am văzut pe unii cuprinși de tristețe adâncă, închizându-se în odaie și blocând orice trecere a luminii și, ca să zic așa, răzbunându-se pe ei înșiși prin petrecerea în întuneric.

De aceea, pentru ca părerea de sine obișnuită de înțelepciune – de vreme ce ei sunt rătăciți în cuget, fiind în adevăr întuneric, dar crezând că este lumină – să nu le afecteze simțirile, spune: «*Faceți-le acoperământ pentru plângere*», pentru ca încuind înșelarea de la eterodocși, să facă loc luminii celei adevărate să strălucească în inimile celor care au crezut în ea. Până să vină ziua Domnului, în care toate neamurile pământului își vor bate [pieptul], după cum este spus în [cartea lui] *Zaharia*: «*Va spori tânguirea în Ierusalim precum tânguirea pentru o livadă de rodii tăiată. Și pământul își va bate [pieptul] fiecare seminție aparte, seminția casei lui David apare și femeile lor aparte, seminția casei lui Natan apare și femeile lor aparte, toate semințiile aparte, fiecare seminție aparte și femeile lor aparte*»[1855], voi, care învățați poporul și îi întoarceți pe cei ce au păcătuit în toată vremea vieții, faceți-i acoperământ de plângere, ca cei oprimați de răutate înainte să fie aduși prin cuvântul vostru să plângă în mod fericit.

[1851] *Is*. XVI, 3.
[1852] *Lev*. X, 1.
[1853] Adică pe diavol – cf. *II Cor*. XI, 14..
[1854] *Is*. XVI, 3.
[1855] *Zah*. XII, 11-14.

304. «*În întunericul de miazăzi vor fugi*»[1856].

Se pare că vremea de amiază a zilei are lumina mai strălucitoare și mai clară. Adevărul poate fi observat din zidirea lumii de către care sunt devotați cu pricepere rațiunilor[1857] din zidire, cei care trăiesc în lume și sunt luminați în jur de înțelepciunea lui Dumnezeu, dar suferă de necunoașterea lui Dumnezeu, aceștia sunt cei care se găsesc în întunericul de la miazăzi, pentru că lucrurile au o miazăzi, dar în sufletele celor care nu cunosc se află întunericul. De aceea unii ca aceștia fug în întunericul de la miazăzi, s-au tulburat, pentru că învățăturile lor nu diferă cu nimic de vedenia pe care și-o închipuie cei care au înnebunit.

Iar tulburarea este interpretarea întunericului de la miazăzi, pentru că cei purtați de vreo patimă a gândurilor nici nu cred că soarele strălucește, nici că în aer este lumină. De aceea, este clar o tulburare și o nebunie, când lucrurile atât de vizibile ne vestesc puterea Făcătorului, să se îndrepte spre idoli și născociri, să le îndumnezeiască pe cele ce nu sunt și adeseori prin învățături eretice să se țină afară de la adevăr și să petreacă în întuneric ieșind, ca să zic așa, din lumină.

«*Să nu fi dus*»[1858]. Scriptura ne îndeamnă să nu fim duși de [puterea de] convingere a eterodocșilor. Căci este clar o nebunie să urmăm celor tulburați. Și este cunoscut că ei sunt tulburați. Sunt afară din calea care duce la Dumnezeu. Nu te folosi de ei drept călăuze, ca să nu fii dus vreodată de ei spre râpă și groapă. «*Dacă orb pe orb ar călăuzi, amândoi ar cădea în groapă*»[1859].

305. «*Vor locui lângă tine fugarii din Moab*»[1860].

După acestea i se spune fiicei Sionului de către Dumnezeu cel bun și iubitor de oameni despre moabiții care se întorc și vor locui lângă ea, care fugind de Dumnezeu cu mult timp înainte, se vor întoarce la Stăpânul lor. «*Vor locui lângă tine fugarii din Moab*». Și aceștia, spune, vor fi acoperiți de voi, fără să sufere nimic de la fața

---

[1856] *Is*. XVI, 3.
[1857] λόγοι.
[1858] *Is*. XVI, 3.
[1859] *Mt*. XV, 14.
[1860] *Is*. XVI, 4.

celui care [îi] urmărește. Cei care erau cândva aliați, aceștia devin persecutori, războindu-se cu el, din cauza întoarcerii la Dumnezeu cel adevărat. De aceea, pentru că a fost ca puiul luat de la o pasăre care a zburat, a fost luat de la stăpânirea cea rea și a fost eliberat de conducătorul cel netrebnic, care a pierit călcând totul prin semeție și tiranie.

Celui care este luat [captiv] profeția îi aduce cele bune care vor fi. Căci spune că vor fi ridicate tronul și împărăția lui David. De aceea, pentru că toți vor fi împărățiți de Hristos, după ceea ce s-a spus: «*Căci El trebuie să împărățească până ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale*»[1861], spune că tronul va fi ridicat, când cele împărățite vor cunoaște ridicarea, ceea ce se întâmplă nu prin vrednicia celor care urmează să fie împărățiți, ci prin mila și bunătatea lui Dumnezeu. De aceea, spune, va ședea în adevăr David, adică Hristos cel tare cu mâna și cu puterea. Și va împărăți în cort, până ce judecând va face judecată asupra tuturor.

Scaunul, într-adevăr, arată distrugerea minciunii. Va împărăți până ce va face judecată. Înfățișează dreapta judecată a Lui asupra tuturor, după care hotărăște despre fiecare nu la întâmplare, ci cercetând ceea ce este cuvenit și potrivit, ca judecata să-i aducă fiecăruia ceea ce îi este bun pentru scop, repede grăbind și presând dreptatea, dar nu fără grijă, nici încet, ci lucrând-o cu toată străduania.

306. «*Am auzit nesăbuința Moabului, nesăbuit foarte. Semeția lui o voi înlătura și nesăbuința lui și nebunia. Nu așa este profeția ta, nu este așa. Va țipa Moabul, căci în Moab toți vor țipa. Pentru cei care locuiesc în Sedec [să ai] cugetare și să nu te rușinezi. Câmpiile din Heșbon vor plânge*»[1862].

Acestea trebuie citite ca de la un alt început, pentru că nu țin de cele de dinainte. În multe locuri Scriptura prin cele mai bune făcând ca ascultătorul să respire și să vadă bunătatea lui Dumnezeu și scopul care va fi prin ea, reia pentru întoarcerea noastră amenințările și cele despre pedepse. Fiindcă cei mai mulți avem nevoie de unele ca acestea, pentru ca, disprețuind bogăția bunătății și a îndelungii

---

[1861] *I Cor*. XV, 25.
[1862] *Is*. XVI, 6-8. Textul nu corespunde cu Septuaginta.

răbdări după învârtoșarea noastră și după inima nepocăită, să nu ne adunăm urgia în ziua urgiei și a arătării și a dreptății lui Dumnezeu[1863]. Asemenea găsim și la Psalmist: «*Bun este Domnul cu toți*»[1864]. Spunând multe despre bunătate, că îi sprijină pe cei ce cad, că dă hrana la vreme[1865], nu se oprește la acestea, ci adaugă: «*Domnul îi păzește pe toți cei care Îl iubesc, dar pe toți păcătoșii îi va pierde*»[1866]. Totuși, aici cele spuse arătând multă bunătate celor care s-au întors, [Scriptura] se întoarce iarăși de la alt început la cele amare.

«*Am auzit nesăbuința Moabului*». Aceste sunt spuse pentru conducătorul lumii acesteia, care prima dată a instituit apostazia, că s-a răzvrătit împotriva Ziditorului, s-a purtat înverșunat față de oameni și i-a călcat cu nesăbuință și semeție. Acesta este cel care i-a batjocorit pe cei din Biserică, ca fiind robiți din cauza necunoașterii și nefiind cu nimic deosebiți de aceștia (de cei robiți). Acela este cel care lucrează în fiecare jignirea. Acesta este cel care îi convinge pe unii întâi-stătători de erezii să vorbească nelegiuiri către înălțime[1867], iar dacă vreodată sunt de acord în cercetare, îi învață să nu încerce cuvântul, ci să-l disprețuiască pe cel care poate să respingă absurdul învățăturilor lui[1868]. De aceea, tămăduindu-l pe acesta, Domnul spune: «*Nesăbuința lui o voi înlătura*». Ca înlăturarea unei boli este [înlăturarea] patimii rele a aroganței. Dar și «*nesăbuința lui*, spune, *și nebunia lui*». Aceste patimi sunt proprii Moabului. Moabul este stăpânul averilor rele, al nesăbuinței care născocește [uneltiri] spre necinstea aproapelui, al nebuniei și al mâniei care rămâne și stăruie.

307. Apoi adaugă: «*Nu este așa profeția ta, nu este așa*»[1869].

[1863] *Rom*. II, 4.
[1864] *Ps*. CXLIV, 9.
[1865] *Ps*. CXLIV, 14-15.
[1866] *Ps*. CXLIV, 20.
[1867] *Ps*. LXXII, 8.
[1868] Jocuri de cuvinte bazate pe cuvântul ὕβρις, „nesăbuință", „violență", „răzvrătire": ἐξυβρίζω „a se răzvrăti", ἐνυβρίζω „a se purta violent", καθυβρίζω „a dispreți".
[1869] *Is*. XVI, 6-7.

[Pasajul] acuză vechiul gând al Moabului, când profeția lui Valaam nu i-a putut face nimic lui Israel, de vreme ce Domnul Dumnezeu i-a întors gura de la blestem la binecuvântare. «*Nu este așa*, spune, *profeția ta, nu este așa*». Balac, fiul lui Sefor, regele Moabului, a trimis la Valaam ghicitorul, ale cărui oracole îi erau în mână, și a zis: «*Blestemă-mi poporul acesta*»[1870]. Oracolele [însă] nu au ieșit așa, căci Valaam a răspuns: «*De ce să-l osândesc eu pe cel pe care Domnul nu-l osândește? Și de ce să-l blestem pe ce pe care nu-l blestemă Dumnezeu*»[1871]? Apoi proorocește țipăt pentru Moab. Căci, spune: «*va țipa Moabul, căci în Moab toți vor țipa*». De aceea, pentru că țipătul este un sunet de durere scos de cele mai multe ori de către femei cuprinse de cea mai grea plângere, din faptul că spune: «*va țipa Moabul*» arată că și durerea lovirii, dar și slăbiciunea celor care suferă.

308. «*Pentru cei care locuiesc în Sedec [să ai] cugetare*».

Alții explică această spusă care nu este clară. Căci Symmachus spune: «*Vorbiți celor care se bucură pe zidul de cioburi*»[1872]. Sunt unii care se semețesc cu dialectica și își înconjoară învățăturile ca de un zid nezdruncinat cu ajutorul ei. Totuși, aceștia, deși se bucură, se găsesc pe un zid de cioburi. Și ca să fie arătat ce este zidul de cioburi, a adăugat: «*Vorbiți*». Ce este mai ușor de luat decât un ciob? Cei care se trufesc cu mituri ieftine și care nu sunt vrednice de niciun cuvânt, aceștia se bucură vorbind pe zidul de cioburi. Aceasta este «*Pentru cei care locuiesc în Sedec [să ai] cugetare*».

De aceea este bună sârguința, să cugeți la legea Domnului ziua și noaptea, dar a moabiților este rea, căci sârguința [lor] va fi pentru cei ce locuiesc în Sedec. Cei care cugetă la cuvinte vrednice de rușine nu vor fi rușinați. De aceea, «*câmpiile din Heșbon vor plânge*». Răzbunarea pentru că nu s-au rușinat este nerodirea câmpiilor Heșbonului. [Sedec] este numele unei cetăți moabite, care are spa-

[1870] *Num*. XXIII, 7.
[1871] *Num*. XXIII, 8.
[1872] F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 460.

țiu liber în suburbiile care o înconjoară[1873]. Acestea, din cauza cugetării rele a locuitorilor, vor fi neroditoare și fără fructe, neproducând niciun folos locuitorilor. Iar dacă trebuie să luăm un îndemn din înțelesul termenului, Heșbon se tâlcuiește „gând". De aceea, mulțimile gândurilor zadarnice, care sunt numite „câmpii", vor plânge, pentru că răutatea învățăturilor necuvioase, ca să zic așa, nu poate duce la nimic.

309. «*Vița din Sibma, cei ce înghițiți neamurile, călcați viile lui până în Iazer. Nu vă adunați. Rătăciți în pustiu. Cei trimiși vor fi părăsiți, căci au trecut marea. Și de aceea voi plânge, ca plângerea pentru Iazer, via din Sibma. Heșbon și Eleale au doborât copacii tăi, căci voi călca secerișul tău și culesul tău și toate vor cădea. Și se vor lua bucuria și veselia din vii, și în viile tale nu se vor bucura și nu vor călca vinul în teascuri, căci a încetat*»[1874].

Mai înainte s-a spus: «*Câmpiile din Heșbon vor plânge*». Acum se adaugă și «*vița din Sibma va plânge*». Se spune că este o viță a fiecărui neam, precum este o viță specială a Sodomei și Gomorei. De aceea, s-a scris că: «*Din via Sodomei este via lor și mlădița lor din cea a Gomorei*»[1875]. Tot așa este și o viță a egiptenilor, pe care o lovește Domnul, după cum se spune: «*A nimicit cu grindină via lor și duzii lor cu chiciură*»[1876]. Este și o viță pe care a sădit-o Domnul: «*Voi cânta iubitului Meu cântarea iubitului Meu pentru via Mea. Vie a avut iubitul Meu pe un deal (corn), în loc mănos (gras)*»[1877].

Iarăși, vie este numită și împărăția lui Dumnezeu, după cum a înfățișat Domnul prin pilda[1878] lucrătorilor, care au luat via, dar nu au produs roade. Căci, spune: «*Se va lua de la voi împărăția cerurilor și se va da neamului care va face roadele ei*»[1879]. Ca și cum ar fi spus: Cuvintele dumnezeiești vor fi luate de la voi, Legea și Profeții, pen-

---

[1873] Cetatea numită Sedec (Σεδέκ) apare doar în versiunea greacă a textului biblic de care dispune Sf. Vasile. Ea nu apare nici în ebraică, nici în Septuaginta. Numele ei sugerează prin joc de cuvinte termenul שָׂדֶה *sade* „câmp".
[1874] *Is*. XVI, 8-10.
[1875] *Deut*. XXXII, 32.
[1876] *Ps*. LXXVII, 52 (Septuaginta: v. 47).
[1877] *Is*. V, 1.
[1878] *Mt*. XXI, 33 ș.u.
[1879] *Mt*. XXI, 43.

tru că nu vă purtați după sfatul lor. Și înțelesurile vor fi date unui neam, care prin purtare face fructele lui. Ca și aici, vița este cuvântul adevărului, după cum vița Egiptului este cuvântul minciunii încetățenite la egipteni, fiindu-le dată de către stăpânitorul lumii acestui întuneric spre cultivare.

Via sădită în Sodoma este lucrată prin obiceiul rău al vieții de cei angajați acolo de diavolul. De aceea, cei care au învățat [cuvintele] aceluia și au respins învățăturile Domnului s-au dezrădăcinat de la vița adevărată a lui Dumnezeu, Care spune: «*Eu sunt vița cea adevărată*»[1880]. Au adus din Sodoma și Gomora o mlădiță, pentru care și cultivă struguri de fiere și ciorchini amari; și mânie de șerpi este vinul lor și mânie de aspide de nevindecat[1881].

310. Și de aceea vița menționată din Sibma, pentru că Sibma se tâlcuiește „întoarcere”[1882], este probabil vreun cuvânt aranjat, care pretinde că are o oarecare evlavie și retragere de la chemările cele rele, dar prin această aparență îi duce pe mulți la propria strâmbătate. Ai găsi multe [asemenea] cuvinte (discursuri) ale eterodocșilor pentru întoarcere și pentru îndemn la o viață rânduită. Dacă socotim că ele nu întorc cu adevărat, ci sunt puse cu viclenie, arătate pentru credința în Dumnezeu a celor mulți, [atunci] spunem la rândul nostru potrivit că țarina unora ca aceștia este vița din Sibma, adică nu despre credința în Dumnezeu, nici despre învățătura teologiei sănătoase, ci [sunt doar] unele sfaturi despre noblețe, despre noblețe și dărnicie. Aceasta este vița din Sibma, cultivată de moabiți, care, făcând multe roade, se spune că înghite neamurile.

Întâi-stătătorii învățăturilor străine, prin dialectică, în care sunt antrenați, și prin toată puterea din cuvinte, cucerindu-i pe cei nefilosofi și pe mulți dintre oameni, îi înghit, ca să zic așa, pe cei prinși. De aceea, către aceștia este cuvântul: «*Voi, care înghițiți neamurile*». Nesocotind asemenea cuvinte, călcați-i în picioare! Fiindcă nu veți putea, ca ocupându-vă cu ele, să vă adunați și să vă

[1880] *In*. XV, 1.
[1881] *Deut*. XXXII, 32.
[1882] Toponimul שִׂבְמָה *Sibma* este pus în legătură cu verbul שׁוּב *șuv* „a se întoarce”. Este, evident, o etimologie populară.

uniți cu Iazer, care se tâlcuiește „puternic”[1883]. De aceea, nu puteți primi puterea de la Duhul, apărută în cei care merg în mod drept, decât dacă veți călca viile din Sibma. Uitați de pustiul vostru și nu mai locuiți în el, ci rătăcind de la el și părăsindu-l, locuiți în ținuturi mai bune.

311. «*Cei trimiși vor fi părăsiți*»[1884].

Sunt unii apostoli mincinoși, lucrători vicleni, prefăcuți ca Apostoli ai lui Hristos; aceștia sunt părăsiți de Dumnezeu. Să nu vă înșele ca având putere în lucruri, căci sunt neajutorați și părăsiți. Aceștia au trecut ei înșiși marea. Trebuie observat de ce se vorbește despre aceasta în pilde. Ei sunt părăsiți pe merit pentru aceasta, pentru că au făcut ceea ce este blamat, trecând marea. Mi e pare că marea este luată drept ispitele amare, care se întâmplă celor încercați. Căci asemenea este și: «*Am ajuns până la străfundurile mării*»[1885]. Atletul nu fuge nicidecum de împrejurări, nici nu trece marea, ci stă în același loc cu ele și suportă orice încercare. Dar cei care au legături cu neamurile, ca să nu fie persecutați, să nu se lupte și să sufere în dorințele trupului, dedați plăcerilor, aceștia au trecut marea.

După aceasta se spune: «*Și de aceea voi plânge, ca plângerea pentru Iazer, via din Sibma*»[1886]. Poate că plângerea lui Iazer este plângerea puterii, cu care jelesc cei puternici în chip fericit, suspinând pentru locuirea vremelnică în viață și, fiind îngreunați de ea, dorind în suflet să fie lăsați în curțile Domnului[1887]. Sau poate, după cum vigoarea stinsă de boală este plânsă, pentru că nu mai este la îndemână celui care o avea, la fel va fi și plângerea viței din Sibma, fiind ofilită și urmând să fie dată focului.

312. După aceasta se spune către Moab: «*Heșbon și Eleale au doborât copacii tăi*»[1888].

[1883] Toponimicul יַעְזֵר *Yazer* este pus în legătură cu עֹזֶר *ʿozer* „puternic”.
[1884] *Is*. XVI, 8.
[1885] *Ps*. LXVIII, 3.
[1886] *Is*. XVI, 9.
[1887] *Ps*. LXXXIII, 2 (Septuaginta v. 3).
[1888] *Is*. XVI, 9.

Deci, Heșbson și Eleale au doborât copacii Moabului. Haide, atât cât se poate, să înfățișăm ce este arătat de acestea. Heșbon se tâlcuiește „gânduri", iar Eleale „suișul lui Dumnezeu". De aceea, vița străină și copacii pe care Tatăl ceresc nu le-a sădit[1889] sunt doborâte și sădirea eterodocșilor este răsturnată de gândurile drepte și de urcușul care ne ridică la Dumnezeu prin faptele bune. De aceea «*fericit bărbatul care are ajutor de la Tine. Suișurile Tale sunt în inima lui*»[1890]. Cel care are în inima lui suișurile lui Dumnezeu și își poartă de grija gândurilor sale va fi în stare să răstoarne învățăturile eterodocșilor, sădite rău și roditoare spre pieire.

Apoi spune: «*voi călca secerișul tău și culesul tău și toate vor cădea*». Căci de vreme ce grâul pe care îl seceră și vinul pe care îl strânge sunt opuse pâinii, care întărește inima omului, și vinului, care veselește inima omului[1891], bunul Dumnezeu le calcă în [picioare], neîngăduind să devină mâncare și băutură celor aduși fără judecată din cauza necunoașterii vătămării de la ei. «*De aceea, voi călca secerișul tău și culesul tău și toate vor cădea*». Acesta ne poate zidi și în [sensul] trupesc (literal), căci mulți având în mâini strângerea roadelor, cele așteptate se [pot] prăpădi printr-o nenorocire subită – de la grindină sau de la vreo altă plagă – din cauza nemulțumirii și lăcomiei oamenilor, Dumnezeu neîngăduind să le vină spre veselie.

313. «*Și se vor lua bucuria și veselia din vii, și în viile tale nu se vor bucura și nu vor călca vinul în teascuri, căci a încetat*»[1892].

Deci, au fost luate bucuria și veselia din vii. Împărăția lui Dumnezeu a fost luată de la Israel și a fost dată neamurilor, care au făcut roadele lui[1893]. Dar textul poate fi înțeles și după [sensul] trupesc, că toată veselia s-a luat de la cei lipsiți dintr-o dată de nădejdile pentru strângerea celor cultivate. Sau, de vreme ce am spus că vița este cuvântul mincinos, poate fi înțeles că a fost luată bucuria făcută celor înșelați de orice cunoaștere mincinoasă, ca de la via care produce o închipuire de bucurie, și nu [o bucurie] adevărată, ca să

[1889] *Mt*. XV, 13.
[1890] *Ps*. LXXXIII, 6.
[1891] *Ps*. CIII, 16 (Septuaginta v. 15).
[1892] *Is*. XVI, 10.
[1893] *Mt*. XXI, 43.

nu mai fie înşelaţi. Căci cei care s-au minunat de acestea mai întâi nu se vor mai bucura de cele respinse, nici nu vor mai cultiva strugurele moabit cei care au învăţat vătămarea făcută de acesta celor care beau. Dar poate şi teascurile sunt sufletele care acceptă învăţătura netrebnică.

314. «*De aceea, pântecele meu va suna pentru Moab ca o alăută şi cele dinlăuntrul meu sunt ca un zid pe care l-ai înnoit. Şi va fi că [îi] vei ruşina pentru Mine, pentru că Moabul s-a trudit la jertfelnice şi va intra la cele făcute de mâna sa, ca să se roage şi nu poate să-l scoată. Acesta este cuvântul, pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*»[1894].

De aceea, pântecele profetului va suna ca o alăută pentru Moab, adică în chip armonios şi melodios va produce un sunet ritmat, datorită cunoştinţei Celui care cântă la ea cu artă. Numeşte „pântece" ceea ce Psalmistul în altă parte a numit „lăuntru". Căci zice: «*Binecuvântează suflete al meu pe Domnul şi toate cele dinlăuntrul meu numele Lui cel sfânt*»[1895]. Cine porunceşte lăuntrului său să binecuvânteze pe Domnul, dacă nu [Cel care porunceşte] prin firea gândurilor care ies dinlăuntru? Grupul lor este dublu: unele sunt netrebnice – ucideri, adultere, hoţii, mărturii mincinoase şi ochiul rău, iar altele sunt de cinste şi mântuitoare – iubire de oameni, cumpătare, comuniune şi grăire de bine, mărturiile după [voia lui] Dumnezeu, ochiul curat şi cele asemenea acestora.

De aceea, cel căruia toate cele dinlăuntru i se îndreptă spre pregătirea de a binecuvânta numele cel sfânt al lui Dumnezeu, acela primeşte în chip bun dispoziţia interioară de mulţumire [adusă] lui Dumnezeu. Şi Isaia a avut cele dinlăuntrul său ca un zid, pe care l-a înnoit Dumnezeu. Căci aşa a fost pregătit din harul cuvântului către el care i-a înnoit omul lăuntric. Gândurile lui erau ca un zid nezdruncinat, ca să nu dea nicio [portiţă de] intrare gândurilor rele, nici vrăjmaşilor adunaţi împrejur spre ocară. Este bine ca socotind acestea, să ne străduim să spunem asemenea profetului: «*pântecele*

[1894] *Is*. XVI, 11-13.
[1895] *Ps*. CII, 1.

meu va suna ca o alăută și cele dinlăuntrul meu sunt ca un zid pe care l-ai înnoit»[1896].

«*Și va fi că [îi] vei rușina pentru Mine, pentru că Moabul s-a trudit la jertfelnice*»[1897]. Cuvântul este pentru același. Deci, ce vrea să spună ceea ce pare îndrăzneț: «*Va fi că [îi] vei rușina*». De aceea, spune: „Mi-ai dat dinăuntru gânduri statornice, ca pe cei care acum nu s-au întors la Tine să-i rușinez spre Tine prin mustrările adresate lor, prin puterea gândurilor date mie". Deci, a omis „pe ei", pentru ca sensul celor spuse să fie redat în mod sănătos: «*Și va fi că îi vei rușina pe ei pentru Mine*». După cum cei care stau față în față la război, cât par să fie egali, nu se întorc, nici nu se înclină, dar când cealaltă parte se impune înaintea lor, întorcându-se fug, la fel și sufletul instigat de nerușinare stă, fără să se întoarcă, dar când este mustrat de cuvântul care îl ocărăște, se întoarce spre rușine. Și pentru că întoarcerea se face în cele ascunse ale omului, se numește „rușinare"[1898]. «*De aceea, pântecele meu va suna și cele dinlăuntrul meu sunt ca un zid pe care l-a înnoit Dumnezeu*», [spune] profetul, ca cei care înainte nu erau întorși la rușinea de folos să se schimbe și să se rușineze, ca să se teamă de Dumnezeu.

315. «*Pentru că Moabul s-a trudit la jertfelnice și va intra la cele făcute de mâna sa, ca să se roage și nu poate să-l scoată*»[1899].

Isaia proorocește aici nimicirea până la sfârșit a întregii idolatrii prin arătarea Cuvântului, că zadarnice sunt toate chinurile pentru pregătirea templelor și inutile nădejdile spre cele făcute de mână. Căci, spune, se vor ruga și nu vor putea să-L scoată. Aceasta s-a împlinit acum la venirea lui Hristos. Căci templele renumite stau pe post de ridicături, iar vicleșugurile de la demoni nu mai sunt, puterea vrăjmașă fiind pusă pe fugă de taina Crucii, care a fost propovăduită la toată lumea.

«*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*»[1900]. Una ca aceasta este epilog la întregul cuvânt ves-

---

[1896] *Is*. XVI, 11.
[1897] *Is*. XVI, 12.
[1898] Sf. Vasile derivă termenul „rușinare" (ἐντροπή), de la ἐν „în" și τροπή „întoarcere".
[1899] *Is*. XVI, 12.
[1900] *Is*. XVI, 13.

tit împotriva Moabului. «*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul*». La început a fost așezat textul care are astfel: «*Cuvântul împotriva Moabului*»[1901]. Se rezumă pentru întreaga parte a pericopei: «*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*». Ce este «*când a grăit*»? Arată raritatea glasului lui Dumnezeu care a fost către moabiți. Cu Israel [Dumnezeu] a vorbit permanent, dar cu neamurile cel mai mult a tăcut, ca față de unii străini de moștenirea Sa. Dar nu ascunde cuvântul de tot, ci și acestora le dă să guste din iubirea Sa de oameni, pentru ca prin experiența în puține [și acestea] să pornească spre dorirea celor desăvârșite. De aceea, pentru că vorbește rareori moabiților, de aceea se spune: «*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*»[1902].

316. «*Și acum spun: în trei ani, anii unui [lucrător] plătit, va fi necinstită slava Moabului cu toată avuția cea multă și va rămâne foarte mic și necinstit*»[1903].

Prin acestea mi se pare că hotărăște vremea pedepsei în Moab, pe care o numește „trei ani ai unui [lucrător] plătit". De aceea, pentru că întreaga fire a timpului se divide în trei părți, vrând să înfățișeze împlinirea timpului, a spus „trei ani". «*În trei ani, anii unui [lucrător] plătit, va fi necinstită slava Moabului*»[1904]. Cel plătit este blamat și în Evanghelie de către Mântuitorul, Care spune: «*Iar cel plătit și care nu este păstor, nefiind oile lui, vede lupul venind și fuge, căci este plătit și nu îi pasă de oi*»[1905]. Cel ce locuiește [vremelnic] și cel plătit al unui preot nu vor mânca cele sfinte, după Lege[1906].

De aceea, Moabul s-a angajat [cu plată] și a devenit [lucrător] plătit. Căci nu L-a iubit pe Dumnezeu, ci pentru închipuirea plăților și nădejdea propriului folos, iar nu din dispoziția de a face, a făcut ce a făcut. Deci, în trei ani, anii unui [lucrător] plătit, va fi necinstit. După cum păstorul plătit nu este păstor, la fel nici cel ce face milos-

---

[1901] Citatul aici nu este foarte exact față de textul folosit la *Is*. XV, 1, unde lipsește „împotrivă" (cf. «*cuvântul Moabului*»).
[1902] *Is*. XVI, 13.
[1903] *Is*. XVI, 14.
[1904] *Is*. XVI, 14.
[1905] *In*. X, 12-13.
[1906] *Lev*. XXII, 10.

tenie ca să fie slăvit de oameni își primește răsplata[1907] și nu este milostiv, nici darnic. Și cel cumpătat pentru favoarea omenească nu este cumpătat, neurmărind virtutea, ci fiind vânat de slava ei. De aceea, cei care fac [bine] de fațadă sunt necinstiți la Dumnezeu.

Și Moabul în trei ani va fi necinstit, adică în întreaga măsură a timpului, cu necinstea celui plătit, pentru că fapta de virtute nu îi este din dispoziție, ci prefăcută. Va fi necinstit «*cu toată avuția cea multă*». Căci pe cât îl înconjura aici renumele, pe atât după ce sunt descoperite cele ascunse ale noastre i se va da plata rușinii. Și cel care adună cu mâinile multă deșertăciune are mai multă materie de necinste adusă asupra lui. Și cel care își lucrează comori cu limbă mincinoasă le urmărește pe cele zadarnice și va merge în cursele morții. «*Și va rămâne foarte mic și necinstit*»[1908]. Pedeapsa de aici este binefacere a celor care s-au adunat pentru răutate.

[1907] *Mt*. VI, 2.
[1908] *Is*. XVI, 14.

INDICE SCRIPTURISTIC

Facere
Fac. II, 2 151
Fac. II, 4 31
Fac. II, 7 233
Fac. II, 8 83
Fac. II, 15 58
Fac. II, 17 234
Fac. III, 1 30, 280
Fac. III, 2 234
Fac. III, 14 349
Fac. III, 17 325
Fac. III, 18 168
Fac. III, 23 161
Fac. IV, 19-21 181
Fac. V, 1 31
Fac. V, 27 121
Fac. VI, 4 304
Fac. VI, 12 327
Fac. IX, 25 314
Fac. IX, 29 121
Fac. X, 2 318
Fac. XI, 3 267
Fac. XI, 4 267, 277, 302
Fac. XI, 9 277, 302
Fac. XII, 1 224
Fac. XII, 7 160
Fac. XIV, 1 293
Fac. XIV, 20 89
Fac. XV, 5 225
Fac. XV, 16 34
Fac. XV, 18 43
Fac. XVIII, 12 121
Fac. XVIII, 27 105, 208, 213
Fac. XIX, 5 130
Fac. XIX, 9 45
Fac. XIX, 13 171
Fac. XIX, 17-20 346
Fac. XIX, 33-37 351
Fac. XIX, 37 340
Fac. XX, 3 231
Fac. XXI, 12 116
Fac. XXI, 19 118
Fac. XXIV, 19 116
Fac. XXIV, 22 143
Fac. XXIV, 43 232
Fac. XXV, 8 48
Fac. XXV, 25 266
Fac. XXV, 26 91
Fac. XXVII, 27 147
Fac. XXVII, 33 21
Fac. XXVII, 40 326
Fac. XXXI, 24 231
Fac. XXXI, 27 181
Fac. XXXII, 24-28 91
Fac. XXXII, 28 266, 325
Fac. XXXV, 3 83
Fac. XXXV, 4 84, 144
Fac. XXXV, 4-9 84
Fac. XXXVIII, 14 146
Fac. XL, 1 231
Fac. XLVI, 6 235
Fac. XLVII, 9 55
Fac. XLIX, 7 314
Fac. XLIX, 8 272
Fac. XLIX, 10 265

Ieșire
Ieș. I, 14 293, 333

Ieș. II, 23 333
Ieș. III, 2 210
Ieș. III, 5 296
Ieș. III, 6, 15 91
Ieș. III, 7 333
Ieș. III, 10 210, 212, 214
Ieș. III, 11 211, 215
Ieș. III, 14 212
Ieș. IV, 10 104, 209, 211, 213
Ieș. IV, 11 301
Ieș. IV, 13 129, 211, 215
Ieș. XII, 11 297
Ieș. XIV, 21 297
Ieș. XV, 1 159, 299
Ieș. XV, 6 247
Ieș. XVI, 14 342
Ieș. XVII, 12 60
Ieș. XVIII, 21 79, 122
Ieș. XVIII, 21-22 79
Ieș. XIX, 10-11 226
Ieș. XX, 12 255
Ieș. XX, 18 26
Ieș. XXIII, 17 50
Ieș. XXIV, 3 45
Ieș. XXVIII, 5 145
Ieș. XXVIII, 33-34 142
Ieș. XXX, 25 147
Ieș. XXX, 32 147
Ieș. XXX, 34 53
Ieș. XXX, 36 53
Ieș. XXXI, 3 124, 201
Ieș. XXXII, 3-4 144
Ieș. XXXII, 10 164
Ieș. XXXII, 32 155
Ieș. XXXII, 34 215
Ieș. XXXIII, 1 225
Ieș. XXXIII, 11 79
Ieș. XXXIII, 14, 23 154
Ieș. XXXIII, 15 215
Ieș. XXXIII, 21 183
Ieș. XXXIII, 22 102
Ieș. XXXIV, 29 298
Ieș. XXXV, 3 54

Levitic
Lev. X, 1 352
Lev. X, 2 210
Lev. X, 9 181, 202
Lev. XII, 2 233
Lev. XIX, 32 121
Lev. XXII, 10 363
Lev. XXIII, 7 58
Lev. XXIV, 20 122

Numeri
Num. I, 2 36, 287
Num. III, 15 99, 287
Num. III, 15, 40 99
Num. III, 40 287
Num. IV, 3 287
Num. V, 15 52
Num. VI, 1-3 202
Num. XI, 5 42
Num. XI, 16-17 120
Num. XIX, 7 63
Num. XX, 11 103
Num. XXI, 10-11 340
Num. XXI, 23 162
Num. XXII, 2 340
Num. XXII, 5-6 340
Num. XXIII, 7 356
Num. XXIII, 8 356
Num. XXIX, 7 55
Num. XXV, 1-2 340
Num. XXVIII, 18 55
Num. XXVIII, 25 55
Num. XXVIII, 26 55
Num. XXXI, 7-8 263

Deuteronom
Deut. IV, 24 285
Deut. IV, 26 29

Deut. VI, 16 231
Deut. VII, 14 151
Deut. VIII, 3 256
Deut. X, 4 143
Deut. XVI, 20 64
Deut. XVII, 16 99
Deut. XVIII, 10, 12 96
Deut. XVIII, 14 96
Deut. XXII, 10 32
Deut. XXII, 25-27 233
Deut. XXVII, 15 82, 100, 114, 279
Deut. XXVIII, 4 329
Deut. XXVIII, 23 169
Deut. XXVIII, 24 169
Deut. XXIX, 5 141
Deut. XXX, 11-14 275
Deut. XXXI, 28 29
Deut. XXXII, 1 29
Deut. XXXII, 2 169
Deut. XXXII, 8 283
Deut. XXXII, 9 161
Deut. XXXII, 13 103
Deut. XXXII, 22 77
Deut. XXXII, 32 39, 357, 358
Deut. XXXII, 33 175
Deut. XXXII, 39 81, 219

Iosua
Ios. I, 5 102, 167
Ios. III, 17 297
Ios. V, 14 252
Ios. V, 16 296
Ios. VI, 20 110
Ios. XXIV, 2 225

Judecători
Jud. IV, 9 116
Jud. IV, 17 116
Jud. VII, 15 263
Jud. VIII, 27 144
Jud. XVI, 25 126
Jud. XVII, 6 79
Jud. XXI, 24 79

Rut
Rut I, 3 340

I Regi
I Reg. I, 20 116
I Reg. II, 30 189, 298
I Reg. V, 2-3 278
I Reg. VIII, 3 204
I Reg. IX, 9 25
I Reg. IX, 19 301
I Reg. XIV, 26 270
I Reg. XXVIII, 13 254
I Reg. XXVIII, 19 254

II Regi
II Reg. II, 10 170
II Reg. II, 30 292
II Reg. XII, 5 163
II Reg. XVII, 14 80
II Reg. XVII, 23 195
II Reg. XVIII, 6-9 270

III Regi
III Reg. I, 3-4 233
III Reg. IV, 24 265
III Reg. VI, 1 267
III Reg. X, 26 221
III Reg. XI, 4 222
III Reg. XI, 19 222
III Reg. XI, 26 222, 228, 267
III Reg. XII, 10 123
III Reg. XII, 16 235
III Reg. XII, 20 170, 221, 222, 228
III Reg. XII, 28 222
III Reg. XIII, 20, 28 267
III Reg. XVII, 11 57
III Reg. XVIII, 19 109
III Reg. XIX, 18 155, 219

III Reg. XXI, 2 83
III Reg. XXII, 22 269

IV Regi
IV Reg. III, 27 334
IV Reg. V, 26 20
IV Reg. XIV, 5 221
IV Reg. XV, 2 29
IV Reg. XV, 29 235, 293
IV Reg. XVI, 2 222, 333
IV Reg. XVII, 6 235
IV Reg. XVIII, 6 276
IV Reg. XVIII, 13 282
IV Reg. XVIII, 17 225
IV Reg. XVIII, 19 279
IV Reg. XVIII, 24 277
IV Reg. XXIV, 14 293
IV Reg. XXV, 1 327
IV Reg. XXV, 11 192

II Paralipomena
II Par. XIII, 7 125
II Par. XIV, 9-11 293
II Par. XXVI, 3 29
II Par. XXVI, 16 333
II Par. XXXVI, 20 192

Iov
Iov I, 7 166
Iov II, 2 283
Iov II, 5 207
Iov IX, 9 313
Iov XIX, 21 207
Iov XXIX, 16 66
Iov XXXVIII, 4-6 317
Iov XL, 19 125

Psalmi
Ps. I, 1 247
Ps. I, 2 299
Ps. I, 3 205
Ps. I, 5 136
Ps. I, 6 82
Ps. II, 1 33
Ps. II, 5 206
Ps. II, 8 310
Ps. IV, 4 203
Ps. IV, 6 95
Ps. V, 3 182
Ps. V, 4-5 183
Ps. V, 5 183
Ps. VI, 1 152, 276
Ps. VII, 4 75
Ps. VII, 9 67, 81
Ps. VIII, 1 162
Ps. IX, 35 81
Ps. X, 7 50
Ps. XI, 1 152
Ps. XI, 6 72
Ps. XIII, 1 153
Ps. XIII, 3 153, 193
Ps. XIII, 5 249
Ps. XVI, 4 247
Ps. XVII, 35 148
Ps. XVIII, 1 112, 184
Ps. XVIII, 4 89, 245
Ps. XVIII, 6 118
Ps. XVIII, 9 184, 198
Ps. XXI, 24 251
Ps. XXII, 2 187, 347
Ps. XXIII, 1 48
Ps. XXIII, 8, 10 280
Ps. XXVI, 7 61
Ps. XXVIII, 5 107, 268, 307
Ps. XXIX, 1 190
Ps. XXIX, 5 183
Ps. XXXI, 5 59
Ps. XXXII, 16 99
Ps. XXXIII, 5 95
Ps. XXXIII, 8 199
Ps. XXXIII, 11 65
Ps. XXXIII, 14 50

Ps. XXXIV, 18 140
Ps. XXXV, 6 266
Ps. XXXVI, 25 57, 187
Ps. XXXVI, 30 299
Ps. XXXVI, 35 205, 268
Ps. XXXVI, 35-36 205
Ps. XXXVI, 36 268
Ps. XXXVII, 5 263
Ps. XXXVII, 7 126
Ps. XLI, 2 299
Ps. XLIV, 5 200
Ps. XLIV, 13 319
Ps. XLVIII, 12 31
Ps. XLIX, 15 50
Ps. XLIX, 19 141
Ps. XLIX, 22 93
Ps. L, 3 156
Ps. L, 5 136
Ps. L, 11 81
Ps. L, 18 46, 81, 347
Ps. LX, 2 102
Ps. LX, 3 166
Ps. LXI, 10 343
Ps. LXII, 1 182
Ps. LXVIII, 3 359
Ps. LXVIII, 25 37, 40
Ps. LXVIII, 32 155
Ps. LXXI, 11 90
Ps. LXXII, 8 274, 355
Ps. LXXII, 10 48
Ps. LXXII, 26 34
Ps. LXXIV, 10 300
Ps. LXXVII, 13-14 40
Ps. LXXVII, 52 357
Ps. LXXVII, 59 304
Ps. LXXVII, 66 40
Ps. LXXIX, 9 39, 160, 237
Ps. LXXIX, 13 166, 237
Ps. LXXIX, 14 39, 166
Ps. LXXX, 1 162
Ps. LXXX, 15 103
Ps. LXXXI, 1 92
Ps. LXXXIII, 2 51, 359
Ps. LXXXIII, 6 360
Ps. LXXXIII, 7 296
Ps. LXXXVI, 1 88, 189, 332
Ps. LXXXVII, 10 60
Ps. LXXXVIII, 32 35
Ps. C, 10 183
Ps. CII, 1 361
Ps. CII, 9 298
Ps. CIII, 16 72, 360
Ps. CIII, 17 128
Ps. CIII, 18 108, 268
Ps. CIII, 19 103
Ps. CIII, 24 97
Ps. CIII, 27 111, 126
Ps. CIII, 29 303
Ps. CIII, 35 197
Ps. CIII, 36 338
Ps. CVI, 23 111
Ps. CVI, 24 111
Ps. CVIII, 8 67
Ps. CXV, 2 21
Ps. CXV, 3 191, 256
Ps. CXVIII, 1 89
Ps. CXVIII, 14 247
Ps. CXVIII, 37 247
Ps. CXVIII, 103 198
Ps. CXVIII, 105 198
Ps. CXVIII, 140 214
Ps. CXX, 4 42
Ps. CXXIII, 4-5 244
Ps. CXXV, 6 132, 248
Ps. CXXVI, 1 42, 201
Ps. CXXVII, 3 41
Ps. CXXX, 1 107
Ps. CXXXII, 1-2 147
Ps. CXXXV, 1, 17-20 109
Ps. CXXXVI, 8-9 319
Ps. CXXXVIII, 7-8 102
Ps. CXL, 2 60

Ps. CXLI, 1 171
Ps. CXLIV, 9 355
Ps. CXLIV, 14-15 355
Ps. CXLIV, 20 355
Ps. CXLV, 9 82
Ps. CXLVI, 4 313
Ps. CXLVI, 5 190
Ps. CXLVI, 6 315
Ps. CXLVIII, 9 108, 268
Ps. CXLIX, 6 191

Proverbe (Pilde)
Pr. I, 3 197
Pr. I, 6 197
Pr. I, 24 18
Pr. IV, 23 42, 226
Pr. IV, 25 139
Pr. V, 22 148
Pr. VI, 13 140
Pr. IX, 22 343
Pr. X, 3 57, 187
Pr. X, 10 140
Pr. X, 19 61
Pr. X, 26 227
Pr. XII, 5 65, 170, 206
Pr. XII, 16 203
Pr. XII, 23 30
Pr. XIV, 28 33
Pr. XV, 8 46
Pr. XVI, 23 21
Pr. XVI, 25 197
Pr. XIX, 11 203
Pr. XX, 17 118
Pr. XX, 20 120
Pr. XXIII, 31 175, 337
Pr. XXV, 12 124
Pr. XXXI, 4-5 202

Ecclesiast
Eccl. II, 4-5 174
Eccl. II, 5 83
Eccl. II, 14 281
Eccl. V, 9 74
Eccl. VII, 11 34
Eccl. VII, 16 197
Eccl. IX, 8 226
Eccl. X, 16 125
Eccl. XI, 2 152

Cântarea Cântărilor
Cânt. I, 3 147
Cânt. VI, 8 232
Cânt. VII, 6 144

Isaia
Is. I, 1 9, 25, 28
Is. I, 2 27, 29, 30
Is. I, 3 31, 32
Is. I, 4 33, 34
Is. I, 5 35
Is. I, 6 36
Is. I, 7 37
Is. I, 8 39, 40, 42
Is. I, 9 43
Is. I, 10 44
Is. I, 11 46, 47, 48
Is. I, 12 49, 50, 51, 105
Is. I, 13-14 52
Is. I, 14 59
Is. I, 15 60, 61, 62
Is. I, 16 64
Is. I, 17 63, 64, 65, 66, 67
Is. I, 18 67
Is. I, 19-20 69
Is. I, 20 70
Is. I, 21 70
Is. I, 22 72
Is. I, 23 73, 74, 75, 76
Is. I, 24 76, 77
Is. I, 25 77, 78
Is. I, 26 78, 79, 80
Is. I, 27 80

Is. I, 28 81
Is. I, 29 82, 83
Is. I, 30 84
Is. I, 31 85
Is. II, 1 86
Is. II, 2 87, 88, 89
Is. II, 3 89, 90, 91, 92, 102
Is. II, 4 92, 93, 94
Is. II, 5 95, 102
Is. II, 6 95, 96, 98
Is. II, 7 98, 99
Is. II, 8 99, 100
Is. II, 9 100, 101
Is. II, 10 102
Is. II, 11 103, 189, 191
Is. II, 12 106
Is. II, 13 107, 108
Is. II, 14-15 109
Is. II, 15 110
Is. II, 16 110, 111
Is. II, 17 111, 112
Is. II, 18-19 112
Is. II, 20-21 114
Is. II, 22 115
Is. III, 1 116, 117
Is. III, 1-3 124
Is. III, 2 18, 118, 119
Is. III, 3 121, 122, 123, 124
Is. III, 4 124, 125
Is. III, 5 126, 127
Is. III, 6 127, 128
Is. III, 7 128, 129
Is. III, 8 129
Is. III, 8-9 129
Is. III, 9 130
Is. III, 9-10 130
Is. III, 11 131
Is. III, 12 131, 133
Is. III, 13 135
Is. III, 14 68, 136, 191
Is. III, 14-15 137
Is. III, 15 137
Is. III, 16 138, 139
Is. III, 16-17 138
Is. III, 17 139, 140
Is. III, 18 141, 142
Is. III, 20 143, 144
Is. III, 21 144
Is. III, 22 145
Is. III, 23 145, 146
Is. III, 24 146, 147, 148
Is. III, 25 149
Is. III, 26 149
Is. IV, 1 151
Is. IV, 2 153
Is. IV, 3 154
Is. IV, 4 156
Is. IV, 5-6 157
Is. V, 1 39, 159, 160, 357
Is. V, 2 161, 162
Is. V, 3 163, 164
Is. V, 4 40, 163, 164
Is. V, 5 164, 165, 166, 237
Is. V, 6 40, 166, 168
Is. V, 7 170
Is. V, 8 171, 172
Is. V, 8-10 171
Is. V, 11 175, 177, 180
Is. V, 11-12 175, 177
Is. V, 12 177, 178
Is. V, 13 186
Is. V, 14-15 187
Is. V, 15 189, 190
Is. V, 16 190, 191
Is. V, 17 191
Is. V, 18 192, 193, 194
Is. V, 18-19 192
Is. V, 19 194
Is. V, 20 195, 198, 338
Is. V, 21 199, 200
Is. V, 22 202
Is. V, 23 203

Is. V, 24 204
Is. V, 25 205
Is. V, 26 207
Is. VI, 1 9, 20, 29, 333
Is. VI, 1, 6 208
Is. VI, 4 29
Is. VI, 5 208, 213
Is. VI, 6 209, 212, 213
Is. VI, 7 214
Is. VI, 8 210, 211, 214
Is. VI, 9 211, 212, 216
Is. VI, 9-10 212, 216
Is. VI, 11-13 218
Is. VI, 13 219
Is. VII, 1-2 221
Is. VII, 3 224
Is. VII, 3-9 224
Is. VII, 4 223, 226, 227
Is. VII, 5-6 223
Is. VII, 5-7 227
Is. VII, 8 228, 242
Is. VII, 8-9 228, 242
Is. VII, 9 223, 229
Is. VII, 10 229
Is. VII, 10-11 229
Is. VII, 11 229
Is. VII, 12 230
Is. VII, 13 231
Is. VII, 14 232, 250, 264
Is. VII, 15 234
Is. VII, 16 234
Is. VII, 17 234
Is. VII, 18 235
Is. VII, 18-19 235
Is. VII, 20 236
Is. VII, 21-22 236
Is. VII, 23-25 237
Is. VIII, 1 239, 240, 242
Is. VIII, 1-4 239
Is. VIII, 3 239, 242
Is. VIII, 4 242
Is. VIII, 5-8 242
Is. VIII, 7 244
Is. VIII, 8 244
Is. VIII, 8-9 244
Is. VIII, 9 245
Is. VIII, 10 8, 245
Is. VIII, 11 246
Is. VIII, 11-14 246
Is. VIII, 12 248
Is. VIII, 16 249, 250
Is. VIII, 16-17 249
Is. VIII, 17 251
Is. VIII, 18 251, 253
Is. VIII, 19 254
Is. VIII, 19-23 253
Is. VIII, 20 255, 256
Is. VIII, 21 256
Is. VIII, 22-23 258
Is. VIII, 23 259, 260, 261
Is. VIII, 23 - IX, 1-6 260
Is. IX, 1 261
Is. IX, 2 262
Is. IX, 3 262
Is. IX, 4 263
Is. IX, 4-5 264
Is. IX, 5 264, 265
Is. IX, 5-6 264
Is. IX, 6 246, 265, 266, 288
Is. IX, 7-9 266
Is. IX, 9 267
Is. IX, 10-11 268
Is. IX, 11-12 269
Is. IX, 13 269
Is. IX, 17 270
Is. IX, 18 271
Is. IX, 19 271
Is. IX, 20 271
Is. X, 1-4 273
Is. X, 3 274, 275
Is. X, 5 275, 276
Is. X, 5-10 275

Is. X, 6 276
Is. X, 7 277
Is. X, 9 277
Is. X, 10 277
Is. X, 10-11 278
Is. X, 12 243, 279
Is. X, 12-14 243
Is. X, 13 281, 282
Is. X, 13-14 281
Is. X, 14 282
Is. X, 15 284
Is. X, 16-17 284
Is. X, 17 285
Is. X, 18 285
Is. X, 19 286
Is. X, 20 288, 289
Is. X, 20-21 288
Is. X, 21 289
Is. X, 22 289, 290
Is. X, 22-23 289
Is. XI, 1-2 202
Is. XI, 1-3 152
Is. XI, 10 291, 292
Is. XI, 11 292, 293
Is. XI, 12 294
Is. XI, 13 295
Is. XI, 14 295
Is. XI, 15 296
Is. XI, 16 297
Is. XII, 1 298
Is. XII, 2 298, 299
Is. XII, 3 299
Is. XII, 4 300
Is. XII, 5 300
Is. XIII, 1 301
Is. XIII, 2 302, 303
Is. XIII, 2-3 302
Is. XIII, 3 304
Is. XIII, 4 305, 306
Is. XIII, 4-5 305
Is. XIII, 6 307, 308
Is. XIII, 6-7 307
Is. XIII, 7 308
Is. XIII, 8 309, 311
Is. XIII, 9 311
Is. XIII, 10 311, 312
Is. XIII, 11 313
Is. XIII, 12 315
Is. XIII, 13 316
Is. XIII, 14-16 317
Is. XIII, 17-18 318
Is. XIII, 19 320
Is. XIII, 19-22 320
Is. XIII, 20 320
Is. XIII, 21 321
Is. XIII, 22 321
Is. XIV, 1 325
Is. XIV, 2 326
Is. XIV, 13-14 105
Is. XIV, 14 326
Is. XIV, 19-20 326
Is. XIV, 21-22 328
Is. XIV, 23 330
Is. XIV, 24-25 331
Is. XIV, 26-27 332
Is. XIV, 28-30 332
Is. XIV, 31 336
Is. XIV, 31-32 336
Is. XIV, 32 338
Is. XV, 1 340, 363
Is. XV, 2 341
Is. XV, 3-9 343
Is. XV, 4 345
Is. XV, 5 345, 346, 347
Is. XV, 6 347
Is. XV, 7 348
Is. XV, 8 348
Is. XV, 9 348, 349
Is. XVI, 1 343, 350
Is. XVI, 2-3 351
Is. XVI, 3 352, 353
Is. XVI, 4 353

Is. XVI, 6-7 355
Is. XVI, 6-8 354
Is. XVI, 8 357, 359
Is. XVI, 8-10 357
Is. XVI, 9 359
Is. XVI, 10 **360**
Is. XVI, 11 **361, 362**
Is. XVI, 11-13 361
Is. XVI, 12 362
Is. XVI, 13 362, 363
Is. XVI, 14 363, 364
Is. XIX, 1 279
Is. XXVI, 6 **184**
Is. XXVI, 9 **182, 184**
Is. XXVI, 10 65
Is. XXVI, 18 329
Is. XXVIII, 1 180
Is. XXIX, 14 246, 314
Is. XXX, 6 24
Is. XXXII, 20 32
Is. XXXV, 3 **307**
Is. XXXV, 5 252
Is. XL, 6 343
Is. XL, 26 184
Is. XLII, 1 325
Is. XLII, 2 243
Is. XLVIII, 13 247
Is. XLVIII, 16 **243**
Is. XLIX, 16 **110**
Is. XLIX, 9 194
Is. L, 9 326
Is. LII, 2 147
Is. LXI, 10 128, 264

Ieremia
Ier. I, 2 **87**
Ier. I, 7 125, 212
Ier. I, 14 338
Ier. II, 12 22, 316
Ier. II, 13 34, 299
Ier. II, 21 40, 41, 160, 162, 237
Ier. V, 8 330
Ier. X, 24 206
Ier. XIV, 21 169
Ier. XVII, 5 289
Ier. XVII, 13 155
Ier. XVII, 27 **54**
Ier. XVIII, 6-10 **164**
Ier. XX, 7 87
Ier. XX, 9 214
Ier. XXII, 28 149
Ier. XXIII, 23 275
Ier. XXIII, 24 48
Ier. XXV, 4 **182**
Ier. XXVIII, 15 **269**
Ier. XXXIX, 1 327
Ier. XLVI, 10 70
Ier. XLVIII, 10 185

Plângerile lui Ieremia
Plâng. Ier. III, 27-30 75
Plâng. Ier. III, 34 **192**

Iezechiel
Iez. I, 1 87
Iez. II, 9 159
Iez. IV, 4 240
Iez. IV, 5-6 170
Iez. IV, 6 **240**
Iez. IV, 14 239
Iez. IV, 15 239
Iez. VIII, 2 20
Iez. IX, 6 24
Iez. XVI, 42 35
Iez. XVIII, 24 35
Iez. XXIX, 3 **296**
Iez. XXXIV, 14 **335**

Daniel
Dan. II, 1 231
Dan. III, 7 182
Dan. III, 38 169

Dan. X, 12-13 283
Dan. X, 20 283
Dan. XI, 31 49
Dan. XII, 2 189

Osea
Os. I, 1 27, 28
Os. I, 2 240
Os. I, 4 240
Os. II, 1 86
Os. VI, 6 50
Os. VII, 2 68, 136, 140
Os. XI, 8 43
Os. XI, 8-9 44
Os. XII, 10 301
Os. XIV, 10 18, 332

Amos
Am. I, 1 27, 29
Am. IV, 7 169
Am. IV, 11 43
Am. V, 18 154, 309
Am. VI, 2 277
Am. VI, 3 54
Am. VII, 12 25
Am. VIII, 11 57, 187
Am. IX, 3 102

Miheia
Mih. I, 1 27
Mih. I, 10 174
Mih. III, 9-10 174
Mih. VI, 1-3 68
Mih. VI, 3-4 217
Mih. VI, 8 50
Mih. VII, 9 298

Ioil
Ioil I, 1 27
Ioil III, 4 55

Avdie
Avd. 1 26

Iona
Iona I, 1 27
Iona III, 4 164
Iona III, 5 307

Naum
Naum I, 1 26

Avacum
Avac. I, 1 26

Sofonie
Sof. I, 1 27
Sof. I, 7 308
Sof. I, 14-16 308
Sof. III, 9 90

Agheu
Ag. I, 1 27

Zaharia
Zah. I, 1 28
Zah. XII, 11-14 352
Zah. XIV, 5 29

Maleahi
Mal. I, 1 26
Mal. III, 2-3 78
Mal. III, 3 78
Mal. IV, 2 153

Iudit
Iudit XVI, 2 307

Înțelepciunea lui Solomon
Înț. Sol. IV, 9 121
Înț. Sol. V, 18 316
Înț. Sol. V, 20 207

Înț. Sol. VI, 6 76, 136, 202
Înț. Sol. VII, 17-20 186
Înț. Sol. XIII, 5 176, 182
Înț. Sol. XIV, 6 304
Înț. Sol. XVI, 24 316

Înțelepciunea lui Iisus Sirah
Înț. Sir. VII, 6 129
Înț. Sir. XVIII, 6 258
Înț. Sir. XX, 31 200
Înț. Sir. XXVII, 12 53
Înț. Sir. XXXI, 20 65

Istoria Susanei
Ist. Sus. 50 121
Ist. Sus. 56 328

Matei
Mt. I, 5 340
Mt. I, 21 242
Mt. I, 23 245, 250
Mt. II, 11 288
Mt. III, 7 330
Mt. III, 10 109
Mt. III, 11 156, 209
Mt. III, 12 78
Mt. IV, 4 187
Mt. IV, 8 283
Mt. IV, 16 261
Mt. V, 3 134, 138, 335, 339
Mt. V, 4 70, 325
Mt. V, 5 134, 157, 248, 308
Mt. V, 6 134
Mt. V, 15 199
Mt. V, 18 48
Mt. V, 28 111, 185, 286
Mt. V, 29 203
Mt. V, 39 75, 122, 247
Mt. V, 40 248
Mt. V, 44 248
Mt. V, 45 74
Mt. VI, 2 364
Mt. VI, 6 64
Mt. VI, 7-8 61
Mt. VI, 19 99
Mt. VI, 21 82
Mt. VII, 12 290
Mt. VII, 14 89, 134
Mt. VII, 16 163
Mt. VII, 24 173, 342
Mt. VIII, 29 264
Mt. IX, 15 58
Mt. X, 8 256
Mt. X, 12 94
Mt. X, 16 17, 330
Mt. XI, 15 18, 45, 124
Mt. XI, 25 252
Mt. XI, 29 315
Mt. XII, 19 243
Mt. XII, 40 230
Mt. XIII, 3 37
Mt. XIII, 22 331
Mt. XIII, 23 331
Mt. XIII, 38 305
Mt. XV, 13 175, 360
Mt. XV, 14 247, 353
Mt. XV, 19 185
Mt. XVI, 18 88
Mt. XVI, 27 190, 249
Mt. XVII, 5 157
Mt. XVIII, 10 241
Mt. XIX, 19 50
Mt. XIX, 28 79
Mt. XX, 16 155
Mt. XXI, 8 252
Mt. XXI, 15-16 252
Mt. XXI, 33 357
Mt. XXI, 35-39 168
Mt. XXI, 43 357, 360
Mt. XXII, 13 193, 226, 312
Mt. XXII, 33 122
Mt. XXII, 37 74, 290

Mt. XXII, 40 290
Mt. XXIII, 32 34
Mt. XXIII, 37 162
Mt. XXIII, 38 40
Mt. XXIV, 14 89
Mt. XXIV, 29 316
Mt. XXIV, 30 294
Mt. XXIV, 31 249
Mt. XXV, 25 200
Mt. XXV, 41 178
Mt. XXV, 46 249
Mt. XXVII, 5 195
Mt. XXVII, 23 291
Mt. XXVII, 25 62, 292
Mt. XXVII, 33 161
Mt. XXVII, 54 40

Marcu
Mc. II, 7 215
Mc. II, 19 187
Mc. IV, 8 250
Mc. IV, 21 319
Mc. IX, 43 178

Luca
Lc. I, 34 233
Lc. I, 35 233, 241
Lc. I, 42 116
Lc. I, 46-48 241
Lc. II, 14 94
Lc. II, 34 238
Lc. VI, 21 308
Lc. VI, 24 339
Lc. VI, 28 248
Lc. VI, 30 247
Lc. VI, 49 244
Lc. VIII, 14 163, 168
Lc. VIII, 15 70
Lc. VIII, 17 141
Lc. X, 2 94
Lc. X, 4 297
Lc. X, 20 155, 288
Lc. XI, 21 226
Lc. XI, 52 250, 304
Lc. XII, 29 107
Lc. XII, 35 147, 345
Lc. XII, 42 332
Lc. XII, 48 76, 203
Lc. XII, 49 271
Lc. XII, 58 132, 133
Lc. XIII, 6 164
Lc. XIII, 32 330
Lc. XIV, 28 110
Lc. XV, 10 317
Lc. XVI, 3 168
Lc. XVI, 8 280
Lc. XVI, 21 178
Lc. XVII, 21 275
Lc. XVIII, 5 76
Lc. XVIII, 11 61
Lc. XVIII, 19 227
Lc. XIX, 10 294
Lc. XIX, 12 309
Lc. XIX, 14 309
Lc. XIX, 15 310
Lc. XIX, 27 310
Lc. XXIII, 21 45
Lc. XXIV, 32 214

Ioan
In. I, 1 230, 261, 266
In. I, 3 205
In. I, 9 199, 261
In. I, 12 328
In. I, 14 210
In. I, 16 47
In. I, 29 47, 210
In. II, 15 148
In. III, 18 77
In. III, 20 95, 341
In. IV, 13 117, 187
In. IV, 14 187, 347

In. IV, 35 94
In. V, 22 133
In. V, 44 298
In. VI, 56 51, 117
In. VI, 61 247
In. VII, 37 171
In. VII, 38 84
In. VIII, 12 199
In. VIII, 14 296
In. VIII, 21 217
In. VIII, 24 116
In. VIII, 39 162
In. VIII, 44 31, 342, 349
In. VIII, 56 88
In. IX, 4 153, 312
In. IX, 7 243
In. IX, 39 301
In. X, 9 335
In. X, 12-13 363
In. X, 14 335
In. X, 16 51, 165
In. XI, 25 116
In. XI, 51 231
In. XII, 31 283
In. XII, 32 264
In. XII, 48 136
In. XIV, 2 157, 292
In. XIV, 6 246
In. XIV, 27 265
In. XIV, 30 132, 283
In. XV, 1 168, 358
In. XV, 1-2 168
In. XV, 2 41
In. XV, 5 41
In. XVI, 11 257
In. XVI, 14 159
In. XVIII, 28 130
In. XIX, 21 310
In. XXI, 15 192

Faptele Apostolilor
Fap. II, 3 305
Fap. II, 4 252
Fap. III, 2 252
Fap. III, 21 259
Fap. VI, 8 48
Fap. VII, 22 79, 208, 213
Fap. VIII, 14 267
Fap. VIII, 20 256
Fap. VIII, 32 26
Fap. IX, 40 252
Fap. X, 11 330
Fap. XII, 10 252
Fap. XV, 8-9 346
Fap. XV, 9 346
Fap. XXVIII, 25-26 216
Fap. XXVIII, 26-27 212

Romani
Rom. I, 3 232
Rom. I, 20 178, 182, 246
Rom. I, 21 81, 112
Rom. I, 22, 25 112
Rom. I, 25 33, 342
Rom. I, 28 166, 244
Rom. I, 32 199
Rom. II, 4 355
Rom. II, 12 135
Rom. II, 28 152
Rom. III, 8 195
Rom. III, 29-30 86
Rom. VI, 4 102
Rom. VI, 19 80
Rom. VII, 14 241
Rom. VII, 24 208
Rom. VII, 25 208
Rom. VIII, 3 152, 234
Rom. VIII, 7 296
Rom. IX, 2-3 341
Rom. IX, 5 309
Rom. IX, 27-28 289

Rom. IX, 28 290
Rom. IX, 33 249
Rom. X, 6-7 230
Rom. X, 20 46
Rom. XI, 4 155, 219
Rom. XI, 5 43, 154, 219, 289
Rom. XI, 7 219
Rom. XI, 17 238
Rom. XI, 25 161, 219
Rom. XI, 25-26 161
Rom. XII, 1 47
Rom. XII, 6 19
Rom. XII, 15 341
Rom. XIII, 12 154, 184, 311
Rom. XIII, 14 167

I Corinteni
I Cor. I, 10 196
I Cor. I, 19 246, 314
I Cor. I, 21 95
I Cor. I, 23 249, 253
I Cor. I, 24 201, 292
I Cor. I, 27 253, 336
I Cor. I, 28 238
I Cor. II, 6-8 283
I Cor. III, 2 117
I Cor. III, 9 38, 174
I Cor. III, 10 123
I Cor. III, 11-12 173
I Cor. III, 12-13 309
I Cor. III, 14-15 309
I Cor. III, 15 271
I Cor. IV, 5 140
I Cor. IV, 7 201
I Cor. IV, 15 328
I Cor. V, 2 78
I Cor. V, 5 306
I Cor. V, 6 78
I Cor. V, 8 51
I Cor. VI, 5 119
I Cor. VI, 10 105, 109, 175, 337
I Cor. VI, 15 286
I Cor. VI, 19 41
I Cor. VII, 25 79
I Cor. VII, 39 152
I Cor. IX, 9 32
I Cor. X, 4 249
I Cor. X, 11 215
I Cor. X, 20 279
I Cor. X, 21 279
I Cor. XI, 6 148
I Cor. XI, 15 148
I Cor. XI, 31 65
I Cor. XII, 7 19
I Cor. XII, 10 18
I Cor. XII, 28 119, 212
I Cor. XIII, 5 64, 341
I Cor. XIII, 12 259
I Cor. XIV, 20 251
I Cor. XIV, 24-25 20, 119
I Cor. XIV, 29 18
I Cor. XV, 22 161
I Cor. XV, 23 155
I Cor. XV, 25 310, 354
I Cor. XV, 28 265
I Cor. XV, 33 344
I Cor. XV, 41 292
I Cor. XV, 47 233
I Cor. XV, 49 250

II Corinteni
II Cor. II, 14 53, 147, 200
II Cor. II, 15 53, 147
II Cor. III, 3 274
II Cor. IV, 16 57
II Cor. VI, 11 304
II Cor. VI, 14 200, 332
II Cor. VI, 14-15 200
II Cor. VII, 9 347
II Cor. VII, 10 160, 257, 343
II Cor. VIII, 9 134

II Cor. X, 5 107, 119, 222, 227, 268, 344
II Cor. X, 6 118
II Cor. XI, 3 281
II Cor. XI, 14 352
II Cor. XI, 27 57
II Cor. XII, 9 245
II Cor. XII, 10 58
II Cor. XIII, 4 116, 265

Galateni
Gal. I, 16 261
Gal. III, 16 43
Gal. III, 19 165, 232
Gal. III, 27 141, 263
Gal. IV, 4 215
Gal. IV, 19 31, 250
Gal. IV, 26 257
Gal. V, 15 272
Gal. V, 17 296
Gal. V, 22 38
Gal. V, 26 298
Gal. VI, 7 132
Gal. VI, 8 262, 349
Gal. VI, 14 294, 295

Efeseni
Ef. II, 14 94, 165
Ef. II, 20 88
Ef. II, 22 123
Ef. III, 6 264
Ef. III, 17 174
Ef. IV, 8 241
Ef. IV, 10 230
Ef. IV, 22 253
Ef. IV, 31 171
Ef. V, 2 47
Ef. V, 3 329
Ef. V, 6 77
Ef. VI, 14 118
Ef. VI, 15 141, 306
Ef. VI, 16 177

Filipeni
Filip. III, 5 123
Filip. III, 14 261, 337
Filip. III, 19 179, 254
Filip. IV, 7 44, 337
Filip. IV, 13 116

Coloseni
Col. I, 15 261
Col. I, 20 265, 295
Col. I, 26 87, 264
Col. II, 5 102
Col. II, 9 47
Col. II, 14 274
Col. II, 15 294
Col. II, 17 152
Col. II, 21 55, 290
Col. III, 1 90, 331
Col. III, 1-2 90
Col. III, 5 56
Col. III, 9 251
Col. III, 10 253
Col. III, 12 128

I Tesaloniceni
I Tes. V, 22 195

II Tesaloniceni
II Tes. II, 8 82, 235

I Timotei
I Tim. I, 20 306
I Tim. II, 8 60
I Tim. II, 15 329
I Tim. III, 15 88
I Tim. VI, 9 163
I Tim. VI, 10 205

II Timotei
II Tim. I, 15 306
II Tim. II, 3 118
II Tim. II, 4 119
II Tim. III, 3, 6 127
II Tim. III, 16 229
II Tim. IV, 2 93
II Tim. IV, 3-4 323

Tit
Tit I, 6-9 120
Tit I, 10-11 119

Evrei
Evr. I, 3 210
Evr. I, 14 212
Evr. II, 10-13 251
Evr. III, 3 88
Evr. IV, 13 84
Evr. IV, 15 132
Evr. V, 10 49
Evr. V, 14 195
Evr. VII, 10 345
Evr. VII, 12 49
Evr. IX, 13 49
Evr. X, 26 81
Evr. X, 29 141
Evr. XI, 10 51, 336
Evr. XI, 37 56, 138
Evr. XI, 37-38 56
Evr. XII, 24 49

Iacob
Iacob III, 18 163
Iacob IV, 6 315

I Ioan
I In. III, 8 31, 66, 328
I In. III, 10 199

I Petru
I Pt. II, 2 251
I Pt. II, 22 89, 132
I Pt. II, 24 329
I Pt. IV, 17 24, 310
I Pt. V, 5 105

Apocalipsa
Apoc. XII, 9 307

INDICE TEMATIC

Amos 11, 25, 27, 28, 29, 43, 86, 301, 302, 308
Aquila 83, 321
Biserica 10, 11, 13, 36, 38, 44, 51, 73, 80, 88, 117, 119, 121, 123, 126, 161, 162, 179, 180, 223, 227, 246, 257, 287, 291, 305, 348, 349, 355
credință 18, 19, 31, 38, 51, 54, 56, 64, 65, 66, 71, 72, 78, 86, 88, 89, 91, 92, 93, 98, 102, 115, 118, 127, 138, 142, 143, 152, 153, 162, 165, 173, 183, 192, 196, 207, 229, 243, 248, 249, 261, 263, 268, 273, 299, 305, 306, 322, 329, 330, 332, 342, 345, 347, 358
Cruce 113, 116, 161, 253, 264, 294, 295, 303, 310
Daniel 20, 23, 56, 68, 121, 145, 283
David 21, 23, 60, 65, 75, 80, 107, 163, 170, 171, 221, 222, 223, 231, 232, 233, 235, 256, 260, 265, 267, 268, 291, 295, 299, 309, 340, 350, 352, 354
Elisei 20
Evanghelie 31, 37, 40, 66, 67, 89, 118, 132, 162, 164, 178, 199, 219, 240, 247, 290, 293, 328, 363
Hristos 22, 24, 36, 38, 43, 44, 48, 49, 51, 53, 62, 64, 65, 66, 67, 71, 78, 80, 82, 84, 89, 90, 92, 93, 101, 102, 103, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 123, 128, 131, 141, 147, 152, 153, 155, 161, 170, 173, 174, 188, 194, 196, 199, 200, 201, 208, 219, 225, 230, 232, 236, 238, 240, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 263, 264, 273, 286, 288, 289, 291, 292, 294, 295, 297, 311, 312, 319, 326, 328, 331, 332, 335, 351, 354, 359, 362
Ilie 23, 24, 56, 57, 58, 109, 138, 219, 229
ipostaz 186
Isaac 21, 91, 146, 147, 162
Israel 26, 27, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 42, 43, 44, 50, 60, 61, 67, 76, 79, 84, 87, 91, 92, 95, 98, 109, 119, 120, 141, 144, 151, 152, 153, 154, 157, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 170, 174, 191, 192, 194, 202, 204, 205, 214, 219, 221, 228, 229, 235, 236, 238, 242, 263, 266, 268, 269, 276, 284, 285, 287, 288, 289, 293, 294, 295, 297, 299, 302, 318, 325, 326, 327, 331, 333, 334, 336, 340, 356, 360, 363
jertfă 47, 49, 50, 60, 78, 278, 307, 333
Lege 40, 45, 47, 48, 49, 50, 55, 63, 67, 84, 89, 135, 162, 165, 205, 209, 240, 246, 255, 256, 290, 363
mântuire 43, 44, 62, 67, 80, 82, 99, 101, 109, 110, 160, 212, 256, 294, 299, 300, 306, 314, 335, 342, 347, 348
Melchisedec 49, 88, 345
Moab 296, 340, 343, 345, 349, 350, 353, 354, 356, 359, 361, 362, 363
Moise 23, 29, 30, 48, 49, 56, 58, 60, 62, 79, 88, 92, 96, 102, 103, 104, 120, 122, 128, 146, 154, 169, 183, 202,

208, 210, 212, 213, 214, 215, 217, 225, 226, 229, 232, 240, 263, 283, 290, 296, 298
Pavel 11, 20, 31, 48, 53, 57, 64, 65, 79, 82, 117, 123, 165, 173, 174, 195, 208, 216, 249, 257, 261, 295, 304, 306, 328, 337
prezbiter 120, 121, 127, 136, 137, 138, 143
profeți 17, 19, 26, 28, 40, 119, 131, 162, 182, 212, 217, 332
sămânță 33, 34, 43, 52, 218, 219, 233, 328, 330
rațiune 19, 22, 44, 46, 51, 57, 64, 65, 68, 72, 86, 100, 117, 118, 136, 180, 181, 182, 184, 186, 190, 195, 198, 201, 202, 203, 204, 221, 222, 223, 224, 227, 234, 243, 255, 277, 280, 306, 308, 322, 346, 353
Scriptura 13, 17, 22, 23, 35, 36, 37, 39, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 60, 61, 62, 65, 67, 68, 74, 80, 89, 91, 92, 95, 96, 98, 100, 102, 104, 107, 110, 111, 112, 124, 128, 136, 137, 138, 143, 144, 145, 146, 151, 155, 156, 159, 160, 163, 165, 166, 168, 172, 173, 174, 175, 178, 180, 183, 184, 188, 192, 194, 198, 204, 207, 213, 217, 219, 223, 225, 226, 228, 230, 234, 236, 240, 243, 244, 246, 247, 249, 250, 255, 257, 258, 266, 273, 274, 276, 277, 279, 281, 283, 284, 285, 286, 288, 291, 294, 295, 304, 308, 312, 313, 317, 319, 320, 321, 325, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 337, 340, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 352, 353, 354
Sion 87, 92, 154, 155, 157, 249, 252, 268, 279, 338
Sodoma 12, 43, 44, 46, 171, 319, 320, 322, 346, 358
Symmachus 55, 162, 290, 356
Șaptezeci (Septuaginta) 219, 232, 321
Templu 46, 50, 147
teologie 50, 90, 333, 358
Theodotion 34, 54, 219, 290
Treime 50
Zaharia 27, 28, 239, 240, 241, 352

CUPRINS

Introducere 7

Prolog 17
Începutul cuvântului 25
Capitolul II 86
Capitolul III 116
Capitolul IV 151
Capitolul V 159
Capitolul VI 208
Capitolul VII 221
Capitolul VIII 239
Capitolul IX 260
Capitolul X 273
Capitolul XI 291
Capitolul XII 298
Capitolul XIII 301
Capitolul XIV 325
Capitolul XV 340
Capitolul XVI 350

Indici 365

„De aceea, noi am hotărât în 2007 să constituim o *Nouă Comisie Patristică* care să reia lucrarea începută cu 30 de ani în urmă și, pe baze noi, s-o ducă mai departe, până la finalul dorit. Aceasta înseamnă, pe de o parte, să fie traduse opere care n-au mai fost traduse, iar pe de altă parte, traducerile existente să fie revăzute, îndreptate omisiunile, greșelile, iar acolo unde este necesar, să fie îmbunătățite pe baza unor ediții critice recente.

Primele volume din *Seria Nouă* cuprind opera completă a Sfântului Vasile cel Mare, deoarece anul 2009, în care începe lucrarea noii comisii patristice, corespunde comemorării a 1630 de ani de la trecerea sa la Domnul și dorim în felul acesta să-i aducem un omagiu pios. Se va continua tipărirea cu operele altor doi părinți capadocieni și anume Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) și Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile, deoarece anii care vin marchează și pentru ei comemorări legate de trecerea la Domnul".

Din *Cuvântul înainte*
la volumul I
al Preafericitului Părinte
† **DANIEL**
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române